

**INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII**

**COLESNICOVA Tatiana, GUTIUM Tatiana
CIOBANU Mihail, GUTIUM Mircea**

NIVELUL DE TRAI AL POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

Monografie

CHIȘINĂU, 2021

CZU 304.3:316.728(478)

N 82

Monografia este recomandată pentru publicare la ședința Consiliului Științific INCE MECC din 23.12.2020 (proces verbal № 4).

Autori: Tatiana COLESNICOVA – dr. în economie, conf. cercetător INCE

Tatiana GUTIUM – doctorandă, cercetător științific INCE

Mihail CIOBANU – doctorand, cercetător științific INCE

Mircea GUTIUM – doctorand, cercetător științific INCE

Referenți: Rodica PERCIUN, dr. hab., conf. univ., INCE

Mariana DOGA-MÎRZAC, dr. hab, profesor univ., USM

Redactor științific: Angela TIMUȘ, dr., conf. cercet. INCE

Monografia a fost elaborată și finanțată în cadrul Proiectului Program de Stat "Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovaționale orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova" (2020-2023), înregistrat în Registrul de stat al proiectelor din domeniul științei și inovării din Republica Moldova cu codul 20.80009.0807.29.

Analiza aspectelor importante ale nivelului de trai al populației Republicii Moldova și anume dinamica nivelului și a structurii veniturilor și cheltuielilor populației, condițiile de trai ale populației țării: accesul populației la fondul locativ (tipul de locuință, suprafața locuibilă, numărul camerelor de locuit, etc.), evaluarea gradului de confort al fondului locativ, etc. sunt analizate în această lucrare. Sunt propuse principalele direcții pentru îmbunătățirea nivelului de trai și a condițiilor de viață pentru populația țării.

Monografie este destinată economiștilor, sociologilor, managerilor de diferite niveluri, studenților și profesorilor universităților, precum și tuturor celor interesați de problemele nivelului de trai.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Nivelul de trai al populației Republicii Moldova: Monografie / Tatiana Colesnicova, Tatiana Gutium, Mihail Ciobanu, Mircea Gutium ; redactor științific: Angela Timuș; Institutul Național de Cercetări Economice, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. – Chișinău : INCE, 2021. – 264 p. : fig., tab.

Referințe bibliogr. : p. 181-207 (235 tit.). – 100 ex.

ISBN 978-9975-3463-8-2.

© Colesnicova Tatiana, Gutium Tatiana, Ciobanu Mihail, Gutium Mircea, 2021
© Complexul Editorial, INCE

REDACTORI LITERARI:
Redactor-șef al CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor tehnic: Angela TIMUȘ
Coperta: Iulita BÎRCĂ

CUPRINS

ACRONIME ȘI ABREVIERI	4
TABELE	7
FIGURI	8
ANEXE	11
INTRODUCERE	14
1 ABORDĂRILE METODOLOGICE PRIVIND CERCETAREA NIVELULUI DE TRAI AL POPULAȚIEI ȘI ADAPTAREA SISTEMULUI DE INDICATORI UTILIZAȚI ÎN PRACTICA MONDIALĂ LA CONDIȚIILE REPUBLICII MOLDOVA.....	22
1.1 Bunăstarea populației: abordarea conceptuală, indicatorii de evaluare ...	22
1.2 Identificarea instrumentelor și mecanismelor inovaționale pentru creșterea veniturilor	34
1.3 Abordările metodologice ale nivelului de trai al populației.....	44
2 EVALUAREA DINAMICII BUNĂSTĂRII POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA	59
2.1 Evoluția indicatorilor principali ai bunăstării populației Republicii Moldova	59
2.2 Analiza modificărilor structurale ale veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova	80
2.3 Analiza indicatorilor principali ale nivelului de trai în țările Uniunii Europene	87
2.4 Evaluarea impactului pandemiei COVID-19 asupra cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova	104
3 EVALUAREA CONDIȚIILOR DE TRAI ALE POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA	113
3.1 Analiza accesului populației la fondul locativ în Republica Moldova ..	114
3.2 Evaluarea nivelului și structurii condițiilor de trai ale populației	122
3.3 Evaluarea stării drumurilor locale, iluminării și înverzirii.....	137
4 DIRECȚIILE PRINCIPALE DE CREȘTERE A NIVELULUI DE TRAI AL POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA.....	150
4.1 Identificarea factorilor de influență și constrângerilor bunăstării populației.....	150
4.2 Perspectivele de creștere a nivelului de trai al populației țării	156
4.3 Sporirea nivelului de trai în zonele rurale – factor principal de dezvoltare durabilă	166
4.4 Alte măsuri social-economice orientate spre sporirea bunăstării populației țării	171
ÎNCHEIERE.....	177
BIBLIOGRAFIE	181
A N E X E	208

ACRONIME ȘI ABREVIERI

Acronime

AD-AS – modelul cererii agregate și a ofertei agregate
AHDI - Indicele de Dezvoltare Umană Accesibilă (*Affordable Human Development Index*)
AIC - Criteriul informațional Akaike
AIPA – Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
ANRCETI - Agenția Națională pentru Reglementarea Comunicațiilor Electronice și Tehnologiilor Informaționale
ANRE - Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică
ARPU - Venitul meu per utilizator (*Average revenue per user*)
ASEM – Academia de Studii Economice a Moldovei
AUPU - Uzul mediu pe utilizator (*Average Usage Per User*)
BGC – Bugetele Gospodăriilor Casnice
BLI - Indicele OCDE al Vieții Mai Bune (*Better Life Index*)
BNM – Banca Națională a Moldovei
BNS – Biroul Național de Statistică
CGBC - Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice
COVID-19 – Coronaviroza 2019 (*Coronavirus Disease 2019*)
CSI – Comunitatea Statelor Independente
DOCSIS - Tehnologia conectării prin cablu coaxial
EA – Euro Area
EAW - Indicele Aspectelor Economice ale Bunăstării (*Economic Aspects of Welfare*)
EHIS – Sistemul Informațional de Educație din Estonia
ELFAC - Confederația Europeană pentru Familii Numeroase
EU-SILC – Statisticile UE privitoare la Venit și la Condițiile de Trai (*European Union Statistics on Income and Living Conditions*)
FTTx - Tehnologia fibrei optice
FWA – Acces fără fir fix (*Fixed Wireless Access*)
GNH - Fericirea Națională Brută (*Gross National Happiness*)
GPI - Indicatorul Progresului Autentic (*Genuine Progress Indicator*)
Green GDP - PIB verde (*Green Gross Domestic Product*)
GW - Indicele Avuției Veritabile (*Genuine Wealth*)
HDI - Indicele Dezvoltării Umane (*Human Development Index*)
HoReCa – Hotele, Restaurante, Cafenele

INCE – Institutul Național de Cercetări Economice
IPC - Indicele Prețurilor de Consum
IPTV - Televiziune pe suport Protocol de Internet
ISEW - Indicele Bunăstării Economice Sustenabile (*Index of Sustainable Economic Welfare*)
ÎM – Întreprindere Municipală
LLC - societate cu răspundere limitată (*Limited liability company*)
LPI - Indicele de Prosperitate Legatum (*The Legatum Prosperity Index*)
MECC RM – Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova
MEW - Măsura Bunăstării Economice (*Measure of Economic Welfare*)
NOTTUS - Natural, Observabil, Testabil, Tentativ, Incert și Social (*Natural, Observable, Testable, Tentative, Uncertain, and Social*)
OCDE - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OLI - proprietate, locație, internalizare (*ownership, location, internalization*)
OMS – Organizația Mondială a Sănătății
ONU – Organizația Națiunilor Unite (*United Nations*)
PIB – Produs Intern Brut
PNB – Produs Național Brut
PNUD - Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
QLI - Indicele Calității Vieții (*Quality of Life Index*)
RM - Republica Moldova
S.A. – Societate pe Acțiuni
S.R.L. – Societate cu Răspundere Limitată
SARS-CoV-2 - Coronavirusul sindromului respirator acut sever 2
SC - criteriul Schwarz
SNA, UN-2008 / SEC-2010- Sistemului Națiunilor Unite de Conturi Naționale, versiunea 2008 / Sistemul European de Conturi, versiunea 2010
SNBI - Indicele Beneficiului Net Sustenabil (*Sustainable Net Benefit Index*)
SND 2030 – Strategia Națională de Dezvoltare 2030
SPC - Standarde ale Puterii de Cumpărare
SPI - Indicele Progresului Social (*Social Progress Index*)
SUA – Statele Unite ale Americii
SWOT – analiza punctelor forte (*Strengths*), punctelor slabe (*Weaknesses*), oportunităților (*Opportunities*), amenințărilor (*Threats*)
TV - Televiziune
TVA – taxa pe valoarea adăugată
UE – Uniunea Europeană

USARB – Universitatea de Stat "Alec Russo" din Bălți
UTA Găgăuzia, UTAG – Unitatea Teritorial-Autonomă Găgăuzia
UTM – Universitatea Tehnică a Moldovei
WHI - Indicele Fericirii Mondiale (*World Happiness Index*)

Abrevieri

a./aa. – anul/anii
€ - Euro
etc. - etcaetera
ha - hectare
km - kilometri
kV - kiloVolt
kWh – kiloWatt-oră
loc. - locuitor
m² – metri pătrați
mil. - milioane
mun. - Municipiu
nr. - număr
p./pp. – pagina/paginile
p.p. – puncte procentuale

TABELE

Tabelul 1.1.1. Abordări conceptuale ale „bunăstării populației”

Tabelul 1.1.2. Puncte slabe și puncte tari ale indicilor bunăstării (MEW, ISEW, EAW, GPI, etc.)

Tabelul 1.3.1. Scara evaluării semnificației diferențelor structurale conform indicelui lui Ryabtsev

Tabelul 1.1.1. Modificările structurale ale veniturilor disponibile pe regiuni, Republica Moldova

Tabelul 2.2.2. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum pe regiuni, Republica Moldova

Tabelul 2.3.2. Rata riscului de sărăcie după transferurile sociale în funcție de statutul cel mai frecvent din punct de vedere al activității populației cu vârsta de 18 ani sau mai mult în statele UE în anul 2018, %

Tabelul 2.4.1. Analiza comparativă a categoriilor de produse și servicii pentru care consumatorii din diferite țări intenționează să reducă cheltuielile în următoarele 6 luni

Tabelul 4.1.1. Sistemul de indicatori care caracterizează bunăstarea populației

Tabelul 4.1.2. Testarea ipotezei nule că parametrii de regresie sunt egali cu zero

Tabelul 4.1.3. Testarea statistică a regresiei celui de-al treilea model

Tabelul 4.1.4. Testarea statistică a modelului nivelului de trai

Tabelul 4.1.5. Economii (+) / deficit (-) de resurse, după componența gospodăriei, anul 2019

FIGURI

Figura 1.1.1. Interdependența dintre creșterea economică și bunăstarea populației

Figura 1.1.2. Poligonul pilonilor Indicelui de Prosperitate Legatum al Republicii Moldova în anii 2009 și 2019, rang

Figura 1.1.3. Poligonul componentelor Indicelui Progresului Social al Republicii Moldova în anii 2014 și 2019, scor

Figura 1.1.4. Dinamica Indicelui Progresului Social și Indicelui Dezvoltării Umane pentru Republicii Moldova în perioada anilor 2014 - 2019, scor

Figura 2.1.1. Structura surselor veniturilor disponibile ale populației în Republica Moldova

Figura 2.1.2. Structura direcțiilor cheltuielilor de consum ale populației în Republica Moldova

Figura 2.1.3. Curba Lorenz pentru veniturile disponibile ale populației în anii 2006 și 2019 în Republica Moldova, %

Figura 2.1.4. Rata sărăciei absolute a populației în Republica Moldova în anii 2014 și 2018 în total pe țară, în funcție de regiunea statistică și mediul de reședință, %

Figura 2.1.5. Rata sărăciei extreme a populației în Republica Moldova în anii 2014 și 2018 în total pe țară, în funcție de regiunea statistică și mediul de reședință, %

Figura 2.1.6. Rata sărăciei absolute a populației în Republica Moldova în anii 2014 și 2018 în funcție de mediul de reședință, numărul de persoane în gospodărie, vârsta și sexul capului gospodăriei, prezența și numărul copiilor, nivelul de educație și sursa principală de venit al capului gospodăriei, %

Figura 2.1.7. Nivelul veniturilor conform informațiilor Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova cu privire la declarațiile de venit prezentate pentru anii 2018 și 2019, milioane de lei

Figura 1.1.1. Dinamica ratei de creștere a venitului disponibil, cheltuielilor de consum și Indicelui Prețurilor de Consum, Republica Moldova

Figura 1.1.2. Modificările structurale ale venitului disponibil a populației Republicii Moldova

Figura 1.1.3. Modificările structurale ale venitului disponibil în mediul urban, Republica Moldova

Figura 1.1.4. Modificările structurale ale venitului disponibil în mediul rural, Republica Moldova

Figura 1.1.5. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova

Figura 2.2.6. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum în mediul urban, Republica Moldova

Figura 2.2.7. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum în mediul rural, Republica Moldova

Figura 2.3.1. Inegalitatea distribuției veniturilor exprimată prin raportul dintre quintila superioară și cea inferioară în statele UE în 2018

Figura 2.3.2. Mediana veniturilor disponibile în statele UE în a.2018 pentru populația cu vârsta de 65+ în raport cu cea cu vârsta de sub 65 de ani

Figura 2.3.3. Decalajul median relativ al riscului de sărăcie în statele UE în anul 2018, %

Figura 2.3.4. Rata și pragul riscului de sărăcie în statele UE în anul 2018

Figura 2.3.5. Rata riscului de sărăcie după transferurile sociale pentru populația cu vârsta de 16 ani și mai mult în statele UE în anul 2018, %

Figura 2.3.6. Rata riscului de sărăcie în funcție de tipul de gospodărie pentru gospodării fără copii aflați la întreținere în statele UE în anul 2018, %

Figura 2.3.7. Rata riscului de sărăcie în funcție de tipul de gospodărie pentru gospodării cu copii aflați în întreținere în statele UE în anul 2018, %

Figura 2.3.8. Rata riscului de sărăcie înainte și după transferurile sociale în statele UE în anul 2018, %

Figura 2.4.1. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru procurarea produselor alimentare în perioada pandemiei, %

Figura 2.4.2. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru procurarea îmbrăcăminte și obiectelor de lux în perioada pandemiei, %

Figura 2.4.3. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru procurarea bunurilor de folosință îndelungată în perioada pandemiei, %

Figura 2.4.4. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru sport și agrement în perioada pandemiei, %

Figura 2.4.5. Structura răspunsurilor la întrebarea privind realizarea cumpărăturilor în prima jumătate a anului 2020, %

Figura 3.1.1. Clasificarea bunurilor și serviciilor nemateriale în Republica Moldova

Figura 1.1.1. Dinamica captării apei din sursele acvatice de suprafață și subterane pe cap de locuitor

Figura 1.1.2. Dinamica cotei populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă

Figura 1.1.3. Dotarea gospodăriilor cu principalele utilități, pe medii de reședință în anul 2019

Figura 1.1.4. Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, pe regiuni de dezvoltare, aa.2018-2019

Figura 1.1.5. Dinamica lungimii rețelelor de distribuție a apei potabile și de canalizare

Figura 1.1.6. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la apeduct rețea publică, pe regiuni

Figura 1.1.7. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la sisteme de canalizare, pe regiuni

Figura 1.1.8. Procurările de gaze și prețul mediu anual în perioada 2006-2019

Figura 1.1.9. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la gaze din rețea, pe medii

Figura 1.1.10. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la gaze din rețea, pe regiuni

Figura 1.1.11. Dinamica formării, depozitării și reciclării deșeurilor de producție și consum

Figura 3.3.1. Ponderea lungimii porțiunilor de străzi orășenești iluminate în lungimea totală a străzilor orășenești pe raioane/regiuni în anul 2019, %

Figura 3.3.2. Structura spațiilor verzi urbane pe categorii în Republica Moldova pe raioane/regiuni în anul 2019, %

ANEXE

Anexa 1.1. Lista actelor legislative și normative privind veniturile populației RM

Anexa 1.2. Lista actelor legislative și normative privind condițiile de trai ale populației RM

Anexa 2.1. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.2. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.3. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.4. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.5. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.6. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, lei

Anexa 2.7. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupe quintilice ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.8. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.9. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.10. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.11. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.12. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.13. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.14. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, %

Anexa 2.15. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupe quintilice ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.16. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.17. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.18. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.19. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.20. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.21. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.22. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, lei

Anexa 2.23. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupele quintilice ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.24. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

Anexa 2.25. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.26. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.27. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.28. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.29. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.30. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, %

Anexa 2.31. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupele quintilice ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 2.32. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

Anexa 3. Ponderea cheltuielilor de consum ale gospodăriilor în RM și în unele țări europene (inclusiv ex-sovietice), 2014 și 2018, %

Anexa 4.1. Formularul chestionarului cu privire la evaluarea modificărilor cheltuielilor de consum ale populației din RM în timpul pandemiei

Anexa 4.2. Structura răspunsurilor privind modificarea cheltuielilor respondenților

pentru procurarea altor bunuri de consum în perioada pandemiei, %

Anexa 4.3. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru medicină și ocrotirea sănătății în perioada pandemiei, %

Anexa 4.4. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru locuință în perioada pandemiei, %

Anexa 4.5. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru transport în perioada pandemiei, %

Anexa 5.1. Modelul de regresie liniară multifactorială a bunăstării populației din Republica Moldova

Anexa 5.2. Modelul de regresie liniară multifactorială a nivelului de trai al populației din Republica Moldova

INTRODUCERE

Veniturile disponibile și cheltuielile de consum reprezintă indicatorii principali de reflectare a nivelului de trai al populației. Populația ce deține niveluri înalte de venituri disponibile este aptă să efectueze cheltuieli de consum mai voluminoase. La rândul său cheltuielile voluminoase și diversificate permit acumularea venitului atât a persoanelor juridice cu scop lucrativ cât și a instituțiilor de stat, în formă de impozite și taxe.

Nivelul de trai al populației caracterizează nu numai bunăstarea societății, ci și condiția economică a statului în sine. Nivelul de trai al populației este una dintre cele mai importante categorii sociale. Conceptul „*nivel de trai al populației*” este utilizat în întreaga lume. În practica mondială, acest termen a fost propus pentru prima dată în 1954 de Comitetul de experți al ONU, iar standardul de trai al populației a fost recomandat să fie înțeles ca fiind condițiile reale de viață ale populației, grupate în 12 componente. Alături de condițiile de viață materiale și culturale, nivelul de trai a inclus: sănătatea, ocuparea forței de muncă, condițiile de muncă, fondul de acumulare, libertățile umane. Există multe definiții ale nivelului de trai al populației utilizate în materialele oficiale și în literatura științifică. Studiul diferitelor evaluări științifice ale categoriei „*nivelul de trai*” ne-a permis să ne gândim la următoarea definiție. *Nivelul de trai al populației* este o categorie economică care caracterizează asigurarea populației cu beneficii materiale și spirituale, precum și gradul de satisfacție a nevoilor recunoscute social care corespund dezvoltării socio-economice date a țării.

Subiectul acestei monografii este actual - acest lucru este confirmat de faptul că destul de recent, în anul 2019, trei oameni de știință: americanul Michael Kremer, americanul de origine indiană Abhijit Banerjee și americana de origine franceză Esther Duflo au fost distinși cu Premiul Nobel pentru metodele de reducere a sărăciei dovedite științific. Cercetarea lor a fost în avangarda căutării de răspunsuri în acest domeniu. Acesta este unul din cazuri când Premiul Nobel a fost acordat nu atât doar pentru elaborări științifice, cât mai ales pentru punerea lor în practică.

În orice țară din lume, a fi sărac înseamnă a fi lipsit de drepturile fundamentale ale omului pentru a-și realiza propriile capacități și a avea acces la resursele necesare pentru a asigura un nivel de viață decent. Combaterea sărăciei astăzi este una dintre prioritățile Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. În anul 2015, Obiectivele de dezvoltare ale mileniului, ca set de obiective pentru cooperarea internațională, au fost înlocuite de obiectivele de dezvoltare durabilă, care au fost adoptate de toate statele membre ale ONU și care au ca scop îmbunătățirea calității vieții și îmbunătățirea perspectivelor pentru toți oamenii din întreaga lume. Primul

dintre cele 17 obiective este de a „pune capăt sărăciei și a deprivării în toate formele sale de pretutindeni” până în 2030. Banca Mondială și-a stabilit obiectivul de a pune capăt sărăciei globale până în 2030.

În ciuda diferențelor dintre căile și ratele transformărilor economice, se observă o serie de tipare generale în țările cu economii în tranziție: de la începutul anilor ‘90, ponderea salariilor în PIB a scăzut, salariile au încetat să compenseze costul muncii și să fie un stimulent la muncă, fenomenul „lucrătorilor săraci” a devenit generalizat. Printre cei mai nevoiași erau rezidenții din mediul rural, copiii, părinții singuratici și șomerii. În același timp, cei săraci din aceste țări, de regulă, au condiții de locuință relativ bune, un nivel ridicat de educație și o stare de sănătate relativ bună.

Confruntată cu problema sărăciei ca urmare a diferențierii crescânde a veniturilor și a pierderii treptate a moștenirii socialismului în sfera socială, fiecare dintre țările cu economie în tranziție își caută propria cale de a reduce costurile sociale ale transformării economice. Cu toate acestea, în ciuda diversității abordărilor naționale pentru rezolvarea acestei probleme, politica socială rămâne principalul instrument de reducere a sărăciei.

Având în vedere situația actuală, guvernele tuturor acestor țări au început să ia măsuri active: s-a realizat indexarea veniturilor, s-au introdus beneficii și asistență materială anumitor grupuri ale populației și s-au pus în aplicare programe sociale individuale. Cu toate acestea, în fața unor probleme netradiționale, guvernele nu aveau experiența și cunoștințele necesare pentru a concepe și implementa politici sociale eficiente care vizează reducerea sărăciei.

În ultimul deceniu, atenția comunității internaționale pentru rezolvarea problemelor sărăciei și eforturile guvernelor acestor țări care vizează îmbunătățirea standardului și calității vieții populației au făcut posibilă schimbarea în bine a situației în multe privințe. Cu toate acestea, chiar și astăzi sărăcia, ca problemă socio-economică globală, nu își pierde relevanța.

Scopul monografiei constă în elaborarea direcțiilor principale privind creșterea nivelului de trai al populației Republicii Moldova în baza analizei detaliate a indicatorilor principali în acest domeniu în țară și analizei situației în țările UE.

Atingerea scopului propus este asigurată prin realizarea următoarelor obiective:

- de a sintetiza abordările conceptuale, existente în teoria economică, privind nivelului de trai al populației;
- de a efectua analiza schimbărilor actuale privind nivelul de trai al populației Republicii Moldova și de a identifica problemele cele mai grave privind nivelul de trai al populației;

- de a elabora și realiza modele econometrice de evaluare a impactului diverșilor factori socio-economici asupra nivelului de trai al populației;
- de a analiza detaliat indicatori privind condițiile de trai ale populației țării și anume – accesul populației la fondul locativ (tipul de locuință, suprafața locuibilă, numărul camerelor de locuit), evaluarea gradului de confort al fondului locativ: aprovizionarea cu apă potabilă prin intermediul rețelei publice și de canalizare, dar și alte utilități în interiorul locuinței, cum ar fi rețele de apă caldă, încălzire centrală, grup sanitar cu apă, baie sau duș, etc.;
- de a fundamenta direcțiile principale pentru creșterea nivelului de trai al populației în Republica Moldova;
- de a elabora propuneri și recomandări de perfecționare a situației privind nivelul de trai al populației în Republica Moldova.

Baza teoretică a monografiei constituie lucrările științifice ale clasicilor teoriei economice, precum și lucrările savanților-economiști contemporani. Au fost studiate diverse abordări conceptuale privind nivelul de trai al populației.

Teoriile economice ale bunăstării individuale și sociale au apărut în secolele al XVII-lea și al XIX-lea. La originile lor au stat W. Petty, G. King, A. Smith, J. Bentham, T. Malthus, J.-B. Say, D. Ricardo, S. Sismondi, K. Marx și alții. La sfârșitul secolului al XIX-lea - prima jumătate a secolului al XX-lea au fost dezvoltate de L. Walras, T. Veblen, J.B. Clark, J. Keynes, V. Pareto, A. Pigou și alții. Dezvoltarea metodologiei moderne de cercetare a bunăstării, a bazei empirice și a aparatului statistic a acesteia este asociată cu numele lui C. Gini, A. Deaton, B. Jouvenel, S. Kuznets, M. Lorenz, A. Sen, K. Arrow și alții.

Printre oamenii de știință sovietici, în anii 1960-1980, implicați în cercetări privind nivelul de trai, ar trebui menționați L.I. Abalkina, N.I. Buzlyakov, V.I. Guryeva, G.V. Dymnova, T.I. Zaslavskaya, L.G. Zubova, N.P. Kuznetsov, V.F. Mayer, A.B. Margolis, P.P. Maslova, M.A. Mozhin, V. Ya. Raitsina, N.M. Rimashevskaya, V.M. Rutgeiser, R.V. Ryvkin, N.P. Fedorenko, P.A. Shpilko, V.A. Yadova. Au adus o contribuție semnificativă la dezvoltarea teoretică a nivelului de trai, corelarea acestuia cu categorii socio-economice similare, precum calitatea, modul de viață, stilul de viață; în aspecte aplicative, inclusiv fundamentarea sistemului de indicatori, metode de măsurare etc.

O importanță majoră pentru cercetarea teoretică și metodologică a aspectelor nivelului de trai populației prezintă lucrările savanților contemporani străini. Problemele metodologice, ale tipologiei politicilor sociale cu referință la acest subiect, precum și problemele identificării și analizei veniturilor și cheltuielilor a populației, analiza indicelui Gini, sărăciei, estimările inegalităților nivelului de trai al populației au fost elucidate în lucrările cercetătorilor: Berger (2008), Davidson

(2009), Langel & Tillé (2013), Arcagni & Porro (2014), Lerman & Yitzhaki (1984), Shalit (1985), Ogowang (2000), Giles (2004, 2006), Modarres & Gastwirth (2006), Mills & Zandvakili (1997), Yitzhaki & Schechtman (2013) ș.a. Cu privire la reflectarea aspectelor nivelului de trai al populației, putem menționa următorii cercetători din țările cu economie în tranziție: Chugunova N.V., Likhnevskaya N.V., Nehoda E.V., Roshchina I.V., Pak V.D. ș.a.

Gradul de studiere a temei de cercetare, studiile cu privire la cercetarea aspectelor nivelului de trai al populației în Republica Moldova sunt cuprinse de următorii savanți: Rojco A., Savelieva G., Colesnicova T., Gorobievski S., Vaculovschi D., Bârcă A., Pârțachi I., Cara E., etc.

Baza informațională a cercetării situației nivelului de trai al populației Republicii Moldova constituie actele legislative și normative privind diferite aspecte ale nivelului de trai, publicațiile științifice, cu referire la problema studiată, ale cercetătorilor autohtoni și de peste hotare, rapoartele proiectelor de cercetare, materiale analitice. În calitate de material faptic, s-a apelat la:

- baze de date statistice BNS al RM (seriile anuale pentru perioada anilor 2006-2018 - în baza populației stabile, anul 2019 - în baza populației cu reședință obișnuită),
- seriile de date statistice ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (Republica Moldova),
- baze de date statistice Eurostat,
- date statistice ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică,
- baze de date statistice ale organizațiilor internaționale,
- datele proprii, obținute din interviuarea persoanelor privind evaluarea impactului pandemiei COVID-19 asupra cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova.

În procesul de elaborare a prezentei lucrări au fost utilizate următoarele metode: inducția și deducția, sinteza, analiza logică, monografică, comparativă, analiza economică a datelor statistice, metoda sociologică - chestionare, analiza econometrică (metoda modelării regresiei). Pentru aplicarea în practică a acestor metode, în derularea cercetării s-a apelat la pachetele software: Microsoft Office Excel – pentru foi de calcul tabelar, EViews 9.0 – pentru aplicarea în practică a modelelor econometrice, NVivo – pentru analiza calitativă a datelor.

Noutatea științifică și originalitatea lucrării:

• a fost efectuat calculul indicilor Szalai (*ISzalai*), Gatev (*IGatev*) și Ryabtsev (*IRyabtsev*) pentru analiza modificărilor structurale a veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova în baza metodelor utilizate în practica internațională;

- au fost elaborate două modele de regresie liniară multifactorială pentru Republica Moldova: un model al bunăstării (dependență a PIB-ului pe cap de locuitor de factorii economici și sociali) și un model al nivelului de trai al populației (venitul mediu lunar disponibil pe cap de locuitor), aplicând metoda de analiză corelativă, analiza regresivă și utilizând software-ul EViews 9.0;

- a fost realizată chestionarea locuitorilor țării privind modificarea cheltuielilor de consum în perioada COVID-19. Au fost chestionați 862 respondenți din Republica Moldova din diferite grupuri socio-demografice;

- a fost realizată analiza detaliată a condițiilor de trai ale populației țării și anume – accesul populației la fondul locativ (tipul de locuință, suprafața locuibilă, numărul camerelor de locuit), evaluarea gradului de confort al fondului locativ: aprovizionarea cu apă potabilă prin intermediul rețelei publice și de canalizare, dar și alte utilități în interiorul locuinței, cum ar fi rețele de apă caldă, încălzire centrală, grup sanitar cu apă, baie sau duș, etc.;

- au fost elaborate direcții principale pentru îmbunătățirea politicii sociale orientate spre creșterea nivelului de trai a populației Republicii Moldova.

Semnificația teoretică a lucrării constă în generalizarea diferitor abordărilor existente în teoria economică ale cauzelor apariției inegalității în nivelul de trai al populației. La fel, a fost elaborată metodologia de evaluare complexă a domeniului studiat. Au fost fundamentate direcțiile de bază privind creșterea nivelului de trai a populației Republicii Moldova.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă: prin intermediul modelelor econometrice elaborate, au fost efectuate calcule privind legătura între factorii socio-economici și PIB-ului pe cap de locuitor/ venitul mediu lunar disponibil pe cap de locuitor. Pentru prima dată în RM a fost calculată și analizată dinamica indicilor modificărilor structurale: Szalai (I_{Szalai}), Gatev (I_{Gatev}) și Ryabtsev ($I_{Ryabtsev}$) pentru analiza calitativă a veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum pentru 2006–2018. Prin realizarea chestionării locuitorilor țării privind modificarea cheltuielilor de consum în perioada COVID-19, au fost chestionați 862 respondenți din Republica Moldova din diferite grupuri socio-demografice și au fost analizate cheltuielile consumatorilor în 8 categorii de produse. Au fost elaborate direcții principale pentru îmbunătățirea politicii sociale orientate spre creșterea nivelului de trai a populației Republicii Moldova.

În monografie sunt reflectate rezultatele Proiectului Program de Stat "Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovaționale orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova" (2020-2023), înregistrat în Registrul de stat al proiectelor din domeniul științei și inovării din Republica Moldova cu codul 20.80009.0807.29, realizat de către autori în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice.

În monografia de față sunt abordate principalele premise și instrumente ale politicii sociale utilizate pentru prevenirea și reducerea sărăciei. Se pune un accent deosebit pe dezvoltarea instrumentelor de reducere a sărăciei, precum și pe rolul asociațiilor publice și al societății civile în rezolvarea problemelor sociale.

Structura monografiei cuprinde: introducere, patru capitole, încheiere, bibliografie din 235 titluri, 5 anexe, adnotare în trei limbi (română, engleză și rusă).

Monografia „*Nivelul de trai al populației Republicii Moldova*” conține analiza situației a diferitor aspecte ale nivelului de trai al populației țării și anume dinamica nivelului și structurii a veniturilor și cheltuielilor populației, condițiile de trai ale populației țării – accesul populației la fondul locativ (tipul de locuință, suprafața locuibilă, numărul camerelor de locuit, etc.), evaluarea gradului de confort al fondului locativ, etc. și elaborarea direcțiilor principale de creștere a nivelului de trai al populației țării. În Monografia se efectuează analiza detaliată a schimbărilor în nivelul de trai al populației pe parcursul perioadei 2006-2019. Analiza dată se îndeplinește prin intermediul analizei evoluției în timp a veniturilor și cheltuielilor populației, pe parcursul timpului, și în contextul pandemiei COVID-19.

În primul compartiment al monografiei autorii rezumă abordările metodologice privind cercetarea nivelului de trai al populației și adaptarea sistemului de indicatori utilizați în practica mondială la condițiile Republicii Moldova; fac o analiză amplă a abordărilor conceptuale, indicatorii de evaluare privind bunăstarea populației; descriu instrumente și mecanisme inovatoare pentru creșterea veniturilor orientate spre reducerea nivelului de sărăcie și excluziunii sociale. Mărimea medie a veniturilor este determinată de mai mulți factori, unul de bază fiind componența gospodăriei. Astfel, veniturile ce revin în medie unei persoane descresc pe măsura majorării numărului de persoane în gospodărie, dar și în dependență de numărul de copii în gospodărie. Sunt cercetate factorii de mediu, de componență și de origine, cu scopul unei viziuni mai complete.

În al doilea compartiment al monografiei autorii evaluează dinamica nivelului și structurii veniturilor și cheltuielilor populației țării. Totodată, autorii analizează modificările structurale ale veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova prin aplicarea instrumentelor economice speciale, care reprezintă indici ai modificărilor structurale, care țin cont de intensitatea modificărilor pe grupe, ponderea grupelor în structurile comparate și numărul de grupe desemnate în conformitate cu caracteristica studiată. Cu ajutorul acestor indicatori se evaluează dinamica de restructurare. Cei mai des utilizați în practica mondială în acest scop sunt indicii lui K. Gatev, A. Szalai și V. Ryabtsev. Acești indici diferă în ceea ce privește gradul de complexitate al instrumentelor utilizate pentru efectuarea calculelor. Structura veniturilor și cheltuielilor date, de asemenea,

reprezintă un sector important de cercetare, deoarece atât sursa veniturilor cât și orientarea cheltuielilor reprezintă sfera economică unde resursele financiare dețin o concentrare maximă. Tradițional cheltuielile esențiale pentru majoritatea populației țării sunt orientate spre necesarul de consum alimentar, pentru întreținerea locuinței, pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, serviciile de transport, serviciile de sănătate, dotarea locuinței, precum și serviciile de comunicații.

Concomitent, în capitolul doi al monografiei a fost prezentată analiza nivelului și structurii veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum în țările Uniunii Europene, evaluarea impactului pandemiei COVID-19 asupra cheltuielilor de consum a populației Republicii Moldova. Un instrument important în procesul cercetării a fost chestionarul repartizat în mod electronic persoanelor rezidente din Republica Moldova. În urma datelor primite au fost identificate schimbările principale în cheltuielile de consum ale populației afectate de regimul de urgență. Pandemia COVID-19 și situația excepțională din lume a avut o influență majoră asupra structurii veniturilor și cheltuielilor. O mare parte din populație a avut de suferit din cauza pandemiei și condițiilor de carantină impuse de către autorități. O parte a populației a fost nevoită să-și efectueze activitatea profesională la distanță, altă parte în general și-a pierdut locul de muncă și a fost sustrasă de la sursa de existență. Situația agenților economici de asemenea a fost supusă schimbării, unele companii au dus pierderi financiare enorme, în timp ce altele au primit un aflus de cereri la serviciile sale.

Situația pandemică impunea condiții de oferire a serviciilor și comercializare a produselor la distanță, de aceea companiile ce deja se specializau în comercializarea prin rețelele electronice au acaparat un teren din start. În același timp companiile ce nu dețineau un instrument puternic de promovare și procesare a comenzilor prin intermediul electronic, au fost nevoite să facă investiții rapide în astfel de instrument comercial pentru a nu fi lichidați de pe piață.

În capitolul trei sunt analizate condițiile de trai ale populației Republicii Moldova și anume – accesul populației la fondul locativ - tipul de locuință, suprafața locuibilă, numărul camerelor de locuit. Evaluarea gradului de confort al fondului locativ a arătat că cea mai mare cotă de locuințe dotate cu principalele comodități sunt din mediul urban, care beneficiază nu numai de rețele cu gaze naturale, de aprovizionarea cu apă potabilă prin intermediul rețelei publice și de canalizare, dar și de alte utilități în interiorul locuinței, cum ar fi rețele de apă caldă, încălzire centrală, grup sanitar cu apă, baie sau duș, etc. Condițiile de locuit reprezintă un indice important al bunăstării populației, acestea oferind persoanei satisfacerea necesităților de ordin biologic, psihologic, social și familial. A fost concluzionat că cea mai mare parte a gospodăriilor din mediul urban beneficiază de un șir de utilități în interiorul locuinței (rețele de apă caldă, încălzire, gaze din rețea, grup sanitar, canalizare, etc.),

ceea ce este mai puțin caracteristic mediului rural. În condițiile deficitului de resurse naturale cercetările în sfera resurselor de gaze naturale, este esențială pentru Republica Moldova. În contextul dat monografia dată este completată cu un sumar detaliat asupra fluctuațiilor de preț final, destinat populației Republicii Moldova. Iluminarea electrică este accesibilă pentru toate gospodăriile, celelalte utilități sunt mai puțin accesibile gospodăriilor din mediul rural. Iluminarea electrică este accesibilă pentru toate gospodăriile, atât celor din mediul urban, cât și celor din mediul rural.

În capitolul patru sunt formulate direcțiile principale de creștere a nivelului de trai al populației țării. Autorii au identificat factorii de influență și constrângerile bunăstării populației, prin elaborarea modelului de regresie liniară multifactorială. Evaluarea nivelului de bunăstare al populației implică elaborarea unui model de dependență a PIB-ului pe cap de locuitor de factorii economici și sociali. Pentru studiu, a fost format un sistem de indicatori pe baza datelor statistice oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Modelele elaborate de regresie liniară multifactorială pot fi utilizate la estimarea eficienței politicilor sociale promovate. În baza rezultatelor cercetării, au fost elaborate următoarele recomandări privind majorarea bunăstării populației Republicii Moldova: asigurarea dreptului de înscriere la școala primară din localitatea de reședință prin redeschiderea școlilor închise sau construcția școlilor noi; îmbunătățirea calității formării profesionale și formării avansate a absolvenților instituțiilor de învățământ superior prin modificarea programelor de studii în conformitate cu modificările care au loc în știință și societate; promovarea în continuare a programului de stat „Prima casă”; elaborarea și promovarea programului de stat privind sprijinirea familiilor cu 2 copii și mai mulți; creșterea accesului la principalele servicii de sănătate; creșterea calității asistenței medicale; promovarea campaniilor de vaccinare și imunizare în masă; asigurarea creșterii economiilor brute prin elaborarea și promovarea programului de stat privind creșterea durabilă a economiei naționale și creșterea competitivității; îmbunătățirea calității și competitivității exporturilor; creșterea exporturilor de produse de înaltă tehnologie; reducerea sarcinii reglementărilor guvernamentale; creșterea disponibilității personalului calificat; creșterea calității apei; asigurarea resurselor regenerabile de apă; reglementarea utilizării pesticidelor.

În încheiere, autorii fac o totalizare a lucrului efectuat, generalizează rezultatele cercetărilor, care vor permite creșterea nivelului de trai al populației Republicii Moldova. Totodată, la diferite conferințe științifice și simpozioane din țară și de peste hotare autorii le-au prezentat principalele teze ale lucrării, rezultatele cercetării, ideile de bază ale monografiei.

Cuvinte-cheie: nivelul de trai, veniturile disponibile, cheltuielile de consum, sărăcie, condiții de trai, grupuri socio-demografice.

1 ABORDĂRILE METODOLOGICE PRIVIND CERCETAREA NIVELULUI DE TRAI AL POPULAȚIEI ȘI ADAPTAREA SISTEMULUI DE INDICATORI UTILIZAȚI ÎN PRACTICA MONDIALĂ LA CONDIȚIILE REPUBLICII MOLDOVA

1.1 Bunăstarea populației: abordarea conceptuală, indicatorii de evaluare

Strategia de dezvoltare a unui stat modern este orientată spre asigurarea creșterii economice și sporirea bunăstării cetățenilor, spre reducerea nivelului sărăciei. Creșterea economică și bunăstarea populației sunt interdependente (**Figura 1.1.1**). Trendul ascendent al evoluției nivelului activității economice, pe de o parte, duce la majorarea bunăstării, iar pe de altă parte, poate avea loc numai în condițiile sporirii cererii agregate, care la rândul său este influențată de veniturile populației.

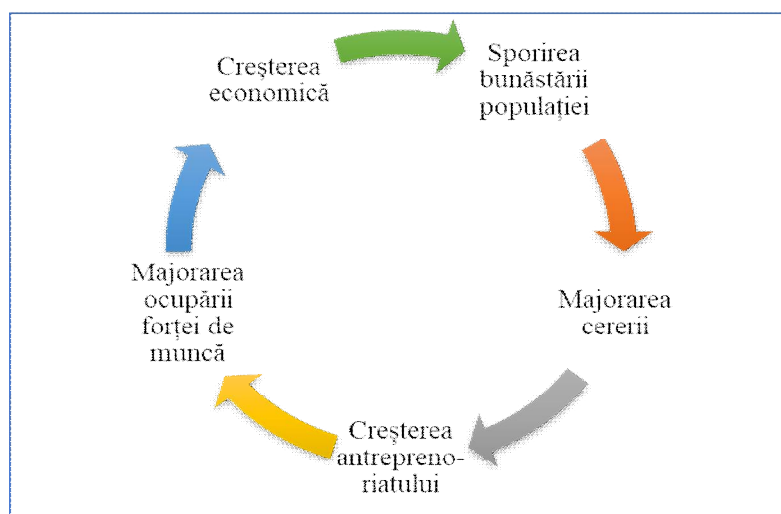

Figura 1.1.1. Interdependența dintre creșterea economică și bunăstarea populației

Sursa: Elaborat de autori

Bunăstarea la nivel macroeconomic a fost studiată de reprezentanții comunității științifice din diferite țări. În opinia adeptilor școlii clasice, bunăstarea populației poate fi estimată ca totalitatea bunurilor disponibile pe cap de locuitor [182]. Întrucât volumul total de bunuri depinde de factorii de

producție, de resursele disponibile, acești factori influențează nu numai asupra ofertei agregate și creșterii economice, dar și asupra nivelului bunăstării.

În literatura de specialitate, întâlnim diverse abordări ale conceptului „bunăstarea populației”, unele din ele diferă esențial (**Tabelul 1.1.1**). În linii generale, toate abordările pot fi divizate în utilitariste și bazate pe funcționalitate. În pofida faptului că abordările ale lui Arthur Pigou și Adam Smith pot fi clasificate ca utilitariste, totuși, opinia lui Pigou diferă de cea a lui Smith. Savantul susține că „bunăstarea economică reprezintă valoarea monetară a bunurilor și serviciilor consumate” [159, p. 11].

Conform legii diminuării utilității marginale, majorarea bunăstării poate fi atinsă prin transferul unei părți a veniturilor populației bogate celei sărace. Unul din instrumente cu ajutorul căruia poate fi realizată redistribuirea veniturilor, este politica bugetar-fiscală. În perioada curentă, în Republica Moldova, impozitul pe venit pentru persoanele fizice constituie 12% din venitul anual impozabil. Trecerea de la cota unică la cote diferențiate de impozitare în funcție de venit este unul din instrumente, care în tandem cu politica bugetară rațională, ar asigura majorarea bunăstării populației autohtone.

Tabelul 1.1.1. Abordări conceptuale ale „bunăstării populației”

Autorul	Abordarea conceptului „bunăstarea populației”
Adam Smith	„Bogăția națiunii, nu reprezintă totalitatea banilor, ci constituie totalitatea bunurilor consumabile reproduse anual prin munca societății” [85, p. 553].
Leon Walras	„Bunăstarea socială este formată de către capitalul tangibil și intangibil, și de venituri” [196, p. 425].
Vilfredo Pareto	Asigurarea bunăstării se bazează pe atingerea nivelului optimal: situația când bunăstarea unui individ a crescut până la momentul, când deja duce la o scădere a bunăstării unui alt membru al societății [151].
Arthur Pigou	„Bunăstarea economică poate fi definită ca acea parte a bunăstării la estimarea căreia în calitate de unitate de măsură se utilizează banii” [159, p. 11].
John Rawls	„Bunăstarea socială depinde direct și exclusiv de nivelul de satisfacție sau nemulțumire ale membrilor societății” [171, p. 27].
Amartya Sen	Bunăstarea nu poate fi atinsă fără asigurarea libertății, iar utilitatea nu poate servi ca unitate de măsură a bunăstării [181].
Vladimir Maier	„Bunăstarea și nivelul de trai sunt categorii identice și se definesc ca asigurarea populației cu bunurile materiale și spirituale necesare” [215, p. 129].
David Felce Jonathan Perry	„Conceptul de bunăstare deține cinci dimensiuni: bunăstarea fizică, materială, socială, emoțională, dezvoltare și activitate” [52, p. 51].

Sursa: sistematizat de autori

Vilfredo Pareto consideră, că în calitate de unitate de măsură în economie este necesar de utilizat individul. Savantul în studiile sale, a demonstrat matematic, că anume în condițiile pieței concurențiale poate fi atins nivelul maximal al bunăstării societății, când este imposibilă sporirea bunăstării unui cetățean, fără diminuarea bunăstării altui cetățean.

Deoarece piețele contemporane nu sunt perfect concurențiale, vom apela la „Teoria justiției” elaborată de John Rawls, conform căreia există „două principii ale justiției:

- Principiul libertăților egale, când fiecare membru al societății trebuie să aibă drepturi egale la un sistem de libertăți de bază, care este compatibil cu sistemul similar de libertăți pentru toți;
- Inegalitățile sociale și economice trebuie să fie distribuite astfel încât: să acorde avantaj persoanelor cel mai puțin favorizate, în concordanță cu principiul dreptului de a economisi; să asigure egalitatea șanselor” [171, p. 266].

Prin urmare, pentru a asigura sporirea bunăstării populației Republicii Moldova, la elaborarea politicilor sociale este necesar de ținut cont de principiile libertăților egale și egalității șanselor.

Spre deosebire de John Rawls, care a pus accentul, în analiza bunăstării sociale, pe „bunurile sociale primare” necesare membrilor societății, Amartya Kumar Sen a extins obiectul de cercetare, și a inclus „libertățile pozitive”, cum ar fi dreptul la educație, dreptul de a nu fi lipsit de bunurile necesare. Savantul diferențiază scopul și mijloacele de atingere a scopului în cauză.

Potrivit lui Hans Linder, „Economia bunăstării este acea ramură a științelor economice care tinde să evalueze politicile economice pe baza criteriilor determinate și acceptabile din punct de vedere a beneficiului comun” [118, p. 11]. Analizând bunăstarea, savantul s-a concentrat pe efectele liberalizării comerțului exterior, și aplicând analiza bunăstării după Pareto, a ajuns la concluzia că: „comerțul liber maximizează eficiența economiei mondiale” [118, p. 20].

John Dunning consideră, că unul din factorii specifici este L „Location” (din teoria OLI), care se referă la locație. Prin urmare, „este necesar de luat în calcul efectele acestui factor asupra bunăstării economice în țările gazdă sau asupra aspectului particular al bunăstării, cum ar fi competitivitatea globală a produselor și resurselor proprii” [50, p. 320]. „Natura și gradul avantajului factorului O „Ownership” al companiei, de asemenea afectează bunăstarea economică a țării de origine” [50, p. 321].

Pentru estimarea bunăstării, au fost elaborate diverse abordări. Metodologia de calcul, în opinia lui Jeremy Bentham, se reduce la următorul algoritm: inițial se calculează suma produsului dintre intensitatea plăcerilor obținute într-o anumită perioadă de timp și durata acestora, apoi din rezultatul obținut se scade suma produsului dintre intensitatea suferințelor din perioada de timp analizată și durata lor.

Printre primii care au elaborat o abordare matematică a evaluării bunăstării sunt Abram Bergson și Paul Samuelson. În articolul „A Reformulation of Certain Aspects of Welfare Economics”, A.Bergson a descris viziunea sa privind aplicarea curbelor de indiferență la elaborarea funcției bunăstării [14]. P.Samuelson, nominalizat cu premiul David A. Wells și medalia John Bates Clark, în studiul „Foundations of Economic Analysis”, s-a bazat pe rezultatele cercetărilor ale lui Abram Bergson, și cu ajutorul unei formule matematice, a estimat bunăstarea populației [228].

În scopul efectuării analizei comparative a bunăstării populației diferitor țări, Amartya Kumar Sen a propus utilizarea venitului național pe cap de locuitor în calitate de indice al bunăstării populației [182].

Coeficientul Gini, ca indice de concentrare a veniturilor, este bine cunoscut comunității științifice, și la fel poate fi utilizat în evaluarea bunăstării [58]. Anume curba Lorentz se utilizează la estimarea coeficienților. În rezultatul construirii curbei date pentru diferite țări, nu a fost obținută egalitatea absolută pentru niciuna din țările analizate. ***Studiile efectuate de expert au arătat că, cu cât nivelul de dezvoltare economică a unui stat este mai inferior, cu atât nivelul de bunăstare al populației este mai redus, și cu atât mai mare este inegalitatea, iar curba Lorentz este mai concavă. Un alt factor care afectează indicele Gini este gradul calității reglementării economiei și sferei sociale (cu cât gradul este mai mare, cu atât este mai mică inegalitatea socio-economică).***

Nici unul dintre indicatorii enumerați mai sus, utilizați în evaluarea bunăstării populației, nu ia în calcul influența factorilor externi.

Simon Kuznets, „a avertizat de comiterea greșelii de a echivala creșterea Produsului Intern Brut (PIB) cu sporirea bunăstării economice sau sociale” [37, p. 4]. „PIB-ul este un instrument precis, însă este special conceput pentru a măsura doar un segment restrâns al activității societății” [37, p. 8].

J. Talberth, C. Cobb, N. Slattery împărtășesc părerea lui S. Kuznets, că „utilizarea PIB-ului ca barometru al bunăstării generale duce la rezultate perverse:

- PIB-ul ignoră tot ceea ce se întâmplă în afara domeniului schimbului monetar, indiferent de importanța sa pentru bunăstare;
- PIB-ul devalorizează un set de activități care duc la sporirea bunăstării, cum ar fi îngrijirea copiilor și a vârstnicilor, ocrotirea mediului înconjurător;
- PIB-ul crește atunci când fabricăm substanțe chimice toxice și din nou când suntem obligați să le neutralizăm. Prin urmare, poluarea este un dublu beneficiu pentru economie” [189, p. 2].

În linii generale, expertul împărtășește opinia dată, deoarece ***PIB-ul reprezintă valoarea adăugată a bunurilor și serviciilor produse în hotarele unui stat, în decurs de un an, dar nu utilitatea bunurilor și serviciilor, nu reflectă corectitudinea distribuției veniturilor și bunăstării între membrii societății, impactul externalităților negative asupra creșterii economico-sociale.***

Toți indicii bunăstării pot fi divizați în două grupe:

- Indicatorii la baza cărora stă ajustarea PIB-lui;
- Indicatorii compoziți.

Printre primii care au propus înlocuirea PIB-ului pe cap de locuitor cu un indicator alternativ numit Măsura Bunăstării Economice (Measure of Economic Welfare – MEW) este William Nordhaus și James Tobin. MEW ia în calcul factorii necomerciali, producția bunurilor publice și impactul negativ al creșterii economice asupra mediului ambiant, se calculează ca diferența dintre Produsul Național Brut (PNB) și rezultatele activității economice, care nu sunt utile societății [142, p. 515]. Însă, o metodologie unică pentru calcularea indicelui dat nu există.

Începând cu anii 80, au fost făcute numeroase tentative de a estima PIB-ul ecologic (PIB-ul verde) în Japonia, Australia, Canada, China, Costa Rica, Indonezia, Mexic, Papua Noua Guinee și SUA [37, p. 14]. Însă aceste eforturi nu au avut continuitate, deoarece procesul de evaluare a externalităților negative și nivelului epuizării resurselor naturale este complicat și costisitor. Dar după cum cunoaștem, pentru a avea o imagine veritabilă despre evoluția bunăstării, este necesară estimarea periodică a indicelui bunăstării în diviziunea țărilor lumii.

Un alt indice alternativ este Indicele Bunăstării Economice Sustenabile (Index of Sustainable Economic Welfare – ISEW) elaborat de Daly și Cobb în 1989. La baza acestui indicator stă ajustarea PIB-lui, rezultatele cercetărilor ale lui Zolotas privind metodologia de calcul a Indicelui Aspectelor Economice ale Bunăstării (Economic Aspects of Welfare – EAW) și ale lui Nordhaus și Tobin

privind elaborarea Indicelui Măsura Bunăstării Economice. ISEW pe lângă PIB include costul poluării aerului, apei și alți factori ecologici [42].

ISEW a fost revizuit, și în baza lui a fost elaborat Indicele Progresului Economic Autentic (Genuine Progress Indicator – GPI), care reflectă sustenabilitatea venitului agregat, ține cont de inegalitatea veniturilor, costurile infracțiunilor, poluarea mediului ambiant, serviciile legate de infrastructura publică (construcția drumurilor, aprovizionarea cu apă potabilă, deservirea sistemelor de canalizare), beneficiile voluntariatului și ale muncii casnice, îngrijirea copiilor și a persoanelor vârstnice [37, p. 12].

Formula simplificată de calcul a Progresului Economic Autentic a fost prezentată de Stephen M. Posner și Robert Costanza [162, p. 1973]:

$$GPI = C_{adj} + G_{nd} + W - D - E - N \quad (1.1.1)$$

unde: C_{adj} – consumul personal ajustat în contextul inegalității veniturilor;

G_{nd} – cheltuielile guvernamentale diferite de cele legate cu apărarea statului;

W – contribuția activității necomerciale la bunăstare (voluntarism, munca casnică);

D – cheltuielile private pentru apărare;

E – costurile degradării mediului (costul poluării mediului ambiant);

N – deprecierea capitalului natural (costul reducerii resurselor naturale).

Indicii bunăstării (MEW, ISEW, EAW, GPI, etc.), elaborați în baza principiului de ajustare a PIB-lui cu factorii ecologici și sociali, au puncte slabe și puncte tari (**Tabelul 1.1.2**).

Tabelul 1.1.2. Puncte slabe și puncte tari ale indicilor bunăstării (MEW, ISEW, EAW, GPI, etc.)

Punctele tari	Punctele slabe
➤ Ia în calcul impactul externalităților negative asupra creșterii economice și reducerii resurselor naturale; ➤ Reflectă factorii necomerciali, serviciile publice care aduc beneficii membrilor societății.	➤ Lipsa unor date statistice privind impactul factorilor ecologici asupra bunăstării; ➤ Evaluarea externalităților negative este complicată și costisitoare, ceea ce creează impedimente evaluării periodice a indicelui bunăstării; ➤ Nu există o metodologie unică de estimare a costurilor privind epuizarea resurselor naturale; ➤ Metodologia de calcul, a unor componente ale indicelui bunăstării, aplicată în diferite țări nu este identică; ➤ Lipsa consensului privind semnul unor componente ale indicelui în algoritmul de calcul.

Sursa: elaborat de autor

Unul din indicatorii compoziți ai bunăstării este Indicele Calității Vieții (Quality of Life Index – QLI), care a fost elaborat în 2005 de către The Economist Intelligence Unit și este format din nouă componente [191]:

1. Bunăstarea materială (PIB pe locuitor după paritatea puterii de cumpărare în \$);
2. Sănătatea (speranța de viață la naștere, ani);
3. Stabilitatea politică și securitatea (ratingul);
4. Viața de familie (rata divorțurilor);
5. Viața comunității;
6. Clima și geografia (latitudinea, pentru a distinge între clima caldă și cea rece);
7. Siguranța job-urilor (rata de șomaj, %);
8. Libertatea politică;
9. Egalitatea de gen (raportul câștigului mediu dintre bărbați și femei).

Metodologia de calcul a acestui indice, spre deosebire de precedentul, este mai simplă și mai inteligibilă. În primii ani de aplicare a Indicelui Calității Vieții, a fost estimată bunăstarea a 111 țări. Moldova, în acea perioadă, cu scorul 5,009 sa plasat pe locul 99. În ultimii ani, se calculă QLI pentru 80 țări, Moldova în această listă nu este inclusă.

Abordările contemporane privind cuantificarea bunăstării pun accentul atât pe domeniul material (economic), cât și pe cel social. Indicele bunăstării poate fi clasificat la grupa indicatorilor socio-economici, deoarece include nu numai indicatori economici cantitativi, care determină nivelul de trai al membrilor societății, dar și indicatori calitativi, care determină satisfacția cetățenilor privind calitatea vieții.

Centrul analitic britanic The Legatum Institute în decurs de 11 ani (2009-2019) estimează Indicele de Prosperitate Legatum (The Legatum Prosperity Index – LPI) în diviziunea diferitor țări. LPI este un indice compozit, care în primii ani era compus din 8 piloni, iar astăzi deja din 12 piloni.

În anul 2019, Republica Moldova s-a plasat pe locul 81 (din 167 țări) în clasamentul Indicelui de Prosperitate Legatum. În pofida faptului că cel mai înalt rating a fost înregistrat de pilonul „Educație”, totuși acest nivel este mai mic cu 9 poziții față de a.2009 (**Figura 1.1.2**). Diminuarea la acest capitol a fost influențată de mai mulți factori. Cel mai însemnat impact negativ l-a avut optimizarea școlilor, care a dus la reducerea ratingului învățământului primar cu 32 poziții și învățământului secundar cu 12 poziții.

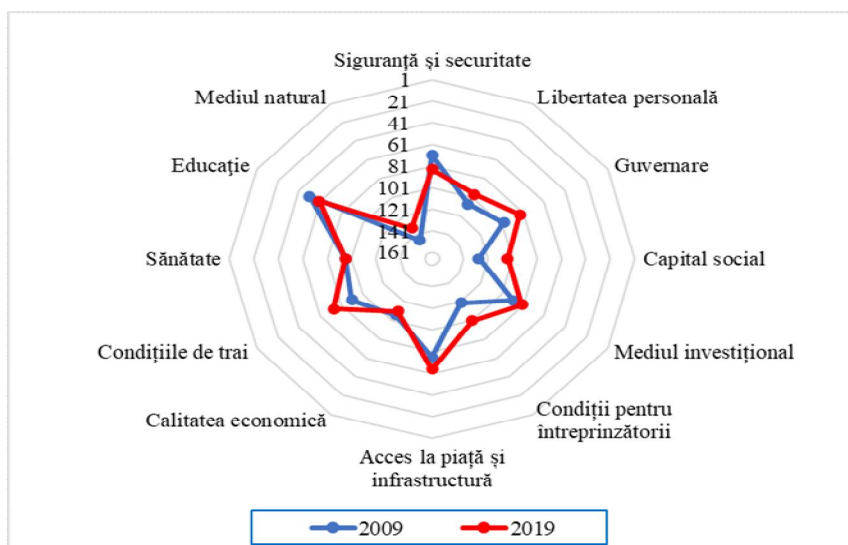

Figura 1.1.2. Poligonul pilonilor Indicelui de Prosperitate Legatum al Republicii Moldova în anii 2009 și 2019, rang

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor raportului centrului analitic britanic The Legatum Institute [107].

În perioada anilor 2009-2019, Moldova a coborât cu 13 trepte la capitolul „Siguranța și securitatea” și cu 4 trepte la „Calitatea economică”. Aceste diminuări au fost cauzate de:

- sporirea (conform rezultatelor sondajului respondenților) terorii politice, omorurilor extrajudiciare, utilizării torturilor, prizonieratului politic, cheltuielilor de afaceri legate cu criminalitatea și violența, cheltuieli de afaceri legate de crima organizată;
- micșorarea economiilor brute (de la 23,3% în a.2009 până la 14,9% în a.2019), exportului produselor de înaltă tehnologie (de la 1,9% până la 0,5%), complexității economice (de la 0,3 până la -0,1), numărului cererilor de brevete (de la 130,6 brevete la 1 milion de persoane până la 29 brevete), numărului salariaților (de la 68,0% până la 65,4%).

Republica Moldova, în perioada de raport, a înregistrat evoluții remarcabile la pilonul „Capitalul social”, urcând cu 24 trepte, și la pilonii „Condiții pentru întreprinzători” și „Condițiile de trai”, urcând corespunzător cu 19 și 17 poziții (Figura 1.1.2). Acest progres a fost cauzat de:

- sporirea posibilității cetățenilor de a se adresa oficialilor publici și de a-și expune opinia (de la 20,0% în a.2009 până la 23,0% în a.2019), ajutorului acordat de familie și prieteni în caz de necesitate (de la 85,0% până la 88,0%);
- majorarea (conform opiniei respondenților) concurenței pe piață, eficienței politicii antimonopol, gradului de protecție a drepturilor companiilor private;
- micșorarea numărului de plăți fiscale (de la 53 pe an până la 10), perioadei de timp necesare pentru lansarea afacerii;
- reducerea ratei sărăciei absolute la nivel național (de la 26,4% în a.2009 până la 9,6% în a.2019), ratei sărăciei la 1,90 \$ SUA pe zi (de la 1,1% până la 0,1%), ratei sărăciei la 3,20 \$ SUA pe zi (de la 7,8% până la 1,1%), ratei sărăciei la 5,50 \$ SUA pe zi (de la 31,5% până la 16,3%), prevalenței retardului statural la copii sub 5 ani (de la 11,3% până la 6,4%), prevalenței malnutriției la copii sub 5 ani (de la 5,8% până la 1,9%);
- creșterea disponibilității produselor alimentare acceptabile (de la 30,0% până la 35,9%), numărului gospodăriilor casnice dotate cu frigider (de la 78,0% până la 87,7%).

În afară de indicatorii enumerați de evaluare a bunăstării populației, în practica mondială se utilizează un șir de alți indici, precum: Indicele Progresului Social (Social Progress Index – SPI); Indicele Bunăstării Economice Sustenabile (Index of Sustainable Economic Welfare – ISEW); Indicatorul Progresului Autentic (Genuine Progress Indicator – GPI); Indicele Dezvoltării Umane (Human Development Index – HDI); Fericirea Națională Brută (Gross National Happiness – GNH); Indicele Fericirii Mondiale (World Happiness Index – WHI); Indicele OCDE al Vieții Mai Bune (Better Life Index – BLI); PIB-ul verde (Green GDP); Indicele Avuției Veritabile (Genuine Wealth – GW); Indicele Beneficiului Net Sustenabil (Sustainable Net Benefit Index – SNBI); etc.

Indicele Progresului Social este evaluat de către organizația Social Progress Imperative, în decurs de șase ani (2014-2019), în diviziunea diferitor țări, inclusiv pentru Republica Moldova. La baza estimării indicatorului dat „stă răspunsul la trei întrebări:

1. Asigură oare statul necesitățile esențiale ale cetățenilor?
2. Sunt asigurați cetățenii cu case de locuit pentru a-și îmbunătăți și menține bunăstarea?

3. Există posibilitatea ca toți cetățenii să-și atingă potențialul maxim?

Aceste trei întrebări definesc cele trei dimensiuni ale progresului social: nevoile umane de bază, fundamentele bunăstării și oportunitatea” [161, p. 26]. Fiecare din dimensiuni cuprind câte patru componente specifice, prin urmare, în total sunt 12.

În perioada anilor 2014-2019, Republica Moldova a urcat în clasament de pe locul 81 pe locul 70. Scorul a crescut în cazul a 10 componente din 12. Diminuarea punctajului a fost înregistrată la două componente: accesul la educația avansată (cu 21,16 puncte mai puțin), incluziunea (cu 2,31 puncte mai puțin) (**Figura 1.1.3**). Această micșorare a fost cauzată de reducerea anilor de școlarizare terțiară (până la 1,93 ani în a.2019), egalității puterii politice în funcție de gen (până la 1,44 puncte), egalității puterii politice în funcție de poziția socioeconomică (până la 1,71 puncte).

Moldova, în a.2019, a obținut cele mai mari performanțe în cazul următoarelor componente (**Figura 1.1.3**):

- Nutriția și îngrijirea medicală de bază (92,85 puncte);
- Acces la educația de bază (87,69 puncte);
- Locuința (86,59 puncte);
- Acces la comunicații și informații (82,01 puncte).

Cele mai joase scoruri au fost înregistrate de sub-dimensiunile:

- Acces la educație avansată (27,46 puncte);
- Incluziune (36,17 puncte);
- Calitatea mediului (48,09 puncte);
- Sănătatea și bunăstarea (59,44 puncte).

Componentele Indicelui Progresului Social, care au atins punctaje scăzute, arată unde anume apar deficiențe, care sunt domeniile vulnerabile, în contextul majorării bunăstării populației. De aceea, organele de decizie, la elaborarea strategiilor de creștere economică și sporire a bunăstării, trebuie să țină cont de rezultatele analizei dinamicii indicilor enumerați.

Indicele Dezvoltării Umane (HDI) este cel mai utilizabil indice compozit al bunăstării populației. Este necesar de menționat, că valoarea acestui indice este permanent ajustată, de aceea analiza dinamicii indicelui dat s-a efectuat în baza valorilor recalculate ale HDI, conform metodologiei noi, prezentate pe site-ul <http://hdr.undp.org/en/data#>, [90] pentru perioada 1990-2019.

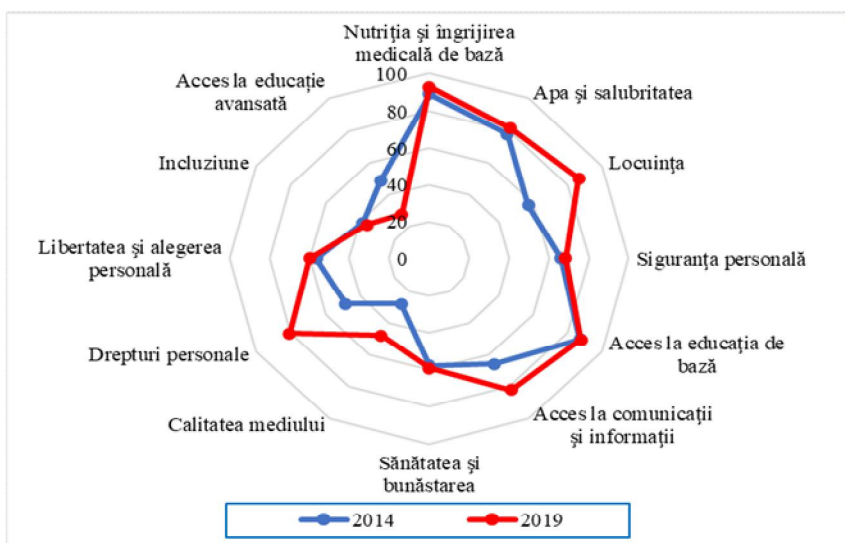

Figura 1.1.3. Poligonul componentelor Indicelui Progresului Social al Republicii Moldova în anii 2014 și 2019, scor

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor raportul global Social Progress Index [161]

Indici universali ai bunăstării nu există. Atutul Indicelui de Dezvoltare Umană constă în faptul, că ia în calcul nivelul de trai, alfabetizarea, nivelul de educație și longevitatea vieții. În plus, permite efectuarea analizei comparative între țări. În calitate de deficiență, poate fi menționată absența următoarelor componente: dezvoltarea durabilă socio-economică a țării și ecologia.

Luând în calcul imperfecțiunea menționată, Centrul regional al PNUD Bratislava și Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene au modificat HDI. Ca urmare, a fost elaborat Indicele de Dezvoltare Umană Accesibilă (Affordable Human Development Index – AHDI), care în esență este un HDI completat cu componenta ecologică, ponderată ținând cont de starea de echilibru. În caz de dezechilibru, valoarea finală a indicelui este redusă.

AHDI este indice compozit format din subindici tridimensionali. Nivelul A este HDI extins prin adăugarea componentei „starea mediului”. Acest nivel include indicatori de stare, care descriu rezultatele, situația actuală. Ca atare, ei reflectă ce s-a obținut, însă nu arată cum s-a realizat. Nivelul B este format din indicatori care reflectă durabilitatea valorilor atinse de indicatorii nivelului A. Anume la nivelul B este estimat AHDI, care constă dintr-un număr de indicatori utilizați pentru a penaliza valorile respective ale indicatorilor nivelului A, în cazul când nu sunt sustenabili. Nivelul C conține „context indicators” care

reflectă durabilitatea politică, instituțională, care au un impact indiscutabil asupra dezvoltării sustenabile a potențialului uman pe termen lung.

Economiștii, care au elaborat AHDI, așa și nu au putut cuantifica indicatorii nivelului C. Logica abordării propuse de ei „este similară cu cea utilizată în HDI-ul ajustat la inegalitate, în care nivelul „potențial” al indicatorului este penalizat pentru distribuirea inegalității în fiecare dimensiune pentru a atinge nivelul „real” de contabilizare a inegalității” [96, p. 9].

În perioada anilor 1990-2019, valoarea HDI a Republicii Moldova a crescut cu 0,047 (de la 0,653 în a.1990 până la 0,700 în a.2019), iar speranța de viață s-a majorat cu 4,2 ani, anii de școlarizare au crescut cu 3,6 ani, pe când anii preconizați de școlarizare s-au redus cu 0,3 ani.

Analiza dinamicii Indicelui Progresului Social și Indicelui Dezvoltării Umane a arătat că trendul evoluției acestor indici coincide în perioada anilor 2015-2018 (**Figura 1.1.4**).

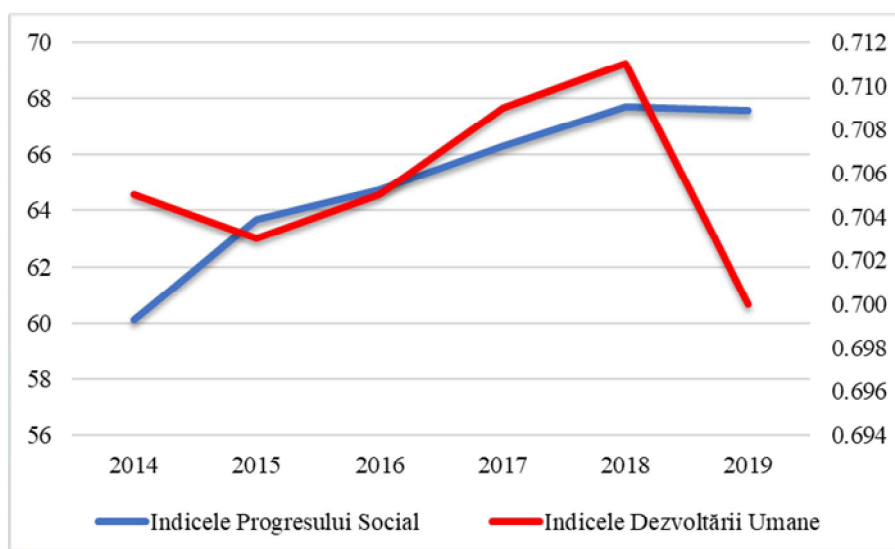

Figura 1.1.4. Dinamica Indicelui Progresului Social și Indicelui Dezvoltării Umane pentru Republicii Moldova în perioada anilor 2014 - 2019, scor

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor raportul global Social Progress Index și raportului Dezvoltării Umane [90].

În a.2019 valorile ambelor indici s-au micșorat, însă panta descendentă a Indicelui Dezvoltării Umane a fost comparativ mai abruptă în raport cu panta Indicelui Progresului Social. Această diminuare a fost cauzată de instabilitatea politică și economică din 2019.

Rezultatele studiilor efectuate permit să concluzionăm, că dacă Republica Moldova nu ar trece prin instabilitatea financiară, economică și politică, atunci ambii indicatori ar fi înregistrat un nivel mult mai înalt [69]. În perioada actuală, este necesar de promovat strategii de asigurare a creșterii economice sustenabile, care va duce inevitabil la o creștere a bunăstării populației autohtone.

1.2 Identificarea instrumentelor și mecanismelor inovaționale pentru creșterea veniturilor

Noțiunea generală de instrument

Conform dicționarul lui Ojegov – un instrument reprezintă o unealtă manuală pentru producerea obiectelor, executarea lucrărilor, prestarea serviciilor sau un set de instrumente de mână utilizate în unele activități fizice [221].

Această definiție accentuează la general doar faptul că termenul instrument se referă la un obiect ce se folosește în executarea unei activități. Este specificată activitatea fizică, ce îngustează drastic utilizarea termenului de instrument în alte activități specifice.

O altă definiție, privind instrumentul îl clasifică ca un dispozitiv sau sistem de dispozitive utilizate în navigație sau control, sau ca un document legal formal. Conform acestei definiții instrumentul poate fi:

- un instrument mecanic, în special, unul utilizat în munca complicată, care nu poate fi efectuată manual;
- un dispozitiv pentru măsurarea valorii a obiectului de cercetare, de exemplu poate fi utilizat în navigația aeronavelor;
- un document legal formal, cum ar fi un proiect sau o obligațiune.

Această definiție este mult mai largă ca precedenta, dar totuși nu descrie toate aspectele noțiunii „instrument”. De exemplu, nu arată că există instrumente ale politicilor: bugetar-fiscale, monetar-creditare, valutare, sociale, etc.

Definiția oferită de V.I. Dali, în dicționarul care îi poartă numele, descrie instrumentul ca o unealtă sau un dispozitiv care poate fi utilizat în efectuarea unei lucrări sau unei activități [42]. Această definiție este vagă, nu specifică domeniile de utilizare a instrumentului.

Totuși definirea instrumentului numai ca unealtă sau dispozitiv este extrem de restrânsă. În calitate de definiție universală poate fi utilizată cea prezentată în dicționarul universității Cambridge. „Instrumentul reprezintă:

- unealtă sau un alt dispozitiv, în special unul fără energie electrică, utilizat pentru efectuarea unei anumite lucrări;
- un dispozitiv utilizat pentru măsurarea vitezei, înălțimii etc. în vehicule, în special aeronave;
- un mod de a realiza sau provoca ceva;
- un tip de investiție într-o companie sau în datorii publice care pot fi tranzacționate pe piețele financiare” [18].

Noțiunea de instrument științific

Din punct de vedere istoric, definiția unui instrument științific a variat în dependență de domeniul de utilizare, a evoluției legilor și a perioadei de timp. Înainte de mijlocul secolului al XIX-lea, astfel de instrumente erau denumite „aparate și instrumente filosofice naturale”, iar instrumentele mai vechi din antichitate până în Evul Mediu (cum ar fi astrolabul și ceasul pendul) sfidează o definiție precum ar fi, „instrument, unul ce fuseseră dezvoltat pentru a investiga natura din punct de vedere calitativ sau cantitativ”. Dezvoltatorii de instrumente științifice au proiectat, construit și perfecționat instrumente în scopuri specifice. În cazurile când pe piață se creează o cerere importantă la un anumit instrument, el devine obiectul tranzacțiilor [73].

Conform definiției prezentate în articolul “Scientific instruments” de W. Hackmann, un instrument științific reprezintă un obiect fizic ce are ca scop măsurarea unor obiecte ori fenomene din punct de vedere cantitativ ori din punct de vedere a stării calitative. Explicația data reduce abordarea instrumentului științific ca un obiect fizic preconizat pentru măsurare, ceea ce reprezintă o viziune extrem de îngustă.

O altă semnificație a instrumentului științific este reprezentată într-o descriere a utilizării eudiometrului de Jan Ingenhousz, el a observat că Istoria utilizării și evoluției acestui instrument arată că știința nu este doar un efort teoretic, ci în egală măsură și o activitate bazată pe un instrument, care este o combinație de materiale și tehnici înfășurate într-un cadru social. Eudiometrul s-a dovedit a fi unul dintre elementele acestui amestec care a ținut o întreagă comunitate de cercetători, chiar în timp ce erau în contradicție despre semnificația și utilizarea corectă a acestui instrument.

În descrierea de mai sus luându-se ca exemplu eudiometrul, autorul dorește să explice că un instrument reprezintă un obiect de cercetare ce consolidează cadrul științific. Această viziune este mai mult metafizică decât pozitivistă.

Conform savantului Shadab K.A., instrumentele științifice variază foarte mult ca mărime, formă, scop, complicație și complexitate. Acestea includ echipamente de laborator relativ simple, cum ar fi cântarele, riglele, cronometrele, termometrele, precum și unele sofisticate, precum ar fi microscopul și alte instrumente de optică complexă [183].

Descrierea dată a instrumentului științific descrie un obiect sau un set de obiecte cu destinație de cercetare ori măsurare a fenomenelor naturale. Această descriere este una generalizată însă nu cuprinde toate exprimările instrumentului științific.

Noțiunea de instrument economic

Știința economică ocupă un loc însemnat în sistemul științelor care studiază societatea. Formarea științei economice a constituit un proces complex și îndelungat, proces care a avut la bază atât dezvoltarea economică, cât și aprofundarea intensivă în cunoașterea realității înconjurătoare și perfecționarea instrumentelor de investigare.

Conform General Multilingual Environmental Thesaurus un instrument economic este orice instrument utilizat de o organizație pentru realizarea obiectivelor generale de dezvoltare în producerea sau în reglementarea resurselor materiale [56].

Instrumentele economice includ o serie de instrumente de politică economică, de la taxe și permise pentru dreptul de comerț până la sisteme de rambursare a depozitelor și obligațiunilor de performanță. Elementul comun al tuturor instrumentelor economice constă în faptul că aceste instrumente influențează comportamentul subiectului economic prin impactul lor asupra componentelor de piață. Instrumentele economice reprezintă un mijloc de a lua în calcul „costurile externe”, adică costurile suportate de producător pe parcursul procesului de producție, schimbului sau transportului de bunuri și servicii, astfel încât să transmită feedback al situației economice mai precise. Aceste „costuri externe” pot include epuizarea resurselor naturale, degradarea mediului, impactul asupra sănătății, impactul social, etc.

Instrumentele economice pot fi proiectate într-o varietate de moduri și pentru o varietate de aplicații, inclusiv următoarele:

- Stimulente pentru creșterea nivelului de trai al populației din regiune.
- Stimulente pentru investiții în inovație și tehnologii de dezvoltare a forțelor de producție noi, astfel încât să fie generate beneficii financiare și sociale.

- Creșterea veniturilor pentru atingerea obligațiilor guvernamentale față de societate prin intermediul politicilor fiscale.

Diferența dintre instrument în conotația sa clasică și instrument economic constă în faptul că instrumentul economic nu ia o formă fizică ci o formă nematerială de legi, care fiind aplicate influențează lumea materială.

Conform Info Multilateral Environmental Agreements, instrumentul economic reprezintă: “măsurile de stimulare ce determină un comportament sau un rezultat intenționat ca o alternativă a măsurilor de comandă și control – coduri și prescripții legale” [92].

În cazul dat ca instrument economic se înfățișează un set de măsuri destinate ameliorării efectelor negative din mediul macroeconomic. Există o necesitate de sistematizare a instrumentelor economice specifice cercetării nivelului de trai.

Instrumentele economice pot fi exprimate sub formă de stimulente fiscale pentru încorporarea costurilor și beneficiilor de mediu în bugetele gospodăriilor și întreprinderilor. Cu obiectivul de a încuraja producția și consumul eficient din punct de vedere al protecției mediului înconjurător, cu ajutorul instrumentelor se stabilesc prețuri comparativ majore la producția care dăunează naturii. Instrumentele economice includ impozite, taxe, înlesniri creditare, vacanță fiscală [59].

Instrument economic ca stimulent fiscal reprezintă un concept prea îngust pentru utilizarea în cadrul proiectului dat.

Ca exemplu de instrument economic frecvent utilizat poate servi modelarea econometrică, care se utilizează pentru studierea fenomenelor și proceselor la diferite niveluri ale economiei. Se consideră o mulțime de variabile rezultative $Y_1, Y_2, \dots, Y_m$, și o serie de factori $F_1, F_2, \dots, F_n$, cărora li se asociază respectiv variabilele $X_1, X_2, \dots, X_n$. Se elaborează diferite modele, veridicitatea cărora se testează cu ajutorul unui set de teste statistice, și în baza rezultatelor obținute se operează cu acel model, care a trecut testarea [95]. Acest instrument economic poate fi utilizat cu succes în procesul cercetării economice ca fiind unul specializat.

Un alt instrument frecvent utilizat de economiști în cercetările sale este deducția, ce reprezintă o formă de raționament în care concluzia rezultă din premise [46]. Pe de altă parte există și inducția, un procedeu diferit de cunoaștere ce reprezintă o formă fundamentală de raționament, care realizează trecerea de la particular la general [47]. Deducția și inducția reprezintă instrumentele esențiale

ale cercetării științifice și economice în parte, datorită lor se pot efectua raționamente complexe bazându-se pe datele colectate preventiv.

Economiștii Ibraghimov M.I., Ismaghilov I.I., și Lisogor G.I., în lucrarea științifică „Elementele statisticii matematice” au elucidat esența statisticii economice. Sarcina principală a statisticii matematice este estimarea parametrilor fenomenelor economice, testarea ipotezelor statistice, cuantificarea relațiilor valorilor economice, determinarea variabilelor aliatoare. Ca exemple de variabile aleatorii pot servi:

- Veniturile cetățenilor care ascund o parte din veniturile obținute;
- Cererea unui individ pentru un produs într-o anumită zi (pe când cererea agregată pentru produsul dat poate fi prezisă);
- Valoarea acțiunilor pe termen lung;
- Rata de îndeplinire a cazului de asigurare;
- Coeficientul de indexare a pensiilor.

Astfel, evenimentele care sunt aleatorii la nivel micro pot influența indicatorii la nivel macro, adică un număr suficient de mare de accidente dă naștere unui model numit regularitate statistică. Statistica matematică poate fi utilizată efectiv în cercetările socio-economice datorită posibilității de identificare a legăturilor interdependente dintre indicatori.

Noțiunea de mecanism

Conform Dicționarului lui Dmitriev un mecanism reprezintă orice structură internă a unei mașini, dispozitiv, aparat, care îl aduce în acțiune. În literatura de specialitate întâlnim un spectru larg de mecanisme, de la mecanisme în producție până la mecanisme de stat, mecanismul de aplicare a legii [208]. Abordarea dată întrunește mai multe aspecte de manifestare a mecanismului, menționând atât cel natural cât și pe cel legislativ, precum ar fi sistemul de aplicare a legii.

În Marele Dicționar Enciclopedic se propune următoarea explicație „de obicei într-un mecanism există un punct de intrare care primește influența retractorului și un punct de ieșire conectată la corpul de lucru al mașinii sau la dispozitivul indicator” [46]. În cazul dat are loc explicația formei de manifestare și de interacțiune internă a mecanismului, care ne permite să elaborăm o interpretare generală despre acest fenomen.

În Micul Dicționar Academic este prezentată o definiție relativ mai amplă a noțiunii „mecanism”.

Mecanismul reprezintă:

1. sistem tehnic alcătuit din piese fixe și mobile, angrenate între ele, ce pot da naștere la mișcarea mecanică;
2. totalitate a pieselor și angrenajelor care alcătuiesc un sistem tehnic;
3. mod de funcționare a unui sistem etnic [132].

Noțiunea redată de dicționarul explicativ de limbă engleză, Merriam-Webster este una axată pe un rol doctrinar-virtual al noțiunii de mecanism, și anume: o doctrină care susține că procesele naturale sunt determinate mecanic și pot fi în totalitate explicate prin legile fizicii și chimiei.

Explicația dată mai sus este una mai mult concentrată pe o abordare științifico-fizică decât una generală sau doctrinară.

Noțiunea de mecanism științific

Mecanismele cunoașterii științifice în opoziție cu viziunea empiristă tradițională, conform căreia cunoașterea științifică pleacă de la observații și ajunge inductiv la un punct de cunoaștere generale, cercetătorii de azi consideră că cercetarea științifică pleacă de la probleme și ajunge la probleme (Popper) [186]. Ca urmare, problema științifică ar fi punctul de plecare dar și cel de sosire pentru cercetarea științifică actuală. Această poziție nu este una nouă, încă Aristotel afirma, că a căuta fără a pune mai întâi problema, este ca și cum cineva ar merge fără să știe unde se duce.

În Dicționarul Enciclopedic de Filosofie, un mecanism este definit ca „un sistem de acțiuni sau evenimente, precum și un dispozitiv sau dispozitive cu care sau prin intermediul cărora aceste acțiuni sunt efectuate, sau reprezintă legi economice în legătură cu procesele economice” [234]. Această definiție este una atotcuprinzătoare ce adună la un loc conceptul de mecanism de construcție și unul economic.

O definiție remarcabilă a mecanismului este oferită de către G. Hegel în „Știința logicii”: „Noi ... trebuie să solicităm pentru termenul de mecanism o definiție cu o valoare logică universală, iar aplicarea acestuia ... în niciun caz nu trebuie să se limiteze la limitele zonei materiale a naturii, din care categorie a primit numele”. Astfel, G. Hegel a încercat să se îndepărteze de o înțelegere fizică unilaterală a acestui termen, a căutat să dezvolte abordarea în contextul cuprinderii diverselor domenii de activitate.

G. Hegel a specificat versatilitatea termenului „mecanism” și a prevăzut pătrunderea acestuia în alte domenii, în afară de domeniul său tehnic. Acest concept a intrat cu succes în sfera economică încă din a doua jumătate a secolului XX odată cu creșterea semnificativă a importanței științei economice [199].

Definiția dată de Hegel este una cât explicativă atât și desfășurată, atingând majoritatea exemplelor unde mecanismul poate fi introdus și a efectelor pe care el le poate produce.

Filosofia în multilaritatea sa ne redă o diversitate de concepte de mecanism științific conform Enciclopediei Stanford de Filosofie. Termenul „mecanism” a apărut în secolul al XVII-lea și a derivat din termenii grecești și latini pentru „mașină” (Dijksterhuis 1961). Descartes a înțeles mecanica ca elementul de bază al lumii fizice. În *Le Monde*, el a propus să explice diverse fenomene din lumea naturală (cum ar fi mișcarea planetară, marea, mișcarea sângelui și proprietățile luminii).

Ulterior, noțiunea de mecanism a fost interpretată diferit pentru a reflecta evoluția forțelor de bază din lumea naturală (în afară de mișcarea sub acțiunea forțelor conservative). De exemplu, atracție și repulsie (du Bois Reymond), conservarea energiei (Helmholtz), atracție gravitațională (Newton). Conceptul de mecanism a avut o evoluție aproape separată în istoria științelor vieții (Allen 2005; Des Chene 2001, 2005; Nicholson 2012), evitând uneori austeritatea metafizică îmbrățișată de Descartes și de mulți alți mecanicieni timpurii.

Noua filosofie mecanică a apărut în jurul secolului al XXI-lea ca un nou cadru de gândire în filosofia științei. Filosofii care au dezvoltat acest cadru au fost, în comparație cu empiriștii logici, practicieni ai istoriei științei și au avut tendința, în general, să se concentreze anume asupra științelor biologice, și nu fizice. Mulți noi mecanicieni și-au dezvoltat cadrul în mod explicit ca succesor al tratamentelor empiriste logice ale cauzalității, nivelurilor, explicației, legilor naturii, și descoperirii.

La fel ca în cazul empirismului logic, noua filosofie mecanică este mai puțin un set sistematic și coerent de doctrine decât este o orientare către subiectul filosofiei științei. Abordarea a apărut pe măsură ce filosofii și istoricii au început să se autoidentifice de practica odinioară a reconstituirii inferenței științifice cu instrumentele logicii și, în schimb, să îmbrățișeze investigarea detaliată a episoadelor reale din istoria științei. Principalele principii ale empirismului logic fuseseră criticate intens de zeci de ani, și o nouă eră a filosofiei științei informate istoric a luat amploare prin lucrările ale lui Kuhn (1962), Laudan (1977) și Lakatos (1977). Pentru mulți astfel de cercetători crescuți în acest mediu empiric, li s-a părut că știința contemporană a fost axată pe elaborarea noilor mecanisme științifice de cercetare, pe când școala clasică, încă nu reușise să aprecieze această trăsătură centrală a viziunii științifice asupra lumii [131]. Generalizând cele expuse mai sus, concluzionăm că abordarea redată mai sus este una

completă și explică mecanismul științific din punctul de vedere a mai multor savanți precum și școli filosofice.

Noțiunea de mecanism științific economic

Termenul de mecanism economic a apărut în anii 60 în lucrările economice socialiste. Apariția acestei etape se datorează dorinței de a dezvolta cele mai eficiente forme și metode de utilizare a legilor economice în practica gestionării economiei planificate, deoarece aceasta permite apariția unei noi priviri asupra sarcinilor și funcțiilor economiei politice a socialismului. La această etapă, oamenii de știință consideră mecanismul economic ca o modalitate de gestionare prin intermediul stimulentei sale economice și a normelor sale legislative.

În a doua etapă de dezvoltare a unei școli științifice, datată din perioada de la începutul anilor '90 și până în prezent, este preferabil să evidențiem ideea mecanismului economic în lucrările unor oameni de știință precum L. Hurwitz, E. Maskin, R. Myerson, I. Bratishchev, A. Markaryan, Y. Osipov, O. Inshakov etc.

La această etapă devin transparente următoarele definiții a termenului de mecanism economic:

- interacțiunea, în care participanții efectuează schimb de mesaje între sine sau cu „centrul de mesaje”;
- interconectarea legăturilor structurale: formelor de organizare a forțelor de producție publice, a relațiilor economice, a structurii și a totalității pârgurilor economice și a stimulentei economice specifice;
- un sistem de transformare subiectiv-obiectivă a relațiilor la un anumit nivel, sau tip de organizație, oferind cea mai eficientă implementare a funcției-țintă.

Cu toate că termenul dat este utilizat mai mult de un secol, totuși o definiție universală încă nu a fost elaborată.

La etapa actuală, problema formării unui mecanism economic este relevantă pentru orice țară. Mecanismul economic acționează ca un sistem integral stabil, care, prin coordonarea intereselor, este capabil să asigure o creștere economică de înaltă calitate. Procesele de transformare care au loc în economie au schimbat calitativ condițiile de activitate economică, s-a dezvoltat o zonă de activitate diferită a entităților economice, care se caracterizează printr-o varietate de forme de proprietate, principii de piață ale managementului economic, o varietate de zone de ocupare a forței de muncă independente a

populației, care este asociată cu formarea un nou sistem de diviziune a muncii și o nouă structură a economiei, includerea țării în economia mondială, crearea unei noi baze legislative.

Pentru a dezvălui esența mecanismului economic, este necesar să se ia în considerare problemele relației dintre stat și mecanismul de autoreglare a pieței, pentru a analiza principalele tendințe, pentru - cei din institutul de stat în ansamblu și, separat, la nivel regional, în special în regiunile cu probleme, pentru a determina fundamentele instituționale ale mediului de piață al economiei autohtone. Natura dinamică a dezvoltării economiei naționale la etapa actuală, modificările sale calitative necesită formarea unui sistem integral de funcționare a economiei, bazat pe utilizarea mecanismelor de dezvoltare ale pieței și a metodelor administrative.

Viziunea de mai sus asupra mecanismului economic redă viziunea economiștilor socialiști asupra proceselor de dirijare a economiei centralizate, ceea ce este doar un aspect al mecanismului economic.

Definiția de mecanism economic după Enciclopedia Economică Națională este un set de elemente ale relațiilor economice (prețuri, impozite, împrumuturi, subsistem bugetar, asigurare, sistem tarifar vamal), care asigură un proces productiv în interiorul ecosistemului său. Mecanismul economic reprezintă interconexiunile și relațiile dintre fenomenele eterogene. Ele pot fi obiecte de observație empirică, sau un obiect de analiză și calcul [217]. Aici ca mecanism economic este privit procesul de interconexiune a fenomenelor cu aspect economic, o abordare generală dar relevantă.

I.M. Osipov a propus o interpretare a mecanismului ca fiind „un sistem de subsisteme organizate”, indicând astfel natura sistemică a mecanismului și, de asemenea a determinat structura acestuia, menționând că „el există ca un set de mecanisme, adică submecanisme” [222]. Mecanismul economic conform domnului Osipov este mai degrabă un set de subsisteme sau submecanisme decât un organism integrat.

În economie există o înțelegere a mecanismului în cadrul teoriei jocurilor, propusă de L. Hurwitz, R. Myers și E. Maksin (câștigători ai Premiului Nobel pentru economie în 2007 pentru aportul în crearea bazelor teoriei mecanismelor optime). L. Hurwitz înțelege mecanismul ca „interacțiunea dintre subiecți și centru, care constă din trei etape: fiecare subiect, în privat, trimite un mesaj mic către centru, la rândul său centrul, după ce a primit toate mesajele, calculează rezultatul așteptat $Y = f(m_1, \dots, m_n)$; centrul anunță rezultatul Y și, dacă este

necesar, îl pune în aplicare [232]. Mecanismul economic este privit ca un sistem de jocuri și acțiuni conectate cu un scop anumit.

N.A.Kreymer interpretează mecanismul „ca pe un set specific de elemente, stări și procese situate într-o secvență dată, fiind în anumite conexiuni, relații și determinând ordinea oricărui tip de activitate”. Acest concept se concentrează pe relația și interacțiunea proceselor care alcătuiesc mecanismul [210]. Savantul Kreymer vizionează mecanismul economic prin intermediul gospodăriilor agricole și a acțiunilor orientate spre maximizarea productivității, adică aici persistă o viziune privind procesul de producție.

Kulman susține că „mecanismul reprezintă un anumit fenomen care implică o serie de alte fenomene, iar pentru apariția lor nu este necesar un impuls suplimentar. Ei urmează unul după altul într-o anumită secvență și duc la rezultate evidente”. Autorul specifică faptul că „fenomenul inițial, și fenomenele finale, precum și întregul proces care are loc în intervalul dintre ele, acționează întotdeauna simultan ca element constitutiv al mecanismului”. Acest concept face posibilă o singură serie de criterii necesare pentru clasificarea diferitor tipuri de mecanisme, ceea ce va permite să asigure ordonarea condițiilor în care este implementat mecanismul și să evidențieze structura și funcțiile speciale ale acestuia, care rezolvă probleme specifice [211]. Abordarea mecanismului economic, ca rezultat de interconexiune activă a fenomenelor economice, este actuală și în prezent.

În lucrarea lui N.N. Lebedev „Mecanismul instituțional al economiei: esență, structură, dezvoltare” este descrisă relația și interdependența mecanismelor economice și instituționale, de asemenea este propusă abordarea mecanismului instituțional ca fiind „un mod special de transformare a relațiilor economice ale subiecților și ordonarea ierarhică a organizației economice, în conformitate cu cerințele instituției existente și în acord cu legislația în vigoare [212]. Savantul Lebedev propune următoarea explicație a mecanismului economic: este un mecanism instituțional, adică unul ce este condus de o organizație centralizată cu resurse și capital în posesia sa, cu scopul de transformare a obiectelor în procesul de producție sau prestație de servicii.

J. Buchanan în lucrarea sa notează că majoritatea economiștilor, având în vedere procesele de alegere individuală, nu țin cont de mecanismul instituțional care de asemenea joacă un rol important în luarea deciziei [204].

Astfel, rezumând opiniile cercetătorilor, putem concluziona că mecanismul este un anumit standard, ordine, secvență de acțiuni care determină rezultatul final al procesului. În funcție de rezultatul final, de metodele de realizare ale

acestui sau de alte criterii, cercetătorii identifică următoarele forme ale mecanismului: economic și instituțional. Abalkin în activitatea sa a dat o definiție generală a mecanismului economic ca fiind metodă de organizare a producției sociale cu formele și metodele sale caracteristice, stimulente economice specifice și norme legale bine definite.

1.3 Abordările metodologice ale nivelului de trai al populației

Noțiunea generală de metodă

Conform Micului dicționar academic al Academiei Române, metoda reprezintă un „mod (sistematic) de cercetare, de cunoaștere și de transformare a realității obiective” [132]. Această definiție accentuează o serie de aspecte inerente metodei: caracterul sistematic al acesteia, realitatea obiectivă ca obiect de lucru și trei scopuri urmărite – cercetare, cunoaștere și transformare. Un dezavantaj al acestei definiții este că nu ia în considerare aplicarea metodelor asupra realității subiective. O altă definiție, mai puțin specifică, din același dicționar [132] stabilește metoda a fi un „procedeu sau ansamblu de procedee folosite în realizarea unui scop”. Această definiție consideră metoda ca fiind compusă din cel puțin un procedeu, admitând posibilitatea ca ea să nu fie neapărat un construct omogen.

Definiția oferită de Micul Dicționar Academic al Institutului de Lingvistică al Academiei Ruse de Științe („modalitate de cunoaștere, cercetare a fenomenelor naturale și a vieții sociale” [229]) nu admite și transformarea fenomenelor naturale și a vieții sociale, așa precum în cazul definițiilor de mai sus, însă specifică sfera de aplicare a metodei în două direcții: fenomenele de ordin natural și cele sociale. Un dezavantaj al acestei definiții este că nu specifică fenomenele de alt ordin decât doar cele naturale și sociale.

O definiție cuprinzătoare, însă vagă – „un mod particular de a face ceva” este propusă de Oxford Learner's Dictionary of Academic English [43].

Dicționarul francez Larousse consideră metoda a fi, pe de o parte „mersul rațional al minții pentru a ajunge la cunoașterea sau demonstrarea unui adevăr”, iar pe de altă parte un „set ordonat logic de principii, reguli, pași, care este un mijloc pentru a obține un rezultat” [44].

Unul dintre cele mai cunoscute dicționare explicative de limbă engleză, Merriam-Webster asociază direct metoda cu cercetarea științifică, considerând-o nu doar în general ca o modalitate, ci în mod specific ca o disciplină care

cuprinde principii și tehnici de cercetare („disciplină care se ocupă de principiile și tehnicile cercetării științifice” [198].

Astfel, luând în considerare definițiile vizate mai sus, noțiunea de metodă poate fi definită ca o modalitate sistematică sau o disciplină formată dintr-un set ordonat logic de principii, reguli, pași, tehnici de cercetare, cunoaștere și transformare a fenomenelor naturale, sociale și a altora de alt ordin ce fac parte din realitatea obiectivă sau cea subiectivă.

Noțiunea de metodă științifică

După posibilitatea de aplicare în domeniul științelor metodele pot fi clasificate în: științifice (aplicabile în domeniul științelor) și non-științifice (non-aplicabile în domeniul științelor). Pentru a deosebi aceste două categorii de domenii ale cunoașterii și, corespunzător, metodele aplicabile acestora se poate utiliza testul sau abordarea NOTTUS. Acest test cuprinde 6 criterii care pot fi puse afirmațiilor pentru a confirma sau infirma științificitatea acestora: Naturală, Observabilă, Testabilă, Tentativă, Incertă (Uncertain) și Socială. Astfel în cazul afirmațiilor științifice sunt respectate următoarele cerințe [94]:

- 1) pentru a explica cum sau de ce are loc un fenomen ori eveniment se caută un mecanism ori o cauză ce se produce în mod natural;
- 2) este posibilă observarea unui fenomen, eveniment sau a unor dovezi de către simțurile umane sau cu un instrument;
- 3) pentru a testa cauza naturală a fenomenului sau evenimentului pot fi proiectate experimente prin care pot fi verificate sau falsificate (infirmate) afirmațiile, utilizând teste repetate cu rezultate consistente și previzibile;
- 4) pe măsura apariției noilor dovezi explicațiile unui fenomen sau eveniment sau ale cauzei acestuia pot fi modificate;
- 5) incertitudinea este normă în știință, iar descoperirile presupun adesea un procent de certitudine;
- 6) colaborarea, argumentarea, partajarea, replicarea și revizuirea de către colegi sunt părți necesare ale procesului științei.

Cunoscuta Enciclopedie Britannica definește metoda științifică ca „tehnică matematică și experimentală aplicată în știință (...) utilizată în construcția și testarea unei ipoteze științifice” [45].

În accepțiunea lui Karl Popper, unul dintre cei mai cunoscuți filosofi ai științei din secolul al XX-lea o metodă poate fi considerată științifică dacă rezultatele aplicării acesteia sunt falsificabile sau infirmabile și, prin urmare,

gradul de științificitate a unei metode este în funcție de gradul său de falsificabilitate [154].

Conform unui alt cunoscut filosof al științei, Thomas Kuhn metoda științifică reprezintă „stereotipul metodologic al falsificării prin comparația directă cu natura” [136]. Astfel, metoda științifică nu poate fi reprezentată adecvat decât dacă e ghidată de o paradigmă, care este o modalitate specifică de a aborda lumea cu conceptele sale de bază și practicile sale experimentale.

Imre Lakatos, spre deosebire de Thomas Kuhn, nu utilizează termenul de paradigmă științifică, ci cel de „programă de cercetare”, având înțelesul de secvență de teorii în cadrul unui domeniu al cercetării științifice. Schimbarea „programei” presupune nu o schimbare de paradigmă, ci o modificare a problemei în direcția progresului teoretic și empiric [104].

Adepții pluralismului metodologic (T. McKenna, I. Hacking, P. Feyerabend), dintre care cel mai proeminent este Paul Feyerabend nu admit, în general, existența unor metode științifice fixate sau universal valabile, care ar avea un monopol asupra adevărului sau asupra unor rezultate utile [53].

Având în vedere cele menționate mai sus, metoda științifică poate fi considerată a fi o tehnică matematică și experimentală aplicată în știință, utilizată în construcția și testarea unei ipoteze științifice, infirmabile și care îndeplinește criteriile de a fi naturală, observabilă, testabilă, tentativă, incertă și socială în cadrul unei paradigme științifice și care nu este neapărat universal valabilă.

Noțiunea de metodă în știința economică.

Metodele științei economice sunt modalități de cunoaștere a fenomenelor și proceselor economice. Contribuții la metodologia științei economice au adus numeroși economiști, precum: C. Menger, G. Schmoller, W. S. Jevons, K. Marx, A. Marshall, V. Pareto, J.M. Keynes, M. Weber, C. Gini, F. Perroux, O. Morgenstern, H. Wold, N. Georgescu-Roegen, W. Leontief, F.A. Hayek, P.A. Samuelson, R.L. Basmann și alții.

Carl Menger, ca adept al școlii austriece de economie, consideră că economia este opera a logicii filozofice, a elaborării regulilor de la primele principii - văzând motivele umane și interacțiunea socială ca fiind prea complexe pentru a putea fi analizate statistic - și intenționând a deduce precepte universale valabile din acțiunile umane. Menger a considerat că cea mai bună metodă de a studia economia era prin rațiune și găsirea teoriilor generale care se aplicau în domenii largi. Menger, la fel ca și alți economiști austrieci și alți economiști neoclasici, s-au concentrat pe natura subiectivă, atomistică a economiei. El a

subliniat factorii subiectivi. El a spus că bazele economiei s-au construit pe interesul propriu, evaluarea marginală și cunoștințele incomplete și că ideile colective, agregate, nu ar putea avea o bază adecvată decât dacă se fundamentează pe componente individuale [130].

Contribuții esențiale în metodele științei economice a adus economistul italian Vilfredo Pareto, în special în studiul distribuției veniturilor și în analiza alegerilor indivizilor. De asemenea, el a fost responsabil pentru popularizarea utilizării termenului „elită” în analiza socială. El a introdus conceptul de eficiență Pareto și a ajutat la dezvoltarea domeniului microeconomiei. El a fost, de asemenea, primul care a descoperit că venitul urmează o distribuție Pareto, care este o distribuție a probabilității legii puterii. Principiul Pareto a fost numit după el și a fost construit pe baza observațiilor sale, cum ar fi faptul că 80% din averea din Italia aparținea aproximativ 20% din populație. Dintr-o știință a filosofiei morale practică de Adam Smith, economia a fost transformată de Pareto într-un domeniu intensiv de date al cercetării științifice și al ecuațiilor matematice [123].

În domeniul economiei geografice s-a evidențiat economistul francez François Perroux, fondator al teoriei polilor de creștere și al teoriei creșterii regionale. El a fost foarte critic față de politicile financiare și economice de lider față de Lumea a Treia. El a spus că s-a ținut cont insuficient de originalitatea, cultura și situațiile concrete ale țărilor în cauză și politicile sunt prea cantitative, prea occidentale în concept și prea centrate pe interesele țărilor bogate industrializate. El a sfătuit popoarele Lumii a Treia să se bazeze pe culturile lor, organizațiile lor sociale și resursele lor, astfel încât să îmbunătățească coerența internă a economiilor lor și să reducă efectele dominației din exterior.

În sfera econometriei se poate menționa contribuțiile econometricienilor R. Basmann și H. Theil la estimarea variabilelor instrumentale privind metoda celor mai mici pătrate în doi pași.

În cadrul instrumentarului matematic al științei economice a contribuit economistul german Oskar Morgenstern. El a fondat cadrul matematic al teoriei jocurilor și aplicarea sa la economie (teorema utilității a lui von Neumann – Morgenstern) [116].

La teoria utilității a mai contribuit și economistul norvegian Herman Wold. El a avansat teoria cererii consumatorilor. În statistica matematică, Wold a contribuit cu teorema Cramér-Wold caracterizând distribuția normală și a dezvoltat descompunerea Wold în analiza seriei temporale. Wold a contribuit la metoda parțială a celor mai mici pătrate și la modelele grafice [97].

De la o știință formală economistul american Paul Samuelson a ajutat la transformarea economiei într-o ramură a matematicii aplicate. În tratatul său din 1947, „Fundamentele analizei economice”, Samuelson a arătat câte tipuri de decizii economice, cum ar fi ce bun ar trebui să cumpere un consumator sau câți angajați ar trebui să angajeze o firmă, pot fi privite ca probleme de optimizare matematică. Cadrul pe care l-a elucidat, care a folosit calcule multivariate, încă domină manualele de teorie economică. Samuelson, ca și mulți economiști erau îngrijorați de faptul că formalizarea economiei a ajuns prea departe: că a ajuns să domine subiectul în detrimentul intuiției economice.

Contribuții la metodele statistice a avut statisticianul italian Corrado Gini, care a dezvoltat coeficientul Gini, o măsură a inegalității de venit într-o societate. Gini a fost un susținător al organicismului și l-a aplicat națiunilor [129].

Economistul german Gustav von Schmoller, susținător al școlii germane de economie istorică s-a opus contra ceea ce el vedea ca abordarea axiomatic-deductivă a economiei clasice. Abordarea inductivă a lui Schmoller, solicită un studiu atent, comparativ în timp și spațiu, în ceea ce privește performanțele și fenomenele economice în general, accentul său pe evoluția proceselor și instituțiilor economice și insistența sa asupra specificității culturale a economiei și a centralității valorilor în formarea schimburilor economice, având aplicare în economia dezvoltării, economia comportamentală, economia evolutivă și economia non-instituțională, istoria economică și în disciplina sociologiei [180].

Economistul și logicianul englez W. S. Jevons subliniază rolul jucat de metoda ipotetico-deductivă în știință. El ilustrează argumentul său cu ajutorul unor studii de caz extinse din istoria științei. Jevons a recunoscut în mod clar că generalizările științifice sunt cel mult probabile. În consecință, el a susținut utilizarea extensivă a probabilității ca instrument de cercetare științifică, în științele fizice, în studiile sociale și în viața de zi cu zi [128].

Contribuții contra scientismului a adus economistul austriac Friederich Hayek. El a fost foarte critic contra ceea ce el a numit „scientism”, o înțelegere falsă a metodelor științei, care a fost forțată din greșeală asupra științelor sociale, asta fiind contrar practicilor științei veritabile. De obicei, scientismul implică combinarea cererii de justificare demonstrativă cu părerea falsă că toate explicațiile științifice sunt simple relații liniare cu două variabile. Hayek subliniază că o mare parte din știință implică explicarea unor fenomene complexe multivariabile și neliniare, iar știința socială a economiei se compară favorabil cu științe atât de complexe precum biologia darwiniană. El susține că

științele sociale nu ar trebui să încerce să impună metodologia pozitivistă și nici să pretindă rezultate obiective sau definite [74] [75] [76].

Una dintre metodele introduse de Karl Marx în știința economică este metoda dialectică. Dialectica marxistă subliniază importanța condițiilor din lumea reală, în termeni de interacțiune de clasă, de muncă și socioeconomică. Atunci când metoda dialectică este aplicată studiului problemelor economice, fenomenele economice nu sunt privite separat unele de altele, fragmentar, ci în conexiunea lor interioară ca o totalitate integrată, structurată în jurul și, printr-un mod de bază predominant de producție [127].

Unul dintre fondatorii metodei sociologice este economistul german Max Weber. Metodologia lui Weber a fost dezvoltată în contextul unei dezbateri mai ample despre metodologia științelor sociale. Poziția lui Weber era apropiată de istoricism, întrucât a înțeles acțiunile sociale ca fiind puternic legate de contexte istorice particulare, iar analiza sa a necesitat înțelegerea motivațiilor subiective ale indivizilor (actori sociali). Astfel, metodologia lui Weber accentuează utilizarea analizei istorice comparative. Ca atare, Weber a fost mai interesat să explice modul în care un anumit rezultat a fost rezultatul diferitelor procese istorice decât să prezică un rezultat al acestor procese în viitor [99].

Un alt economist, Alfred Marshall a fost un mare interpret al metodei echilibrului parțial. Forțele care influențează un fenomen economic sunt prea numeroase și este foarte dificil de analizat pe toate pentru a ajunge la o explicație completă a fenomenului. Prin urmare, cea mai bună metodă este de a menține constante alte forțe și de a studia forțele care influențează fenomenul. Astfel, toate celelalte forțe sunt reduse la inacțiune prin sintagma „alte lucruri fiind egale”. El a considerat atât inducția, cât și deducția ca fiind utile pentru economie. Ambele sunt complementare între ele. El spunea că „inducția și deducția sunt ambele necesare pentru gândirea științifică, așa cum piciorul stâng și cel drept sunt ambele necesare pentru mers” [126].

Unul dintre cei mai cunoscuți economiști ai secolului trecut, John Maynard Keynes a avut contribuții în domeniul macroeconomiei, preferința pentru lichiditate, multiplicatorul cheltuielilor, modelul AD-AS, economie orientate spre cerere [100].

Un susținător foarte activ al utilizării datelor cantitative în studiul economiei a fost economistul ruso-american Wassily Leontief. De-a lungul vieții, Leontief a făcut campanii împotriva „ipotezelor teoretice și faptelor neobservate”. Potrivit lui, prea mulți economiști au fost reticenți în „a-și murdări mâinile” lucrând cu fapte empirice brute. Leontief este creditat cu dezvoltarea

contribuțiilor timpurii la analiza input-output. Tabelele de intrare-ieșire analizează procesul prin care intrările dintr-o industrie produc rezultate pentru consum sau pentru intrări pentru o altă industrie. Cu tabelul de intrare-ieșire se poate estima modificarea cererii de intrări rezultate dintr-o modificare a producției bunului final. Analiza presupune că proporțiile de intrare sunt fixate; prin urmare, utilizarea analizei input-output este limitată la aproximări brute și nu la predicție [117].

La utilizarea metodelor psihologice în știința economică comportamentală a contribuit economistul american Richard H. Thaler. El propune „teoria ghiontului” care presupune metode de încurajare pozitivă pentru a determina anumite comportamente în rândul oamenilor, spre exemplu, în a lua decizii mai bune în alegerea unei mod mai sănătos de alimentație [190].

În privința metodelor de cercetare a sărăciei se poate menționa cuplul de economiști Abhijit V. Banerjee și Esther Duflo, care au primit Premiul Nobel pentru Economie în anul 2019 [11][12][13]. Aceștia au popularizat metoda studiului randomizat (aleatoriu) de control bazat pe evidență în scopul identificării soluțiilor contra sărăciei globale. Aceasta reprezintă un experiment științific ce are scopul de a reduce sursele de prejudecăți în testarea eficienței unor acțiuni. Acest lucru este realizat prin distribuirea aleatorie a unor subiecți în mai multe grupe, oferindu-le un tratament diferențiat și comparând rezultatele măsurate. Utilizând astfel de metodă, Banerjee și Duflo accentuează importanța observației empirice locale fără generalizări în identificarea persoanelor sărace privind aspecte ca: educația, sănătatea, economisirea, antreprenoriatul și altele, evitând probleme de ordin ideologic, ignoranța și inerția polițiilor și instituțiilor.

Printre abordările interdisciplinare în domeniul științei economice se poate remarca utilizarea conceptelor din domeniul termodinamicii în analiza fenomenelor economice în opera economistului româno-american Nicholas Georgescu-Roegen [57].

Cu toată varietatea acestor contribuții în știința economică, aceasta este „departe de a avea o metodologie universal acceptată”, așa cum susține economistul american Edward C. Harwood în cartea sa „Reconstruction of Economics” [156].

Având în vedere cele menționate mai sus, se poate remarca diversitatea și eterogenitatea metodelor de cercetare utilizate în știința economică, ea utilizând metode matematice, statistice, econometrice, istorice, psihologice, inductive, deductive, analitice, sintetice, sociologice, dialectice și multe altele. Aceste trăsături sunt determinate de faptul că în centrul cercetării economice se află

agenții economici, care fie sunt persoane fizice sau sunt compuși din persoane fizice, iar complexitatea ființei umane și a comportamentului său economic necesită utilizarea unui complex de metode, care frecvent se află la intersecția mai multor discipline academice. Astfel, economia fiind o știință „soft”, nu se poate spune că interdependențele identificate în cadrul acestei științe au un caracter definitiv și neîndoielnic.

Pentru a determina gradul de concentrare a veniturilor (cheltuielilor) în rândul unei populații unul dintre indicatorii statistici frecvent utilizați este coeficientul concentrării veniturilor sau altfel-numit coeficientul Gini. El arată gradul devierii distribuirii efective a veniturilor (cheltuielilor) după grupe egale de populație de la linia de repartitie uniformă a veniturilor (cheltuielilor). El poate avea valori între 0 și 1. În mod teoretic, valoarea 0 semnifică o egalitate perfectă a veniturilor (cheltuielilor) în rândul tuturor grupelor de populație, iar 1 – inegalitatea perfectă, situația când veniturile (cheltuielile) aparțin unei singure persoane. În mod practic, indicele Gini mai mic de 0,2 reprezintă o egalitate perfectă a veniturilor (cheltuielilor), 0,2-0,3 - egalitate relativă, 0,3-0,4 - egalitate adecvată, 0,4-0,5 - diferență mare de venit (cheltuială) și mai mult de 0,5 reprezintă decalaj sever de venituri (cheltuieli). Așadar, nivelul de avertizare al indicelui Gini este de 0,4.

În Republica Moldova se practică utilizarea metodei Gini pentru măsurarea gradului de concentrare a veniturilor (cheltuielilor) în rândul populației țării. În cazul RM, BNS prezintă acest indicator după mediul de reședință (urban sau rural) și după tipul veniturilor disponibile sau cheltuielilor de consum (totale sau bănești). Inegalitatea veniturilor poate fi reprezentată grafic prin intermediul curbei Lorenz.

În cercetarea de față au fost utilizate metoda corelației și a regresiei, precum și metoda statistico-matematică, metoda grafică și tabelară. Au fost utilizate următoarele pachete software pentru procesarea datelor statistice: EViews 9.0, MS Excel.

Datele statistice ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, rapoartele Institutului Legatum și rapoartele indicelui global al progresului social constituie baza informațională și baza empirică a studiului.

Eșantionul este determinat pe baza gamei de statistici disponibile și a compatibilității seriilor de date. Se iau în considerare anii de modificare a metodologiei de estimare a indexului. De exemplu, Indicele Progresului Social a fost evaluat de organizația Social Progress Imperative, în perioada de șase ani (2014-2019), iar Indicele Prosperității Legatum a fost estimat în perioada de 11

ani (2009-2019). În perioada 2009-2015, Indicele Legatum include 8 piloni, în perioada aa.2016-2018 – deja 9 piloni, dar în anul 2019 – 12 piloni. Conform noii metodologii, acest indice a fost recalculat doar pentru 2009. Prin urmare, s-a realizat o analiză comparativă a nivelului atins de pilonii indicelui de prosperitate Legatum în anul 2019 comparativ cu anul 2009.

Modelul de regresie liniar multifactorială a bunăstării populației (cazul Republicii Moldova) a fost elaborat în baza seriilor de date statistice anuale pentru ultimii 20 de ani (2000-2019). Biroul Național de Statistică (BNS) al Republicii Moldova a început să furnizeze informații despre nivelul de trai din anul 2006. În consecință, modelul de regresie liniar multifactorială a nivelului de trai al populației a fost elaborat în baza unei serii de date statistice anuale pentru anii 2006-2019.

În 2018, BNS a trecut la estimarea Produsului Intern Brut (PIB) în conformitate cu noua metodologie a „Sistemului Națiunilor Unite de Conturi Naționale (SNA), versiunea 2008 / Sistemul European de Conturi, versiunea 2010 (SNA, UN-2008 / SEC-2010)” [188]. Prin urmare, seriile de date statistice privind PIB-ului au fost recalculate conform noii metodologii pentru a asigura compatibilitatea.

În baza seriilor de timp pentru anii 2000-2019, utilizând pachetul EViews 9.0, au fost elaborate modele ale regresiei liniare multifactoriale a bunăstării și nivelului de trai. Ipoteza nulă că parametrii sunt egali cu zero testează cu ajutorul t-statistic și p-value. Autorii au stabilit nivelul de semnificație de 5%.

Cu scopul verificării în continuare a ipotezei nule, autorii s-a bazat pe un set de teste statistice: coeficientul de determinare R-squared, coeficientul de determinare ajustat (Adjusted R Square), F-statistic, criteriul Akaike (Akaike Information Criterion – AIC), criteriul Schwarz (Schwarz Criterion – SC) și statistica Durbin-Watson [64, p. 194].

Coeficientul de determinare (R^2) „măsoară „succesul” cu care ecuația de regresie estimată reușește să explice valoarea variabilei dependente în cadrul eșantionului. În mod normal, această statistică poate fi interpretată ca fracțiunea din varianța variabilei dependente explicată de variabilele independente” [135, p. 35]:

$$R^2 = 1 - \frac{\sum_t (y_t - \hat{y}_t)^2}{\sum_t (y_t - \bar{y}_t)^2}, \quad (1.3.1)$$

unde: y – valoarea variabilei dependente PIB;

$\hat{y}$ – valoarea ajustată, dată de ecuația de regresie;

$\bar{y}$ – media aritmetică variabilei dependente *PIB*.

Coeficientul de determinare ajustat (R_{adj}^2), se aplică, ca să nu admită supraestimarea cauzată de reducerea gradului de libertate, în cazul regresiei multifactoriale [135, p. 35]:

$$R_{adj}^2 = 1 - (1 - R^2) \frac{T - 1}{T - n - 1}, \quad (1.3.2)$$

unde: T – numărul de observații (în cazul nostru 23 observații);

n – numărul de parametri estimați ai regresiei.

Criteriul informațional Akaike (*AIC*) și criteriul Schwarz (*SC*) se utilizează în procesul alegerii în cadrul unui set de regresii elaborate pentru una și aceeași serie de date. Anume regresia care ia valori mai mici ale *AIC* și *SC* este preferată în raport cu celelalte regresii care au înregistrat valori mai mari [77]:

$$AIC = -2 \frac{l}{T} + 2 \frac{k}{T}, \quad (1.3.3)$$

$$SC = -2 \frac{l}{T} + \frac{k \times \log(T)}{T}, \quad (1.3.4)$$

$$l = -\frac{T}{2} \left(1 + \log(2\pi) + \log \frac{\sum \xi_t^2}{T} \right), \quad (1.3.5)$$

$$\xi_t = y_t - \hat{y}_t, \quad (1.3.6)$$

unde: l – logaritmul funcției probabilității (log-likelihood), reflectă gradul de adaptare a modelului;

k – numărul de variabile din model plus interceptarea,

ξ_t – membru aleator cu proprietăți de „zgomot statistic” („White noise” – serii de timp cu așteptare zero).

„Log-likelihood” – reprezintă indicatorul care cuantifică cât de potrivit este modelul elaborat. Cu cât este mai mare valoarea lui, cu atât modelul este mai bun [77].

În studiu, pentru a determina prezența proceselor de transformare în veniturile disponibile și în cheltuielile de consum ale populației, este necesar de evaluat modificările structurale și de analizat dinamica structurii lor.

Există o serie de metode pentru evaluarea modificărilor structurale: analiza multidimensională a datelor, modelarea econometrică, modelarea matematică și simultană, metode matriceale, indicatori și indici integrali. Datorită faptului că

sistemul economic este dinamic, devine necesară analiza comparativă a modificărilor structurale.

În practica internațională, pentru a evalua diferențele structurale în termeni relativi, se utilizează instrumente economice speciale, care reprezintă indici ai modificărilor structurale, care țin cont de intensitatea modificărilor pe grupe, ponderea grupelor în structurile comparate și numărul de grupe desemnate în conformitate cu caracteristica studiată. Cu ajutorul acestor indicatori se evaluează dinamica de restructurare. Cei mai des utilizați în acest scop sunt indicii lui L. Kazinets, K. Gatev, A. Szalai și V. Ryabtsev. Coeficientul integral al lui Gatev, indicele de modificări structurale al lui Szalai și indicele Ryabtsev sunt instrumentele utilizate pe scară largă de analiști. Acești indici diferă în ceea ce privește gradul de complexitate al instrumentelor utilizate pentru efectuarea calculelor.

Indicele integral al lui Gatev (I_{Gatev}) – indicele modificărilor structurale sau coeficientul integral al modificărilor structurale constă în indicarea de câte ori nivelul mediu general s-a schimbat doar datorită unei modificări a greutatei specifice a fiecărui element în structura generală a unei trăsături cantitative. În aceeași măsură, indicele modificărilor structurale indică influența proceselor de redistribuire în creșterea generală a indicatorului final. El caracterizează dinamica structurii economice. Coeficientul integral al modificărilor structurale al lui Gatev – variază de la 0 până la 1. Cu cât valoarea lui este mai aproape de 0, cu atât diferențele dintre caracteristicile lui sunt mai slabe, cu cât e mai aproape de 1, cu atât diferențele dintre caracteristicile structurii sunt mai pronunțate. Diferențele structurale sunt considerate semnificative dacă valoarea coeficientului este mai mare sau egală cu 0,4. Coeficientul integral al modificărilor structurale se calculează cu ajutorul următoarei formule [203, p. 144]:

$$I_{Gatev} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (d_{i1} - d_{i0})^2}{\sum_{i=1}^n d_{i1}^2 + \sum_{i=1}^n d_{i0}^2}} \quad (1.3.7)$$

unde: d_{i0} – ponderea elementului „i” în structura „0”;

d_{i1} – ponderea elementului „i” în structura „1”;

i – numărul de ordine a elementului structurii;

n – numărul de elemente (gradații) în structură.

„Indicatorul integral al diferențelor structurale”, numit indicele lui Szalai (I_{Szalai}) estimează modificările structurale. Valoarea acestui indice se modifică o

dată cu schimbarea ponderii grupurilor în structurile comparate. Indicele Szalai se calculează după formula [203, p. 144]:

$$I_{Szalai} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n \left(\frac{d_{i1} - d_{i0}}{d_{i1} + d_{i0}} \right)^2}{n}} \quad (1.3.8)$$

Indicele lui Ryabtsev ($I_{Ryabtsev}$) – reprezintă raportul dintre gradul real de discrepanță dintre valorile componentelor celor două structuri cu valorile maxime posibile. Formula de calcul a indicelui Ryabtsev este următoarea [203, p. 144]:

$$I_{Ryabtsev} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (d_{i1} - d_{i0})^2}{\sum_{i=1}^n (d_{i1} + d_{i0})^2}} \quad (1.3.9)$$

În același timp, nu există interpretări și criterii clare pentru aplicarea metodei în conformitate cu obiective specifice, ceea ce complică alegerea instrumentelor pentru analiza modificărilor structurale în situația socio-economică a țării. Calculul în baza indicelui Szalai are o trăsătură distinctivă care poate fi atribuită următoarei deficiențe: valoarea sa variază foarte mult în funcție de modificarea numărului de gradații.

Cel mai preferabil din punct de vedere al interpretării economice este indicele Ryabtsev, care se bazează pe o scară de valori (**Tabelul 1.3.1**) și nu supraestimează modificările structurale precum indicele Szalai. Atutul acestui indice constă în faptul, că spre deosebire de ceilalți indici de evaluare a diferențelor structurale, valoarea lui nu depinde de numărul de gradații ale structurii și reflectă dimensiunea maximă posibilă a discrepanței dintre componentele structurii.

În studiul dat, evaluarea modificărilor structurale în veniturile disponibile și cheltuielile de consum ale populației Republicii Moldova este efectuată în capitolul 2 utilizând indicele Ryabtsev din următoarele cauze:

1. capacitatea de aplicare pentru orice set de date statistice (spre deosebire de indicele Szalai).
2. disponibilitatea scării evaluării semnificației diferențelor structurale, care permite interpretarea coeficienților obținuți fără efectuarea analizei comparative.

Tabelul 1.3.1. Scara evaluării semnificației diferențelor structurale conform indicelui lui Ryabtsev

Intervalul valorii indicelui	Caracterizarea măsurii diferențelor structurale
0,000 - 0,030	structuri identice
0,031 – 0,070	nivel foarte scăzut al diferențelor structurale
0,071 – 0,150	nivel scăzut al diferențelor structurale
0,151 – 0,300	nivel relativ semnificativ al diferențelor structurale
0,301 – 0,500	nivel semnificativ al diferențelor structurale
0,501 – 0,700	nivel foarte semnificativ de diferență structurală
0,701 – 0,900	tip opus de structură
0,901 și mai mult	structuri complet opuse

Sursa: [203, p. 144]

Astfel, indicele Ryabtsev conține un set de atuuri, din punct de vedere al interpretărilor economice, și face posibilă analiza și evaluarea durabilității dezvoltării sistemului economic.

Baza informațională a cercetărilor include lucrările științifice din domeniu, seriile de date statistice disponibile a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, și anume, seriile anuale pentru perioada anilor 2006-2018 (în baza populației stabile), a.2019 (în baza populației cu reședință obișnuită), seriile de date statistice Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (Republica Moldova), Eurostat și Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.

Metodele de cercetare utilizate în paragrafe sunt: analiza și sinteza datelor statistice, inducția și deducția.

La realizarea analizei datelor statistice privind veniturile și cheltuielile gospodăriilor au fost utilizate datele oferite de BNS al RM. Datorită estimării numărului populației Republicii Moldova conform definiției populației cu reședință obișnuită (numărul persoanelor care au locuit preponderent în ultimele 12 luni pe teritoriul Republicii Moldova indiferent de absențele temporare (în scopul recreării, vacanței, vizitelor la rude și prieteni, afacerilor, tratamentului medical, pelerinajelor religioase etc.), corectat de la Recensământul Populației și al Locuințelor din anul 2014, având în vedere și sporul natural și sporul migrator), au fost corecțati și alți indicatori statistici. Prin urmare, și datele statistice privind veniturile și cheltuielile gospodăriilor casnice au fost corectate, începând cu anul 2014, cu toate acestea pentru a cuprinde o perioadă mai îndelungată sunt utilizate datele cu privire la veniturile și cheltuielile

gospodăriilor în baza populației stabile pentru anii 2006-2018. Deoarece o parte din indicatori nu au fost încă recalculați conform definiției numărului populației obișnuite, se utilizează unii indicatori calculați în baza definiției numărului populației stabile (populația care are domiciliul stabil pe teritoriul dat, incluzând și persoanele temporar absente), ceea ce este explicit indicat, de regulă, sub figurile sau tabelele respective. Informația este prezentată fără datele raioanelor din partea stângă a Nistrului și a municipiului Bender.

Conform metadatelor BNS al RM [20], veniturile disponibile ale populației în funcție de sursa lor se împart în 6 clase: Venituri din activitatea salarială; Venituri din activitatea individuală agricolă; Venituri din activitatea individuală neagricolă; Venituri din proprietate; Venituri din prestații de protecție socială; Alte venituri.

La realizarea compartimentului au fost utilizate datele statistice privind cheltuielile gospodăriilor oferite de BNS al RM [7][8][137][138], datele Eurostat [54] și datele entităților responsabile de statistica națională ale unor state ex-sovietice ale căror date sunt comparabile cu cele din Moldova, cum ar fi Rusia [233] sau Ucraina [231]. De asemenea, a fost utilizată divizarea veniturilor și cheltuielilor pe grupe quintilice, quintila I reprezentând 20% din populație, care are cele mai mici venituri sau cheltuieli, iar quintila V – 20% din populație, care are cele mai mari venituri sau cheltuieli.

Conform metadatelor BNS al RM [20], cheltuielile de consum ale populației în funcție de destinația lor se împart în 12 clase: Cheltuieli pentru produse alimentare; Cheltuieli pentru băuturi alcoolice, articole de tutungerie; Cheltuieli pentru îmbrăcăminte și încălțăminte; Cheltuieli pentru întreținerea locuinței; Cheltuieli pentru dotarea locuinței; Cheltuieli pentru îngrijire medicală și sănătate; Cheltuielile pentru transport; Cheltuieli pentru comunicații; Cheltuieli pentru agrement; Cheltuieli pentru învățământ; Cheltuieli pentru hoteluri, restaurante, cafenele etc.; Alte cheltuieli.

Față de clasificarea cheltuielilor gospodăriilor utilizată de BNS al RM clasificarea oferită de Eurostat [54] prezintă unele diferențe, deși în fond ambele sunt similare. Clasificarea Eurostat conține 12 clase de cheltuieli: Produse alimentare și băuturi nealcoolice; Băuturi alcoolice, tutun și narcotice; Îmbrăcăminte și încălțăminte; Locuință, apă, electricitate, gaze și alți combustibili; Mobilier, echipament casnic și întreținere de rutină a gospodăriei; Sănătate; Transport; Comunicații; Recreere și cultură; Educație; Restaurante și hoteluri; Bunuri și servicii diverse (care include și prostituția și alte servicii neclasificate altundeva).

Cercetarea realizată de autori sub formă de sondaj privind preferințele consumatorilor moldoveni (**Anexa 4.1**), a avut scopul de a analiza atitudinea consumatorilor față de situația care s-a dezvoltat pe fondul pandemiei și de a identifica dorința lor de a cheltui în astfel de perioade anxioase; precum și o previziune a modului în care se va schimba exact comportamentul consumatorului în următoarele 6 luni, care sunt perspectivele canalelor de distribuție și cum va ajunge să fie comportamentul de cumpărare. Cercetarea a fost realizată în perioada septembrie-octombrie 2020. Au participat 862 de respondenți de pe întreg teritoriul Republicii Moldova din diferite grupuri sociale și demografice, cu un studiu aprofundat în Municipiul Chișinău. Dintre cei chestionați după gen 47,3% erau femei, 52,7% - bărbați; după grupa de vârstă: mai puțin de 35 de ani - 39,2%, 35-50 de ani - 42,9%, mai mult de 50 de ani - 17,9%; după regiunea/locul de reședință: din Regiunea Nord - 14,6%, Municipiul Chișinău - 15,1%, Regiunea Centru - 27,1%, Regiunea Sud - 37,8%, UTA Găgăuzia - 5,3%. Respondenții au răspuns la 12 întrebări de bază. Datele privind cheltuielile consumatorilor au fost structurate și analizate în 8 categorii de produse și servicii: produse alimentare; îmbrăcăminte, încălțăminte și articole de lux; bunuri de folosință îndelungată; cheltuieli pentru diverse bunuri; medicină și sănătate; costurile de locuință; sport și recreere; transport. Acest lucru a făcut posibilă aflarea planurilor pe termen scurt și mediu ale consumatorilor.

2 EVALUAREA DINAMICII BUNĂSTĂRII POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

2.1 Evoluția indicatorilor principali ai bunăstării populației Republicii Moldova

Evoluția nivelului și structurii veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană după tipurile de venituri în ansamblu pe țară

Nivelul de trai este cel mai adesea înțeles ca gradul de asigurare a populației cu beneficiile și serviciile materiale și nemateriale necesare, nivelul atins al consumului acestora și gradul de satisfacție a nevoilor oamenilor pentru aceste beneficii.

Nivelul de trai al populației este cel mai important criteriu pentru evaluarea eficacității politicii socio-economice a statului. Creșterea acestuia este principalul obiectiv al dezvoltării sociale a statului bunăstării.

Principalii indicatori generalizatori care caracterizează nivelul de trai al populației sunt veniturile bănești ale populației, precum și structura acestora. Venitul asigură consumul curent și este, de asemenea, economisit ca economii.

Nivelul de venit pe consumator (pe cap de locuitor) poate fi considerat ca indicator principal al nivelului de trai, deoarece acesta este cel care oferă posibilitatea dezvoltării materiale și spirituale a unei persoane [36].

Veniturile în numerar ale populației (gospodăriilor) reprezintă suma încasărilor în numerar din diverse surse: salarii ale angajaților, venituri din activitatea antreprenorială și activități independente, încasări din vânzarea de produse agricole, pensii, prestații, burse și alte plăți sociale, venituri din proprietate (sub formă de dobânzi la depozite, valori mobiliare, dividende) și alte venituri.

Sursele principale ale veniturilor disponibile ale populației sunt prezentate în **Figura 2.1.1.**

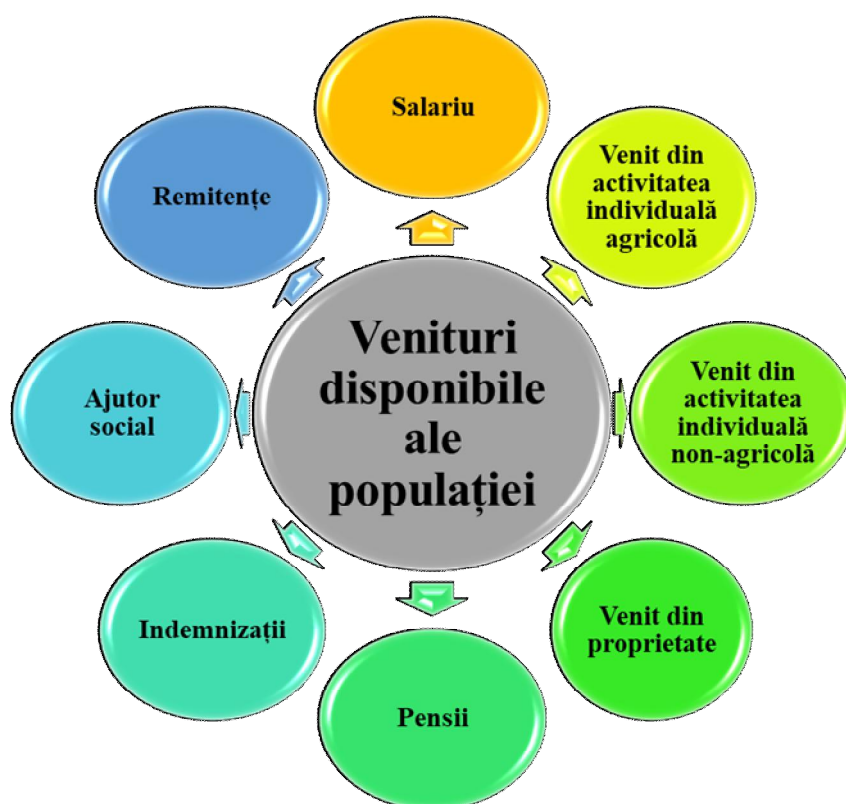

Figura 2.1.1. Structura surselor veniturilor disponibile ale populației în Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autori [20]

Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană din gospodăriile din Republica Moldova în anul 2018 au fost în mărime de 2383,1 lei, majorându-se de 2,8 ori față de anul 2006. În mai mare măsură această majorare se datorează creșterii veniturilor din activitatea salarială (de 3 ori), remitențelor (de 3,1 ori) și prestațiilor sociale (de 5,3 ori) și mai puțin se datorează veniturilor din activitatea individuală non-agricolă (de 2 ori) și celor din activitatea individuală agricolă (de 1,1 ori). În mediul urban veniturile disponibile erau cu 38% mai mari decât în mediul rural (2818,0 lei față de 2044,9 lei), datorită tuturor grupurilor de venituri, cu excepția celor din activitatea individuală agricolă și remitențelor care aveau mărimi mai mari în mediul rural (**Anexa 2.1**).

După statutul socio-economic gospodăriile cu cele mai mici venituri disponibile medii lunare pe o persoană în 2018 erau cele de fermieri – 1434,0 lei, ceea ce este cu 37% mai puțin decât la gospodăriile de angajați în sectorul agrar,

cu 47% mai puțin decât în cazul gospodăriilor de pensionari, de 2,1 ori mai puțin decât la gospodăriile de angajați în sectorul non-agrar, de 2,3 ori mai puțin decât la gospodăriile de întreprinzători și cu 58% mai puțin decât la gospodăriile cu alt statut socio-economic. Dintre creșterile mai mari ale nivelului veniturilor disponibile după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice între 2006 și 2018 se pot remarca următoarele: creșterea veniturilor din activitatea salarială (mai ales pentru angajați și fermieri), din activitatea individuală non-agricolă (gospodăriile de întreprinzători), din prestații sociale și remitențe (**Anexa 2.2**).

În anul 2018 gospodăriile formate dintr-o singură persoană aveau venituri disponibile lunare de 2880,1 lei, ceea ce este cu 9% mai mult decât în cazul gospodăriilor formate din cupluri familiale fără copii, cu 32% mai mult față de gospodăriile din cupluri familiale cu copii, cu 42% mai mult față de gospodăriile formate dintr-un părinte singur cu copii, mai mult cu 50% în raport cu alte gospodării cu copii și mai mult cu 15% comparativ cu alte gospodării fără copii. Dintre creșterile mai importante ale veniturilor disponibile după tipul gospodăriilor casnice dintre anii 2006 și 2018 se pot evidenția cele ale prestațiilor sociale în gospodăriile cu copii (în afară de cele formate din părinți singuri cu copii), ale remitențelor în gospodăriile din cupluri familiale cu copii și a veniturilor din activitatea individuală non-agricolă (părinții singuri cu copii) (**Anexa 2.3**).

Gospodăriile cu 1 copil în anul 2018 aveau un nivel al veniturilor disponibile de 2351,3 lei, ceea ce este cu 19% mai mult față de gospodăriile cu 2 copii, cu 67% mai mult decât în cazul celor cu 3 copii și mai mulți și cu 14% mai puțin față de gospodăriile fără copii. Se pot evidenția creșterea mai esențială a remitențelor și a prestațiilor sociale la gospodăriile cu copii și a veniturilor din activitatea individuală non-agricolă la gospodăriile cu 3 copii și mai mulți (**Anexa 2.4**).

Gospodăriile cu 1 persoană în anul 2018 au avut un nivel al veniturilor disponibile de 2879,3 lei, mai mare cu 11% decât la gospodăriile cu 2 persoane, cu 18% mai mult față de gospodăriile cu 3 persoane, mai mult cu 38% comparativ cu gospodăriile cu 4 persoane și cu 74% mai mult în raport cu gospodăriile cu 5 persoane și mai multe. Dintre majorările mai importante se pot remarca cele ale veniturilor din activitatea individuală non-agricolă a gospodăriilor de o singură persoană și a celor cu 5 persoane și mai multe, ale veniturilor din remitențe și prestații sociale în cazul gospodăriilor cu mai multe persoane (**Anexa 2.5**).

În gospodăriile cu capi bărbați nivelul veniturilor disponibile a constituit 2391,0 lei în anul 2018, ceea ce e doar cu circa 1% mai mult față de gospodăriile cu capi femei. Între 2006 și 2018 acest nivel s-a majorat de 2,9 ori la gospodăriile cu capi bărbați și de 2,8 ori – la cele cu capi femei. Trebuie remarcat că dintre sursele de venituri la gospodăriile cu capi bărbați în mai mare măsură decât la cele cu capi femei s-au majorat cele din activitatea salarială, activitatea individuală agricolă, prestații sociale și remitențe și în mai mică măsură în cazul veniturilor din activitatea individuală non-agricolă și veniturilor din proprietate (**Anexa 2.6**).

Gospodăriile din prima quintilă constituie 20% gospodării cu cele mai mici venituri, iar cele din a V-a quintilă – 20% cu cele mai mari venituri. În 2018 gospodăriile din prima quintilă au avut un nivel de venituri de 1362,0 lei sau de 2,9 ori mai puțin decât gospodăriile din a V-a quintilă. Între anii 2006 și 2018 în gospodăriile din prima quintilă veniturile s-au majorat de 3,5 ori față de creșterea de 2,6 ori la gospodăriile din a V-a quintilă. Se remarcă între anii 2006 și 2018 o dată cu creșterea numărului quintilei ritmuri de creștere mai mari ai prestațiilor sociale și mai mici ai remitențelor (**Anexa 2.7**).

În anul 2019 veniturile disponibile medii lunare pe o persoană ale gospodăriilor din Moldova au fost de 2880,6 lei în total pe țară, mai mult cu 43% în mediul urban (3521,9 lei) decât în cel rural (2457,2 lei). Nivelul de venituri din așa surse, precum: activitatea salarială, activitatea individuală non-agricolă, venit din proprietate, pensii, indemnizații pentru copii a fost mai mare în mediul urban, iar din așa surse ca: activitatea individuală agricolă, ajutor social și remitențe - în mediul rural (**Anexa 2.8**).

Conform structurii veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anul 2018 în Republica Moldova după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice în total pe țară ponderea cea mai mare o ocupau veniturile din activitatea salarială (43,7%, cu 2,1 p.p. mai mult față de anul 2006), pondere mai mare cu 24,6 p.p. în mediul urban (55,6%) decât în cel rural (31,0%). Al doilea loc după ponderea surselor de venituri îl ocupă prestațiile sociale cu 24,7% în gospodării în total pe țară (mai mare în sate (27,1%) decât în orașe (22,5%)). Al treilea loc îl ocupă remitențele cu 15,0%, iarăși cu o pondere mai mare în mediul rural - 20,4% față de cel urban (10,0%). Evident, o pondere înaltă în gospodăriile din sate o ocupă veniturile din activitatea agricolă (14,3% în 2018), cu mult mai mare decât în orașe, unde ponderea e puțin semnificativă. Ponderea venitului din activitatea individuală non-agricolă în mediul urban a fost mai mare (6,1%) decât în cel rural (4,6%). Între anii 2006 și 2018 au avut loc o serie de modificări

majore în structura veniturilor disponibile după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice: scăderea puternică a ponderii veniturilor din activitatea individuală agricolă în mediul rural (-20,2 p.p.) și a ponderii veniturilor din activitatea non-agricolă în mediul urban (-4,3 p.p.) și creșterea ponderilor veniturilor din activitatea salarială (+4,9 p.p.) și a ponderii remitențelor (+4,5 p.p.). S-au majorat ponderile prestațiilor sociale în cadrul veniturilor disponibile ale gospodăriilor atât în mediul rural (+12,3 p.p.), cât și în cel urban (+10,9 p.p.) datorită creșterii ponderii pensiilor în cadrul acestor prestații (**Anexa 2.9**).

În anul 2018 la gospodăriile de fermieri sursele de venituri cu cele mai mari ponderi au fost activitatea salarială, cea individuală agricolă și remitențele, dar și prestațiile sociale. Pentru gospodăriile angajaților din sectorul agrar veniturile din activitatea salarială și cea individuală agricolă au reprezentat practic majoritatea veniturilor, iar remitențele și prestațiile sociale ocupând ponderi mici. În cazul angajaților sectorului non-agrar cea mai mare parte a veniturilor au provenit din activitatea salarială, celelalte categorii de venituri ocupând ponderi mult mai mici. Veniturile din activitatea individuală non-agricolă și cea agricolă au constituit sursele cele mai importante de venituri pentru gospodăriile de întreprinzători. Pentru gospodăriile de pensionari veniturile din pensii și din activitatea salarială au constituit majoritatea veniturilor. Veniturile din remitențe, din activitatea individuală non-agricolă și din activitatea salarială au fost sursele majore de venituri pentru gospodăriile cu alt statut socio-economic. Cele mai mari schimbări în structura veniturilor disponibile în anii 2006 și 2018 după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice au fost: creșterea puternică a ponderii veniturilor din activitatea salarială la fermieri și angajați (mai ales la cei din sectorul agrar), a ponderii veniturilor din activitatea individuală agricolă la gospodăriile de întreprinzători, a ponderii veniturilor din prestații sociale (mai ales, pensii) la gospodăriile de pensionari, a ponderii remitențelor la gospodăriile cu alt statut socio-economic, precum și micșorarea puternică a ponderii veniturilor din activitatea individuală agricolă la fermieri, angajați în sectorul agrar și pensionari, a ponderii veniturilor din remitențe la gospodăriile de fermieri, angajați și întreprinzători, a ponderii veniturilor din activitatea salarială la întreprinzători și a ponderii veniturilor din activitatea individuală non-agricolă la gospodăriile cu alt statut socio-economic (**Anexa 2.10**).

În anul 2018 sursele cele mai importante de venituri pentru gospodăriile de o singură persoană, pentru cuplurile familiale fără copii, pentru "alte gospodării" fără copii și "alte gospodării" cu copii erau activitatea salarială, remitențele și

pensiile, iar pentru părinții singuri cu copii și cuplurile familiale cu copii – activitatea salarială și remitențele. Există modificări esențiale în structura veniturilor disponibile între anii 2006 și 2018 după tipul gospodăriilor casnice: micșorarea puternică a ponderii veniturilor din activitatea individuală agricolă la gospodăriile de orice tip, dar mai cu seamă la cele de o singură persoană, la cuplurile familiale cu sau fără copii și la ”alte gospodării” cu copii, micșorarea esențială a ponderii remitențelor la părinții singuri cu copii, majorarea semnificativă a ponderii veniturilor din activitatea salarială la părinții singuri cu copii și într-o măsură ceva mai mică, dar înaltă la gospodăriile de o singură persoană și la ”alte gospodării” cu copii, majorarea esențială a ponderii prestațiilor sociale la cuplurile familiale fără copii și la ”alte gospodării” fără copii, precum și creșterea ponderii remitențelor la cuplurile familiale cu copii (**Anexa 2.11**).

În anul 2018 se evidențiază o pondere înaltă a veniturilor din activitatea salarială la gospodăriile cu 1 sau 2 copii și una mare, dar într-o măsură mai mică la gospodăriile cu 3 copii și mai mulți și la cele fără copii, datorită unei ponderi mai mari ale remitențelor și prestațiilor sociale la acestea două feluri de gospodării din urmă. O dată cu creșterea numărului de copii în gospodărie crește și ponderea remitențelor în totalul veniturilor disponibile. În structura veniturilor disponibile între anii 2006 și 2018 după numărul de copii ai gospodăriilor casnice schimbări majore au constituit: creșterea înaltă a ponderii veniturilor din activitatea salarială la gospodăriile cu 1 sau 2 copii, scăderea puternică a ponderii veniturilor din activitatea individuală agricolă la gospodăriile cu oricare număr de copii, majorarea puternică a ponderii veniturilor din prestații sociale la gospodăriile fără copii și la cele cu 3 copii și mai mulți, majorarea ponderii remitențelor și a veniturilor din activitatea individuală non-agricolă la gospodăriile cu 3 copii și mai mulți și reducerea ponderii veniturilor din activitatea individuală non-agricolă la gospodăriile cu 1 copil (**Anexa 2.12**).

În anul 2018 se poate observa că o dată cu creșterea numărului de persoane în gospodărie, în general, ponderea veniturilor din activitatea salarială devine mai mare. Dacă gospodăriile cu un număr de persoane de la 3 în sus au ca surse principale de venituri activitatea salarială și remitențele, în cazul celor cu 1 sau 2 persoane pe lângă aceste două surse o pondere importantă o ocupă și prestațiile sociale. Dintre schimbările importante în structura veniturilor disponibile după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice se pot remarca: scăderea majoră a ponderii veniturilor din activitatea individuală agricolă la gospodăriile cu oricare număr de persoane, dar mai ales la cele cu 1 persoană și la cele cu 5 persoane și

mai multe; creșterea majoră a ponderii prestațiilor sociale la gospodăriile de 2 persoane și una mai mică la gospodăriile cu alt număr de persoane; creșterea majoră a ponderii veniturilor din activitatea salarială la gospodăriile cu oricare număr de persoane; majorarea mai semnificativă a ponderii remitențelor la gospodăriile cu 5 persoane și mai multe (**Anexa 2.13**).

În anul 2018 în gospodăriile cu capi bărbați activitatea salarială și activitatea individuală agricolă și non-agricolă ocupau ponderi mai mari în veniturile disponibile totale față de gospodăriile cu capi femei, în timp la acestea din urmă ponderi mai mari le aveau remitențele și prestațiile sociale. Între 2006 și 2018 s-a redus puternic ponderea veniturilor din activitatea individuală agricolă atât la gospodăriile cu capi femei, cât și la cele cu capi bărbați, însă în mai mare măsură la cele din urmă. Între acești ani s-au majorat puternic ponderile prestațiilor sociale la gospodăriile cu capi de oricare gen. Se observă o creștere majoră a ponderii veniturilor din activitatea salarială mai mare la gospodăriile cu capi bărbați decât la cele cu capi femei (**Anexa 2.14**).

Trebuie remarcat că în anul 2018 o dată cu creșterea numărului grupele quintilice se majorează și ponderea veniturilor din activitatea salarială și scade ponderea veniturilor din activitatea individuală agricolă. Între anii 2006 și 2018 ponderile veniturilor din activitatea individuală agricolă s-au redus la gospodăriile din toate grupele quintilice, dar mai cu seamă la cele din grupele quintilice II, III, IV. Între acești ani ponderile veniturilor din activitatea salarială au crescut puternic la gospodăriile din a V-a grupă quintilică și s-au redus esențial la cele din a II-a grupă quintilică. Au crescut semnificativ ponderile veniturilor din remitențe la gospodăriile din prima și a doua grupă quintilică și ponderile prestațiilor sociale la gospodăriile din toate grupele quintilice, dar mai cu seamă la cele din a II-a, a III-a și a IV-a grupă (**Anexa 2.15**).

În anul 2019 ponderea veniturilor din activitatea salarială în total pe țară în gospodăriile casnice a constituit 50,2%, mai mare în mediul urban (62,9%) cu 24,8 p.p. decât în cel rural (38,1%). În 2019 în gospodăriile din mediul rural au fost mai mari decât în mediul urban ponderile veniturilor din activitatea agricolă și non-agricolă, din prestații sociale și din remitențe, pe când în cazul ponderilor majorității celorlalte categorii de venituri situația era inversă (**Anexa 2.16**).

Evoluția nivelului și structurii cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană după tipurile de cheltuieli în ansamblu pe țară

Cheltuielile de consum ale populației sunt orientate spre mai multe direcții, care sunt indicate în **Figura 2.1.2.**

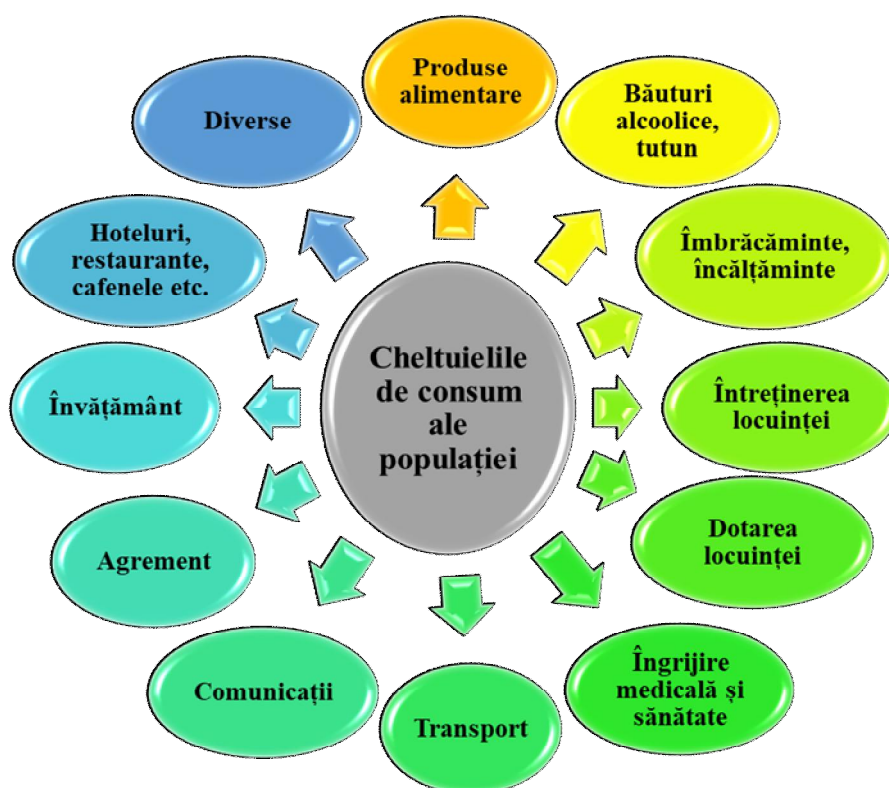

Figura 2.1.2. Structura direcțiilor cheltuielilor de consum ale populației în Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autori [20]

În anul 2018 cheltuielile de consum în total pe țară a constituit 2407,9 lei, iar față de anul 2006 această mărime s-a majorat de 2,5 ori. Cu aceeași mărime au crescut cheltuielile pentru produse alimentare și cele pentru îngrijire medicală și sănătate. Într-o mai mare măsură s-au majorat cheltuielile de consum pentru întreținerea locuinței, comunicații, învățământ și diverse și într-o măsură mai mică celelalte grupe de cheltuieli de consum – pentru băuturi alcoolice și tutun; îmbrăcăminte și încălțăminte; dotarea locuinței; transport; agrement; hoteluri, restaurante, cafenele etc. În mediul urban în 2018 cheltuielile de consum din

oricare grup au fost mai mari decât în mediul rural, cele mai mari diferențe fiind în cazul cheltuielilor pentru agrement (de 4,3 ori) și pentru hoteluri, restaurante, cafele etc. (de 7,9 ori) (**Anexa 2.17**).

După statutul socio-economic gospodăriile se divizează în cele de fermieri, angajați în sectorul agrar, angajați în sectorul non-agrar, întreprinzători, pensionari și alții. În anul 2018 cele mai mari cheltuieli de consum medii lunare per persoană le-au avut gospodăriile cu statut de angajați din sectorul non-agrar (2788,8 lei), ceea ce este cu 3,4% mai mult față de gospodăriile cu statut de întreprinzători, cu 24,2% mai mult în raport cu gospodăriile de pensionari, cu peste 50% mai mult decât la gospodăriile de fermieri și a celor de angajați în sectorul agrar. Cheltuielile de consum medii lunare per persoană în gospodăriile cu oricare statut socio-economic au crescut între 2006 și 2018 de peste 2 ori (mai ales la gospodăriile cu pensionari – de 2,9 ori) și doar în cazul întreprinzătorilor – doar cu 57%. Dintre schimbările mai semnificative în evoluția nivelului cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană se pot remarca creșterile cheltuielilor pentru întreținerea locuinței la gospodăriile de orice statut socio-economic (mai ales cele de pensionari și angajați), pentru îngrijire medicală și sănătate în cazul întreprinzătorilor, pentru comunicații și pentru îmbrăcăminte și încălțăminte la gospodăriile de pensionari (**Anexa 2.18**).

Cheltuielile de consum medii pe o persoană în anul 2018 în gospodăriile cu o singură persoană au constituit 3069,1 lei, ceea ce este cu 22% mai mult decât în cazul gospodăriilor formate dintr-un cuplu familial fără copii, cu 33% mai mult față de gospodăriile de cupluri familiale cu copii și cele cu părinți singuri cu copii, cu 59% mai mult în raport cu alte gospodării cu copii și cu 28% mai mult în comparație cu alte gospodării fără copii. Între 2006 și 2018 cheltuielile de consum medii pe o persoană într-o măsură mai mică au crescut în gospodăriile din cupluri familiale fără copii și cele de părinți singuri cu copii (de 2,2 ori) decât în cazul gospodăriilor de alt tip (de 2,4-2,5 ori). Cele mai mari creșteri ale cheltuielilor de consum medii pe o persoană în gospodăriile de orice tip le revin întreținerii locuinței și comunicațiilor (**Anexa 2.19**).

Cheltuielile de consum per persoană în gospodăriile cu 1 copil în anul 2018 au constituit 2405,3 lei, ceea ce este cu 10% mai puțin decât cheltuielile gospodăriilor fără copii, însă mai mult cu 15% față de cele ale gospodăriilor cu 2 copii și mai mult cu 59% decât în cazul gospodăriilor cu 3 copii și mai mulți. Mai esențial au crescut între 2006 și 2018 cheltuielile pentru întreținerea locuinței, însă o dată cu creșterea numărului de copii în gospodărie, mărimea acestei creșteri e mai mică. Se mai remarcă și o creștere mai puternică a

cheltuielilor pentru comunicații și pentru încălțăminte și îmbrăcăminte la gospodăriile cu 3 copii și mai mulți decât la alte gospodării cu sau fără copii (**Anexa 2.20**).

Există diferențe majore între cheltuielile gospodăriilor formate dintr-o persoană și cele formate din 5 persoane și mai multe, astfel gospodăriile de 1 persoană aveau o mărime a cheltuielilor de 3067,9 lei în anul 2018, ceea ce este cu 85% mai mult decât în cazul gospodăriilor din 5 persoane și mai multe. Acest raport este de 2 ori mai mic față de gospodăriile din 4 persoane (cu 42%) și de circa 3-4 ori mai mic față de cele cu 2 persoane (cu 25%) sau 1 persoană (cu 21%). Aproape în aceeași mărime au crescut cheltuielile gospodăriilor între 2006 și 2018 (de 2,2-2,5 ori) indiferent de numărul de persoane din acestea. În gospodăriile cu 5 persoane și mai multe mai esențial au crescut cheltuielile diverse, pentru comunicații și mai puțin pentru întreținerea locuinței față de gospodăriile cu un număr mai mic de persoane (**Anexa 2.21**).

Cheltuielile medii per persoană a gospodăriilor cu cap al acestora femeie în anul 2018 (2491,2 lei) au fost mai mari cu 5,5% decât la gospodăriile cu capi bărbați. Gospodăriile conduse de femei au cheltuit lunar mai puțin doar pentru transport, băuturi alcoolice, tutun și pentru hoteluri, restaurante, cafenele etc. și mai mult în cazul altor grupuri de cheltuieli de consum. În aceste gospodării față de gospodăriile cu capi bărbați în ritm mai mare s-au majorat cheltuielile pentru întreținerea locuinței, agrement, hoteluri, cafenele, restaurante etc., îngrijire medicală și sănătate și învățământ și în ritm mai mic – cele pentru comunicații, băuturi alcoolice, tutun, transport, dotarea locuinței și cele diverse (**Anexa 2.22**).

Gospodăriile din prima quintilă reprezintă 20% gospodării cu cele mai mici cheltuieli, iar cele din a V-a quintilă – 20% cu cele mai mari cheltuieli. În anul 2018 gospodăriile din a V-a quintilă au avut cheltuieli de consum medii lunare per persoană de 4232,9 lei, ceea ce este de 3,4 ori mai mult decât la cele din prima quintilă. Între 2006 și 2018 cheltuielile de consum în gospodăriile din prima quintilă s-au majorat de 3,5 ori, cu mult față de cele din a V-a quintilă (de 2,1 ori). Cele mai mari diferențe între mărimile creșterilor cheltuielilor între anii 2006 și 2018 între gospodăriile din a V-a quintilă și cele din prima quintilă se identifică pentru transport și hoteluri, cafenele, restaurante etc. - de circa 6 ori pentru cele din urmă față de circa de 2 ori pentru primele (**Anexa 2.23**).

În anul 2019 cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană ale gospodăriilor din Moldova au constituit 2786,5 lei în total pe țară, mai mult cu 49% în mediul urban (3469,2 lei) decât în cel rural (2335,7 lei). Cheltuielile din fiecare grup au avut mărimi mai mari în orașe decât în sate, diferențe majore în

favoarea orașelor fiind în cazul cheltuielilor pentru produse alimentare, întreținerea locuinței, transport, agrement, hoteluri, restaurante, cafenele etc., învățământ, îmbrăcăminte și încălțăminte, îngrijire medicală și sănătate [184] (**Anexa 2.24**).

În anul 2018 în total pe țară cea mai mare parte în structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană au ocupat cheltuielile pentru produse alimentare (43,8%), pentru întreținerea locuinței (18,2%), pentru îmbrăcăminte, încălțăminte (10,7%). Între 2006 și 2018 au crescut ponderile unor așa cheltuieli, precum cele pentru: întreținerea locuinței, învățământ, comunicații și diverse și s-au redus ponderile cheltuielilor din alte grupe. Dintre cele mai semnificative schimbări în structura cheltuielilor de consum după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice între 2006 și 2018 se pot menționa: micșorarea ponderii cheltuielilor pentru produse alimentare în mediul rural și creșterea acestuia în mediul urban și o creștere mai puternică a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței în mediul urban decât în cel rural (**Anexa 2.25**).

Ponderea cheltuielilor pentru produse alimentare în cazul gospodăriilor de întreprinzători în anul 2018 a constituit 36,5%, ceea ce este cu 10,7 p.p. mai mică decât la gospodăriile de fermieri, cu 13,0 p.p. mai mică decât la cele de angajați în sectorul agrar, cu 4,0 p.p. mai puțin față de gospodăriile de angajați în sectorul non-agrar, cu 11,4 p.p. mai puțin comparativ cu gospodăriile de pensionari și cu 5,3 p.p. mai puțin față de gospodăriile cu alt statut socio-economic. De asemenea, discrepanțe majore se evidențiază între gospodăriile de întreprinzători și cele de pensionari între ponderile cheltuielilor pentru îmbrăcăminte și încălțăminte (cu 4,3 p.p. mai mare la întreprinzători) și între ponderile cheltuielilor pentru întreținerea locuinței (cu 3,9 p.p. mai mică la întreprinzători). Se poate evidenția că între anii 2006 și 2018 au avut loc creșteri semnificative ale ponderii cheltuielilor pentru întreținerea locuinței în gospodăriile de întreprinzători, pensionari și angajați și a cheltuielilor pentru îngrijire medicală și sănătate la gospodăriile de întreprinzători și scăderi importante ale ponderilor cheltuielilor pentru produse alimentare la gospodăriile de pensionari și pentru îmbrăcăminte și încălțăminte la cele de întreprinzători (**Anexa 2.26**).

În structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anul 2018 în Republica Moldova după tipul gospodăriilor casnice se poate observa așa discrepanță majoră precum o pondere semnificativ mai mare a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței la gospodăriile de o singură persoană decât la gospodăriile de alt tip. Cele mai importante modificări între 2006 și 2018 sunt: creșterea majoră a ponderii cheltuielilor pentru întreținerea locuinței în

gospodăriile cu o singură persoană, în acele cu cupluri familiale fără copii, la părinții singuri cu copii și ”alte gospodării” fără copii; micșorarea semnificativă a ponderii cheltuielilor pentru produse alimentare la gospodăriile de o singură persoană și a celor pentru dotarea locuinței la părinții singuri cu copii (**Anexa 2.27**).

În structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anul 2018 în Republica Moldova după numărul de copii ai gospodăriilor casnice se poate observa o dată cu creșterea numărului de copii în gospodărie o pondere semnificativ mai mare a cheltuielilor pentru produse alimentare și pentru îmbrăcăminte și încălțăminte și o pondere semnificativ mai mică a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței, îngrijire medicală și sănătate, transport și comunicații. O modificare majoră între anii 2006 și 2018 în structura cheltuielilor de consum este creșterea puternică a ponderii cheltuielilor pentru întreținerea locuinței la gospodăriile fără copii și la cele cu 1 copil (**Anexa 2.28**).

În anul 2018 se observă că o dată cu creșterea numărului de persoane în gospodărie are loc și o creștere a ponderilor cheltuielilor pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, transport, agrement, hoteluri, restaurante, cafele etc., cheltuielilor diverse și o scădere a ponderii cheltuielilor pentru dotarea locuinței, întreținerea locuinței. Se remarcă o pondere mai mică a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței o dată cu creșterea numărului de persoane în gospodărie. Se observă între 2006 și 2018 și o micșorare mai esențială a ponderii cheltuielilor pentru produse alimentare la gospodăriile de o singură persoană decât la cele cu mai multe persoane (**Anexa 2.29**).

În anul 2018 în gospodăriile cu capi femei ponderile cheltuielilor pentru produse alimentare, întreținerea locuinței, îngrijire medicală și sănătate, agrement și învățământ au fost mai mari decât la gospodăriile cu capi bărbați, iar ponderile cheltuielilor din alte grupe – mai mici decât la gospodăriile cu capi bărbați, cu excepția ponderilor cheltuielilor diverse care au fost la fel. Se observă între 2006 și 2018 o creștere majoră a ponderii cheltuielilor pentru întreținerea locuinței mai mare la gospodăriile cu capi femei decât la cele cu capi bărbați (**Anexa 2.30**).

O dată cu creșterea numărului grupeii quintilice se reduc ponderile cheltuielilor pentru produse alimentare, astfel în anul 2018 diferența dintre ponderea acestora în gospodăriile din prima grupă quintilică și această pondere pentru a V-a grupă constituie 19,6 p.p. O tendință opusă se poate urmări în cazul ponderilor cheltuielilor pentru: dotarea locuinței (cu diferența dintre a V-a grupă quintilică și prima de 1,4 p.p.), îmbrăcăminte și încălțăminte (1,1 p.p.),

comunicații (0,5 p.p.), transport (5,3 p.p.), îngrijire medicală și sănătate (2,7 p.p.), agrement (1,9 p.p.), învățământ (0,7 p.p.), hoteluri, restaurante, cafenele etc. (3,6 p.p.), diverse (1,2 p.p.). Dintre modificările esențiale între anii 2006 și 2018 se pot remarca micșorările ponderilor cheltuielilor pentru produse alimentare în primele 3 grupe quintilice și a ponderii cheltuielilor pentru dotarea locuinței în a V-a grupă quintilică, precum și creșterile ponderilor cheltuielilor pentru întreținerea locuinței în toate grupele quintilice o dată cu creșterea numărului grupei (**Anexa 2.31**).

În anul 2019 cheltuielile pentru produse alimentare în total pe țară în gospodăriile casnice au ocupat o pondere de 40,6%, fiind urmate de cele pentru întreținerea locuinței cu o pondere de 16,2%, de cele pentru îmbrăcăminte și încălțăminte cu o pondere de 9,7%. În mediul rural ponderi semnificativ mai mari decât în mediul urban au avut cheltuielile pentru produse alimentare, întreținerea locuinței, îmbrăcăminte și încălțăminte și dotarea locuinței și semnificativ mai mici – pentru transport, agrement, hoteluri, cafenele, restaurante, etc., diverse (**Anexa 2.32**).

Evoluția indicatorilor inegalității distribuției veniturilor disponibile și a cheltuielilor de consum ale populației

Pentru măsurarea inegalității distribuției veniturilor disponibile și a cheltuielilor de consum ale populației BNS al RM utilizează coeficientul Gini. În anul 2019 coeficientul Gini pentru veniturile disponibile totale în ansamblu pe țară a constituit 0,3148, mai mare în mediul urban (0,3126) și mai mic – în cel rural (0,2976). Valori mai mari a avut coeficientul Gini pentru veniturile disponibile bănești atât în ansamblu pe țară (0,3457), cât și în funcție de mediul de reședință – mai mic în mediul urban (0,3225) și mai mare în mediul rural (0,3353).

În cazul cheltuielilor de consum totale coeficientul Gini a fost mai mic decât în cazul veniturilor atât în ansamblu pe țară (0,2762), cât și după mediul de reședință – mai mare în mediul urban (0,2772) și mai mic în cel rural (0,2474). Valori mai mari a avut coeficientul Gini pentru cheltuielile de consum bănești în total pe țară (0,3096), mai mare în orașe (0,2879) și mai mic în sate (0,2847). Astfel în Moldova coeficientul Gini prezintă o situație la limita dintre egalitate relativă și egalitate adecvată și fiind departe de egalitatea perfectă atât a cheltuielilor, cât și a veniturilor.

Față de anul 2006 coeficientul Gini pentru veniturile disponibile totale s-a redus cu 0,0558, iar pentru cele disponibile bănești – într-o măsură mult mai mare - cu 0,1228, ajungând de la diferență mare de venit la egalitate adecvată. Coeficientul Gini pentru veniturile disponibile totale în mediul urban s-a redus cu 0,0680, iar pentru cele bănești din orașe într-o măsură puțin mai mare – cu 0,0831. În mediul rural coeficientul Gini pentru veniturile disponibile totale s-a micșorat cu 0,056, iar pentru cele bănești – cu o valoare mai mare - 0,1358. Astfel, mediul rural a înregistrat o reducere mult mai semnificativă a coeficientului Gini decât mediul urban.

În cazul cheltuielilor de consum doar începând cu anul 2007 BNS prezintă coeficientul Gini al cheltuielilor de consum totale și al cheltuielilor de consum bănești. Astfel, în 2019 față de anul 2007 coeficientul Gini al cheltuielilor de consum totale s-a redus cu 0,0525 în total pe țară, în mai mare măsură în mediul rural (-0,0751) decât în cel urban (-0,0458). În această perioadă coeficientul Gini al cheltuielilor de consum bănești s-a redus cu 0,0799, iarăși mai mult în sate (-0,1054) decât în orașe (-0,0513). Este de remarcat că între acești ani între mediul urban și mediul rural s-au redus diferențele dintre coeficienții Gini ai cheltuielilor de consum totale, însă au crescut diferențele dintre coeficienții Gini ai cheltuielilor de consum bănești între aceste medii de reședință în favoarea mediului urban. Un factor ce ar fi determinat această evoluție este creșterea rolului remitențelor de peste hotare în cadrul veniturilor disponibile ale unei părți din populație din mediul rural, ce le-ar fi permis să cheltuiască mai mult.

În **Figura 2.1.3** este prezentată Curba Lorenz pentru veniturile disponibile ale populației în anii 2006 și 2019 în Republica Moldova.

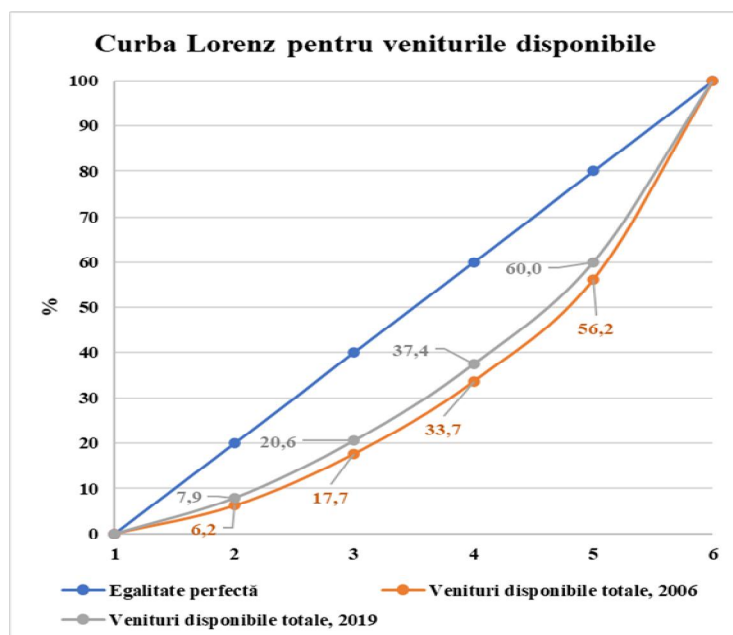

Figura 2.1.3. Curba Lorenz pentru veniturile disponibile ale populației în anii 2006 și 2019 în Republica Moldova, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [7][8]

Notă: abscisa 2 cuprinde prima quintilă (cea mai puțin asigurată cu venituri), abscisa 3 – primele 2 quintile, abscisa 4 – primele 3 quintile, abscisa 5 – primele 4 quintile, abscisa 6 – toate cele 5 quintile.

Curba Lorenz arată că în ansamblu inegalitatea între veniturile disponibile ale populației în țară între 2006 și 2019 s-a redus. Cea mai mare reducere a avut loc în primele trei quintile (mai puțin asigurate cu venituri), dar mai ales în prima și în a doua.

Evoluția indicatorilor cu privire la sărăcie în Republica Moldova

În perioada 2014-2018 în Republica Moldova pragul sărăciei absolute s-a majorat de la 1558,6 lei la 1998,4 lei sau cu 28,2%. În ansamblu pe țară rata sărăciei absolute s-a redus cu 6,5 p.p., ajungând la 23,0% în 2018. Rata sărăciei absolute s-a redus mai esențial în mediul rural (-7,9 p.p.) și în orașele mici (-8,1 p.p.) decât în orașele mari (-1,6 p.p.), cu toate acestea, diferențe majore în funcție de mediul de reședință rămân. Această rată în anul 2018 în orașele mari a fost de 2,5 ori mai mică decât în orașele mici (de 3,0 ori în anul 2014) și de 4,7 ori mai mică decât în mediul rural (de 4,8 ori în anul 2014). Între anii 2014 și 2018 diferențele interregionale ale ratei sărăciei absolute dintre Nord, Centru și Sud

s-au micșorat. Astfel dacă în 2014, rata sărăciei absolute în Nord a constituit 31,9%, ceea ce este cu 6,6 p.p. mai puțin decât în Centru și cu 3,2 p.p. mai puțin decât în Sud, în anul 2018 ratele pentru Centru, Nord și Sud au avut mărimi asemănătoare (28,4%, 28,7% și, respectiv, 28,8%) (**Figura 2.1.4**).

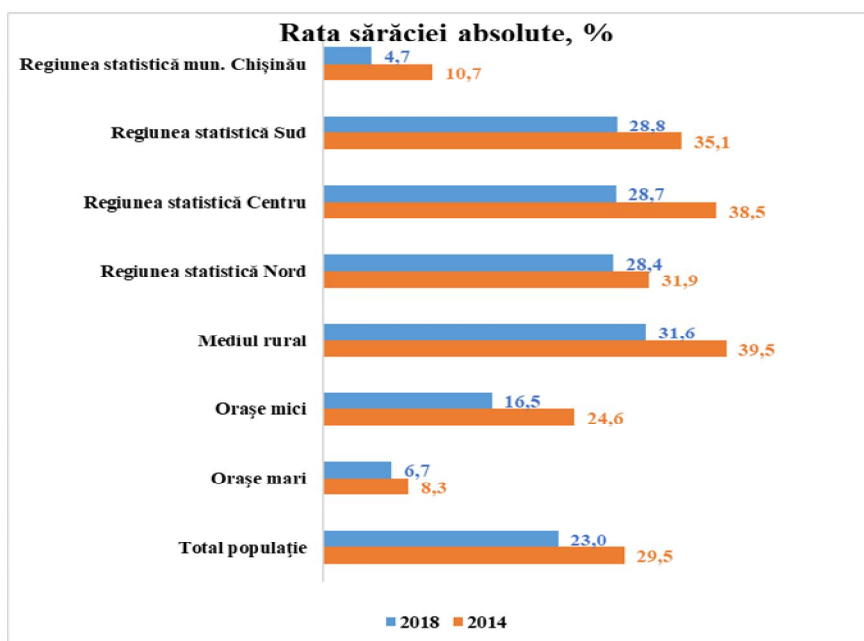

Figura 2.1.4. Rata sărăciei absolute a populației în Republica Moldova în anii 2014 și 2018 în total pe țară, în funcție de regiunea statistică și mediul de reședință, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [139]

Rata sărăciei extreme în anul 2018 în total pe țară a constituit 8,7%, în scădere cu 4,1 p.p. față de anul 2014. Ca și în cazul ratei sărăciei absolute, rata sărăciei extreme prezintă o scădere a diferențelor interregionale. Astfel de la 13-16% în 2014 ea a ajuns la 10-12% în regiunile Nord, Centru și Sud. Rata sărăciei extreme ca și rata sărăciei absolute s-a micșorat și în municipiul Chișinău. Se evidențiază o scădere mai puternică (-5,5 p.p.) a ratei sărăciei extreme în mediul rural decât în orașele mici (-3,1 p.p.) și cele mari (-1,6 p.p.) (**Figura 2.1.5**).

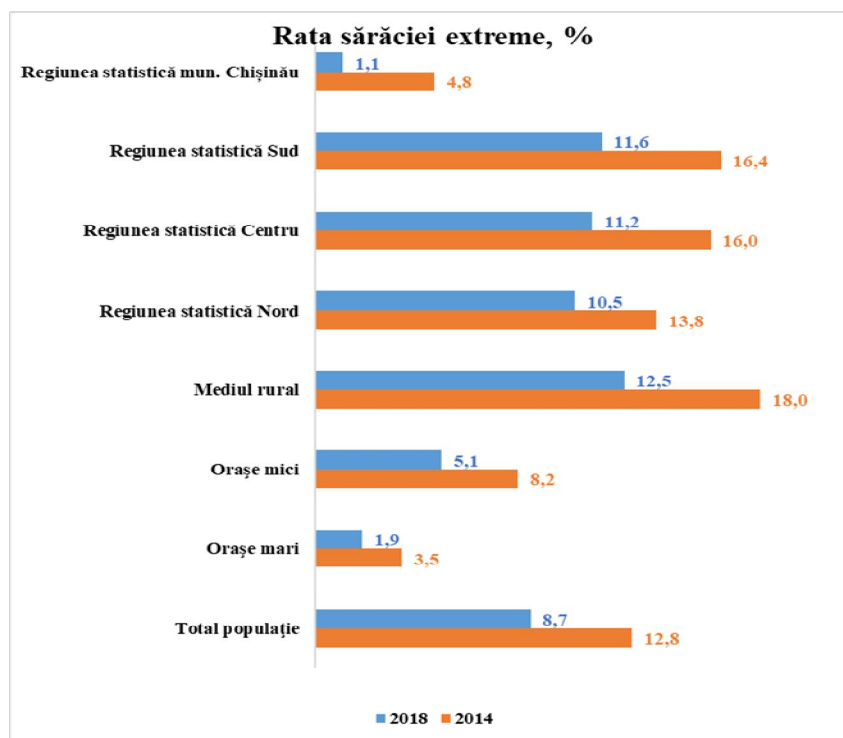

Figura 2.1.5. Rata sărăciei extreme a populației în Republica Moldova în anii 2014 și 2018 în total pe țară, în funcție de regiunea statistică și mediul de reședință, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [139]

Micșorări mai esențiale ale ratei sărăciei absolute au avut loc la gospodăriile: de 5+ persoane (-9,9 p.p.); de o singură persoană și anume la cele unde persoana are vârsta 60+ ani (-6,7 p.p.); cu un părinte singur cu copii (-14,4 p.p.); cu 2 copii (-9,3 p.p.); cu 3+ copii (-15,8 p.p.); cu nivelul educației al capului gospodăriei de studii primare sau fără studii (-14,3 p.p.); cu sursa principală de venit al capului gospodăriei – activitatea salarială în sectorul agricol (-11,6 p.p.). Rata sărăciei absolute e mai înaltă la gospodăriile unde capul gospodăriei are un nivel de studii mai redus, are o vârstă mai înaintată, la gospodăriile cu copii (îndeosebi la cele cu un număr mai mare de copii), la cele din mediul rural și la gospodăriile la care capul activează în sectorul agricol (**Figura 2.1.6**).

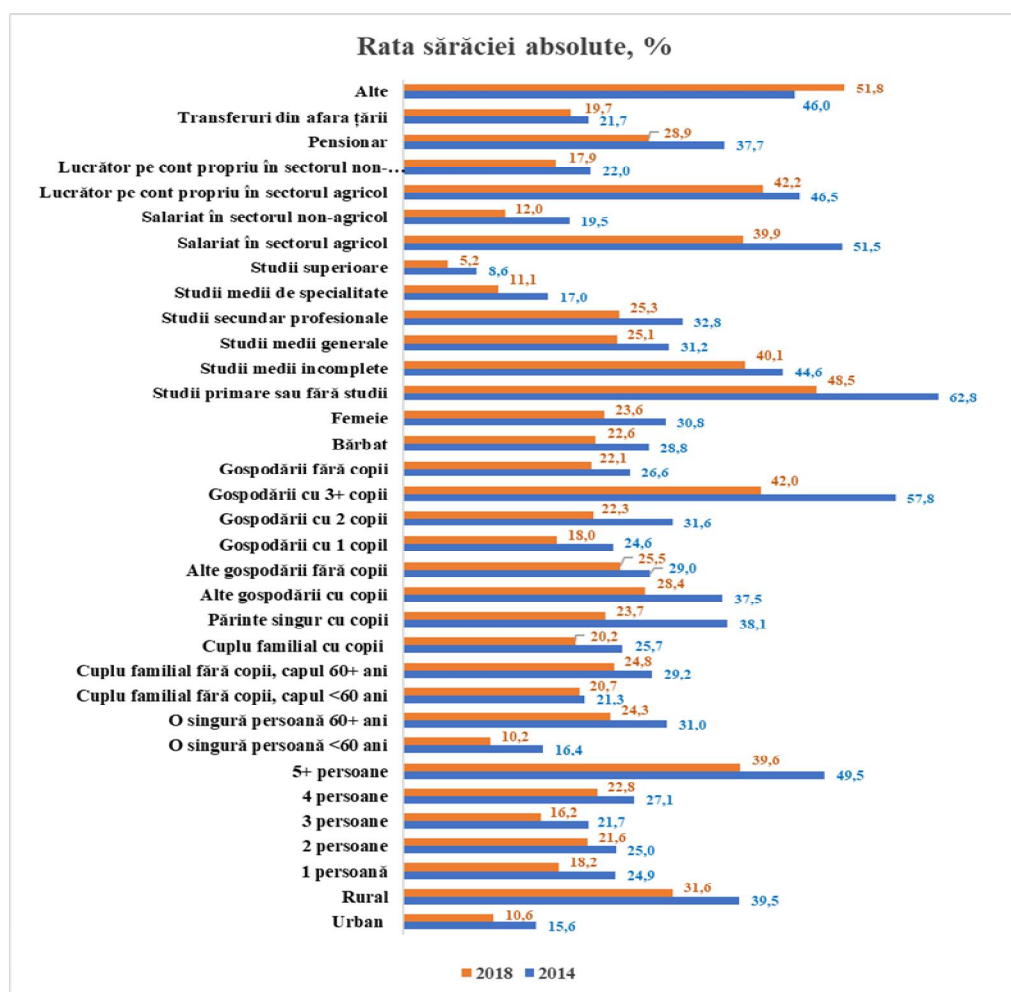

Figura 2.1.6. Rata sărăciei absolute a populației în Republica Moldova în anii 2014 și 2018 în funcție de mediul de reședință, numărul de persoane în gospodărie, vârsta și sexul capului gospodăriei, prezența și numărul copiilor, nivelul de educație și sursa principală de venit al capului gospodăriei, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [139]

Evoluția indicatorilor cu privire la veniturile persoanelor înstărite în Republica Moldova

Conform informațiilor Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova cu privire la declarațiile de venit prezentate sursele de venit au inclus salariul, creșterea de capital, venitul obținut de peste hotare, dobânzile, venitul din

locațiune, dividendele, royalty, venitul din livrarea producției agricole și alte venituri.

După datele anului 2019 salariul a constituit cea mai importantă sursă de venit, constituind 78,4% din veniturile totale, fiind urmate de veniturile din dividende (12,3%), veniturile din livrarea producției agricole (3,5%) și veniturile din locațiune (3,2%), iar celelalte surse de venituri au ocupat doar 2,6% (creșterea de capital – 1,0%; royalty – 0,4%; dobânzile și veniturile obținute de peste hotare – câte 0,1%; alte venituri – 1,0%). În raport cu datele anului 2018 ponderea salariilor în totalul veniturilor s-a redus cu 1,3 p.p., în timp ce ponderea veniturilor din dividende s-a majorat cu 1,7 p.p.

Între 2018 și 2019 veniturile din toate sursele au avut creșteri, cu excepția veniturilor obținute de peste hotare (-19,11 milioane de lei sau -23,8%) și a celor din categoria "alte venituri" (-75,62 milioane de lei sau -9,9%). Majorări mai esențiale au fost la salarii (+7387,01 milioane de lei sau +15,9%), la dividende (+2274,54 milioane de lei sau +36,9%), la veniturile obținute din creșterea de capital (+305,97 milioane de lei sau +77,8%) și la cele din locațiune (+340,41 milioane de lei sau +18,5%) (**Figura 2.1.7**).

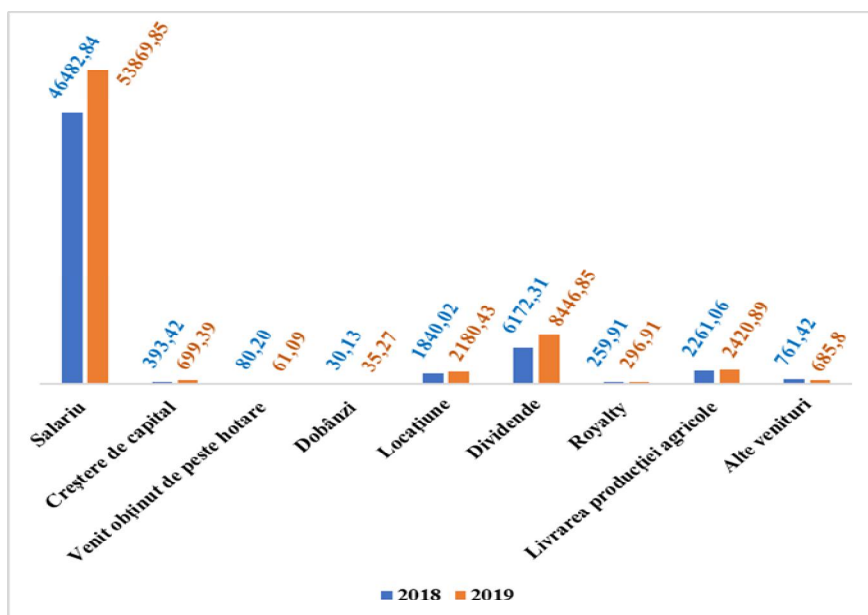

Figura 2.1.7. Nivelul veniturilor conform informațiilor Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova cu privire la declarațiile de venit prezentate pentru anii 2018 și 2019, milioane de lei

Sursa: Elaborat în baza datelor Serviciului Fiscal de Stat al Republicii Moldova [91]

Numărul persoanelor milionare între 2018 și 2019 s-a majorat cu 755 persoane (de la 1760 la 2515 persoane). Totodată venitul acestor persoane a crescut cu 2888,63 milioane de lei (de la 6140,36 la 9028,99 milioane de lei), iar impozitul pe venitul acestora a crescut de la 479,71 milioane de lei în 2018 la 586,11 milioane de lei în 2019 sau cu 106,4 milioane de lei. Trebuie remarcat că venitul mediu per milionar (calculat ca venitul total al persoanelor milionare raportat la numărul persoanelor milionare) între anii 2018 și 2019, la fel, a crescut – de la 3,5 la 3,6 milioane de lei per milionar, în timp ce același indicator cu privire la impozitul pe venit, adică impozitul pe venit per milionar s-a redus (de la 0,3 la 0,2 milioane de lei). Cel mai mare venit obținut de vreun milionar în anul 2019 a fost de 324,08 milioane de lei față de suma de 83,25 milioane de lei în anul 2018. Din numărul total de 2515 milionari în țară, cei mai mulți – 842 persoane - aveau vârsta de 40-49 de ani, fiind urmați de cei cu vârsta 50-59 ani – 614 persoane, 30-39 ani – 506 persoane, peste 60 de ani – 469 persoane și până la 29 de ani – 84 de persoane. Cel mai în vârstă milionar avea vârsta de 85 de ani, iar cel mai tânăr – 18 ani. Cea mai mare parte a milionarilor au fost din Municipiul Chișinău – 81,4% sau 2049 persoane, urmat de Municipiul Bălți (2,7%), Ialoveni (1,7%), Orhei și Strășeni (câte 1,3%), UTA Găgăuzia (1,2%) și alte raioane – câte mai puțin de 1%.

Concluzii. În evoluția nivelului și a structurii veniturilor disponibile în Republica Moldova perioada 2006-2018 se caracterizează prin următoarele particularități:

- ✓ Creșterea veniturilor disponibile din activitatea salarială, din remitențe și din prestații sociale, din activitatea individuală non-agricolă;
- ✓ O majorare mai puternică a mărimilor surselor de venituri la gospodăriile cu capi bărbați decât la cele cu capi femei privind activitatea salarială, activitatea individuală agricolă, prestațiile sociale și remitențele;
- ✓ O majorare a veniturilor din activitatea individuală non-agricolă la femei capi de gospodărie într-o măsură mai mare decât la bărbați;
- ✓ O creștere mai puternică a veniturilor din remitențe și prestații sociale în gospodăriile cu mai mulți copii decât la cele cu mai puțini sau fără copii;
- ✓ Venituri mai mari din activitatea individuală agricolă și din remitențe în mediul rural decât în cel urban;

- ✓ Creșteri mai mari ale nivelului veniturilor din activitatea salarială pentru gospodăriile de angajați și fermieri și din activitatea individuală non-agricolă pentru gospodăriile de întreprinzători;
- ✓ Scăderea puternică a ponderii veniturilor din activitatea individuală agricolă în mediul rural și a ponderii veniturilor din activitatea non-agricolă în mediul urban și creșterea ponderilor veniturilor din activitatea salarială și a ponderii remitențelor;
- ✓ Majorarea ponderilor prestațiilor sociale în cadrul veniturilor disponibile ale gospodăriilor atât în mediul rural, cât și în cel urban datorită creșterii ponderii pensiilor în cadrul acestor prestații.

Cea mai mare parte a cheltuielilor de consum o ocupă cheltuielile pentru produse alimentare, acestea fiind urmate de cheltuielile privind întreținerea locuinței, cheltuielile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte și altele. În urma analizei datelor privind cheltuielile de consum ale populației Republicii Moldova în anii 2006-2018 se remarcă următoarele lucruri:

- ✓ Creșterea într-o mai mare măsură a cheltuielilor pentru produse alimentare, pentru îngrijire medicală și sănătate, pentru întreținerea locuinței, comunicații, învățământ și diverse și într-o măsură mai mică pentru celelalte grupe de cheltuieli de consum – pentru băuturi alcoolice și tutun; îmbrăcăminte și încălțăminte; dotarea locuinței; transport; agrement; hoteluri, restaurante, cafenele etc.;
- ✓ Creșterea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței la gospodăriile de orice statut socio-economic (mai ales cele de pensionari și angajați), pentru îngrijire medicală și sănătate în cazul întreprinzătorilor, pentru comunicații și pentru îmbrăcăminte și încălțăminte la gospodăriile de pensionari;
- ✓ Creșterea mai puternică a cheltuielilor pentru comunicații și pentru încălțăminte și îmbrăcăminte la gospodăriile cu 3 copii și mai mulți decât la alte gospodării cu sau fără copii;
- ✓ Creșterea ponderilor unor așa cheltuieli, precum cele pentru: întreținerea locuinței, învățământ, comunicații și diverse și reducerea ponderilor cheltuielilor din alte grupe;
- ✓ Creșteri semnificative ale ponderii cheltuielilor pentru întreținerea locuinței în gospodăriile de întreprinzători, pensionari și angajați și a cheltuielilor pentru îngrijire medicală și sănătate la gospodăriile de întreprinzători și scăderi importante ale ponderilor cheltuielilor pentru produse alimentare la gospodăriile de pensionari și pentru îmbrăcăminte și încălțăminte la cele de întreprinzători;

- ✓ Creșterea puternică a ponderii cheltuielilor pentru întreținerea locuinței la gospodăriile fără copii și la cele cu 1 copil.

2.2 Analiza modificărilor structurale ale veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova

Venitul disponibil mediu lunar pe cap de locuitor, fiind una dintre caracteristicile principale ale nivelului de trai, reflectă capacitatea cetățenilor autohtoni de a-și satisface necesitățile. Dinamica, volumul și structura veniturilor depind în mare măsură de nivelul de dezvoltare al economiei naționale, de situația economică și politică din țară. În perioadele de recesiune, de crize economice și financiare, de pandemie, veniturile reale disponibile ale populației scad, iar în perioadele de expansiune economică – cresc. În același timp, **menținerea nivelului de bunăstare al populației, în perioada de pandemie sau criză, depinde nu numai de economiile acumulate, dar și de diversificarea surselor de venit.**

Prin urmare, studiul dinamicii și modificărilor structurale ale venitului disponibil ne va permite să determinăm constrângerile majorării nivelului de trai al populației Republicii Moldova. Lipsa de bani, polarizarea populației duce la apariția tensiunii sociale, de aceea reglementarea veniturilor face parte din politica oricărui stat.

Necesitățile populației sunt în creștere, însă majorarea cheltuielilor de consum poate fi asigurată numai prin creșterea venitului disponibil (**Figura 2.2.1**), de aceea până a trece la studiul structurii cheltuielilor, vom analiza dinamica și modificările structurale ale veniturilor.

Veniturile disponibile ale populației Republicii Moldova în a.2019 au atins nivelul de 2 880,6 lei. În perioada analizată (2006-2018) indicatorul dat a înregistrat un trend ascendent, cu excepția anului 2009, anul crizei economice. Dinamica ratei de creștere a cheltuielilor de consum este analogică celei a venitului disponibil. Indicele Prețurilor de Consum (IPC) prevalează rata de creștere a veniturilor în a.2009 – anul crizei financiare, a.2012 – anul secetei și a.2016 – anul, când acut se simte impactul furtului miliardului asupra populației.

Sursele de venit ale populației sunt: salariile, veniturile din activitatea individuală agricolă și non-agricolă, veniturile din proprietate, transferurile de la stat către populație (pensii, indemnizații pentru copii, compensații, ajutor social), remitențe, etc. Cea mai mare cotă a veniturilor populației revine salariilor (50,2%

în a.2019), urmate de prestări sociale (18,7%) și remitențe (12,4%), iar cea mai mică cotă revine veniturilor din proprietate (0,3%).

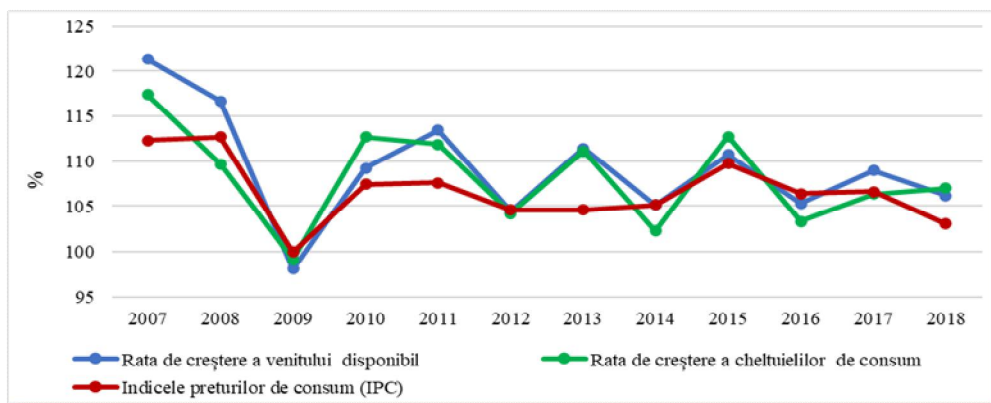

Figura 2.2.1. Dinamica ratei de creștere a venitului disponibil, cheltuielilor de consum și Indicelui Prețurilor de Consum, Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

Analiza structurii veniturilor a arătat, că cu ajutorul mecanismelor pieței, din proprietate populația a obținut un venit, care este mai mic decât transferurile de la stat către populație. Prin urmare, dacă economia națională ar fi fost perfect descentralizată, atunci ar spori polarizarea populației, s-ar majora ponderea populației care se află sub pragul sărăciei extreme.

Pentru a obține o descriere calitativă a modificărilor în structura veniturilor disponibile pentru aa.2006–2018 au fost utilizați indicii: Szalai (I_{Szalai}), Gatev (I_{Gatev}) și Ryabtsev ($I_{Ryabtsev}$) (Figura 2.2.2).

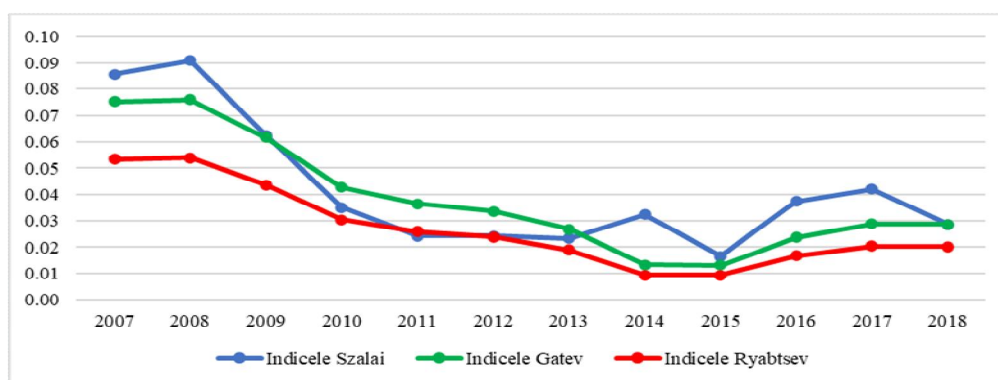

Figura 2.2.2. Modificările structurale ale venitului disponibil a populației Republicii Moldova

Sursa: Calculele autorilor

Variația indicelui Szalai este comparativ mai semnificativă, acest indice a înregistrat valoarea minimă de 0,017 în a.2015, iar cea maximă de 0,091 în a.2008. Valorile indicelui Gatev variază în intervalul 0,013-0,076, cele mai mari modificări au fost înregistrate în anii 2007-2009. Aplicarea indicelui Ryabtsev a arătat, că structurile au fost relativ identice în perioada anilor 2011-2018, conform scării de evaluare a semnificației modificărilor structurale. Însă în aa.2007-2010 nivelul modificărilor structurale a fost relativ mic.

Analiza dinamicii modificărilor structurale a veniturilor disponibile în mediul urban (**Figura 2.2.3**) și în mediul rural (**Figura 2.2.4**) a arătat că conform indicelui Szalai cea mai semnificativă perturbare a fost înregistrată în a.2008. În al IV trimestru a a.2008, economia națională a resimțit impactul crizei financiare.

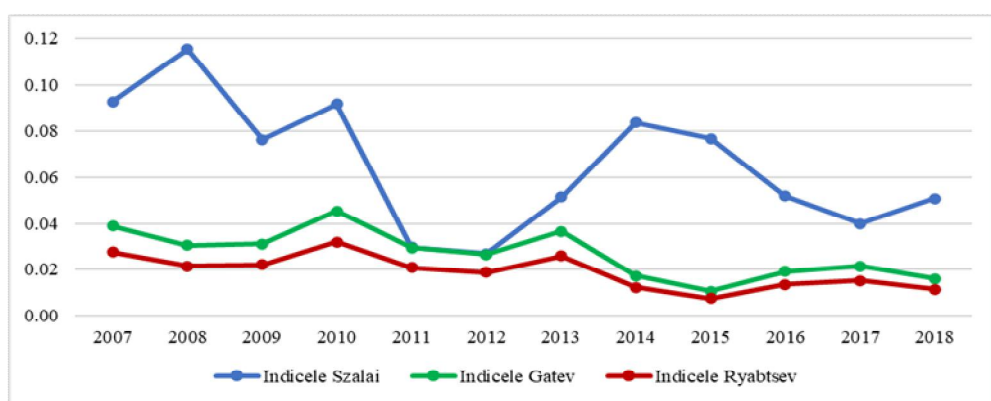

Figura 2.2.3. Modificările structurale ale venitului disponibil în mediul urban, Republica Moldova

Sursa: Calculele autorilor

În perioada anilor 2007-2018, coeficientul integral al modificărilor structurale al lui Gatev și indicele Ryabtsev au variat în cazul mediului urban în intervalul 0,008-0,045, iar în cazul mediului rural – 0,009-0,133. Indicatorul integral al diferențelor structurale al lui Szalai a atins valori mai mari, care variază în intervalele 0,027-0,115 și 0,017-0,099 corespunzător.

În mediul urban cea mai mare schimbare structurală a veniturilor disponibile a avut loc în a.2010, cauzată de micșorarea cotei veniturilor salariale cu 2,9 puncte procentuale, remitenților – cu 1,3 puncte procentuale și majorarea cotei prestațiilor sociale cu 1,6 puncte procentuale, veniturilor de la activitatea individuală non-agricolă – cu 1,2 puncte procentuale. În schimb, în mediul rural cea mai semnificativă modificare structurală a veniturilor s-a înregistrat în a.2008, cauzată de micșorarea ponderii veniturilor de la activitatea individuală

agricolă cu 7,7 puncte procentuale și majorarea ponderii remitențelor cu 3,7 puncte procentuale, veniturilor de la activitatea individuală non-agricolă – cu 1,7 puncte procentuale, veniturilor salariale – cu 1,4 puncte procentuale.

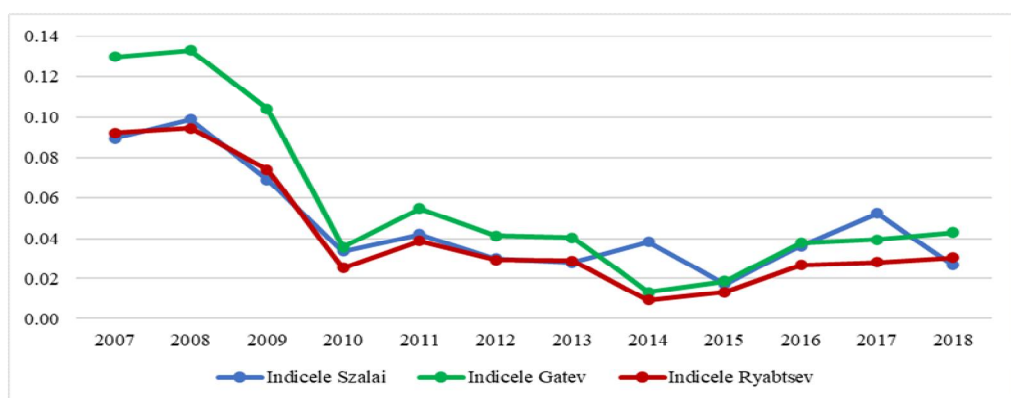

Figura 2.2.4. Modificările structurale ale venitului disponibil în mediul rural, Republica Moldova

Sursa: Calculele autorilor

Rezultatele analizei evoluției modificărilor structurale a veniturilor pe regiuni (**Tabelul 2.2.1**) în linii generale coincid cu rezultatele obținute la evaluarea diferențelor structurale a veniturilor în total pe țară.

Tabelul 2.2.1. Modificările structurale ale veniturilor disponibile pe regiuni, Republica Moldova

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Regiunea Nord												
<i>I_{Szalai}</i>	0,058	0,064	0,103	0,055	0,051	0,048	0,055	0,083	0,076	0,063	0,041	0,030
<i>I_{Gatev}</i>	0,089	0,065	0,140	0,059	0,074	0,063	0,047	0,037	0,035	0,072	0,029	0,042
<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,063	0,046	0,100	0,042	0,052	0,044	0,033	0,026	0,024	0,051	0,020	0,029
Regiunea Centru												
<i>I_{Szalai}</i>	0,109	0,113	0,077	0,059	0,048	0,049	0,050	0,029	0,022	0,027	0,077	0,043
<i>I_{Gatev}</i>	0,134	0,136	0,058	0,052	0,050	0,064	0,051	0,045	0,016	0,027	0,081	0,043
<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,095	0,096	0,041	0,036	0,036	0,046	0,036	0,032	0,012	0,019	0,057	0,030
Regiunea Sud												
<i>I_{Szalai}</i>	0,068	0,113	0,063	0,063	0,049	0,039	0,048	0,073	0,046	0,076	0,040	0,089
<i>I_{Gatev}</i>	0,110	0,151	0,062	0,063	0,045	0,038	0,057	0,041	0,037	0,050	0,032	0,076

<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,078	0,108	0,044	0,045	0,032	0,027	0,041	0,029	0,026	0,035	0,022	0,054
Municipiul Chișinău												
<i>I_{Szalai}</i>	0,127	0,162	0,102	0,087	0,120	0,089	0,085	0,106	0,063	0,123	0,082	0,066
<i>I_{Gatev}</i>	0,048	0,032	0,037	0,053	0,035	0,027	0,041	0,040	0,038	0,033	0,029	0,018
<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,034	0,023	0,026	0,037	0,025	0,019	0,029	0,028	0,027	0,023	0,021	0,013

Sursa: Calculele autorilor

Schimbările structurale semnificative, a veniturilor disponibile, înregistrate în aa.2008-2009 în toate trei regiuni se explică prin impactul negativ al crizei financiare globale asupra economiei Republicii Moldova.

Studierea nivelului și structurii cheltuielilor de consum ale populației este indispensabilă, deoarece obiectul dat de cercetare:

- determină în mare măsură calitatea vieții;
- influențează asupra structurii cererii consumatorilor;
- afectează structura ofertei de bunuri și servicii, structura comerțului cu amănuntul.

Cum am menționat, cheltuielile de consum depind direct de veniturile disponibile, de situația socio-economică din țară. În același timp, modificările nivelului de trai al populației se reflectă în structura cheltuielilor, și anume asupra cotei consumului de produse alimentare și de mărfuri nealimentare. Criza financiară globală din a.2008 a avut un impact direct asupra structurii atât a veniturilor disponibile, cât și asupra cheltuielilor de consum (**Figura 2.2.5**). Cota produselor alimentare din anul dat s-a micșorat cu 3,6 puncte procentuale în raport cu anul precedent.

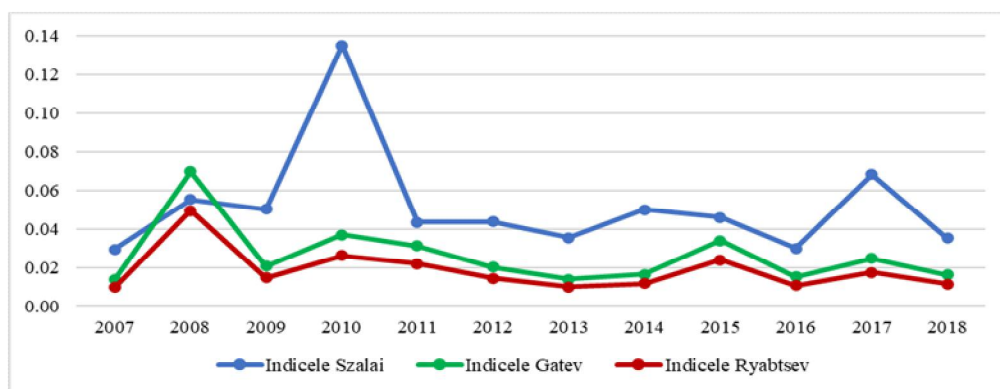

Figura 2.2.5. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova

Sursa: Calculele autorilor

Analiza dinamicii modificărilor structurale ale cheltuielilor de consum în mediul urban a arătat că valorile coeficientului integral al modificărilor structurale al lui Gatev variază în intervalul 0,016-0,076, iar valoarea maximă a fost înregistrată în a.2008. Valorile indicelui integral Ryabtsev sunt cuprinse în intervalul 0,012-0,054. Ca și în cazul indicelui Gatev, valoarea maximă a indicelui Ryabtsev a fost atinsă în a.2008 (**Figura 2.2.6**), și cauza principală este diminuarea semnificativă a ponderii produselor alimentare în structura cheltuielilor de consum (cu 3,4 puncte procentuale).

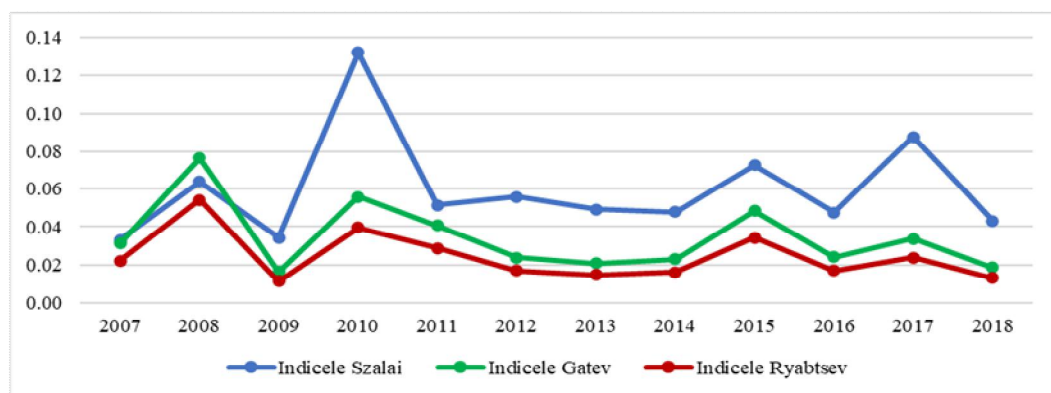

Figura 2.2.6. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum în mediul urban, Republica Moldova

Sursa: Calculele autorilor

În mediul rural, ca și în cazul mediului urban cele mai semnificative perturbări au avut loc în anul 2008, cauzate de micșorarea ponderii produselor alimentare cu 3,7 puncte procentuale și majorarea ponderii întreținerii locuințelor cu 2,2 puncte procentuale, ponderii îmbrăcăminte și încălțăminte cu 1,1 puncte procentuale în raport cu anul precedent (**Figura 2.2.7**). În perioada următorilor ani structurile cheltuielilor de consum au fost relativ identice, în conformitate cu scara de evaluare a semnificației modificărilor structurale conform indicelui integral Ryabtsev.

Cea mai mare cotă în structura cheltuielilor populației revine achiziționării produselor alimentare, urmată de întreținerea locuințelor și cumpărarea îmbrăcăminte și încălțăminte, de aceea modificarea semnificativă a cheltuielilor legate cu procurarea anume a acestor grupe de bunuri și servicii duce la sporirea indicilor integrali ai modificărilor structurale.

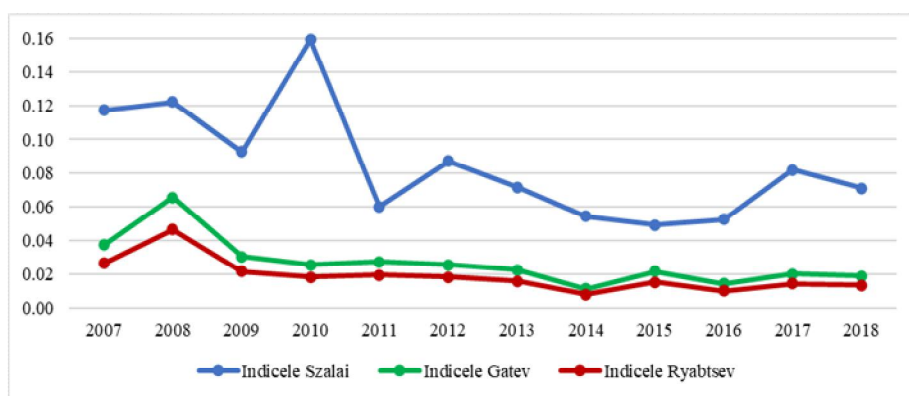

Figura 2.2.7. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum în mediul rural, Republica Moldova

Sursa: Calculele autorilor

Micșorarea ponderii produselor alimentare în structura cheltuielilor de consum cu 5,1 puncte procentuale și majorarea ponderii întreținerii locuințelor și procurării îmbrăcăminte și încălțăminte cu 3,1 și 0,8 puncte procentuale corespunzător a cauzat atingerea nivelului maxim în a.2008 de către indicii integrali Gatev și Ryabtsev. În a.2009, Regiunea Centru a înregistrat un nivel semnificativ de diferențe structurale. La evaluarea indicelui Ryabtsev pentru Regiunea Sud și municipiul Chișinău s-a constatat că cele mai mari modificări structurale au avut loc în a.2010 (**Tabelul 2.2.2**).

Tabelul 2.2.2. Modificările structurale ale cheltuielilor de consum pe regiuni, Republica Moldova

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Regiunea Nord												
<i>I_{Szalai}</i>	0,121	0,119	0,130	0,210	0,051	0,052	0,068	0,088	0,070	0,055	0,057	0,093
<i>I_{Gatev}</i>	0,016	0,087	0,036	0,048	0,024	0,017	0,033	0,023	0,040	0,028	0,030	0,014
<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,012	0,062	0,026	0,034	0,017	0,012	0,023	0,017	0,028	0,020	0,021	0,010
Regiunea Centru												
<i>I_{Szalai}</i>	0,199	0,119	0,099	0,204	0,109	0,095	0,053	0,087	0,086	0,068	0,051	0,060
<i>I_{Gatev}</i>	0,034	0,043	0,066	0,053	0,041	0,054	0,033	0,026	0,011	0,031	0,019	0,027
<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,024	0,030	0,047	0,037	0,029	0,038	0,024	0,019	0,008	0,022	0,013	0,019
Regiunea Sud												

<i>I_{Szalai}</i>	0,128	0,206	0,276	0,269	0,091	0,054	0,077	0,110	0,098	0,091	0,091	0,085
<i>I_{Gatev}</i>	0,034	0,085	0,139	0,166	0,057	0,022	0,019	0,030	0,039	0,021	0,023	0,034
<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,024	0,060	0,098	0,118	0,040	0,016	0,014	0,021	0,028	0,015	0,016	0,024
Municipiul Chișinău												
<i>I_{Szalai}</i>	0,050	0,084	0,253	0,291	0,067	0,074	0,065	0,058	0,080	0,073	0,103	0,047
<i>I_{Gatev}</i>	0,031	0,092	0,145	0,148	0,043	0,044	0,031	0,026	0,059	0,043	0,065	0,031
<i>I_{Ryabtsev}</i>	0,022	0,065	0,103	0,105	0,030	0,031	0,022	0,019	0,042	0,030	0,046	0,022

Sursa: *Calcululele autorilor*

În a.2018 comparativ cu a.2006 ponderea cheltuielilor consumatorilor legate cu întreținerea locuinței a sporit cu 4,5 puncte procentuale. Această diferență structurală este cauzată de majorarea tarifelor pentru energia electrică și termică, gaze naturale, pentru serviciile comunale, etc. Pe termen mediu, diferențe structurale minime au înregistrat cheltuielile legate cu învățământul și cu îngrijirea medicală și sănătatea [72].

În baza studiului efectuat, concluzionăm, că toți indicatorii integrali ai modificărilor structurale, pentru perioada aa.2006-2018, au arătat aproximativ aceeași valoare, atât în cazul veniturilor disponibile, cât și în cazul cheltuielilor de consum, cu excepția anilor 2008-2009, când diferențele structurale au înregistrat valori semnificative, ceea ce se explică prin impactul crizei financiare globale din a.2008.

2.3 Analiza indicatorilor principali ale nivelului de trai în țările Uniunii Europene

Între Republica Moldova și unele țări europene (inclusiv ex-sovietice) există diferențe majore în structura **cheltuielilor de consum** ale gospodăriilor (**Anexa 3**)[54]. Dacă în Republica Moldova cea mai mare pondere în cheltuielile de consum ale gospodăriilor o ocupă cele pentru produse alimentare (43,2% în 2018), în alte țări europene această pondere a fost mult mai mică: 8-15% (Marea Britanie, Austria, Germania, Danemarca, Olanda, Finlanda, Norvegia, Spania, Suedia, Franța, Italia), 15-25% (Cehia, Polonia, Portugalia, Slovacia, Letonia, Ungaria, Croația, Bulgaria, Estonia, Lituania, Turcia, Serbia, Muntenegru), chiar și față de țări ca: România (26,2%), Albania (38,3%),

Federația Rusă (30,7%) și numai în cazul Ucrainei ponderea dată a fost mai mare (47,7%).

Ponderi mai mici în Moldova față de alte țări europene au înregistrat astfel de cheltuieli precum cele pentru: băuturi alcoolice și tutun (1,7% față de 3-9%); dotarea locuinței (3,7% față de 4-9% (cu excepția Ucrainei (2,1%))); transport (4,2% față de 5-17% (cu excepția Ucrainei (3,7%))); agrement (1,5% față de 6-16% (comparabil cu Ucraina (1,8%))); hoteluri, cafenele, restaurante etc. (2,1% față de 3-15% (comparabil cu Ucraina (2,4%))); învățământ (0,5% față de 0,7%-2,6% (cu excepția țărilor scandinave (0,3-0,5%), unor țări baltice ca Estonia sau Lituania (0,5%), Cehiei (0,5%) și Franței (0,5%))); întreținerea locuinței (17,9% față de 18%-28% (cu excepția Federației Ruse (9,9%), Albaniei (11,9%), Muntenegrului (12,1%), Turciei (14,7%), Lituaniei (15,0%), Ucrainei (15,2%), Croației (16,8%) și Portugaliei (17,6%))); diverse (4,6% față de 4-13% (cu excepția Albaniei (4,0%), României (3,9%) și Ucrainei (2,7%))). Ponderi mai mari în Moldova față de alte țări europene au înregistrat așa cheltuieli precum cele pentru: îngrijire medicală și sănătate (4,6% față de 2-4,5% (cu excepția Finlandei (4,9%), Germaniei (5,2%), Portugaliei (5,3%), Poloniei (5,8%), României (6,3%), Bulgariei (6,3%) și Ucrainei (2,7%)) și similar cu a Letoniei (4,6%)), comunicații (4,7% față de 2-4% (cu excepția Serbiei (5,1%) și Bulgariei (4,8%))) și îmbrăcăminte și încălțăminte (11,2% față de 3-8%).

În majoritatea statelor europene, inclusiv în Republica Moldova nu au avut loc schimbări majore în structura cheltuielilor de consum între 2014 și 2018. În afară de creșterile ponderilor cheltuielilor pentru întreținerea locuinței în cazul Ucrainei (+5,8 p.p.) și pentru produse alimentare în cazul Federației Ruse (+2,2 p.p.), precum și scăderile ponderilor cheltuielilor de consum pentru produse alimentare în unele țări (Ucraina: -4,2 p.p.; Muntenegru: -2,8 p.p.; România: -2,9 p.p.; Lituania: -2,2 p.p.) și ale ponderilor cheltuielilor pentru întreținerea locuinței în Spania (-2,1 p.p.) și în Slovacia (-2,5 p.p.), în alte țări și în cazul altor cheltuieli modificările de pondere au fost sub 2,0 p.p.

Dacă este vreun grup de gospodării din RM care să aibă un tipar al structurii cheltuielilor de consum mult mai asemănător cu cel din țările UE (cel puțin unele dintre ele), acesta îl reprezintă gospodăriile cu statut socio-economic de întreprinzător din mediul urban, al căror tipar de consum al structurii de cheltuieli se aseamănă mult cu cel al gospodăriilor din România și Serbia.

Inegalitățile veniturilor în UE

Pentru a analiza situația cu privire la venit și condițiile de trai în Uniunea Europeană pot fi utilizate microdatele statisticilor UE privitoare la venit și la condițiile de trai (EU-SILC). Datele EU-SILC sunt compilate cu periodicitate anuală și reprezintă sursa de bază de statistici care cuantifică veniturile și condițiile de trai în Europa, utilizată precum și pentru a corela variate aspecte ale calității vieții gospodăriilor și a persoanelor. Populația de referință cuprinde toate gospodăriile private și membrii lor curenți rezidenți pe teritoriul unei țări UE la momentul colectării datelor, iar persoanele care locuiesc în gospodării colective și în instituții sunt, în general, excluse din populația-țintă. Datele pentru țările UE și pentru zona euro reprezintă mediile datelor naționale ponderate în dependență de populație.

Venitul disponibil al gospodăriilor se calculează prin adunarea tuturor veniturilor monetare obținute din orice sursă de către fiecare membru al gospodăriei (inclusiv venituri din muncă, investiții și prestații sociale), plus veniturile obținute la nivel de gospodărie, și după deducerea impozitelor și contribuțiilor sociale plătite. Pentru a evidenția diferențele ce țin de mărimea și componența gospodăriei, acest indicator agregat se divizează la numărul echivalent de „adulți” folosind o scară standard (de echivalență), așa-numita „scară modificată OCDE”, care asociază ponderea 1,0 primului adult din gospodărie, 0,5 - fiecărui alt membru al gospodăriei în vârstă de 14 ani și mai mult și 0,3 - membrilor gospodăriei cu vârsta de sub 14 ani. Cifra ce rezultă din calcule poartă denumirea de „venit disponibil per adult-echivalent” și este asociată fiecărui membru al gospodăriei. În cazul indicatorilor de sărăcie, venitul disponibil per adult-echivalent se obține pornind de la venitul total disponibil al gospodăriei, divizat la mărimea echivalentă a gospodăriei, așadar, fiecare persoană din gospodărie e considerată că are un venit per adult-echivalent identic.

Perioada de referință a veniturilor este una fixă - 12 luni, așa cum este anul calendaristic sau exercițiul fiscal precedent, pentru toate statele în afară de Regatul Unit al Marii Britanii, în cazul căruia perioada de referință a veniturilor este anul curent al anchetei, și Irlanda, la care ancheta e continuă, datele privind veniturile fiind colectate pentru perioada de 12 luni care precedă ancheta.

Rata riscului de sărăcie se definește prin procentul de persoane ce au un venit disponibil per adult-echivalent sub pragul riscului de sărăcie, stabilit la 60% din mediana veniturilor disponibile per adult-echivalent la nivel național. Conform deciziilor Consiliului European, rata riscului de sărăcie este cuantificată

în raport cu situația existentă în fiecare stat UE, și nu utilizând un prag comun. Rata dată a riscului de sărăcie poate fi calculată înainte sau după transferurile sociale, diferența cuantificând impactul potențial al transferurilor sociale naționale asupra micșorării riscului de sărăcie. Pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de urmaș sunt considerate a fi venituri înainte de transferuri, și nu transferuri sociale. Sunt disponibile diverse dezagregări ale acestui indicator (în dependență de vârstă, sex, statutul activității, tipul gospodăriei, nivelul de educație). Indicatorul nu cuantifică bunăstarea, ci evaluează în mod relativ veniturile curente reduse (prin comparație cu alte persoane din același stat).

În decembrie 2001 la Consiliul European de la Laeken a fost aprobată o serie de indicatori statistici comuni pentru excluziunea socială și sărăcie, care sunt ameliorați în mod continuu, proces de care se ocupă Subgrupul pentru indicatori din cadrul Comitetului pentru protecție socială. Acești indicatori au un rol substanțial în metoda deschisă de coordonare pentru monitorizarea progreselor statelor UE în reducerea sărăciei și a excluziunii sociale.

EU-SILC reprezintă actualmente sursa de referință pentru statisticile statelor UE privind venitul și condițiile de trai și, mai ales, pentru indicatorii incluziunii sociale. În cadrul aplicării Strategiei Europa 2020, Consiliul European a hotărât în iunie 2010 ca țel de bază pentru incluziunea socială ca până în 2020 în țările UE să fie cu cel puțin 20 de milioane persoane mai puține care sunt expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială în comparație cu anul 2008. EU-SILC se utilizează pentru urmărirea progreselor îndeplinirii acestui obiectiv de bază, fiind cuantificate prin intermediul unui indicator ce combină rata riscului de sărăcie, rata deprivării materiale severe și ponderea persoanelor care trăiesc în gospodării cu intensitate foarte scăzută a muncii.

Inegalitatea distribuției veniturilor în UE

În mod frecvent în analizele internaționale ale sărăciei monetare și a inegalităților de venituri atât în Uniunea Europeană (UE), cât și în afara acesteia pentru a compara nivelul de trai al populației se utilizează așa indicator precum e Produsul Intern Brut pe cap de locuitor (PIB/loc.), reprezentând divizarea la numărul populației al unei țări a cuantificării în expresie monetară a mărimii în ansamblu al economiei acelei țări și având ca scop indicarea nivelului de bogăție și bunăstare națională. O limitare a acestui indicator este că nu permite a observa cum are loc repartiția veniturilor în cadrul țării, iar o altă limitare este nereflectarea componentelor non-monetare ale bunăstării populației. Abordarea

inegalităților de ordin social și economic reprezintă o condiție *sine qua non* pentru instituțiile de stat în tratarea problemelor sărăciei și excluziunii sociale.

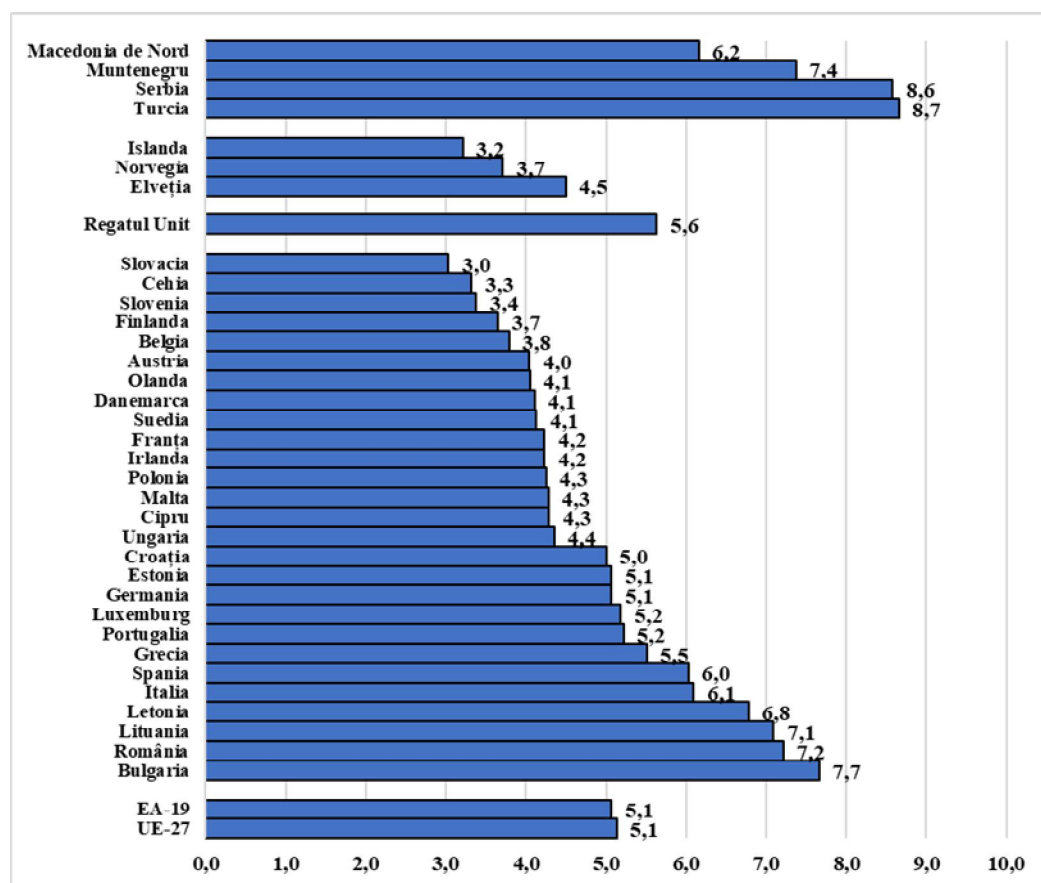

Figura 2.3.1. Inegalitatea distribuției veniturilor exprimată prin raportul dintre quintila superioară și cea inferioară în statele UE în 2018

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

În cadrul Uniunii Europene problema inegalităților este tratată nu doar la nivel intrastatal, ci și interstatal. **Figura 2.3.1** arată inegalitatea distribuției veniturilor în țările UE în anul 2018, exprimată prin intermediul raportului dintre quintila superioară și cea inferioară.

La nivelul UE acest indicator reprezintă o medie ponderată a indicatorilor la nivel național al țărilor membre în dependență de populație. Datele din 2018 indică asupra faptului că 20% din populația cu cele mai mari venituri per adult – echivalent au obținut venituri de 5,1 ori mai înalte decât 20% din populația cu cele mai reduse venituri per adult – echivalent. La nivel interstatal acest indicator

a variat foarte mult, de la 3,0 în Slovacia la 6,0 sau mai mare în așa țări ca Spania, Letonia, Italia, la mai mult de 7,0 – Lituania, România, Bulgaria, unde a atins valoarea cea mai mare – 7,7. Alte niveluri înalte ale acestui indicator au fost înregistrate în Macedonia de Nord (6,2), Muntenegru (7,4) și cele mai ridicate în Serbia (8,6) și Turcia (8,7).

Mediana veniturilor disponibile în UE

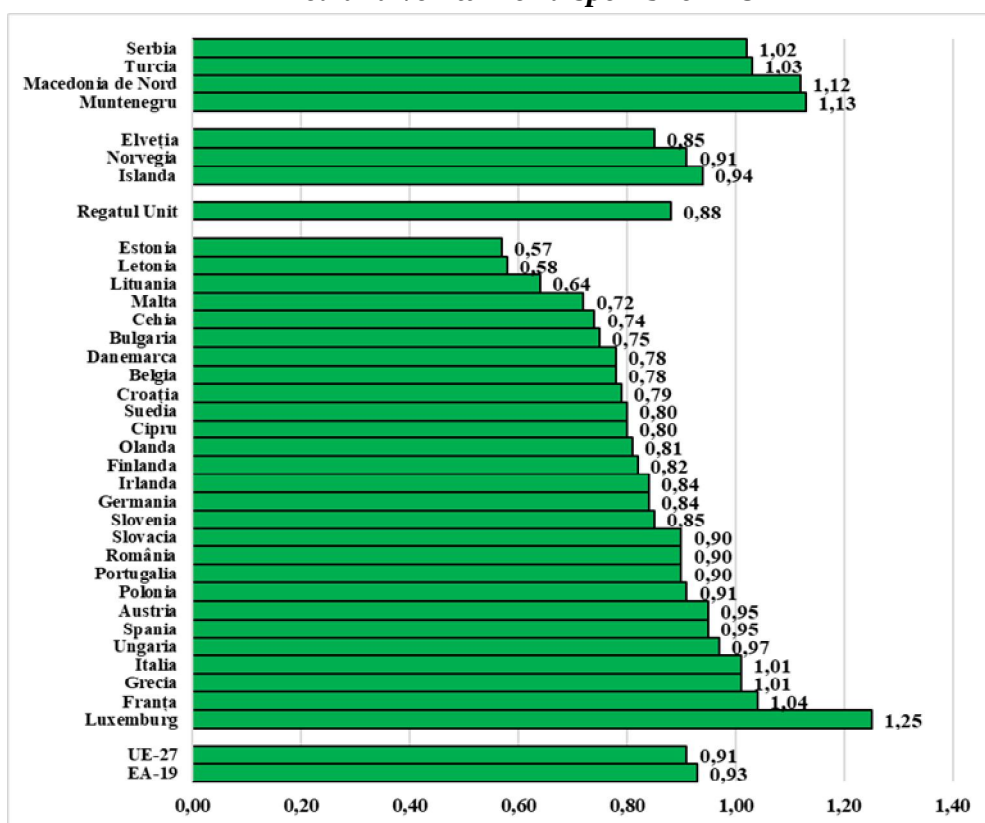

Figura 2.3.2. Mediana veniturilor disponibile în statele UE în a.2018 pentru populația cu vârsta de 65+ în raport cu cea cu vârsta de sub 65 de ani

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

În cadrul politicilor se pune accent deosebit și pe inegalitățile în rândul subpopulațiilor, în special după clasificarea după vârsta persoanelor. O atenție deosebită este acordată persoanelor în vârstă (65+ ani), ceea ce se justifică prin ponderea în creștere a acestora în rândul populației UE. Sistemele de pensii pot să joace un rol crucial în combaterea sărăciei între persoanele în vârstă. Așadar, este imperios de a compara veniturile acestei categorii de persoane cu cele ale celorlalte categorii de populație după grupa de vârstă.

În **Figura 2.3.2** sunt prezentate medianele veniturilor disponibile ale populației din țările UE în anul 2018. În total pe UE, populația cu vârsta de 65 de ani sau peste a înregistrat o mediană a veniturilor în 2018 de 91% din mediana veniturilor persoanelor cu vârsta sub 65 de ani. În Grecia, Luxemburg, Italia și Franța mediana veniturilor populației cu vârsta de 65 de ani și peste era mai înaltă decât mediana veniturilor populației cu vârsta de sub 65 de ani, așa precum și în Macedonia de Nord, Muntenegru, Serbia și Turcia. Mediana veniturilor populației cu vârsta de 65 de ani și mai mult a fost între 90% și 100% față de cea pentru populația cu vârsta de sub 65 de ani în țări precum: Portugalia, Spania, Austria, Ungaria, Polonia, România, Slovacia, Norvegia, Islanda. Valori ale acestui indicator sub 80% erau în așa țări precum: Belgia, Danemarca, Bulgaria, Cehia, Croația, Malta, statele baltice (unde au fost cele mai reduse valori - 64%, 58% și 57% - în Lituania, Letonia și, respectiv, Estonia). Procentajele relativ reduse pot să reflecte, în mare parte drepturi la pensie relativ reduse.

Decalajul median relativ al riscului de sărăcie

Până în 2017, ultimul an pentru care sunt disponibile date globale, reducerea sărăciei extreme a încetinit comparativ cu deceniile anterioare. Numai această decelerare ar fi făcut dificilă atingerea obiectivului pentru anul 2030 privind sărăcia globală de 3%. Acum, pandemia de coronavirus COVID-19 a inversat câștigurile privind sărăcia globală pentru prima dată într-o generație. Potrivit celor mai multe estimări, se așteaptă că această inversare a averii va împinge între 88 de milioane și 115 milioane de oameni în sărăcie extremă în 2020. Dar COVID-19 nu este singura inversare care amenință obiectivele sărăciei: confruntarea cu conflictele și schimbările climatice va fi, de asemenea, critică la repunerea pe cale a eradicării sărăciei.

Prosperitatea partajată se concentrează pe cei mai săraci 40% din populație și este definită ca rata anuală de creștere a venitului sau consumului mediu pe cap de locuitor. Prima de prosperitate partajată este diferența dintre aceasta și rata anuală de creștere pentru întreaga populație. Prosperitatea partajată și prima de prosperitate partajată sunt indicatori importanți ai incluziunii și bunăstării în orice țară și se corelează cu reducerile sărăciei și inegalităților. O perspectivă preliminară oferă dovezi că pandemia globală COVID-19 ar reduce prosperitatea partajată și prima de prosperitate partajată, cu consecința probabilă, pe baza modelelor de prosperitate partajată din ultimii ani, a creșterii sărăciei și a inegalității în viitorul apropiat.

Peste 40% dintre săraci la nivel global trăiesc în economii afectate de conflicte și violență și, în unele economii, majoritatea săracilor sunt concentrați în zone specifice. Aproximativ 132 de milioane dintre cei săraci la nivel global trăiesc în zone cu risc ridicat de inundații. Mai mult, mulți dintre cei săraci se confruntă cu expunerea la riscuri multiple. În mai multe țări, o mare parte din săraci trăiesc în zone afectate de conflicte și care se confruntă cu expuneri ridicate la inundații. În fața pandemiei COVID-19, mulți dintre noii săraci vor trăi în medii urbane aglomerate și vor lucra în sectoarele cele mai afectate de blocaje și restricții de mobilitate; mulți sunt angajați în servicii informale și nu sunt atinși de plasele de siguranță socială existente. Conflictele, schimbările climatice și COVID-19 au un impact clar asupra celor săraci la nivel mondial, agravând în multe cazuri provocările celor care trăiesc în sărăcie.

În **Figura 2.3.3** este prezentat decalajul median relativ al riscului de sărăcie în țările UE în anul 2018.

Acest indicator, în particular, deficitul median relativ permite măsurarea amplitudinii sărăciei, mai exact al gradului de sărăcie a celor săraci. Mediana veniturilor persoanelor expuse riscului de sărăcie în medie în țările UE a fost cu 24,3% sub pragul de sărăcie în 2018. Pragul dat este stabilit la 60% din mediana veniturilor disponibile per adult-echivalent ale tuturor persoanelor la nivel național.

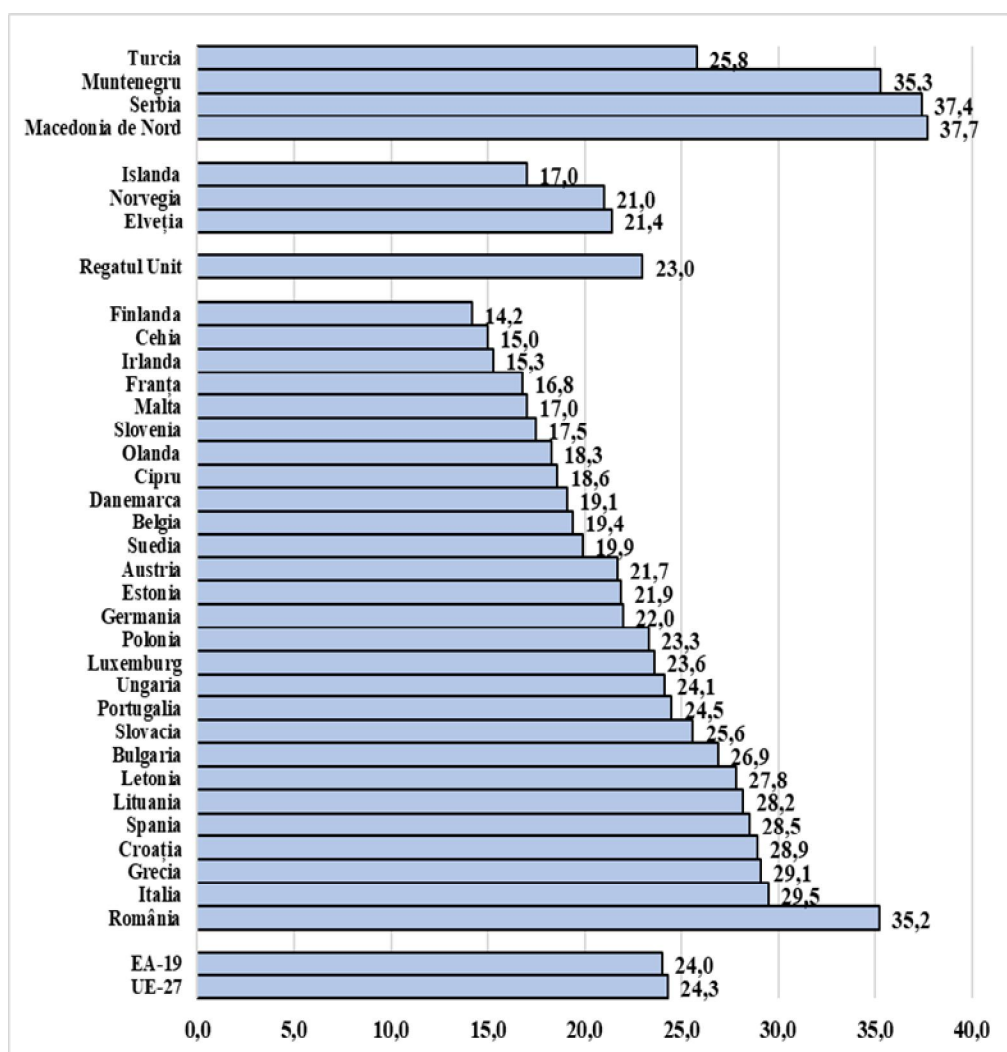

Figura 2.3.3. Decalajul median relativ al riscului de sărăcie în statele UE în anul 2018, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

Între statele membre ale UE, cel mai mare decalaj dintre mediana veniturilor populației expuse riscului de sărăcie și pragul de sărăcie a fost în România (35,2%). Decalaje de peste 25,0% au fost în: Grecia, Croația, Spania, Lituania, Italia, Letonia, Bulgaria și Slovacia. Decalajele din Macedonia de Nord (37,7%), Serbia (37,4%) au fost mai înalte decât în alte state membre UE; totodată, decalajele au fost relativ înalte în Muntenegru (35,3%), în Turcia (25,8%). Cel mai redus decalaj al riscului de sărăcie din statele UE a fost în

Finlanda (14,2%), aceasta fiind urmată de Cehia (15,0%), Irlanda (15,3%). Decalajul din Islanda a fost la un nivel puțin mai înalt (17,0%).

Rata și pragul riscului de sărăcie

Rata riscului de sărăcie (după transferurile sociale) în țările UE s-a majorat între 2010 și 2011, de la 16,5% la 16,8%, ea fiind relativ stabilă în următorii 2 ani, apoi înregistrând o majorare mai esențială în anul 2014, când a ajuns la 17,2%. În anii 2015 și 2016 au fost înregistrate majorări mai mici (de până la 0,1 p.p. în fiecare an). În anul 2017 s-a evidențiat prima micșorare esențială, rata ajungând la 16,9% și a fost urmată, în anul 2018, de o creștere mică de 0,1 p.p.

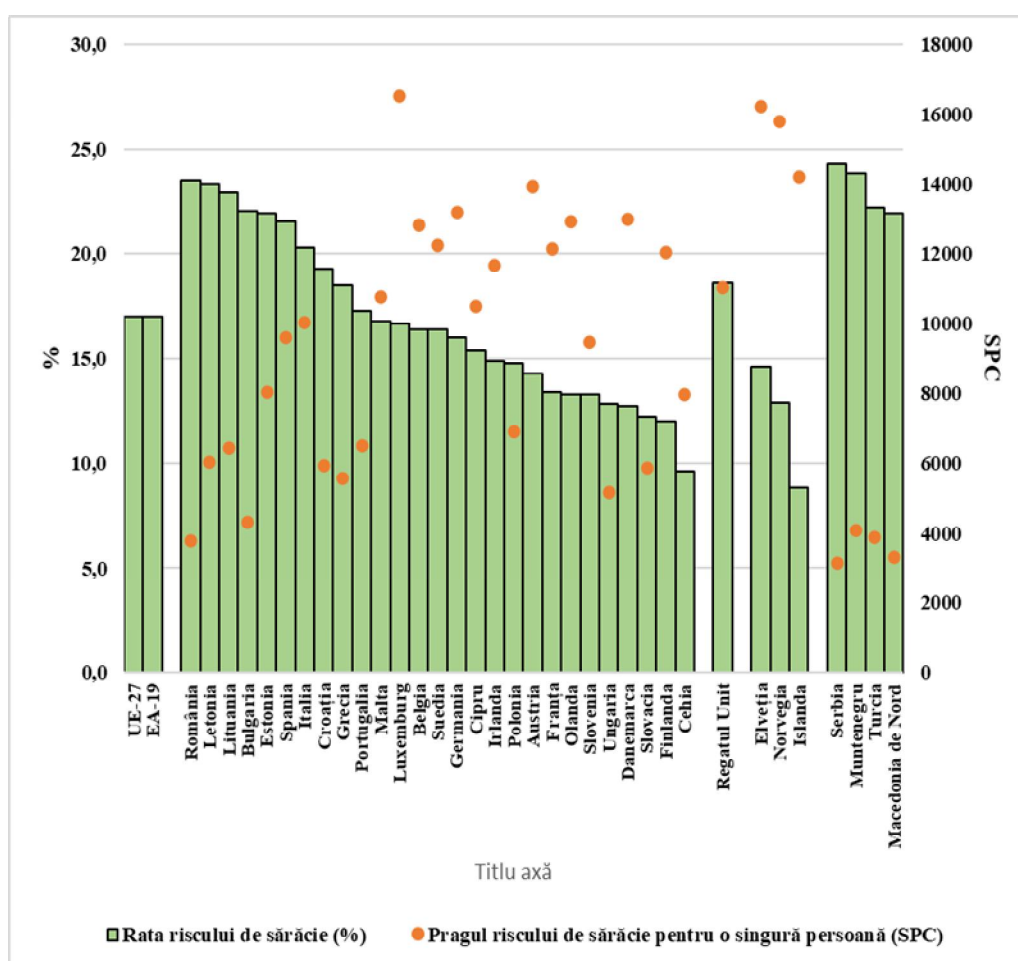

Figura 2.3.4. Rata și pragul riscului de sărăcie în statele UE în anul 2018

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

Notă: Nu sunt disponibile datele privind pragul riscului de sărăcie pentru UE-27 și EA-19.

Rata pentru media UE prezintă variații majore între statele membre (**Figura 2.3.4**). O cincime din populație sau mai mult a fost expusă riscului de sărăcie în 2018 în așa țări precum: România (23,5%), Letonia (23,3%), Lituania (22,9%), Bulgaria (22,0%), Estonia (21,9%), Spania (21,5%), Italia (20,3%), la fel și în Serbia (24,3%), Muntenegru (23,8%), Turcia (22,2%), Macedonia de Nord (21,9%), iar cea mai redusă rată a fost înregistrată în Cehia (9,6%), Finlanda (12,0%), Slovacia (12,2%), iar în Islanda - 8,8%.

Pragul riscului de sărăcie (**Figura 2.3.4**) este stabilit la 60% din mediana veniturilor disponibile per adult-echivalent la nivel național. Pentru comparabilitate între state acest indicator e frecvent exprimat în standarde ale puterii de cumpărare (SPC), așa ca să se ia în vedere diferențele interstatate privind costurile vieții. Veniturile pentru acest prag au variat esențial în anul 2018 între statele UE, de la SPC 3 767 în România, la SPC 13 923 în Austria, valoarea pragului din Luxemburg (SPC 16 517) fiind cu mult mai mare decât limita superioară a acestui interval. Totodată, pragul sărăciei era relativ redus în Serbia (SPC 3 136), Macedonia de Nord (SPC 3 298), Muntenegru (SPC 3 298) și Turcia (SPC 3 879) și relativ înalt în Norvegia (SPC 15 780) și Elveția (SPC 16 240).

Rata riscului de sărăcie după transferurile sociale

Variate subpopulații sunt afectate în grad diferit de sărăcia monetară. În anul 2018, a fost înregistrată o diferență redusă între sexe privind rata riscului de sărăcie (după transferurile sociale) în statele UE, ratele pentru persoanele cu vârsta de 16+ ani au fost egale cu 16,3% pentru bărbați, în comparație cu o valoare de 17,8% pentru femei. Țările UE, Regatul Unit al Marii Britanii, Islanda, Norvegia, Elveția și Turcia (**Figura 2.3.5**) au avut rate mai mari în cazul femeilor decât în cazul bărbaților în cadrul populației de vârsta de 16+ ani. Cele mai mari diferențe în funcție de sex în anul 2018 erau înregistrate în Letonia (cu 5,4 p.p. mai mult pentru femei decât pentru bărbați), Estonia (cu 4,9 p.p.), Lituania (cu 4,2 p.p.), și Cehia (cu 3,6 p.p.). Suedia, Luxemburg, Irlanda, Malta și Bulgaria au avut rate ale riscului de sărăcie pentru femei cu cel puțin 2,5 p.p. mai înalte decât în cazul bărbaților. Între țările UE cel mai jos nivel al diferențelor de sex a fost raportat în Franța, în care rata riscului de sărăcie a fost puțin mai înaltă (0,2 p.p.) pentru bărbați față de femei, iar în Muntenegru ca și în Serbia, rata era cu 0,6 p.p. mai înaltă la bărbați decât la femei, în Macedonia de Nord, rata pentru femei era mai înaltă decât la bărbați, însă doar cu 0,2 p.p.

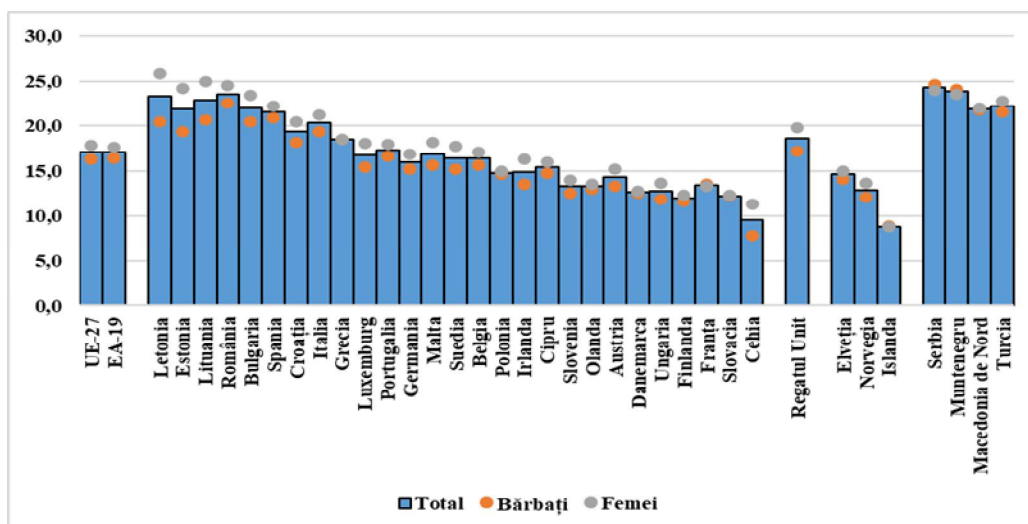

Figura 2.3.5. Rata riscului de sărăcie după transferurile sociale pentru populația cu vârsta de 16 ani și mai mult în statele UE în anul 2018, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

Diferențele ratelor riscului de sărăcie sunt mai înalte atunci când populația e clasificată în dependență de statutul de activitate.

Privind riscul de sărăcie, șomerii sunt un grup în mod deosebit vulnerabil (**Tabelul 2.3.2**). Circa jumătate (48,7%) din numărul total al șomerilor din țările UE au fost expuși riscului de sărăcie în anul 2018, cea mai înaltă rată fiind în Germania (69,2%). În alte state UE, precum: Lituania, Suedia, Letonia, Cehia, Estonia, Bulgaria, Slovacia, Spania, Ungaria, Malta, Belgia cel puțin jumătate dintre șomeri au fost expuși riscului de sărăcie în anul 2018.

Tabelul 2.3.2. Rata riscului de sărăcie după transferurile sociale în funcție de statutul cel mai frecvent din punct de vedere al activității populației cu vârsta de 18 ani sau mai mult în statele UE în anul 2018, %

	Populația totală	Populația ocupată	Populația non-ocupată	din care: Șomeri	Pensionari	Alte persoane inative
UE-27	16,6	9,5	31,6	48,7	14,4	29,6
EA-19	16,9	9,3	31,9	49,0	12,5	28,7
Belgia	15,3	5,1	33,0	50,6	7,1	34,2
Bulgaria	18,8	10,2	35,6	56,0	18,7	27,8
Cehia	7,9	3,5	19,1	52,8	11,9	14,3
Danemarca	14,0	6,1	32,9	44,8	3,1	33,3
Germania	16,2	9,0	34,3	69,2	24,1	27,5
Estonia	16,6	9,5	37,8	51,9	52,0	33,3
Irlanda	13,7	4,7	31,2	48,2	20,3	28,5

Grecia	19,9	10,9	29,9	43,0	7,3	27,8
Spania	21,9	13,0	37,3	50,9	13,3	31,0
Franța	13,0	7,1	24,7	37,1	4,9	27,1
Croația	16,5	5,2	31,0	47,5	22,0	24,3
Italia	20,7	12,3	33,4	45,9	13,3	30,1
Cipru	13,5	7,4	25,1	41,2	12,4	19,9
Letonia	18,1	8,2	41,7	59,6	37,5	36,7
Lituania	18,0	8,3	40,4	62,3	47,0	31,3
Luxemburg	16,4	11,6	24,8	43,5	5,3	27,4
Ungaria	12,5	8,5	21,5	53,2	11,0	19,3
Malta	13,6	6,4	29,2	58,7	26,8	27,5
Olanda	13,9	6,1	32,4	46,9	28,3	28,4
Austria	13,1	7,9	25,0	45,9	13,7	24,9
Polonia	15,3	9,8	26,1	37,0	13,4	27,2
Portugalia	16,8	9,7	31,6	45,6	12,7	29,1
România	21,6	15,0	33,5	48,5	15,0	40,4
Slovenia	12,2	6,0	24,2	45,5	18,6	17,0
Slovacia	11,6	6,0	24,3	51,2	8,8	20,1
Finlanda	12,1	3,1	28,8	39,0	7,2	27,4
Suedia	15,8	7,1	40,1	58,1	27,2	38,9
Regatul Unit	16,5	10,4	35,0	49,3	27,9	34,4
Elveția	11,1	7,6	22,4	36,8	21,7	20,5
Norvegia	14,3	6,1	36,7	40,1	11,8	37,4
Islanda	8,9	7,2	18,0	26,2	n/d	15,4
Serbia	24,3	9,9	37,7	48,8	14,0	33,0
Munte negru	22,3	7,3	34,2	47,8	12,1	29,9
Macedonia de Nord	21,8	8,8	35,8	42,0	5,8	33,5
Turcia	18,4	13,3	23,6	35,9	6,2	24,8

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

Circa 1 din 7 pensionari din țările UE (14,4%) a fost expus riscului de sărăcie în anul 2018. În Estonia (52,0%), Letonia (37,5%) și Lituania (47,0%), riscul de sărăcie în rândul acestui grup de persoane a fost relativ înalt – de circa 3,6, 2,6 și, respectiv, 3,3 ori mai mare decât media UE, Olanda având următoarea cea mai înaltă rată - 28,3%.

În cazul persoanelor ce au un loc de muncă, probabilitatea de a fi expuse la riscul de sărăcie a fost mult mai redusă: rata medie pe UE în anul 2018 era de 9,5%. O rată relativ înaltă a persoanelor angajate care sunt expuse riscului de sărăcie a fost observată în România (15,0%) și, într-o măsură mai redusă, în Luxemburg (11,6%) și Spania (13,0%), ca și în așa țări ca Italia și Grecia unde mai mult de 1 persoană din 10 din cele angajate din statele respective a fost expusă riscului de sărăcie în anul 2018. Între alte țări europene ratele riscului de

sărăcie pentru persoanele angajate erau de cel puțin 6,1% în Norvegia și mai mari în Islanda, Elveția, Muntenegru, Macedonia de Nord, Serbia, iar cele mai mari erau în Regatul Unit al Marii Britanii (10,4%) și Turcia (13,3%).

Rata riscului de sărăcie în funcție de tipul de gospodărie

Ratele riscului de sărăcie nu sunt repartizate în mod uniform între gospodăriile cu variat număr de adulți și copii la întreținere. În cazul gospodăriilor fără copii aflați la întreținere (**Figura 2.3.6**), persoanele care locuiesc singure sunt cele mai expuse riscului de sărăcie (26,1% dintre gospodăriile cu o singură persoană din țările UE în anul 2018), pe când rata riscului de sărăcie în gospodăriile cu 2 sau mai mulți adulți a fost mai scăzută decât jumătate din rata dată (11,5%), situație asemănătoare și la gospodăriile cu 2 adulți, unde cel puțin 1 persoană are vârsta de 65+ de ani.

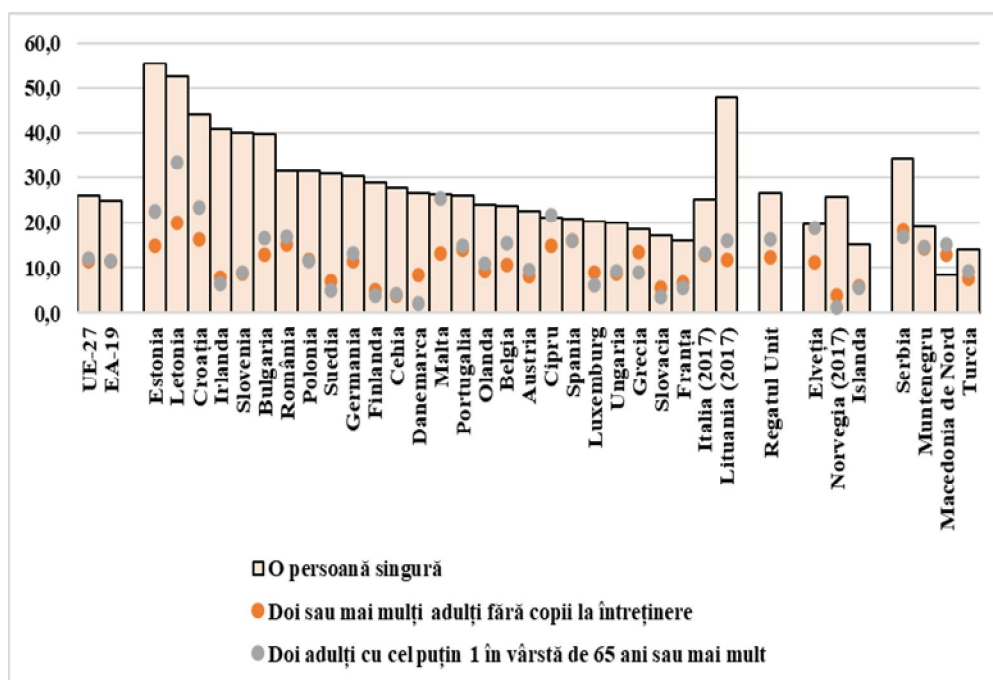

Figura 2.3.6. Rata riscului de sărăcie în funcție de tipul de gospodărie pentru gospodăriile fără copii aflați la întreținere în statele UE în anul 2018, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

Cea mai mare parte a statelor UE au avut un pattern asemănător - în anul 2018 gospodăriile cu o singură persoană au avut cele mai înalte rate ale riscului de sărăcie dintre gospodăriile fără copii aflați la întreținere în toate țările UE, în

afară de Cipru, unde gospodăriile cu doi adulți în care cel puțin o persoană era de vârstă de 65+ de ani au avut o rată mai înaltă (21,7% în comparație cu 21,1% la gospodăriile cu o singură persoană). Asemănătoare a fost și situația din Macedonia de Nord, cu deosebirea că gospodăriile cu o singură persoană au avut cea mai redusă rată (8,5%) dintre cele trei tipuri analizate.

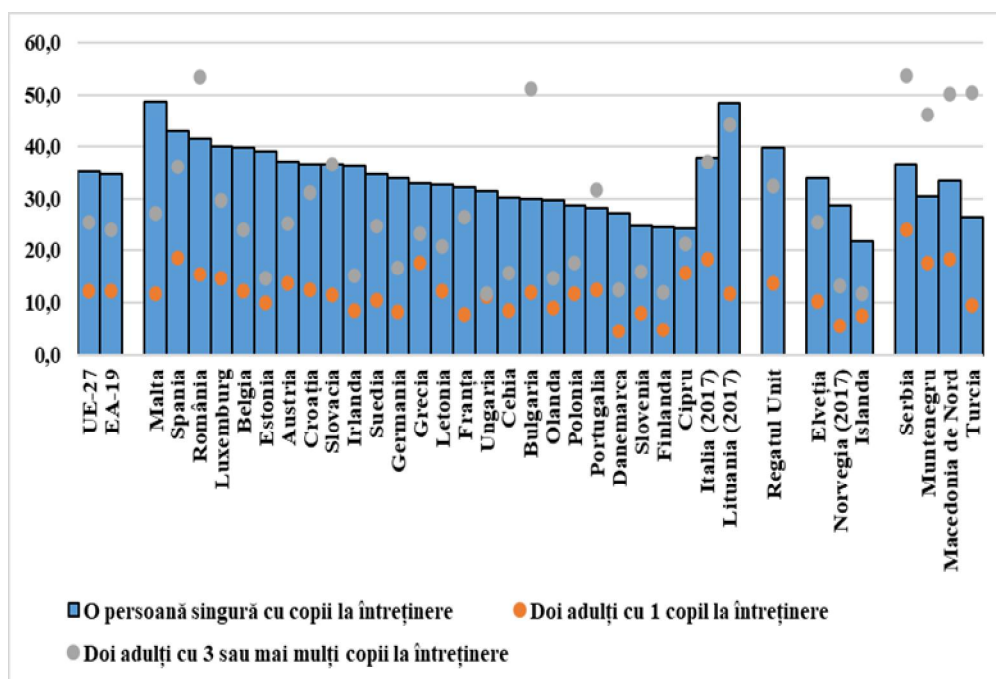

Figura 2.3.7. Rata riscului de sărăcie în funcție de tipul de gospodărie pentru gospodăriile cu copii aflați în întreținere în statele UE în anul 2018, %
Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

În 9 țări din UE, rata riscului de sărăcie în cazul gospodăriilor cu 2 adulți din care cel puțin unul e de vârstă de 65+ de ani era mai redusă decât rata pentru categoria mai mare a tuturor gospodăriilor cu 2 sau mai mulți adulți, îndeosebi în Danemarca, unde diferența era de 6,2 p.p. La celălalt capăt, în Letonia, rata riscului de sărăcie în rândul gospodăriilor cu 2 adulți, dintre care cel puțin unul e de vârstă de 65+ de ani era cu 13,3 p.p. mai înaltă decât la toate gospodăriile cu 2 sau mai mulți adulți, în Malta diferența fiind de 12,4 p.p. În Spania rata pentru aceste 2 tipuri de gospodării a fost aceeași, în timp ce în Italia diferența a fost de numai 0,1 p.p. (anul 2017). Între gospodăriile cu copii aflați la întreținere, cea mai înaltă rată a riscului de sărăcie din statele UE a fost pentru persoanele singure cu copii aflați în întreținere, aflându-se la mai mult de o treime (35,2%).

Printre gospodăriile cu 2 adulți, rata riscului de sărăcie a celor cu 1 copil aflat la întreținere (12,3%) era doar puțin mai mică decât jumătate din cea pentru gospodăriile cu 3 sau mai mulți copii aflați la întreținere (25,6%) (**Figura 2.3.7**).

Dintre cele trei tipuri de gospodării indicate în **Figura 2.3.7**, toate statele UE au indicat că gospodăriile din 2 adulți și 1 copil aflat la întreținere au fost cel mai puțin expuse riscului de sărăcie. Cea mai mare parte a statelor UE au indicat că cea mai mare rată a riscului de sărăcie au avut-o persoanele singure cu copii aflați la întreținere, cu unele excepții: Portugalia, unde rata a fost cu 3,3 p.p. mai redusă decât cea pentru gospodăriile cu 2 adulți și cu 3+ copii aflați la întreținere; România și Bulgaria unde diferența dată era cu mult mai mare (11,8 p.p. și, respectiv, 21,2 p.p.) și Slovacia, unde rata pentru gospodăriile din 1 persoană cu copii la întreținere a avut o valoare similară ca și la gospodăriile cu 2 adulți și cu 3+ copii aflați în întreținere. În Serbia, Muntenegru, Macedonia de Nord și Turcia rata pentru gospodăriile din 1 singură persoană cu copii aflați la întreținere era mai redusă decât cea pentru gospodăriile cu 2 adulți și cu 3+ copii aflați la întreținere.

Rata riscului de sărăcie înainte și după transferurile sociale

În calitate de mijloc de reducere a sărăciei și a excluziunii sociale pot fi folosite măsurile de protecție socială, ca exemplu, prin repartizarea prestațiilor sociale. Un mod de a evalua impactul a unor astfel de măsuri este compararea indicatorilor pentru riscul de sărăcie înainte și după transferurile sociale (**Figura 2.3.8**). În anul 2018, transferurile sociale au micșorat rata riscului de sărăcie în cadrul populației din statele UE de la valoarea de 25,5% înainte de transferuri la cea de 17,0% după transferuri, aducând deasupra pragului de sărăcie 8,5% din populație. În lipsa transferurilor sociale, aceste persoane ar fi expuse riscului de sărăcie.

Dacă sunt comparate ratele riscului de sărăcie înainte și după transferurile sociale, impactul prestațiilor sociale în țările UE a fost redus, deoarece a adus cel mult 8,8% din populație peste pragul de sărăcie – în Belgia (8,9%), Cipru (8,8%), Olanda (8,5%), Germania, Estonia (câte 8,0%), Bulgaria (7,5%), Malta (7,4%), Lituania (6,8%), Croația, Spania (câte 6,4%), iar în alte state UE acest indicator a fost de cel mult 6,0%. Același lucru a fost și în Muntenegru (7,4%), Serbia (5,3%), Macedonia de Nord (3,8%) și Turcia (1,9%). Indicatori cu o valoare mai mare a avut Elveția (9,6%) și Regatul Unit (10,5%).

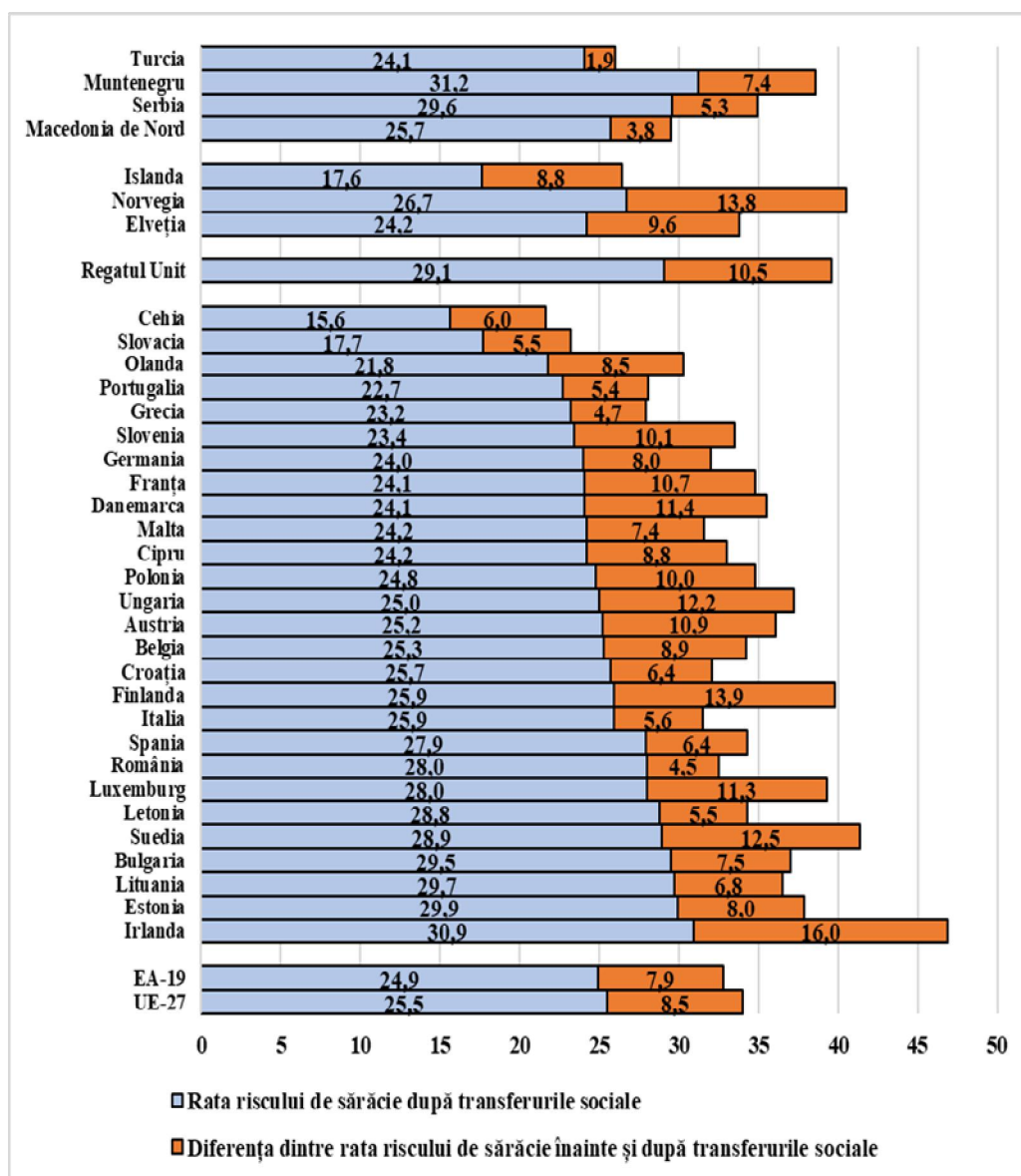

Figura 2.3.8. Rata riscului de sărăcie înainte și după transferurile sociale în statele UE în anul 2018, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Eurostat [54]

În termeni relativi, în jur de jumătate din toate persoanele expuse riscului de sărăcie în țările scandinave, Ungaria, Irlanda, Luxemburg, Austria, Polonia, Slovenia, Franța au depășit pragul datorită transferurilor sociale.

2.4 Evaluarea impactului pandemiei COVID-19 asupra cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova

La sfârșitul lunii decembrie 2019, autoritățile chineze au raportat un focar de pneumonie de origine necunoscută în Wuhan, provincia Hubei. Experții au stabilit anterior că agentul cauzal al bolii a fost un nou tip de coronavirus - 2019-nCoV (denumit ulterior SARS-CoV-2). La 11 martie 2020, Organizația Mondială a Sănătății a anunțat pandemia de coronavirus COVID-19, care a afectat până atunci 118 mii de oameni din 114 țări.

Conform celor mai recente date ale OMS, în lume au fost înregistrate circa 99,9 de milioane de cazuri de infecție cu coronavirus în 219 țări și teritorii. În plus, OMS observă că peste 2,149 de milioane de oameni au murit din cauza COVID-19 în întreaga lume de la începutul pandemiei. Majoritatea infecțiilor au fost înregistrate în America de Nord și de Sud.

În Republica Moldova, la 31 decembrie 2020, au fost înregistrate 144818 de cazuri de infecție cu coronavirusul COVID-19. În ultima zi din 2020, numărul persoanelor infectate a crescut cu 977 de persoane. Numărul total de decese cauzate de infecția cu coronavirus în Moldova la acea dată a fost de 2985 de persoane, iar 11190 de persoane se aflau în faza activă a bolii. Rata mortalității era de 2,10%.

Autorii au realizat un sondaj realizat în perioada septembrie-octombrie 2020 (**Anexa 4.1**) [29], scopul căruia este evaluarea atitudinilor consumatorilor moldoveni în perioada pandemică și identificarea dorinței acestora de a cheltui în această perioadă.

În 90% din categoriile de produse și servicii există o scădere a cererii consumatorilor, iar în celelalte puține categorii creșterea este asociată cu autoizolarea sau problemele de sănătate.

Experții acestui studiu consideră că, în comparație cu reprezentanții altor țări în curs de dezvoltare, consumatorii moldoveni iau mai puțin în serios atât virusul în sine, cât și impactul acestuia asupra vieții lor. Cu toate acestea, 75% dintre respondenți sunt pesimisti cu privire la viitorul economiei moldovenești și așteaptă o recesiune, iar 40% nu sunt siguri de stabilitatea poziției lor financiare. Consumatorii din regiuni sunt la fel de conștienți de COVID-19 ca locuitorii din mediul urban și se simt și mai neliniștiți. Cu toate acestea, majoritatea respondenților consideră că riscul de infecție este mai mare atunci când participă la evenimente de divertisment sau călătoresc decât atunci când comandă mâncare sau când fac alte achiziții online.

Republica Moldova împreună cu întreaga lume se află într-o situație dificilă. Cetățenii obișnuiți și elitele s-au dovedit a fi la fel de nepregătiți pentru un scenariu negativ atât de rapid. Reducerea costurilor, crearea rezervelor și creșterea cheltuielilor pentru divertisment la domiciliu sunt un răspuns natural la criza economică care se desfășoară. Principala problemă la care toată lumea așteaptă răspuns este cum va acționa statul pe termen lung. Este deja evident că există industrii întregi care necesită sprijin serios. Cu cât este furnizat mai devreme, cu atât este mai puțin probabil ca consecințele sociale să fie adăugate la consecințele economice ale situației actuale.

Criza asociată epidemiei exacerbează și mai mult nevoia de digitalizare de mai demult în multe industrii, iar acei jucători care au introdus deja inovații se află într-o poziție mai bună. De exemplu, mulți participanți la acest sondaj și-au exprimat dorința de a utiliza serviciile medicale de la distanță, în timp ce 40% dintre respondenți reduc numărul de vizite la instituțiile medicale în legătură cu pandemia. Tendințe similare pot fi observate în alte industrii. Acum mai mult ca oricând, companiile trebuie să se gândească la soluții novatoare care le vor permite să obțină un avantaj competitiv chiar și în aceste vremuri dificile.

Se preconizează o reducere la întreaga categorie de "Produse alimentare", cu excepția segmentului "produse proaspete", iar consumatorii care își cresc cheltuielile fac acest lucru numai pentru a acumula provizii în perioada de autoizolare (**Figura 2.4.1**).

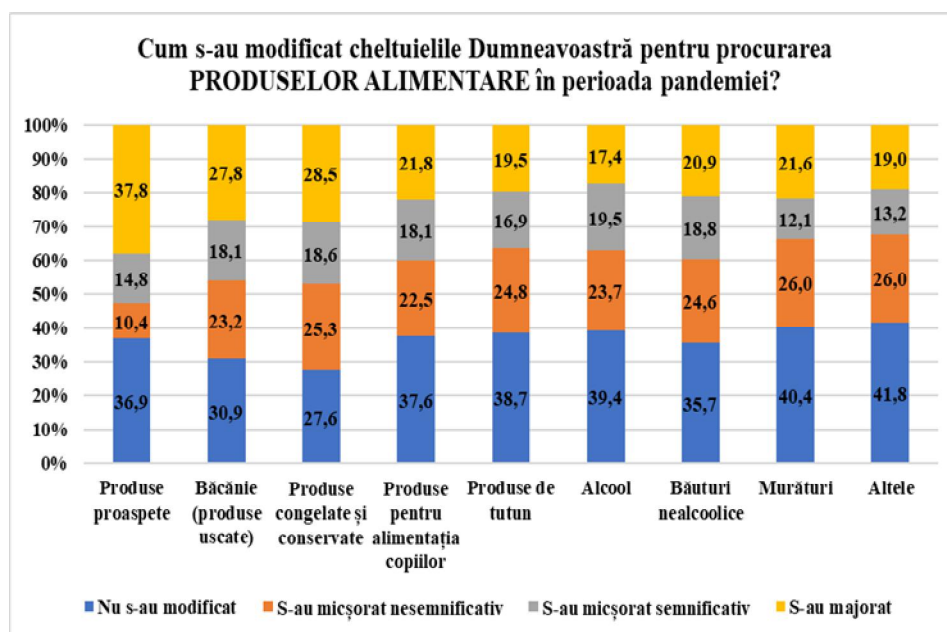

Figura 2.4.1. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru procurarea produselor alimentare în perioada pandemiei, %

Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din Republica Moldova în legătură cu COVID-19

La categoria „Îmbrăcăminte și articole de lux” se așteaptă un declin major la toate segmentele, mai puțin la îmbrăcăminte pentru copii și la reparațiile de îmbrăcăminte/încălțăminte (**Figura 2.4.2**).

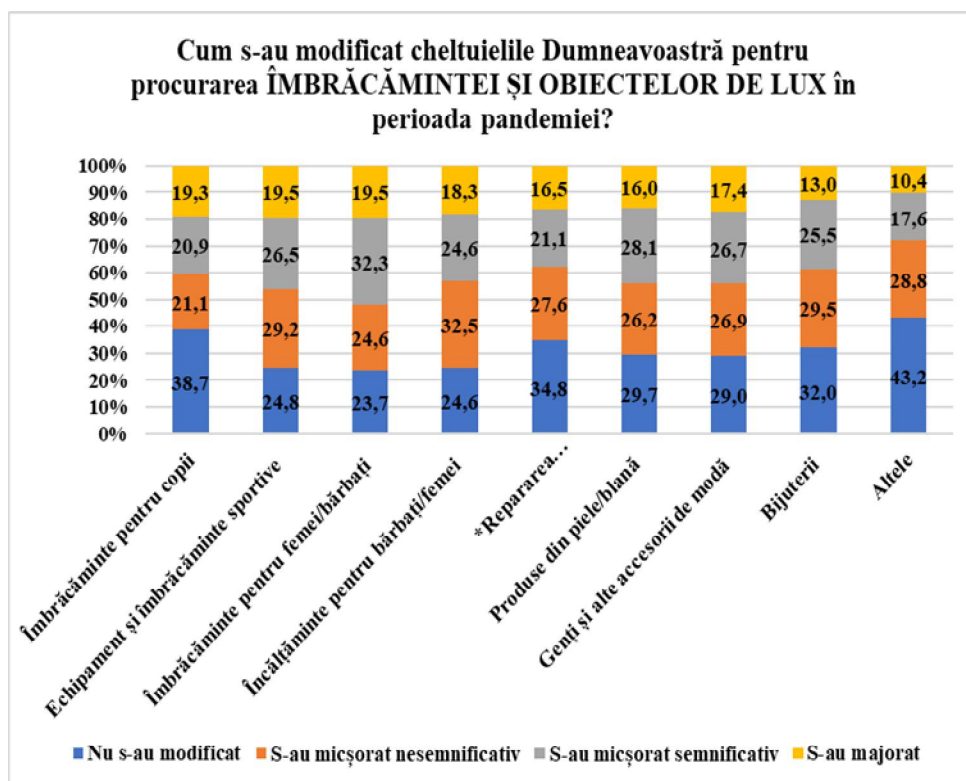

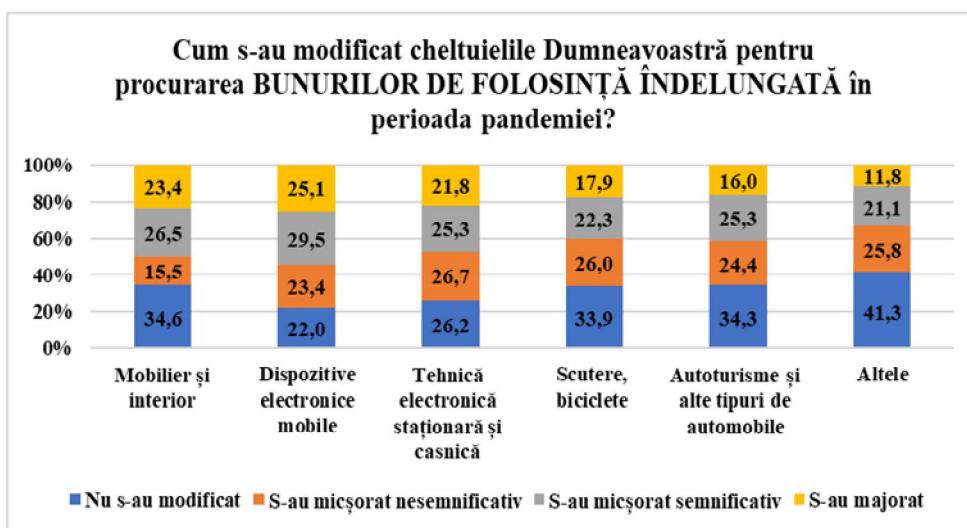
Figura 2.4.2. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru procurarea îmbrăcăminte și obiectelor de lux în perioada pandemiei, %

Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din Republica Moldova în legătură cu COVID-19

* Notă: Repararea îmbrăcăminte/încălțăminte

În categoria ”Bunuri de folosință îndelungată”, cea mai mare scădere a fost observată în segmentele - dispozitive electronice mobile și tehnică electronică

staționară și de uz casnic, iar cele mai mici - în segmentul mobilier și interior (**Figura 2.4.3**). Consumatorii fie au planificat să cumpere mai devreme, fie cumpără din teama creșterii prețurilor.

**Figura 2.4.3. Structura răspunsurilor la întrebarea privind
modificarea cheltuielilor respondenților pentru procurarea bunurilor de
folosință îndelungată în perioada pandemiei, %**

Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din Republica Moldova în legătură cu COVID-19

În segmentul "Alte bunuri de consum" o mai mare parte din respondenți au menționat că și-au micșorat cheltuielile la așa categorii de produse ca cele cosmetice, machiaj, parfumerie; jocuri și jucării; produse de uz casnic și "altele", în timp ce un număr important de respondenți au declarat că și-au majorat cheltuielile pentru produse pentru îngrijirea părului, feței și corpului (**Anexa 4.2**).

Dintre cheltuielile pentru bunurile și serviciile din segmentul "Medicină și ocrotirea sănătății" mai mulți respondenți au menționat o majorare semnificativă a cheltuielilor pentru medicamente fără prescripție medicală și pentru vitamine și suplimente nutritive, ceea ce dovedește faptul că în contextul evoluției COVID-19 populația a procedat astfel pentru a întări sistemul imunitar și a preveni sau combate infecțiile respiratorii. Totodată, temerile populației cu privire la pandemie, precum și prioritizarea sporită a măsurilor restrictive de combatere a infecției COVID-19 de către autorități au micșorat creșterile cheltuielilor

populației privind serviciile medicale, prevenirea și diagnosticul și alte servicii din segmentul ”Medicină și ocrotirea sănătății” (**Anexa 4.3**).

În cazul produselor și serviciilor din categoria ”Locuință” circa o treime dintre respondenți au declarat că și-au majorat cheltuielile pentru servicii comunale, iar un sfert dintre cei chestionați – cele pentru servicii de comunicații mobile, ceea ce este evident în condițiile creșterii numărului celor ce lucrează de la distanță. Pentru internet de acasă, televiziune prin cablu, chirie, construcția și renovarea locuinței, achiziționarea de bunuri imobiliare, credite ipotecare și alte produse și servicii 3-4 persoane din 10 și-au redus cheltuielile (**Anexa 4.4**).

În categoriile de servicii legate de divertisment și călătorii, se așteaptă un declin puternic. Petrecerea la domiciliu a unui timp mai îndelungat datorită restricțiilor impuse pentru a combate coronavirusul de tip nou a determinat o parte din respondenți să cheltuiască mai mult pentru un șir de produse și servicii din categoria ”Sport și agrement”, de majoritatea dintre care pot beneficia la domiciliu (echipament sportiv, nutriție sportivă, servicii video online, livrare de mâncare, cărți) sau oferă ușor posibilitatea de recreere cu respectarea restricțiilor în afara domiciliului (parcuri), în timp ce o mai mare parte din respondenți și-au redus cheltuielile pentru alte produse și servicii la care accesul a fost restricționat sau contactul cu alte persoane ar fi practic inevitabil (vizite/abonamente la centre de fitness, bazin; restaurante; călătorii; saloane spa; cinematografe; concerte; precum și alte produse și servicii de agrement și recreere). Astfel, serviciile de recreere și divertisment vor suferi foarte mult: cinematografe (56% din respondenți și-au redus cheltuielile), restaurante (59%), spa-uri (51,7%), săli de concerte (56%), agrement și recreere (54%) (**Figura 2.4.4**).

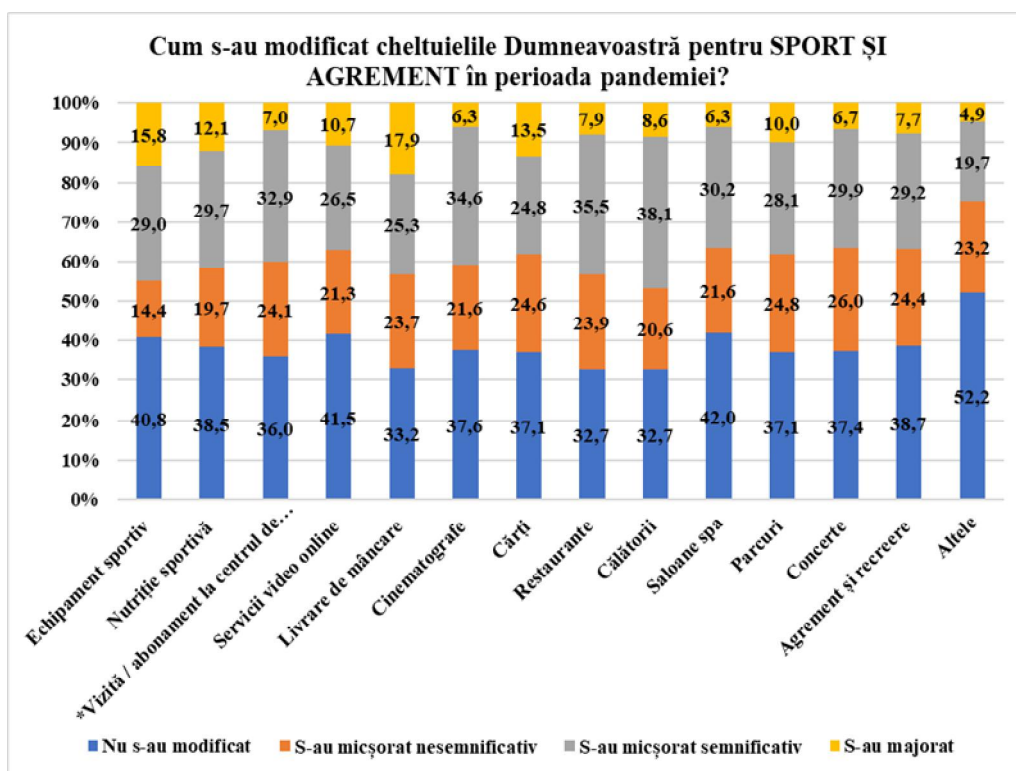

Figura 2.4.4. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru sport și agrement în perioada pandemiei, %

Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din Republica Moldova în legătură cu COVID-19

**Notă: Vizită / abonament la centrul de fitness, bazin*

La categoria "Transport" 4-5 respondenți din 10 și-au redus cheltuielile pentru așa servicii ca transportul aerian, hoteluri, transportul public, car sharing, călătorii cu trenuri internaționale, iar în cazul serviciilor de taxi 2-3 din 10 persoane și-au majorat cheltuielile (**Anexa 4.4**). Astfel, populația a preferat mai degrabă utilizarea transportului personal și a serviciilor de taxi în perioada pandemică pentru a reduce riscul de infecție. Izolarea și teama de a se îmbolnăvi sunt citate ca motiv principal (până la 60% din cazuri), și același motiv este indicat în refuzul de a utiliza transportul public în toată țara. În medie, 57% dintre respondenți intenționează să cheltuiască mai puțin pentru transportul public, 45% pentru taxi și 46% pentru car sharing.

Consumatorii moldoveni intenționează să cheltuiască mai puțin în aproape toate direcțiile, cu cele mai grave perspective pentru centrele comerciale și

vânzătorii ambulanți, respondenții preferând mai mult magazinele la câțiva pași și supermarketurile regionale (**Figura 2.4.5**).

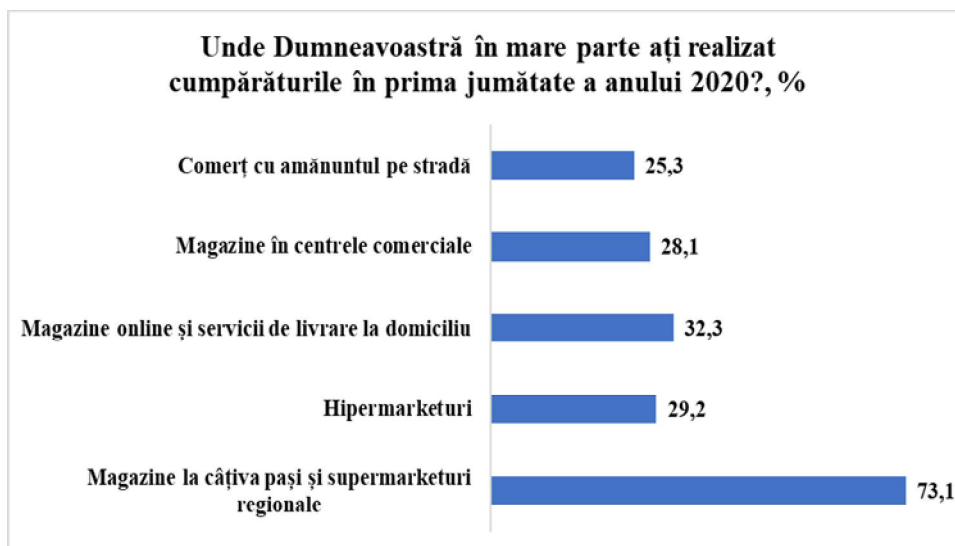

Figura 2.4.5. Structura răspunsurilor la întrebarea privind realizarea cumpărăturilor în prima jumătate a anului 2020, %

Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din Republica Moldova în legătură cu COVID-19

Notă: Respondenții au avut posibilitatea să aleagă mai multe variante de răspuns.

În general, consumatorii moldoveni își reduc cheltuielile mai mult decât consumatorii de pe alte piețe emergente.

Actuala pandemie a afectat deja serios schimbarea comportamentului consumatorilor în Moldova, prin urmare, valoarea promptitudinii analizei și capacitatea de a prezice schimbări de comportament în realitățile actuale sunt deosebit de importante. După sfârșitul autoizolării și sfârșitul pandemiei, conștiința consumatorului nu va fi niciodată aceeași. Deja acum, deciziile pe care business-ul le ia cu promptitudine vor fi fundamentale în recuperarea sa. Indicatorii cercetărilor noastre, luând în considerare ce anume îngrijorează și este important pentru publicul țintă, ajută la realizarea previziunilor și la luarea deciziilor strategice corecte pentru business.

În segmentul de vânzare cu amănuntul online, deși este de așteptat o creștere, datorită consumatorilor din capitală, nici situația nu este simplă aici: în general, cumpărătorii intenționează să își reducă costurile în aproape toate categoriile din cauza temerilor unei posibile creșteri a prețurilor. Acest lucru este

combinat cu lipsa de pregătire a jucătorilor de pe piață pentru a satisface cererea actuală, astfel încât volumul comerțului electronic în următoarele 6 luni, cel mai probabil, nu va prezenta aceeași creștere ca în alte țări, precum, de exemplu, în India.

Comerțul offline va fi afectat negativ de frica de infecție, iar achizițiile online vor scădea din cauza înrăutățirii situației economice. Pe termen scurt, se așteaptă ca singurul canal de vânzări în creștere să fie online.

Situația COVID-19 se schimbă foarte repede. Prin urmare, în ciuda exhaustivității implementării acestui studiu al preferințelor consumatorilor în legătură cu pandemia COVID-19, acesta reflectă poziția experților doar în momentul actual (septembrie-octombrie 2020). În viitor, studiul va fi continuat, ceea ce va face posibilă urmărirea preferințelor consumatorilor în dinamică.

Analiza comparativă între țări a relevat ușoare diferențe în categoriile în care consumatorii din diferite țări intenționează să reducă cheltuielile în următoarele 6 luni (**Tabelul 2.4.1**)

Tabelul 2.4.1. Analiza comparativă a categoriilor de produse și servicii pentru care consumatorii din diferite țări intenționează să reducă cheltuielile în următoarele 6 luni

Moldova	Italia	Brazilia	China	SUA	Federația Rusă
Bunuri de lux	Jocuri de noroc	Bunuri de lux	Restaurante	Bunuri de lux	Călătorii
Călătorii	Bunuri de lux	Călătorii	Călătorii	Călătorii	Hoteluri
Închiriere și reconstrucție de locuințe	Călătorii	Interiorul casei	Tutun	Interiorul casei	Divertisment
Bunuri electronice de consum	Restaurante	Jucării și jocuri	Bunuri de lux	Tutun	Restaurante
Mașini	Bunuri electronice de consum	Echipament sportiv	Alcool	Jucării și jocuri	Cinematografe
Restaurante	Interiorul casei	Transport public	Transport public	Jocuri de noroc	Încălțăminte

Echipament sportiv	Mașini	Închiriere și reconstrucție de locuințe	Echipament sportiv	Îmbrăcăminte pentru femei	Bunuri electronice de consum
Transport public	Jucării și jocuri	Mașini	Jucării și jocuri	Transport public	Îmbrăcăminte pentru femei
Încălțăminte	Transport public	Bunuri electronice de consum	Divertisment	Echipament sportiv	Îmbrăcăminte pentru bărbați
Îmbrăcăminte	Îmbrăcăminte pentru femei	Restaurante	Mașini	Bunuri electronice de consum	Echipament sportiv

Sursa: sondaj propriu al preferințelor consumatorilor cetățenilor Republicii Moldova în legătură cu COVID-19, cercetare BCG [54][137][233]

În majoritatea țărilor comparate reducerile de cheltuieli vizează bunurile de lux și călătoriile. În țări atât de diferite, precum: Moldova, Italia, Federația Rusă, SUA consumatorii intenționează să reducă mai puțin cheltuielile pentru îmbrăcăminte.

Studiul efectuat de autori a arătat că consumatorii moldoveni în perioada pandemică în condițiile restricțiilor impuse și-au crescut cheltuielile pentru produse și servicii de care pot beneficia într-un spațiu mai privat, la domiciliu, utilizând avantajele oferite de digitalizarea activităților economice și și-au redus cheltuielile pentru produsele și serviciile mai scumpe și care prezintă un risc de infecție mai înalt.

3 EVALUAREA CONDIȚIILOR DE TRAI ALE POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova consideră în calitate de bunuri și servicii nemateriale ale populației cele indicate în **Figura 3.1.1.**

Figura 3.1.1. Clasificarea bunurilor și serviciilor nemateriale în Republica Moldova

Sursa: Elaborat de autori [20]

În Republica Moldova locuințele au acces la iluminare electrică în proporție de 100%, aceasta fiind singura comoditate cu așa grad înalt de

acoperire. Doar 81,2% din locuințe au acces la apeduct, în mai mare măsură în cazul celor din mediul urban (97,0%) decât la cele din mediul rural (70,5%). Din locuințele urbane 93,2% dispun de sursă de apă din rețeaua publică, iar 46,9% din locuințele rurale aveau ca sursă de apă fântâna de izvor. Acces la apă caldă aveau 87,5% din locuințe urbane și doar 40,1% din cele din mediul rural. Dintre locuințe din mediul urban circa o treime (35,8%) aveau încălzire centrală, 44,8% - sistem termic propriu de încălzire, în timp ce în locuințele rurale predomina alt tip de instalație de încălzire (sobă, cămin, etc.) – 88,8%. Acoperirea cu gaze din rețea era de 2 ori mai mare în gospodăriile urbane (86,3%) decât în cele rurale (41,0%). Grup sanitar cu apă în interiorul locuinței aveau aproape de 3 ori mai multe gospodării urbane (86,2%) decât în cazul celor rurale (32,7%). Sistem de canalizare aveau majoritatea gospodăriilor urbane (94,7%) și doar jumătate (55,8%) din cele rurale. Doar 4 din 10 gospodării rurale (42,5%) aveau baie sau duș în interiorul locuinței, de 2 ori mai puțin decât în cele urbane (88,9%). Gospodăriile rurale aveau o acoperire cu telefon mai mare (82,5%) decât cele urbane (74,3%). Două treimi (74,8%) din gospodăriile urbane au conexiune la Internet și numai jumătate (51,3%) – în cele rurale.

3.1 Analiza accesului populației la fondul locativ în Republica Moldova

Accesul populației la locuință reprezintă o condiție obligatorie pentru supraviețuirea și dezvoltarea adecvată a oricărei persoane. Prin urmare, asigurarea acestui acces al populației la fondul locativ este o necesitate ce trebuie stabilită în cadrul strategiilor și politicilor naționale.

În economiile de piață dezvoltate, o mulțime de cercetări au fost dedicate studiului și modelării pieței imobiliare și s-a format o întreagă direcție în știință numită economia locuințelor. În cadrul acestei direcții, se analizează cererea de locuințe și servicii comunale, caracteristicile socio-demografice, de venit și alte caracteristici care formează preferințele consumatorilor de servicii comunale; locuințele închiriate și cele private sunt comparate, beneficiile și pierderile din subvenționarea familiilor sărace, construirea de locuințe sociale ieftine și alte caracteristici sunt cuantificate. De asemenea, examinează extinderea ofertei de locuințe, modificările structurii și îmbunătățirea fondului de locuințe. Economia locuințelor este indisolubil legată de economia familiei și demografie. O dată cu creșterea accesibilității locuințelor și a ofertei suficiente, numărul gospodăriilor crește, iar dimensiunea lor medie este în scădere. Pe de altă parte, rezolvarea

problemei locuințelor în general are un efect benefic asupra fertilității, sănătății, speranței de viață și, în consecință, asupra populației [33][34].

Pentru a înlesni accesul la procurarea unei locuințe în Republica Moldova a fost implementat Programul Guvernamental "Prima Casă" sub formă de credit ipotecar. Până în prezent au fost implementate 5 programe de acest tip: Prima Casă 1 – pentru tineri; Prima Casă 2 – pentru bugetari, Prima Casă 3 - pentru familii cu copii, Prima Casă 4 – pentru angajați din sectorul privat și Prima Casă 5 – pentru beneficiarii de credite ipotecare accesate până la lansarea Programului de stat "Prima casă".

Plafonul maxim al prețului locuinței este de 1 milion de lei. Este necesar un avans inițial de cel puțin 5% din prețul total a locuinței, garanțiile statului constituie 50% din soldul creditului; termenul maxim al creditului este de 25 de ani. Suma compensațiilor bănești de stat din suma creditului pentru familiile cu 1 copil – 25%, cu doi copii – 50%, cu trei copii și mai mulți – 100%. Rata dobânzii este flotantă și e de circa 7-8% [164].

La data de 9 noiembrie 2020 au fost achiziționate 5161 locuințe prin intermediul acestui program. Suma totală a garanțiilor active este de 1,30 miliarde lei, iar suma totală de credite acordate de bănci constituie 2,60 miliarde de lei [205]. Din numărul de beneficiari 3554 sunt familii, iar 1607 tineri necăsătoriți. Vârsta lor medie este de 31 de ani. Din numărul total de beneficiari, 785 persoane primesc despăgubiri de la bugetul de stat în cadrul programului Prima Casă 2, iar 1986 - în cadrul programului Prima Casă 3, dar și 537 - în cadrul programului Prima Casă 4, precum și 6 - în cadrul programului Prima Casă 5.

Suprafața medie a locuințelor achiziționate este de 60 de m², iar costul mediu este de 599,58 mii lei. Din numărul total de locuințe cumpărate, 4733 sunt apartamente, 428 sunt case la sol. Beneficiarul programului de stat „Prima casă” poate fi un cetățean al Republicii Moldova cu vârsta cuprinsă între 18 și 50 de ani, care lucrează oficial într-o instituție publică sau într-o companie privată din țară și are venituri din surse oficiale.

Fondul locativ la sfârșitul anului 2019 în Republica Moldova a constituit în total 88534,3 mii m², majorându-se cu 14,8% sau cu 11403,3 mii m² față de sfârșitul anului 2006. Cea mai mare parte a fondului locativ se află în proprietate privată (98,6%, mai mult cu 3,3 p.p. față de anul 2006) și doar o parte foarte mică revine fondului locativ cu proprietate publică (1,3%, în scădere cu 3,2 p.p. față de anul 2006). Alte forme de proprietate a fondului locativ au ocupat doar 0,03% în 2019 față de 0,2% în 2006. Se remarcă o creștere cu 18,8% a fondului

locativ privat în perioada 2006-2019 și o scădere în fondul locativ cu celelalte forme de proprietate [10].

La nivel de țară în 2019 existau 1302,1 mii unități de apartamente și case de locuit individuale, cu 0,4% mai mult față de anul 2006. Dintre acestea în 2019 în Mun. Chișinău – 305,7 mii unități sau 23,5% din numărul total pe țară, în regiunea Nord – 396,8 mii unități sau 30,5%, în Centru – 369,2 mii unități sau 28,4%, în Sud – 179,6 mii unități sau 13,8%, în UTAG – 50,8 mii unități sau 3,9%.

Creșteri majore a numărului de apartamente și case de locuit individuale în perioada 2006-2019 au avut loc în Mun. Chișinău (cu 14,5% sau cu 38,7 mii unități) și în raionul Ialoveni (cu 8,3% sau cu 2,6 mii unități), iar cele mai mari scăderi în: raionul Dondușeni (cu 10,8% sau cu 2,7 mii unități), raionul Rezina (cu 10,3% sau cu 2,2 mii unități) și raionul Orhei (cu 9,4% sau cu 4,6 mii unități). În majoritatea raioanelor acest indicator înregistrează o scădere. În localități urbane numărul de apartamente și case de locuit individuale în 2019 a constituit 553,4 mii unități, ceea ce este cu 5,0% mai mult față de anul 2006.

Cele mai mari creșteri ale numărului de apartamente și case de locuit individuale în localități urbane în perioada 2006-2019 au fost înregistrate în: Mun. Chișinău (cu 13,6% sau cu 33,4 mii unități), raionul Ialoveni (cu 1,6 mii unități sau cu 31,4%), raionul Taraclia (cu 0,9 mii unități sau cu 41,3%), iar cele mai mari scăderi în: Mun. Bălți (cu 7,0% sau cu 3,5 mii unități), Orhei (cu 22,7% sau cu 3,9 mii unități), Rezina (cu 25,7% sau cu 1,9 mii unități), Ștefan Vodă (cu 38,6% sau cu 1,7 mii unități).

Numărul de apartamente și case de locuit individuale în localități rurale în anul 2019 în total pe țară a fost de 748,7 mii unități, ceea ce e cu 2,8% sau cu 21,5 mii unități mai puțin față de anul 2006. Cea mai mare creștere a numărului de apartamente și case de locuit individuale în localități rurale în perioada 2006-2019 a fost înregistrată în: Mun. Chișinău (cu 25,7% sau cu 5,3 mii unități), iar cele mai mari scăderi în: raionul Florești (cu 8,5% sau cu 2,8 mii unități), raionul Râșcani (cu 9,8% sau cu 2,3 mii unități) și raionul Telenești (cu 10,3% sau cu 2,5 mii unități).

În anul 2019 în total pe țară suprafața totală a apartamentelor și caselor de locuit individuale din localități urbane era de 39391,6 mii m², în creștere cu 37,8% față de 2006. Cele mai mari creșteri au avut loc în Mun. Chișinău (+5540,2 mii m² sau +41,7%), Mun. Bălți (+563,1 mii m² sau +23,0%), raionul Taraclia (+318,6 mii m² sau de 2,1 ori), iar cele mai mari scăderi – în raionul

Dondușeni (-48,5 mii m² sau -17,9%) și în raionul Rezina (-43,0 mii m² sau -11,3%).

În anul 2019 în total pe țară suprafața totală a apartamentelor și caselor de locuit individuale din localități rurale era de 49142,7 mii m², în creștere cu 1,2% față de 2006. Cele mai mari creșteri au avut loc în Mun. Chișinău (+613,8 mii m² sau +38,9%), raionul Ialoveni (+145,2 mii m² sau +8,0%), raionul Cahul (+178,2 mii m² sau +9,9%), iar cea mai mare scădere – în raionul Taraclia (-166,6 mii m² sau -24,0%).

Suprafața locuibilă a apartamentelor și caselor de locuit individuale în total pe țară în localități urbane în 2019 a fost de 27781,5 mii m², în creștere cu 50,5% față de anul 2006. În aproape toate raioanele indicatorul a înregistrat creșteri, dintre care cele mai semnificative în: Mun. Chișinău (+66,5% sau +5699,2 mii m²), Edineț (+54,5% sau +212,1 mii m²), Ialoveni (de 2,0 ori sau +217,0 mii m²), Taraclia (de 2,2 ori sau +202,9 mii m²). Scăderi au fost înregistrate în așa raioane ca: Rezina (-8,6% sau -20,6 mii m²) și Dondușeni (-2,9% sau -5,2 mii m²).

Suprafața locuibilă a apartamentelor și caselor de locuit individuale în total pe țară în localități rurale în 2019 a fost de 35363,8 mii m², în creștere doar cu 0,4% față de anul 2006. În general în majoritatea raioanelor acest indicator s-a redus ușor, iar cel mai puternic el s-a redus în raionul Taraclia (-25,5% sau -123,8 mii m²) și în raionul Fălești (-13,4% sau -195,3 mii m²), cele mai mari creșteri având loc în Mun. Chișinău (+35,9% sau +347,5 mii m²) și în Mun. Bălți (+58,4% sau +35,9 mii m²) [10].

Conform datelor BNS al RM [10] în anul 2018 în total pe țară în Republica Moldova la 1 locuitor a revenit 24,8 m² de suprafață totală, ceea ce este cu 3,3 m²/loc. mai mult decât în 2006. În anii 2006-2018 acest indicator a crescut în măsură mai mare în localitățile urbane – cu 6,1 m²/loc. (de la 19,3 la 25,4 m²/loc.) decât în localitățile rurale – cu 1,2 m²/loc. (de la 23,1 la 24,3 m²/loc.). Astfel, dacă în anul 2006 acest indicator în localitățile urbane era mai mic decât în localitățile rurale, în anul 2018 în orașe el era mai mare decât în sate.

Conform datelor BNS în anul 2019 [8] majoritatea gospodăriilor au locuință proprie (95,3%), iar 4,5% închiriază o locuință. Acest indicator prezintă diferențe semnificative în funcție de mediul de reședință. Dacă în mediul urban 89,7% dintre gospodăriile au locuință privată și 9,9% închiriază, în mediul rural o pondere infimă de gospodării iau în chirie locuință (0,9%) și majoritatea practic absolută (99,1%) au locuință proprie. În mediul rural predomină în cea mai mare parte casele individuale (96,3%), pe când în mediul urban doar un sfert de

gospodării (27,8%) locuiesc în case individuale, iar circa 2/3 (67,1%) – în apartamente.

După numărul de camere de locuit cele mai frecvente sunt locuințele cu 2 camere (29,2%) și 3 camere (37,4% din gospodării), iar în locuințe cu 4 camere și mai mult locuiesc un sfert de gospodării (25,6%). În mediul rural prevalează locuințele cu mai multe camere: cu 3 camere – 41,6% și cele cu 4 camere și mai mult – 34,6% din gospodării față de 20,6% - locuințe cu 2 camere, iar în mediul urban predomină cele cu 2 camere de locuit (42,1%) și cu 3 camere (31,0%) față de cele cu 4+ camere (12,1%).

Suprafața locuibilă ce revine la o persoană în medie a fost de 25,5 m², iar la o cameră de locuit revine în medie 0,9 persoane. Există deosebiri semnificative ale acestui indicator în funcție de mediul de reședință: mai mic în orașe - 20,8 m²/persoană și mai mare în sate - 28,7 m²/persoană. O suprafață locuibilă ce revine la o persoană în medie mai mare a revenit regiunilor Centru (29,2 m²) și Sud (28,1 m²) și una mai mică regiunii Nord (25,3 m²) și Mun. Chișinău (19,0 m²).

După suprafața totală a locuinței pe o persoană ceva mai mult de jumătate din gospodăriile mediului rural (57,9%) aveau 30,1 m² și mai mult și 22,6% - de la 20,1 m² la 30,0 m². În mediul urban se observă o situație asemănătoare, însă ponderea gospodăriilor este semnificativ mai mică pentru un indicator al suprafeței mai mare: 30,1 m² - 44,4% și de la 20,1 m² la 30,0 m² – 22,0%. Pattern-uri asemănătoare se identifică și în cazul suprafeței locuibile pe o persoană. Astfel, o suprafață locuibilă pe o persoană de 20,1 m² și mai mult revine la 38,6% gospodării urbane și 58,9% - rurale și una de la 15,1 m² la 20,0 m² – la 16,6% din gospodării urbane și 15,9% - rurale.

Trebuie remarcat că o suprafață totală a locuinței pe o persoană mai mare revine gospodăriilor fără copii - 71,1% din care au locuință cu o astfel de suprafață de 30,1 m² și mai mult față de 12,2% în cazul gospodăriilor cu copii cu locuințe. Aceeași situație e și în cazul suprafeței locuibile pe o persoană: pentru una de la 20,1 m² și mai mult – 14,4% gospodării cu copii și 67,6% - cele fără copii.

Există diferențe semnificative în repartizarea gospodăriilor după tipul locuinței și mărimea gospodăriei. Astfel în cazul gospodăriilor cu 1-4 persoane locuința are 2-3 camere în cazul a 66-70% gospodării, iar la gospodăriile cu 5+ persoane 3+ camere au avut majoritatea gospodăriilor – 82,8%.

Diferențe majore există în repartizarea gospodăriilor după mărimea locuințelor deținute după grupe decilice și quintilice. Prima grupă quintilică

(decilică) cuprinde 20% (10%) gospodării cu cele mai mici cheltuieli, iar ultima grupă quintilică (decilică) cuprinde 20% (10%) gospodării cu cele mai mari cheltuieli. Dacă în prima grupă decilică doar 42,8% din gospodării au locuințe cu o suprafață totală pe o persoană de 20,1 m² și mai mult, pe când în ultima grupă decilică - 82,6%, adică de aproape 2 ori mai mult. Dacă în prima grupă quintilică doar 54,7% din gospodării au locuințe cu o suprafață totală pe o persoană de 20,1 m² și mai mult, pe când în ultima grupă quintilică – 79,8%, adică de aproape 1,5 ori mai mult.

O situație asemănătoare este în cazul suprafeței locuibile pe o persoană. Dacă în prima grupă decilică doar 36,7% din gospodării au locuințe cu o suprafață locuibilă pe o persoană de 15,1 m² și mai mult, pe când în ultima grupă decilică – 70,9%, adică de aproape 2 ori mai mult. Dacă în prima grupă quintilică doar 46,9% din gospodării au locuințe cu o suprafață locuibilă pe o persoană de 15,1 m² și mai mult, pe când în ultima grupă quintilică – 70,8%, adică de aproape 1,5 ori mai mult.

În anul 2019 cheltuielile pentru locuință au constituit a cincea parte în structura cheltuielilor de consum ale unei gospodării casnice în Republica Moldova, dintre care pentru întreținerea locuinței – 16,2%, iar pentru dotarea locuinței – 5,1%. În mediul urban cea mai mare parte a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței au fost direcționate spre consumul energetic – 68,1% (din care pentru: gaze (24,2%), electricitate (22,8%), energie termică (14,6%), combustibili solizi (6,5%)), iar mai puțin pentru: chiria locuinței (12,5%), alimentarea cu apă rece (6,2%), alte servicii comunale (5,0%), materiale pentru întreținerea și repararea locuinței (4,9%). În mediul urban cea mai mare pondere a cheltuielilor pentru dotarea locuinței a fost direcționată spre articole de uz casnic de folosință limitată (41,4%), mobilă și echipamente de uz casnic (21,0%) și aparate de uz casnic de capacitate mare (14,0%).

La fel ca și în mediul rural, cea mai mare parte a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței au fost îndreptate spre consumul de energie - 79,4%, însă într-o măsură mult mai mare decât în mediul urban (din care pentru: combustibili solizi (37,8%), electricitate (25,4%), gaze (15,8%)), iar mai puțin pentru: alimentarea cu apă rece (3,7%) și servicii pentru întreținerea și repararea locuinței (1,8%). În mediul rural cea mai mare pondere a cheltuielilor pentru dotarea locuinței a revenit articolelor de uz casnic de folosință limitată (48,8%), aparatelor de uz casnic de capacitate mare (12,6%), mobilei și echipamentelor de uz casnic (12,5%).

Gospodăriile din Mun. Chișinău au avut o pondere mai mică a cheltuielilor de consum atât pentru întreținerea locuinței (14,4%) și pentru dotarea locuinței (4,7%) decât gospodăriile din alte regiuni: Nord (17,2%, respectiv, 5,5%), Centru (16,6%, respectiv, 5,1%), Sud (18,1%, respectiv, 5,3%).

În cazul gospodăriilor de pensionari ponderea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței este mai mare decât în cazul gospodăriilor cu alte statuturi socio-economice: 19,4% versus 15,0% pentru salariați, 15,6% pentru lucrători pe cont propriu în agricultură și 14,2% pentru lucrători pe cont propriu în activități neagricole. O situație opusă e în cazul ponderii cheltuielilor pentru dotarea locuinței: la gospodării cu pensionari – 4,7% versus 5,4% pentru salariați, 5,2% pentru lucrători pe cont propriu în agricultură și 4,8% pentru lucrători pe cont propriu în activități neagricole.

La gospodăriile cu copii ponderile cheltuielilor pentru întreținerea locuinței și pentru dotarea locuinței sunt mai mici decât la gospodăriile fără copii: 14,1% versus 17,9% și, respectiv, 5,0% versus 5,2%. O dată cu creșterea numărului de copii în gospodărie aceste ponderi scad, astfel, pentru cele cu 1 copil, ponderile sunt 14,7% și 5,0% față de 13,5% și 4,8% pentru gospodăriile cu 3+ copii.

O dată cu creșterea vârstei capului gospodăriei crește și ponderea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței: 14,3% - pentru un cap de vârstă 30-39 de ani și 19,6% - pentru un cap cu vârstă de 65+ ani. Ponderile cheltuielilor pentru întreținerea locuinței și pentru dotarea locuinței sunt mai mari la gospodăriile cu cap al lor femeie: 17,2% și 5,2% versus 15,7% și 5,1% la cele cu cap bărbat. Un nivel înalt de studii al capului gospodăriei indică asupra unei ponderi a cheltuielilor pentru întreținerea locuinței mai mici și asupra unei ponderi a cheltuielilor pentru dotarea locuinței mai mari, astfel pentru gospodăriile cu un cap cu nivel de studii superior ponderea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței este de 14,0% versus 20,2% în cazul gospodăriilor cu cap cu nivel de studii primar sau fără studii, iar pentru dotarea locuinței – 5,1% - pentru gospodăriile cu cap cu studii superioare versus 4,2% - pentru gospodăriile cu cap cu studii primare sau fără studii.

În prima grupă decilică ponderea gospodăriilor cu locuință privată este 96,6% și scade o dată cu creșterea grupei decilice (85,9% - în a zecea grupă decilică), totodată crește ponderea gospodăriilor cu locuință închiriată (14,1% - în a zecea grupă decilică față de 3,4% în prima grupă decilică). În prima grupă decilică ponderea gospodăriilor cu locuință apartament este 4,7% și crește o dată cu creșterea grupei decilice (61,3% - în a zecea grupă decilică), totodată scade

ponderea gospodăriilor cu locuință casă individuală (35,0% - în a zecea grupă decilică față de 93,2% în prima grupă decilică).

Totodată, o dată cu creșterea grupei decilice crește ponderea gospodăriilor cu locuință cu 1-2 camere (de la 5,4% pentru cele cu 1 cameră și de la 28,3% pentru cele cu 2 camere – în prima grupă decilică – la 17,0% și, respectiv, 35,0% - la a zecea grupă decilică) și scade în cazul gospodăriilor cu 3+ camere (de la 42,1% pentru cele cu 3 camere și de la 24,3% pentru cele cu 4+ camere – în prima grupă decilică – la 29,6% și, respectiv, 18,4% - la a zecea grupă decilică).

După nivelul de apreciere al nivelului de trai al gospodăriei majoritatea gospodăriilor ce l-au apreciat într-o măsură mai mare *foarte rău* (71,6%) sau *satisfăcător* (71,0%), dar și într-o măsură ceva mai mică *foarte bun* (59,3%) aveau locuință individuală. Aprecierea nivelului de trai al gospodăriei ca fiind *rău sau foarte rău* în mai mare măsură a fost dată de gospodării cu locuință de 2-3 camere, pe când în cazul gospodăriilor cu 3+ camere aprecierea a fost mai frecventă *satisfăcător* (64,4%) și *foarte bun sau bun* (63,7%).

Nivelul asigurării cu locuințe a populației din diferite țări este următoarea - pentru Federația Rusă această cifră era de 21,1 metri pătrați. (20,8 în mediul urban și 21,9 în mediul rural). Asigurarea cu locuințe în țările europene este mult mai mare: conform datelor oficiale, Danemarca - 50,6 metri pătrați pe persoană, Suedia - 44,4 metri pătrați pe persoană, Marea Britanie (44,0) sunt în frunte; țările cele mai apropiate de Rusia sunt Polonia (22,2 metri pătrați pe persoană), Lituania (23,0) și Letonia (23,9).

Concluzii. Accesul la locuință este o necesitate fundamentală pentru dezvoltarea adecvată a oricărei persoane. Pentru a înlesni acest acces a fost implementat Programul Guvernamental ”Prima Casă”, la care până în prezent au participat un număr cam mic de participanți, deși numărul lor e în creștere și reprezintă în mare parte tineri. În perioada 2006-2019 în Republica Moldova fondul locativ a înregistrat următoarele:

- creștere datorită creșterii fondul locativ din proprietatea privată;
- creșteri majore ale numărului de apartamente și case de locuit individuale în Mun. Chișinău și în raionul Ialoveni, iar cele mai mari scăderi în: raionul Dondușeni, raionul Rezina și raionul Orhei, iar în majoritatea raioanelor acest indicator înregistrează o scădere;
- cele mai mari creșteri ale suprafeței totale a apartamentelor și caselor de locuit individuale din localități urbane în Mun. Chișinău, Mun. Bălți,

raionul Taraclia, iar cele mai mari scăderi – în raionul Dondușeni și în raionul Rezina;

- cele mai mari creșteri ale suprafeței totale a apartamentelor și caselor de locuit individuale din localități rurale în Mun. Chișinău, raionul Ialoveni, raionul Cahul, iar cea mai mare scădere – în raionul Taraclia.
- majorarea semnificativă a suprafeței locuibile a apartamentelor și caselor de locuit individuale în total pe țară în localități urbane și în aproape toate raioanele, dintre care cele mai semnificative în: Mun. Chișinău, Edineț, Ialoveni, Taraclia și scăderi în Rezina și Dondușeni și o majorare nesemnificativă a suprafeței locuibile a apartamentelor și caselor de locuit individuale în total pe țară în localități rurale;
- o mai mare creștere a suprafeței totale la 1 locuitor în localitățile urbane decât în localitățile rurale;
- predominarea în mediul rural a caselor individuale, iar în mediul urban – a apartamentelor (doar un sfert de gospodării locuiesc în case individuale, iar circa 2/3 – în apartamente).

3.2 Evaluarea nivelului și structurii condițiilor de trai ale populației

Asigurarea populației cu apă potabilă de bună calitate este unul dintre factorii principali ai politicii sociale și securității naționale a țării. Un alt factor important este funcționarea stabilă a sistemelor de evacuare a apelor uzate și reducerea impactului acestora asupra mediului.

În Republica Moldova au fost aprobate numeroase documente privind implementarea politicilor în acest domeniu: Legea RM 303/2013 din 13.12.2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, Hotărârea Guvernului Nr. 199 din 20.03.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2028), Hotărârea Guvernului Nr. 1083 din 08.11.2018 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” (SND 2030).

Obiectivul de dezvoltare durabilă 6 a SND 2030 constă în asigurarea accesului la apă și canalizare pentru toți. Conform scenariului de bază procentul oamenilor cu acces la apă din surse sigure va constitui 91,8% în anul 2030, iar procentul oamenilor cu acces la servicii de sanitație îmbunătățite – 81,4%, însă conform scenariului integral se preconizează că acești doi indicatori vor atinge 99% și 89,1% consecutiv [89].

Captarea apei din sursele acvatice de suprafață și subterane pe cap de locuitor în Republica Moldova a constituit 41,96 m³ pe cap de locuitor (populația stabilă) în a.2017, ceea ce constituie 12,19% din nivelul înregistrat de România (**Figura 3.2.1**), pe când cererea pentru resursele de apă crește, seceta din anul 2020 demonstrează afirmația dată. În anul 2018 indicatorul dat nu s-a modificat considerabil. Una din cauzele majorării cererii pentru apă este reducerea cantității de precipitații și necesitatea construcției și utilizării sistemelor de irigare în agricultură. Conform modelelor evoluției sectorului de apă pentru fiecare zonă agricolă și bazin riveran, elaborate de Banca Mondială, chiar dacă schimbările climatice nu ar fi avut loc, majorarea cererii pentru apă, în special în scopuri de irigare, oricum va cauza deficit de apă pe termen lung.

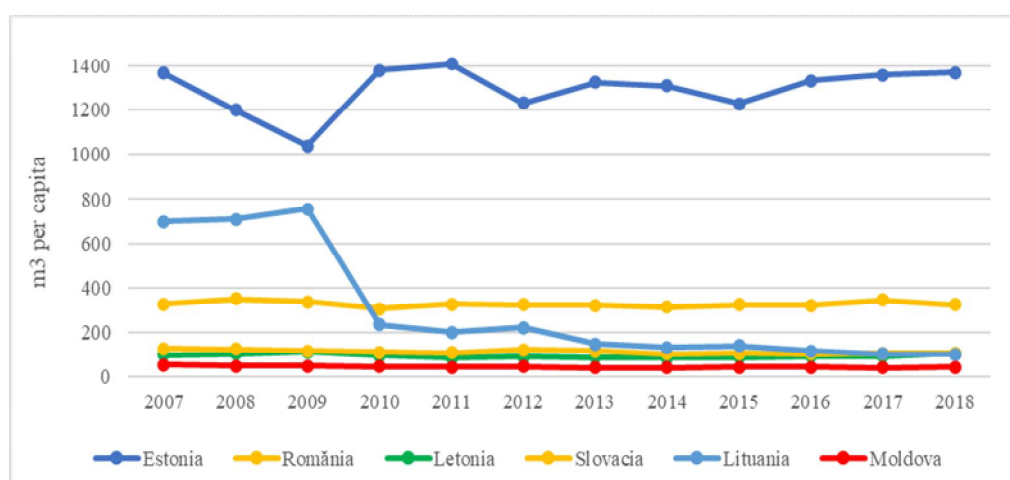

Figura 3.2.1. Dinamica captării apei din sursele acvatice de suprafață și subterane pe cap de locuitor

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ten00003/default/table?lang=en> [41]

Notă: Date statistice privind captarea apei pe cap de locuitor sunt disponibile numai pentru perioada anilor 2007-2018.

Analiza aprovizionării populației cu apă potabilă, a arătat că cota populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă în Republica Moldova a înregistrat un nivel inferior în raport cu alte state de referință (**Figura 3.2.2**).

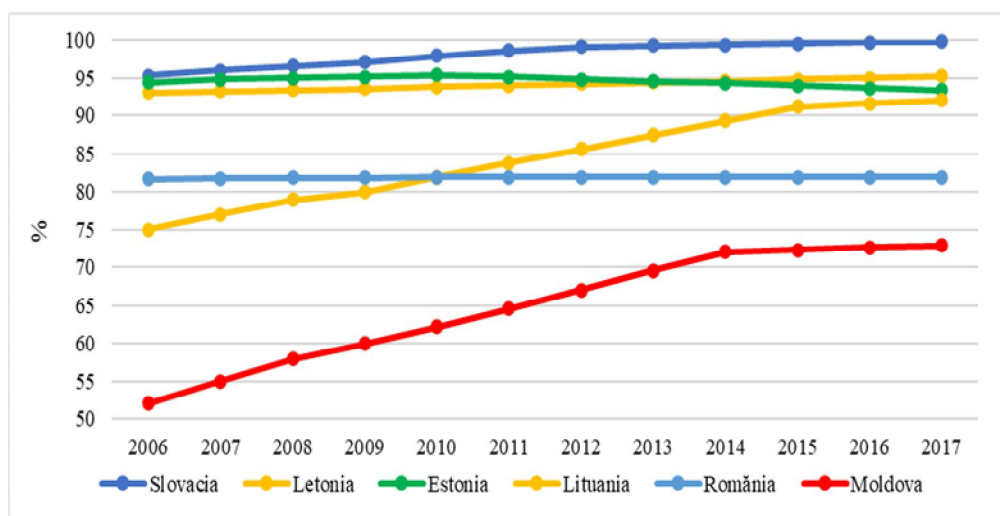

Figura 3.2.2. Dinamica cotei populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GREEN_GROWTH [38]

Notă: Date statistice privind cota populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă sunt disponibile numai până în a.2017.

Evaluarea gradului de confort al fondului locativ a arătat că cea mai mare cotă de locuințe dotate cu principalele comodități sunt din mediul urban, care beneficiază nu numai de rețele cu gaze naturale, de aprovizionarea cu apă potabilă prin intermediul rețelei publice și de canalizare, dar și de alte utilități în interiorul locuinței, cum ar fi rețele de apă caldă, încălzire centrală, grup sanitar cu apă, baie sau duș, etc. Pe când, mediul rural a înregistrat cote majore la capitolele: aprovizionarea cu apă potabilă prin intermediul fântânilor de izvor, încălzirea cu alte tipuri de instalații, cum ar fi soba, căminul, etc.

Iluminarea electrică este accesibilă pentru toate gospodăriile, atât celor din mediul urban, cât și celor din mediul rural. În anul 2019, în mediul urban, 97,0% din gospodării au avut acces la apeduct, inclusiv la apeduct în interiorul locuințelor au avut acces 93,5%. Acces la apă caldă au avut 87,5% din gospodării din mediul urban, 35,8% au avut acces la încălzire centrală, 86,2% dispun de grup sanitar cu apă în interiorul locuinței, 94,7% au avut sistem de canalizare, 86,3% au avut acces la gaze din rețea și 88,9% dispun de baie sau duș în interiorul locuinței. În cazul gospodăriilor din mediul rural doar 70,5% dispun de apeduct, 0,4% – de încălzire centrală, 88,8% dispun de instalații de încălzire de tip sobă, cămin, etc., 32,7% – de grup sanitar cu apă în interiorul locuinței,

55,8% au sistem de canalizare și doar 42,5% dispun de baie sau duș în interiorul locuinței (**Figura 3.2.3**) [8].

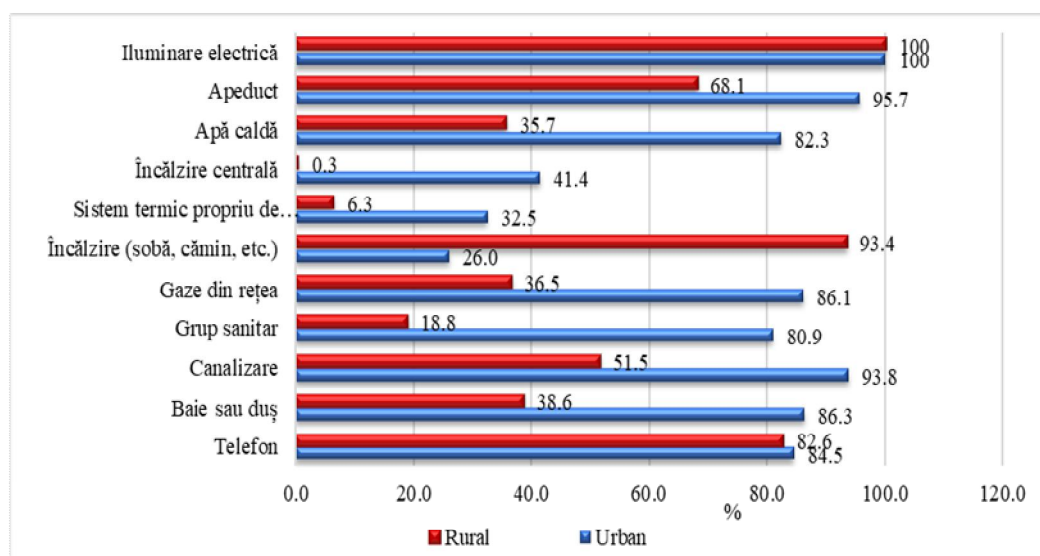

Figura 3.2.3. Dotarea gospodăriilor cu principalele utilități, pe medii de reședință în anul 2019

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, acces la sistemul public de alimentare cu apă au avut 53 municipii și orașe, și 724 localități rurale în anul 2019 (721 – în a.2018), ceea ce reprezintă 50,7% din localitățile țării, fiind într-o creștere lentă (**Figura 3.2.4**). În a.2019 aproximativ 51% din satele Moldovei nu au acces la alimentarea cu apă potabilă din sistemul public, iar în a.2018 – 51,2%.

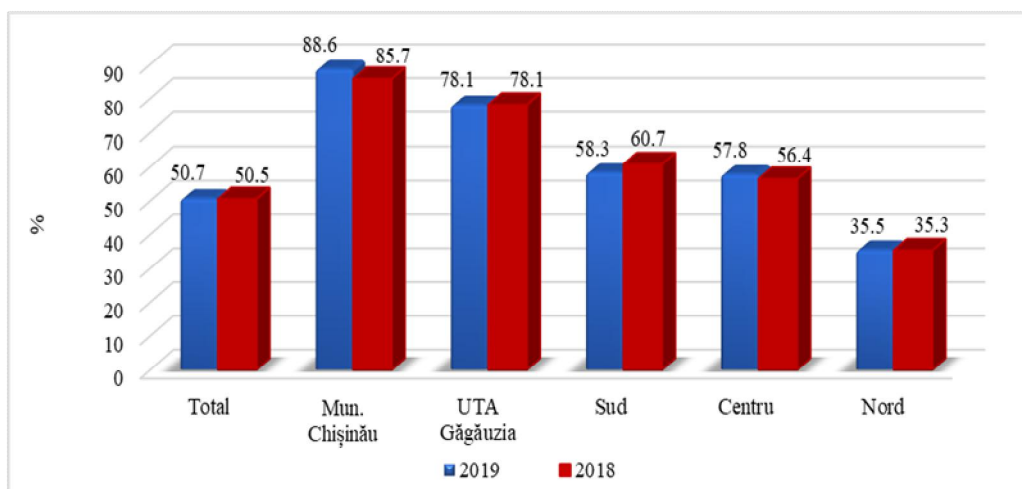

Figura 3.2.4. Ponderea localităților deservite de sistemul public de alimentare cu apă, pe regiuni de dezvoltare, aa.2018-2019

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

În anul 2019, de serviciul public de alimentare cu apă au beneficiat 2154,2 mii persoane (în a.2018 – 2,1 mil. persoane), din care 1268,0 mii de persoane sunt din mediul urban și 886,2 mii – din mediul rural. Circa 1060,9 mii persoane au beneficiat de serviciul public de canalizare, din care 1011,5 mii – din mediul urban și 49,4 mii persoane – din mediul rural. Prin urmare, numărul populației care beneficiază de serviciul public de alimentare cu apă este de 2 ori mai mare decât numărul persoanelor care sunt asigurate cu sisteme de canalizare.

Lungimea rețelelor publice de alimentare cu apă este mult mai mare decât lungimea rețelelor publice de canalizare (**Figura 3.2.5**). În a.2019 coraportul dintre lungimea rețelelor de canalizare și rețelelor de alimentare cu apă constituie 1 la 5.

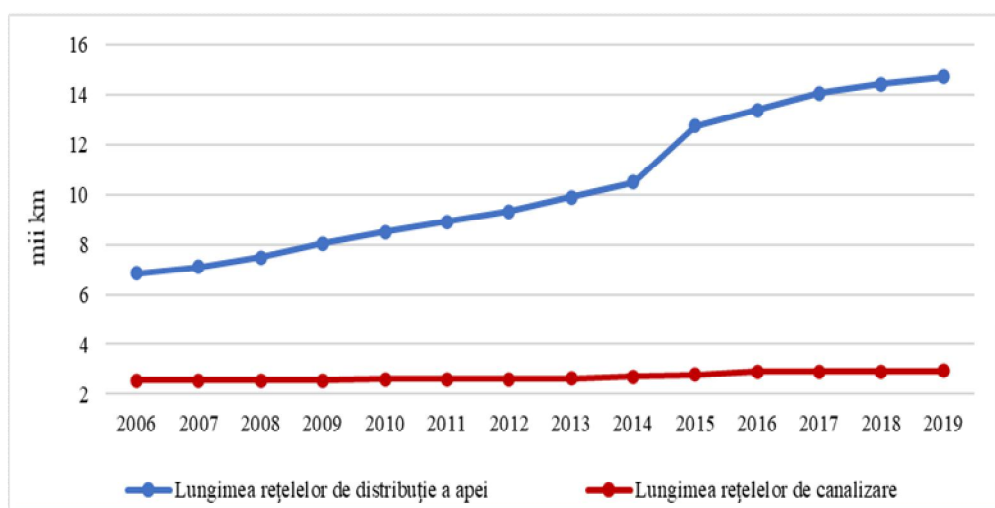

Figura 3.2.5. Dinamica lungimii rețelelor de distribuție a apei potabile și de canalizare

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică [169].

Pe teritoriul Republicii Moldova (fără raioanele malului stâng), în anul 2018, au fost amplasate 1220 sisteme de alimentare cu apă, din care au funcționat 1168 sisteme sau 95,74%. Din numărul total de apeducte, numai 126 au fost dotate cu sisteme de canalizare (10,33%), din care pe parcursul anului funcționale au fost 110 unități sau 87,30%, inclusiv 84 sunt dotate cu stații de epurare, din care au funcționat 73 sisteme. În diviziunea regiunilor de dezvoltare, relativ mai bine dotate cu stații de epurare sunt UTA Găgăuzia și regiunea Sud, iar raioanele Glodeni și Soroca simt lipsa de stații de așa gen [71].

Construcția sistemelor de alimentare cu apă înregistrează un trend ascendent, însă evoluția dată nu este susținută de construcția sistemelor de canalizare. Prin urmare, nu toate sistemele de alimentare cu apă sunt construite în paralel cu sistemele de canalizare și epurare a apelor reziduale, Ca rezultat, crește riscul de poluare a mediului, în special a solului, apelor de suprafață și celor freatice.

În pofida faptului că cota gospodăriilor din Regiunea Nord, care au acces la apeduct, preponderent crește în perioada anilor 2006-2018, totuși anume această regiune deține cel mai mic nivel de conectare la instalațiile de alimentare cu apă. În schimb, cota gospodăriilor conectate din Regiunea Sud, cu toate că a scăzut în anii 2008 (cu 12,5 puncte procentuale), 2013 (cu 2,5 puncte procentuale), 2016 (cu 1,0 puncte procentuale), însă continuă să dețină un nivel relativ mai mare de

conectare în raport cu celelalte două regiuni, cedând numai municipiului Chișinău (**Figura 3.2.6**).

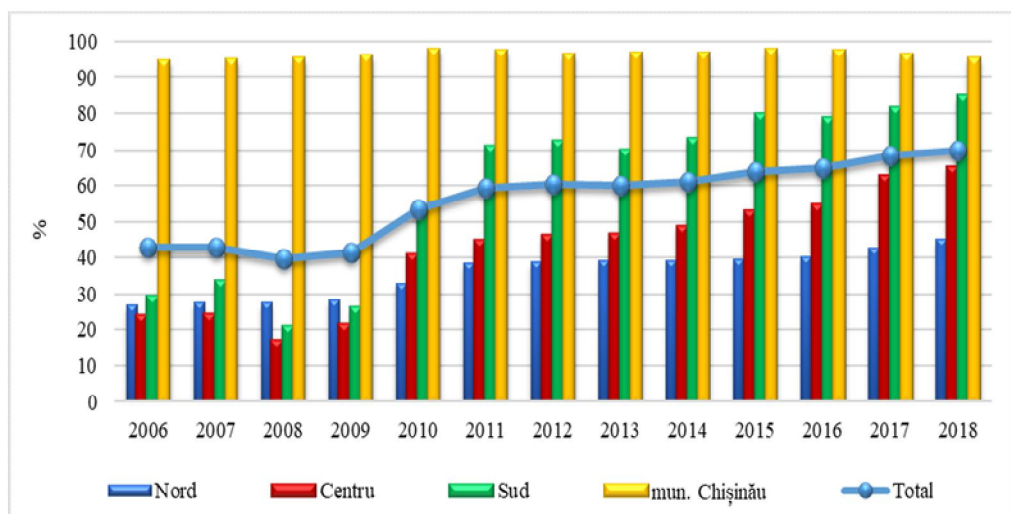

Figura 3.2.6. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la apeduct rețea publică, pe regiuni

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

În contextul asigurării populației cu apă de calitate este necesar de garantat respectarea standardului calității apei potabile și de îmbunătățit treptat calitatea ei atât în localitățile urbane, cât și în cele rurale. Verificarea stării obiectivelor de alimentare cu apă în anul 2018 a arătat că din toate probele examinate în decursul anului a apei în apeductele comunale urbane din surse subterane la parametri chimici nu corespund normelor sanitare 47,23%, iar la parametri microbiologici nu corespund normelor igienice 18,05%. În cazul apeductelor comunale rurale 59,71% din probe au arătat că apa nu corespunde normelor conform parametrilor chimici și 26,11% – nu corespunde normelor conform parametrilor microbiologici.

O cotă relativ mică de probe examinate, care au depistat că apa nu corespunde normativelor sanitare, atât la parametrii chimici, cât și microbiologici, au înregistrat apeductele comunale urbane din surse de suprafață: probe neconforme la parametrii chimici au constituit numai 13,44%, iar la parametrii microbiologici – 4,60%. La capitolul calitatea apei, rezultate comparativ nesatisfăcătoare dețin sursele decentralizate de alimentare cu apă (fântânile de mină) [174]. Rezultatul prelevării probelor de apă potabilă denotă niveluri sporite de neconformitate la parametrii de calitate (microbiologici,

chimici și cantitativi) ai acesteia atât din sursele subterane, cât și din sistemele de distribuire.

În profil regional, mun. Chișinău și localitățile din regiunea Sud în perioada anilor 2006-2018 dețineau cel mai mare nivel de conectare la sistemul de canalizare, iar cel mai mic nivel în perioada anilor 2006-2010 îl are regiunea Centru, iar în aa.2011-2018 – regiunea Nord. (**Figura 3.2.7**).

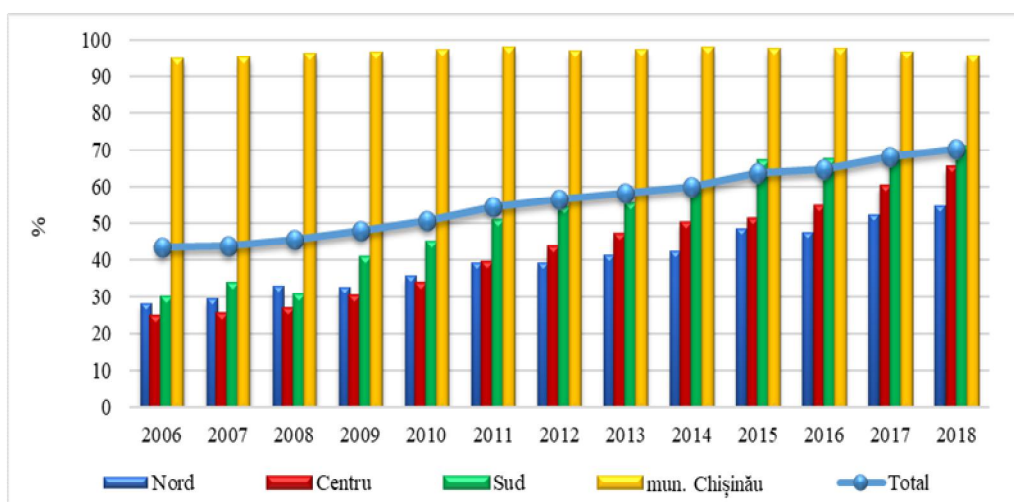

Figura 3.2.7. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la sisteme de canalizare, pe regiuni

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) este organizația ce efectuează monitorizarea relațiilor economice din sectorul energetic (gaze naturale, energia electrică, termică, etc.), în baza datelor și informațiilor prezentate de titularii de licențe care desfășoară activitatea licențiată în sectorul respectiv. Conform datelor prezentate pentru anul 2019, gazele naturale furnizate pe piața moldovenească au fost importate din Federația Rusă, volumul total de gaze naturale procurate a constituit 1057,7 mil.m³, fiind în scădere cu 72,0 mil.m³ (-6,4%), comparativ cu anul precedent (**Figura 3.2.8**).

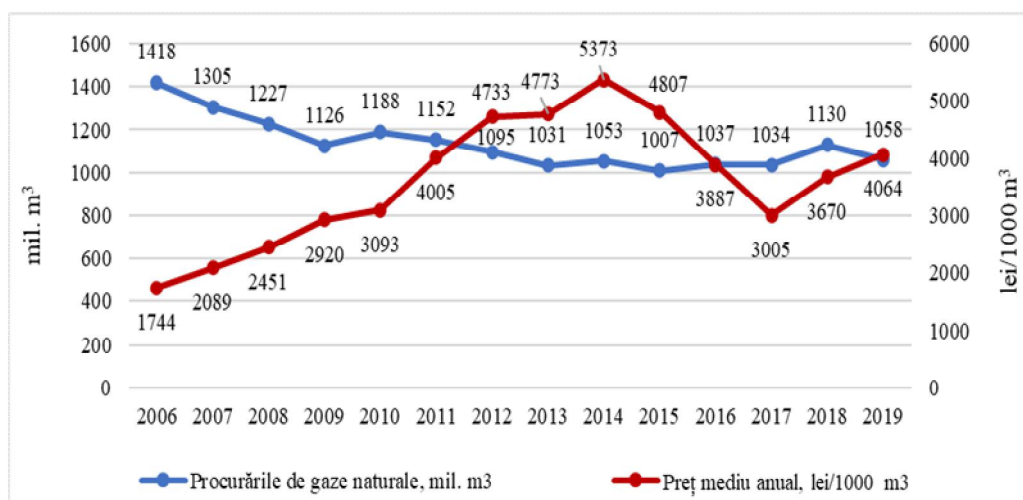

Figura 3.2.8. Procurările de gaze și prețul mediu anual în perioada 2006-2019

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică [169].

Analizând dinamica procurării gazelor naturale de Republica Moldova în perioada analizată, constatăm că în linii generale s-a conturat tendința de diminuare, cu excepția anilor 2010, 2014, 2016 și 2018, când s-au înregistrat creșteri de 5,5%, 2,1%, 3,0% și respectiv de 9,3%, urmate, totuși, de micșorări din următorii ani. Consumul de gaze naturale (distribuite, livrate, transportate) s-a micșorat cu 53,9 mil. m³ (-5,0%) în anul 2019 în raport cu anul precedent.

Studiul structurii pe zone de distribuție a gazelor naturale livrate a arătat că majoritatea operatorilor au înregistrat diminuări în a.2019. Numai în cazul a patru operatori s-au constatat creșteri: S.R.L. „Taraclia-gaz” (cu 30%); S.R.L. “Cimișlia-gaz” (cu 3,7%); S.R.L. “Florești-gaz” (cu 1,6%); S.R.L. “Ialoveni-gaz” (cu 1,0%) [169].

În conformitate cu Legea nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale, titularii de licențe sunt obligați să dezvolte rețelele de gaze naturale în legătură cu creșterea cererii de gaze naturale în regiune, astfel încât să fie asigurate fiabilitatea și continuitatea în aprovizionarea consumatorilor finali cu gaze naturale [108]. De asemenea, titularii de licențe, ținând cont de Strategia energetică a Republicii Moldova, și în conformitate cu cadrul de reglementare au obligația să elaboreze și să realizeze planuri de investiții, în contextul **asigurării accesului populației la gaze din rețea**.

În a.2019, cota gospodăriilor din mediul urban care au acces la gaze din rețea constituie 86,3%, în schimb cota celor din mediul rural este considerabil

mai mică, și atinge nivelul de 41%. Decalajul dintre nivelul de aprovizionare cu gaze naturale a mediului urban și cel rural în perioada anilor 2006-2018 este reflectat în **Figura 3.2.9**. Rezultatele cercetărilor au arătat că nivelul de dezvoltare a infrastructurii aprovizionării gospodăriilor din mediul rural este scăzut.

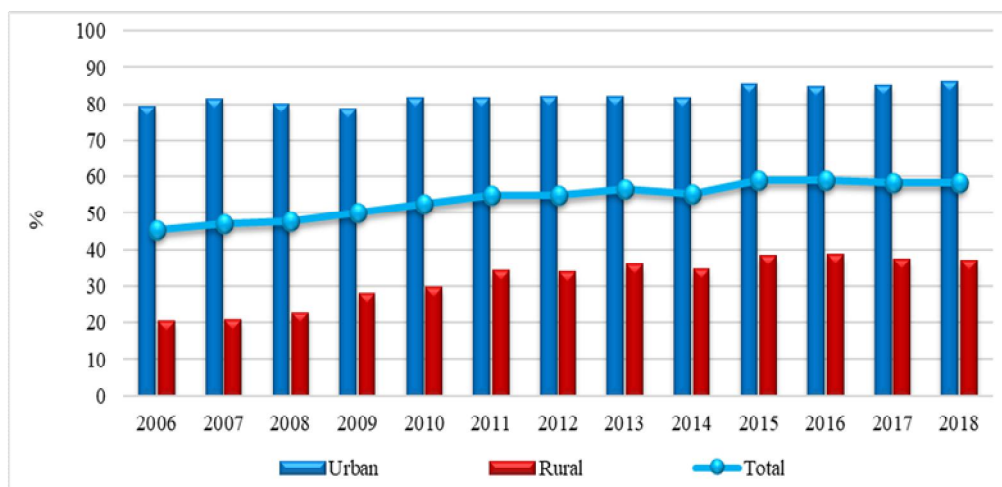

Figura 3.2.9. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la gaze din rețea, pe medii

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

Conform datelor din **Figura 3.2.10**, aprovizionarea cu gaze naturale a locuințelor este în continuă creștere pe teritoriul țării (fără raioanele malului stâng al Nistrului). În același timp, structura accesului la rețeaua de gaze naturale este neuniformă, și în municipiul Chișinău procentul locuințelor aprovizionate este cel mai mare - 86,8%. Cele mai neaprovizionate cu gaze naturale regiuni, sunt regiunea de Nord și Centru, 44,4% și 45,8% respectiv, în anul 2019. Analiza dinamicii cotei gospodăriilor cu acces la gaze din rețea pe regiuni a arătat că Guvernul trebuie să elaboreze strategii de continuare a gazificării în contextul majorării cotei gospodăriilor aprovizionate cu gaze naturale.

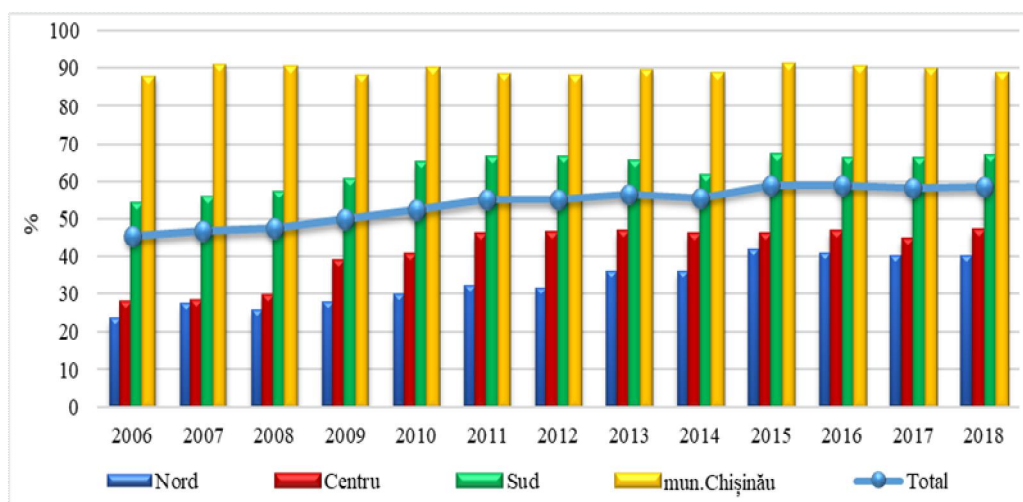

Figura 3.2.10. Dinamica cotei gospodăriilor cu acces la gaze din rețea, pe regiuni

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

Astăzi, rezolvarea problemelor asociate cu implementarea tehnologiilor de logistică a resurselor naturale este considerată una dintre cele mai promițătoare zone ale dezvoltării socio-economice a țării. Implementarea planurilor de dezvoltare pe termen lung ale țării, precum și securitatea strategică, depinde în mod direct de situația social-economică. Este necesar de remarcat faptul că dezvoltarea bunăstării populației este influențată de o varietate de factori interni și externi, în special de către furnizarea resurselor de gaze naturale.

Infrastructura în sens larg este înțeleasă ca un complex de structuri și servicii interconectate sau obiecte care oferă baza pentru funcționarea sistemului de furnizare, iar în sens restrâns, un complex de obiecte materiale și tehnice care alcătuiesc și asigură funcționarea diferitelor ramuri de activitate. Infrastructura este o condiție prealabilă pentru funcționarea eficientă a economiei. Există mai multe tipuri de infrastructură: socială, de transport, inginerie etc.

Rețelele de alimentare cu gaz natural fac posibilă crearea de infrastructuri sociale într-o regiune urbanistică sau rurală, precum și organizarea unui sistem central de alimentare cu apă și căldură, care la rândul său este un factor de dezvoltare a blocurilor locative. Nivelul de gazificare a populației diferă de la o regiune la alta. Cum am menționat mai sus, cel mai mic grad de gazificare au înregistrat așezările rurale, iar în diviziunea regiunilor – Regiunea Nord.

În pofida faptului că Republica Moldova deține acces la conducta de gaze naturale de la Federația Rusă, în multe raioane ale țării nivelul de gazificare este

destul de scăzut. Ratele de creștere a gazificării în țară sunt stabile, dar insuficiente, prin urmare, problema gazificării a multor regiuni din Republica Moldova este încă foarte acută. În plus, una dintre problemele industriei gazelor din Republica Moldova este deteriorarea conductelor de gaze existente. Luând în considerare durata de viață a conductelor de gaz din oțel, este acum necesar să se ia decizii privind reconstrucția și înlocuirea acestora.

Se poate presupune că gazificarea ca asigurare a disponibilității conexiunii la rețelele de gaze are un impact asupra stării socio-economice a regiunii. În același timp, nu poate fi un factor care oprește migrația. Gazificarea prin ea însăși nu îmbunătățește instantaneu nivelul de trai al populației. Cu ajutorul aprovizionării cu gaz, se prevede un potențial puternic pentru viitor pentru construcția de sistem de încălzire centralizată și alimentare cu apă caldă. Cu toate acestea, zonele deprimare pe termen scurt nu au suficiente oportunități pentru punerea acestui sistem în aplicare. Astfel, se poate aștepta ca, în cazul unei municipalități cu o economie subdezvoltată și fluxul migrațional existent, gazificarea nu va avea efectul scontat pe termen scurt.

Formarea și reciclarea deșeurilor de producție și consum a înregistrat o evoluție volatilă în Republica Moldova (**Figura 3.2.11**). În anul 2018 au fost formate 1597,3 mii tone de deșeuri, pe când cel mai înalt nivel a fost generat în a.2015 (3981,2 mii tone). Din cantitatea totală de deșeuri formate, au fost reciclate 709 mii tone, iar 1004,7 mii tone – nimicite sau depozitate la gunoiști în a.2018.

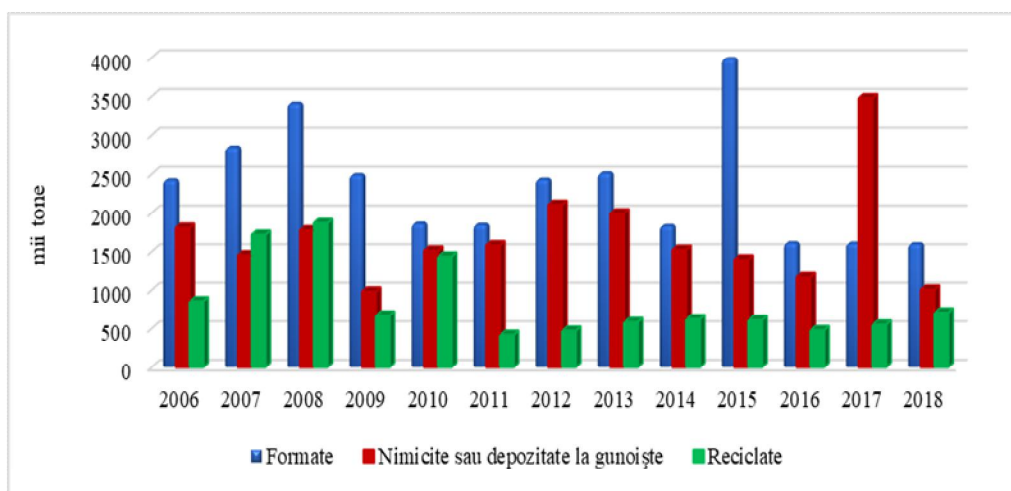

Figura 3.2.11. Dinamica formării, depozitării și reciclării deșeurilor de producție și consum

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova.

În perioada anilor 2006-2018, formarea deșeurilor toxice la întreprinderi și organizații a crescut de 6,7 ori, iar volumul reciclării deșeurilor toxice s-a majorat de 5,9 ori. La 01.01.2019 volumul deșeurilor toxice a atins nivelul de 9228 tone, cea mai mare cotă revine celor de prima clasă – 52,9% și conține compuși de cianură, fiind cele mai toxice deșeuri.

În studiu, în continuare, sunt analizate consecințele pandemiei COVID-19 asupra nivelului vânzărilor de servicii pe **piața telecomunicațiilor și a tehnologiei informației** pe teritoriul Republicii Moldova. Volumul veniturilor din activități din sectorul comunicațiilor electronice, cum ar fi telefonie mobilă, telefonie fixă, internetul mobil și fix, în al doilea trimestru al acestui an, a scăzut față de aceeași perioadă a anului trecut. Efectele pandemiei asupra economiei tehnologiei informației pot fi elucidate, datorită datelor ANRCETI și analizei dinamicii acestora.

Relevanța analizei scăderii veniturilor în sfera serviciilor de telecomunicații este explicată prin importanța sferei date în economia contemporană precum și prin analiza influenței situației pandemice asupra fluxurilor financiare. Serviciile de telecomunicații au cunoscut o creștere continuă a nivelului cererii în perioada pre-pandemică, însă o dată cu apariția situației de carantină, a înregistrat o creștere și mai semnificativă.

Volumul vânzărilor pe piața serviciilor de televiziune în Republica Moldova în trimestrul al doilea în perioada stabilirii regimului de urgență, precum și numărul utilizatorilor acestora, a crescut semnificativ.

Acest lucru este demonstrat de datele Agenției Naționale pentru Reglementarea Comunicațiilor Electronice și Tehnologiilor Informaționale (ANRCETI), potrivit cărora volumul vânzărilor serviciilor TV în trimestrul II a.2020 a crescut, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2019, cu 4,4 milioane de lei (10,8%), ajungând la valoarea de 45,5 milioane de lei, iar numărul total de abonați a crescut de la începutul trimestrului II cu 11,7 mii (3,5%) - până la 347,2 mii.

Specialiștii agenției explică creșterea veniturilor în al doilea trimestru a anului 2020 prin creșterea vânzărilor furnizorilor de rețele IPTV - cu 46,2% în raport cu perioada corespunzătoare anului trecut, la 31,8 milioane de lei. În același timp, vânzările operatorilor rețelelor de cablu au scăzut cu 29% - la 13,7 milioane de lei. Ca urmare a acestei dinamici, venitul mediu lunar al operatorilor pe abonat (ARPU - Average revenue per user) a crescut cu 7,3% și s-a ridicat la

valoarea 43,8 lei. Iar rata de penetrare a serviciilor de televiziune a crescut cu 1,9 puncte procentuale - până la 39,4% [167] [168].

Potrivit ANRCETI, la sfârșitul lunii iunie, 57,9% din numărul total de abonați foloseau rețele IPTV, iar 42,1% - rețele TV prin cablu. Ponderea abonaților care primesc semnal TV în format digital a ajuns la 77,7%, iar în format analogic - 22,3%.

Cotele de piață ale furnizorilor de servicii Pay TV după cifra de afaceri au fost distribuite după cum urmează: Moldtelecom - 34%, TV BOX - 33%, Orange Moldova - 5%, iar cota combinată a celor 40 de furnizori rămași este de 28% [168].

Volumul veniturilor în sectorul comunicațiilor electronice în trimestrul II a.2020 a fost de 1,4 miliarde de lei. Aceasta este cu 6,8% mai mică comparativ cu aceeași perioadă din anul 2019. Veniturile din vânzările de servicii de telefonie mobilă și fixă au scăzut cu 9,9%, respectiv, cu 15,9%, și au atins valoarea de 707,1 milioane și 97,9 milioane lei, respectiv. Vânzările pe piața serviciilor de internet mobil au scăzut cu 1,9% - la 57,9 milioane de lei, în timp ce veniturile din alte activități din domeniul comunicațiilor electronice au scăzut cu 2,2% - la 168,3 milioane de lei.

Cel mai înalt nivel al venitului mediu lunar pe utilizator (ARPU - Average revenue per user) a fost înregistrat pe piața serviciilor de internet - 168 lei (-5,3%). Mărimea acestui indicator pe piața serviciilor dedicate de internet mobil - 88,5 lei (+7,4%), telefonie mobilă - 68,8 lei (-7,5%), TV cu plată - 43,8 lei (+7,3%), telefonie fixă - 30,9 lei (-12,9%) [168].

În trimestrul II al anului 2020, numărul total al utilizatorilor de telefonie mobilă, a înregistrat o micșorare, comparativ cu finele anului 2019, și anume cu 5% ceea ce a constituit peste 4,2 mil. utilizatori, iar rata de penetrare a serviciilor, raportată la 100 locuitori, a fost de circa 160%. La fel și numărul utilizatorilor activi s-a micșorat cu 7,5% și a constituit peste 3,3 mil., iar rata de penetrare a fost de 126,6%, în scădere cu 8,2 puncte procentuale, față de finele anului 2019.

În perioada de raportare (trim. II a.2020), numărul conectărilor față de trimestrul IV a anului 2019, la serviciile de acces la internet fix în bandă largă au înregistrat o creștere remarcată, anume prin tehnologia conectării prin cablu coaxial (DOCSIS), cu 5,5% și a ajuns la 57,1 mii linii, a crescut și numărul abonaților conectați prin tehnologia fibrei optice (FTTx) - cu 5,4%. Abonații la serviciile de acces la internet fix în bandă largă ce fuseseră conectați prin alte

tehnologii, precum ar fi, de exemplu, abonații prin radio fix (FWA), a scăzut, față de trimestrul IV al anului 2019, cu 1,4% și a ajuns la nivelul de 1,7 mii linii.

În perioada de referință, un utilizator care a accesat internet mobil prin intermediul smartphone-ului a generat în mediu un trafic lunar (AUPU) de aproximativ 3,1 GB, în creștere cu circa 52,1%, iar un utilizator, care a accesat internetul mobil dedicat, a generat în mediu un trafic lunar (AUPU) de 25,7 GB, în creștere cu 51,6%, față de perioada similară a anului precedent.

Situația la data de 30.06.2020, arată că cota de piață deținută de S.A. „Moldtelecom”, pe piața serviciilor de acces la Internet mobil dedicat, în funcție de numărul de utilizatori activi a fost de 48,5%. Pe când, S.A. „Orange Moldova” deținea o cotă de 40,9%, iar S.A. „Moldcell” – de 10,6%, ceea ce menține compania Moldtelecom S.A. în calitate de lider pe piața internetului mobil [67].

Conform datelor de mai sus este evidentă situația de creștere semnificativă a cererii populației pentru serviciile de telecomunicații electronice mobile, ceea ce demonstrează impactul pandemiei COVID-19 [65].

În al doilea trimestru a anului 2020 observăm o situație bivalentă, în același timp este înregistrată creșterea veniturilor din comercializarea serviciilor de televiziune, și scăderea veniturilor și abonaților la serviciile de comunicații electronice. Această situație este creată datorită stării de carantină, pe perioada căreia populația a început să petreacă mai mult timp acasă, și s-a simțit nevoia de recreare cu ajutorul televiziunii, iar comunicarea la distanță prin serviciile voce a scăzut datorită folosirii în masă a internetului fix/mobil ca mijloc de comunicare la distanță.

Analiza efectuată a depistat următoarele constrângeri în asigurarea condițiilor decente de trai:

- accesul limitat la surse de calitate de apă potabilă, la gaze din rețea;
- poluarea solului, apelor de suprafață și celor freatice, cauzată de decalajul dintre numărul sistemelor de alimentare cu apă și numărul sistemelor de canalizare, și celor de epurare a apelor reziduale;
- poluarea aerului atmosferic și a solului cauzată de deșeuri;
- limitarea accesului și condițiilor de sanitație, etc.

3.3 Evaluarea stării drumurilor locale, iluminării și înverzirii

Pentru existența și dezvoltarea unei societăți funcționarea unor forme de infrastructură reprezintă o condiție sine qua non. Conform Dicționarului Oxford infrastructura presupune structuri și facilități fizice și organizaționale de bază (de exemplu, clădiri, drumuri, surse de alimentare) necesare pentru funcționarea unei societăți sau întreprinderi [149]. După gradul de solidificare infrastructura unei societăți poate fi clasificată în 2 tipuri: infrastructură ”dură”, construită, fizică (*hard infrastructure*) și infrastructură ”moale”, numită și infrastructură socială (*soft infrastructure*).

Infrastructura ”moale”, socială se referă la instituții și servicii necesare pentru a menține standardele economice, de sănătate, culturale și sociale ale unei populații și include active non-fizice, nemateriale, cum ar fi comunicarea, corpul de reguli și reglementări care reglementează diferite sisteme, finanțarea acestor sisteme, sistemele și organizațiile prin care profesioniștii instruiți, avansează în carieră prin dobândirea de experiență și sunt disciplinați, dacă este necesar, de către asociații profesionale.

În sens restrâns, acest tip de infrastructură include instituții precum sistemul financiar, sistemul educațional, sistemul de îngrijire a sănătății, sistemul guvernamental, forțele de ordine și serviciile de urgență, în sens larg el poate cuprinde și active fizice, materiale, cum ar fi clădirile și echipamentele foarte specializate utilizate pentru a asigura funcționarea instituțiilor și serviciilor.

Infrastructura ”dură” sau infrastructura construită reprezintă infrastructura fizică a drumurilor, podurilor, tunelurilor, căilor ferate, porturilor, spre deosebire de infrastructura „moale” a capitalului uman și a instituțiilor care cultivă infrastructura „dură”.

Trebuie remarcată interdependența dintre infrastructura ”dură” și cea ”moale” exprimată prin capacitatea de a se autogenera reciproc, astfel prima constituind suportul material al existenței și dezvoltării infrastructurii sociale, iar a doua – suportul non-material al existenței și dezvoltării celeilalte, prin urmare raportul dintre aceste două tipuri de infrastructură este unul de distincție, nu de separație.

În mod frecvent, termenul de infrastructură este asociat celei ”dure” și, în particular, infrastructurii drumurilor. Această asociere nu este aleatorie și este justificată de locul important pe care îl ocupă rețeaua de drumuri a unui teritoriu

geografic pe care o populație îl locuiește în dezvoltarea socio-economică a acesteia, de starea căreia depinde bunăstarea populației.

În Republica Moldova chiar unul dintre obiectivele principale pe termen lung ale Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” este ”creșterea accesului oamenilor la infrastructura fizică, utilitățile publice și condiții de locuit” [89]. Calitatea precară a infrastructurii rutiere afectează negativ intensitatea comerțului atât pe plan intern, cât și pe plan extern, ceea ce se răsfrânge asupra nivelului competitivității țării, mai ales că Republica Moldova este o țară dependentă în mare măsură de comerțul extern pentru a asigura o dezvoltare economică sustenabilă.

Dintre grupurile vulnerabile ale populației persoanele cu dizabilități locomotorii au un acces limitat la bunuri și servicii disponibile publicului, inclusiv la infrastructura de drumuri. Inaccesibilitatea infrastructurii de drumuri și clădiri este una dintre principalele bariere pentru acest grup de persoane la angajarea în câmpul muncii, precum și unul dintre motivele unei vieți pasive ale acestora în comunitate [120].

Pentru a îmbunătăți accesul la drumuri de calitate au fost implementate o serie de programe, dintre care cel mai recent este programul guvernamental ”Drumuri bune pentru Moldova 2020”. La data de 26 august 2020 s-au efectuat lucrări de reparație asupra 154,62 km de drumuri, ceea ce constituie 17% din toată lungimea de drumuri programată [21][41].

În Republica Moldova lungimea totală a rețelei drumurilor publice naționale și locale este de 10635 km, dintre care: drumuri naționale – 5857 km (2520 km – drumuri regionale), drumuri locale de importanță raională – 3708 km, drumuri administrate de autorități din stânga Nistrului – 1070 km. Lungimea totală a rețelei de drumuri comunale, străzi este de circa 30000 km [165] [193]. În dependență de volumele de pasageri și mărfuri transportate pe drumuri rețeaua de drumuri naționale este divizată în: *rețeaua prioritară* (1730 km) și *alte drumuri naționale* sau *rețeaua secundară* (4127 km) [86].

În 2019 la sfârșitul anului Republica Moldova a avut 1150 km de linii de cale ferată în exploatare de folosință generală (-4 km față de 2006), 9432 km de drumuri publice (-35 km), 306 km de linii de troleibuze în exploatare (+7 km sau +2,3%) și 410 km de căi fluviale navigabile de folosință generală (-148 km sau -26,5%).

În perioada 2006-2008 lungimea liniilor de cale ferată în exploatare de folosință generală s-a majorat cu 3 km (de la 1154 km la 1157 km), care a rămas constantă în următorii ani și a prezentat o tendință de micșorare în perioada

2013-2019 (-7 km). O tendință de creștere a înregistrat lungimea liniilor de troleibuze în exploatare. Dacă în 2006 ea constituia 299 km, atunci deja în anul 2007 ea s-a majorat cu 7 km, ajungând la 306 km și a rămas aceeași în ultimii 13 ani [10]. Așadar, cu excepția liniilor de troleibuze, lungimile a toate aceste căi de comunicație au avut o scădere, în special cele fluviale.

Din toată lungimea drumurilor publice în anul 2019 îmbrăcăminte rigidă aveau 9146 km. Ponderea lungimii drumurilor publice cu îmbrăcăminte rigidă a crescut de la 93,9% în anul 2006 la 97,0% în 2019. Lungimea drumurilor naționale în 2019 a constituit 5842 km, în creștere cu 75,5% sau cu 2513 km față de anul 2006, cea mai semnificativă creștere având loc între 2016 și 2017 (+2469 km sau +73,8%).

Dintre drumurile naționale în 2019 99,2% au fost cu îmbrăcăminte rigidă (față de 99,8% în 2006). Lungimea drumurilor locale în anul 2019 a fost de 3589 km, în scădere cu 2549 km sau cu 41,5% față de 2006. În 2019 93,3% din lungimea drumurilor locale erau cu îmbrăcăminte rigidă față de 90,6% în 2006. Trebuie remarcat că în perioada 2016-2017 lungimea drumurilor locale s-a redus brusc cu 2477 km sau cu 41,0% [10].

Conform datelor BNS al RM [10] lungimea totală a străzilor orășenești în Republica Moldova în 2019¹ a constituit 3911,7 km, dintre care în Mun. Chișinău - 1116,5 km sau 28,5% din lungimea totală a străzilor orășenești din țară, în regiunea Nord – 1117,9 km (28,6%), Centru – 805,9 km (20,6%), Sud – 585,4 km (15,0%), UTAG – 286,0 km (7,3%).

În cadrul regiunii Nord cele mai lungi rețele de străzi orășenești sunt în Mun. Bălți (236,1 km), precum și în raioanele: Edineț (128,4 km), Florești (125,6 km) și Soroca (115,6 km), iar cele mai scurte - în raioanele Fălești (26,9 km) și Dondușeni (36,6 km).

În regiunea Centru, care se caracterizează printr-o rețea de drumuri ceva mai scurtă decât regiunea Nord, o rețea de peste 100 km are doar raionul Ungheni (176,5 km), alte rețele lungi se întâlnesc în raioanele Strășeni (97,5 km), Ialoveni (95,0 km) și Orhei (94,0 km), iar cele mai scurte în așa raioane ca: Anenii Noi (27,6 km), Criuleni (24,3 km), Șoldănești (20,6 km).

În Regiunea Sud, care are o rețea de drumuri de o lungime de doar circa jumătate față de cea din regiunea de Nord, raioanele cu cele mai lungi rețele sunt: Cahul (119,9 km), Căușeni (102,4 km) și Taraclia (123,0 km), iar printre

¹ Indicatorii privind infrastructura edilitară pentru raionul Dubăsari lipsesc.

raioanele cu cele mai scurte rețele sunt Ștefan Vodă (34,2 km), Basarabeasca (31,5 km) și raionul cu cea mai scurtă rețea din țară - Cantemir (18,0 km).

Lungimea totală a porțiunilor de străzi orășenești iluminate pe țară în anul 2019 a fost de 2955,1 km, ceea ce înseamnă că 75,5% din toate străzile orășenești sunt iluminate. Dintre porțiunile de străzi iluminate în Mun. Chișinău sunt 950,4 km sau 32,2% din lungimea totală a porțiunilor de străzi orășenești iluminate din țară, în regiunea Nord – 794,0 km (26,9%), Centru – 536,6 km (18,2%), Sud – 399,6 km (13,5%), UTAG – 274,5 km (9,3%).

În **Figura 3.3.1** sunt prezentate ponderile lungimii porțiunilor de străzi orășenești iluminate în lungimea totală a străzilor orășenești pe raioane/regiuni. Străzile orășenești sunt complet iluminate în 6 raioane (Briceni, Fălești, Criuleni, Orhei, Rezina, Cantemir). În unele raioane (Strășeni, Glodeni) străzile orășenești sunt iluminate în proporție de circa 25%-30%. În așa raioane, precum: Florești, Ialoveni, Călărași, Edineț, Basarabeasca circa 50% dintre străzile orășenești au fost iluminate. Străzile orășenești au fost iluminate în proporție mai mult de 50% în celelalte raioane/regiuni.

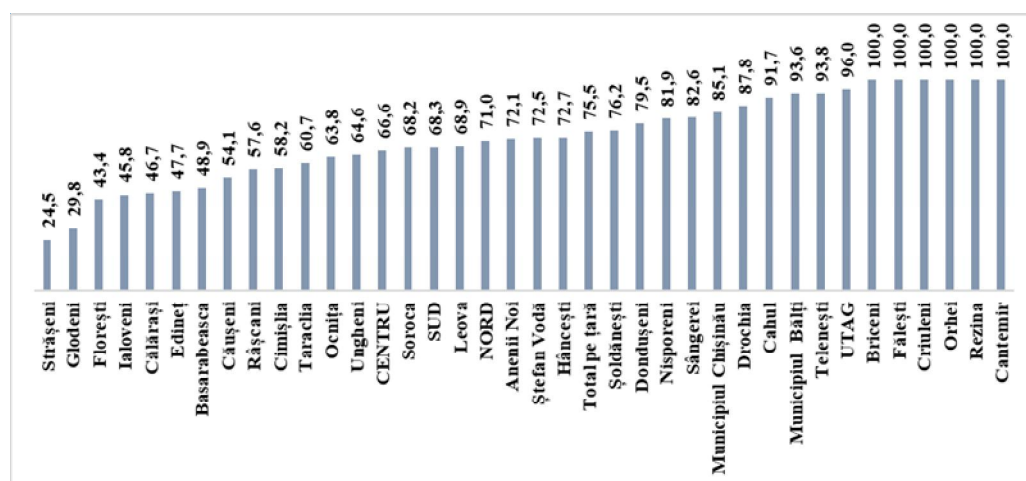

Figura 3.3.1. Ponderea lungimii porțiunilor de străzi orășenești iluminate în lungimea totală a străzilor orășenești pe raioane/regiuni în anul 2019, %

Sursa: elaborat și calculat de autori în baza datelor BNS [10]

Suprafața totală a străzilor orășenești pe țară în anul 2019 a fost de 51267,8 mii m², dintre care circa jumătate (48,5%) din toată suprafața totală a străzilor orășenești din țară în Mun. Chișinău (24857,2 mii m²), iar în regiunea Nord – 10960,5 mii m² (21,4%), Centru – 7482,6 mii m² (14,6%), Sud – 6285,3 mii m² (12,3%), UTAG – 1682,2 mii m² (3,3%). Deși, de regulă,

raioanele cu o rețea de străzi mai lungă au și o suprafață totală a străzilor mai mare, există unele excepții.

În regiunea Nord la nivel raional rețelele de drumuri cu cea mai mare suprafață se află în Edineț (1222,2 mii m²), Râșcani (1028,1 mii m²) și Florești (1011,8 mii m²). Raionul Râșcani deși nu are o rețea atât de lungă, are o suprafață a rețelei de drumuri comparabilă cu raioanele Edineț și Florești, spre deosebire de raionul Soroca, unde rețeaua este mai lungă, însă are o suprafață mai mică (779,2 mii m²). O situație similară e în cazul raioanelor Fălești și Dondușeni – deși raionul Fălești are cea mai scurtă rețea din regiune, suprafața acesteia (555,2 mii m²) este mai mare decât în raionul Dondușeni (345,9 mii m²).

În regiunea Centru rețele cu o suprafață mai mare au raioanele Ungheni (2036,4 mii m²), Strășeni (1041,8 mii m²), Ialoveni (910,7 mii m²) și Orhei (731,0 mii m²) – raioane care au și cele mai lungi rețele din regiune. Rețelele cu cele mai mici suprafețe le au raioanele, unde ele sunt și cele mai scurte – Șoldănești (133,0 mii m²), Criuleni (195,0 mii m²) și Anenii Noi (465,1 mii m²). Trebuie remarcat că Anenii Noi are o rețea cu o suprafață mai mare, deși mai scurtă decât în cazul raionului Telenești.

În regiunea Sud raioanele cu cele mai mari suprafețe ale rețelei de drumuri sunt: Leova (2375,2 mii m²), Cahul (1307,0 mii m²) și Taraclia (707,2 mii m²). Aici trebuie remarcat că deși Leova are o rețea cu suprafață mare, lungimea ei e ceva mai scurtă decât în Cahul, Căușeni și Taraclia – raioane cu suprafețe ale rețelelor mai mici.

Indicatorii cu privire la infrastructura edilitară pentru anii de până la 2019, adică pentru 2008-2018 nu sunt comparabili cu cei din 2019, deoarece cuprind nu doar străzile orașenești propriu-zise, ci și căile carosabile și cheiurile.

În perioada 2008-2018 [173][174][175] numărul lămpilor instalate pe străzi și căi carosabile în localitățile urbane din țară s-a majorat de la 69,1 mii unități la 81,1 mii unități, adică cu 12 mii unități sau cu 17,4%. Totodată a crescut ponderea străzilor, căilor carosabile și cheiurilor înzestrate cu lămpi de la 65,5% la 77,0% sau cu 11,5 p.p. Suprafața totală curățată a crescut de circa 2 ori în perioada dată (de la 5,9 milioane de m² la 10,7 milioane de m²). La fel, de 2 ori s-a majorat și ponderea suprafeței curățate în totalul străzilor, căilor carosabile și cheiurilor (de la 12,3% la 21,7%). Pe de altă parte s-a redus ponderea suprafeței curățate în mod mecanizat – de la 69,8% la 58,1%. În același timp, se atestă o creștere a numărului vehiculelor utilizate la lucrări de salubritate cu 101 unități (de la 677 în 2008 la 778 în anul 2018).

Municipiul Chișinău avea o pondere a acoperirii drumurilor cu îmbrăcăminte rigidă de 98,9% în 2019, mai mare cu 0,3 p.p. față de anul 2008. La nivel raional în 2019 toate drumurile aveau îmbrăcăminte rigidă în 11 raioane: Drochia, Râșcani, Fălești, Glodeni, Ocnița, Soroca, Nisporeni, Rezina, Călărași, Dubăsari, Basarabeasca precum și în municipiul Bălți față de doar 4 raioane (Drochia, Râșcani, Călărași, Dubăsari) și municipiul Bălți în 2008.

La nivel regional, ponderea acoperirii cu îmbrăcăminte rigidă a drumurilor era cea mai mică în UTAG (90,2% în 2019 față de 89,4% în 2008) și regiunea Sud (94,0% în 2019 față de 89,9% în 2008), o acoperire mai mare având regiunea Centru (98,5% în 2019 față de 95,4% în 2008) și Nord (98,0% în 2019 față de 96,4% în 2008).

Cu excepția raionului Strășeni, în toate raioanele în care ponderea acoperirii cu îmbrăcăminte a drumurilor nu a fost 100% în 2008 ea a crescut până în 2019. Majorări mai semnificative au avut așa raioane ca: Glodeni (cu 7,6 p.p. sau de la 92,4% la 100,0%); Criuleni (cu 5,6 p.p. sau de la 94,2% la 99,8%), Nisporeni (cu 7,1 p.p. sau de la 92,9% la 100,0%); Rezina (cu 8,7 p.p. sau de la 91,3% la 100,0%); Telenești (cu 5,3 p.p. sau de la 89,2% la 94,5%); Basarabeasca (cu 7,9 p.p. sau de la 92,1% la 100,0%); Cimișlia (cu 7,5 p.p. sau de la 84,7% la 92,3%); Ștefan Vodă (cu 7,3 p.p. sau de la 90,5% la 97,8%). În cazul raionului Strășeni acest indicator s-a redus în perioada 2008-2019 de la 99,3% la 98,2%, motivul fiind creșterea mai puternică a lungimii totale a drumurilor din acest raion decât a lungimii celor cu îmbrăcăminte rigidă [10].

De-a lungul perioadei 2008-2018 lungimea străzilor, căilor carosabile și cheiurilor în total pe țară s-a majorat de la 3435,1 km la 3644,0 km sau cu circa 6,1%. Ponderea străzilor, căilor carosabile și cheiurilor cu îmbrăcăminte rigidă s-a majorat de la 62,7% la 67,1%. Dintre acestea, în 2018, cu îmbrăcăminte îmbunătățită au fost 43,3%, în scădere ușoară în comparație cu anul 2008 (44,9%).

În Municipiul Chișinău, care avea o lungime a străzilor, căilor carosabile și cheiurilor de 1033,5 km în 2019 sau 28,3% din toată lungimea rețelei străzilor, căilor carosabile și cheiurilor din țară a avut o creștere a acestei lungimi cu 9,2 km față de anul 2008.

Regiunea Nord, care avea cea mai mare lungime a rețelei de străzi, căi carosabile și cheiuri la nivel regional (1050,0 km în 2018, 28,8% din lungimea rețelei la nivel de țară) a înregistrat o creștere de 81,0 km sau de 8,4% a acestui indicator în comparație cu anul 2008, care s-a datorat majorării lungimii rețelelor

din Drochia (+36,9 km), Ocnița (+20,5 km), Glodeni (+13,7 km) Sângerei (+8,4 km) și Florești (+1,5 km).

Regiunea Centru, care avea o lungime a rețelei de străzi, căi carosabile și cheiuri de 757,5 km în 2018 (20,8% din lungimea rețelei la nivel de țară) a înregistrat o majorare de 77,7 km sau de 11,4% a acestui indicator față de anul 2008, din cauza creșterii lungimii rețelelor din Ialoveni (+57,9 km), Hâncești (+21,2 km) și Nisporeni (+1,8 km). Raionul Călărași este singurul din regiune și din țară care a avut o scădere a acestui indicator (-3,2 km).

În Regiunea Sud lungimea rețelei de străzi, căi carosabile și cheiuri a fost de 535,0 km în 2018 (14,7% din lungimea rețelei la nivel de țară) și s-a majorat cu 41,0 km sau cu 8,3% față de anul 2008. Această majorare s-a datorat în cea mai mare parte raionului Taraclia (+37,0 km) și mai puțin raioanelor Cahul (+3,0 km) și Leova (+1,0 km). Lungimea străzilor, căilor carosabile și cheiurilor în celelalte raioane sau regiuni nu a suferit schimbări.

În anul 2018 suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor în Republica Moldova a fost de 49356,3 mii m², în creștere cu 1023,0 mii m² sau cu 2,1% comparativ cu anul 2008. În Mun. Chișinău acest indicator a avut valoarea de 24231,0 mii m² sau aproape jumătate - 49,1% - din suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor din țară (+37,3 mii m² sau +0,2% față de 2008).

În regiunea Nord suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor a fost de 10542,2 mii m² sau 21,4% din suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor din țară (+109,0 mii m² sau +1,0% față de 2008).

Creșteri mult mai semnificative au avut regiunea Centru (+652,4 mii m² sau +10,8%), care în 2018 avea o suprafață a străzilor, căilor carosabile și cheiurilor de 6697,9 mii m² (13,6% din suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor din țară) și regiunea Sud (+224,3 mii m² sau +3,7%), care în 2018 avea o suprafață a străzilor, căilor carosabile și cheiurilor de 6351,0 mii m² (12,9% din suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor din țară). La nivel raional majorările cele mai importante s-au înregistrat în așa raioane ca: Glodeni (+141,5 mii m² sau +56,5%), Ialoveni (+668,6 mii m² sau de 3,8 ori (!)), Hâncești (+62,3 mii m² sau +13,0%), Taraclia (+222,0 mii m² sau +40,8%) și mai puțin în Ștefan Vodă (+2,3 mii m² sau +1,4%) și Nisporeni (+10,8 mii m² sau +2,0%). Trebuie remarcat că suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor s-a redus în Călărași (-89,3 mii m² sau -20,2%) și în Ocnița (-32,5 mii m² sau -5,0%). În UTAG și în celelalte raioane nu au avut loc modificări ai acestui indicator.

Lungimea trotuarelor orășenești în total în țară în 2018 a fost de 1795,3 km, mai mult cu 294,6 km sau cu 19,6% față de anul 2008. În Mun. Chișinău

acest indicator a fost de 479,7 km sau 26,7% din lungimea trotuarelor orășenești în total în țară (+4,4 km sau +0,9% față de 2008), în regiunea Nord – 536,3 km (29,9%), indicatorul majorându-se cu 7,8 km sau cu 1,5%.

O creștere asemănătoare a avut regiunea Centru (+7,0 km sau +2,4%), care în 2018 deținea trotuare de o lungime totală de 296,5 km sau 16,5% din lungimea lor totală pe țară. O majorare mai mare a fost înregistrată în regiunea Sud (+12,0 km sau +7,9%) care în 2018 avea trotuare de o lungime totală de 164,3 km sau 9,2% din lungimea lor totală pe țară. Însă, cea mai puternică creștere a fost semnalată în UTAG (cu 263,4 km sau de 5,8 ori (!)), care în 2018 avea 318,5 km de trotuare sau 17,7% din lungimea lor totală pe țară (față de 3,7% în anul 2008).

La nivel raional, cele mai mari creșteri ale lungimii trotuarelor orășenești au fost înregistrate în: Taraclia (+9,5 km sau +49,0%), Ialoveni (+4,3 km sau +41,0%), Glodeni (+5,1 km sau +20,8%) și Ocnița (+3,0 km sau +10,9%). Singurele raioane la care lungimea trotuarelor orășenești s-a redus au fost Florești (-2,2 km sau -4,6%) și Călărași (-0,1 km sau -0,5%).

Suprafața trotuarelor orășenești în total în țară în 2018 a fost de 5031,6 mii m², mai mult cu 778,2 mii m² sau cu 18,3% față de anul 2008. În Mun. Chișinău indicatorul dat a fost de 1626,2 mii m² sau 32,3% din suprafața trotuarelor orășenești în total în țară (+6,9 mii m² sau +0,4% față de 2008), în Nord – 1273,0 mii m² (25,3%), indicatorul majorându-se cu 10,1 mii m² sau cu 0,8%. Alte regiuni au avut majorări ale acestui indicator mult mai puternice.

Cea mai puternică creștere a fost înregistrată în UTAG (cu 400,4 mii m² sau de 6,1 ori (!)), care în 2018 avea 479,6 mii m² de trotuare sau 9,5% din suprafața lor totală pe țară (față de 1,9% în anul 2008). Majorări foarte semnificative au avut și regiunile Centru și Sud. În Centru ea a fost de +192,3 mii m² sau +18,7%, ajungând în 2018 la 1221,3 mii m². În Sud ea a constituit +168,5 mii m² sau +64,1%, ajungând în 2018 la 431,5 mii m².

La nivel de raioane, cele mai importante majorări ale suprafeței trotuarelor au avut loc în: Glodeni (+23,9 mii m² sau +85,7%), Ialoveni (+177,3 mii m² sau de 9,9 ori (!)), Taraclia (+150,0 mii m² sau de 5,1 ori (!)), Călărași (+9,0 mii m² sau +29,2%), Cahul (+8,7 mii m² sau +13,4%) și Căușeni (+7,0 mii m² sau +20,6%). Unele raioane au înregistrat scăderi ale suprafeței trotuarelor: Florești (-1,9 mii m² sau -2,1%), Ocnița (-14,3 mii m² sau -19,6%), Orhei (-0,2 mii m² sau -0,2%).

În anul 2018 în Republica Moldova existau 7925,0 ha de spații verzi în localitățile urbane, suprafață ce s-a majorat cu 560,3 ha față de 2008. În același timp a crescut și suprafața spațiilor verzi ce revine în medie la 1 locuitor – de la

50 la 52 m². Pe de altă parte s-a redus ponderea suprafeței spațiilor verzi față de suprafața totală a terenurilor localităților urbane – de la 9,4% la 8,7%.

În Mun. Chișinău suprafața spațiilor verzi a constituit 4434,1 ha în 2018 sau 56,0% din suprafața spațiilor verzi a terenurilor localităților urbane din țară și a crescut cu 15,1%.

În regiunea Nord acest indicator este de 1538,6 ha (în scădere cu 8,1% față de 2008) sau 19,4% din suprafața spațiilor verzi a terenurilor localităților urbane din țară, în regiunea Centru – 1200,3 ha (+1,9% față de 2008) sau 15,1%, în Sud – 546,5 ha (+9,2% față de 2008) sau 6,9%, în UTAG – 205,5 ha (+26,6% față de 2008) sau 2,6%.

La nivel raional cele mai semnificative creșteri ale suprafeței spațiilor verzi în localitățile urbane au avut loc în așa raioane ca: Ialoveni (de 7,1 ori sau cu 92,8 ha); Taraclia (de 4,6 ori sau cu 169,0 ha); Florești (+55,1% sau cu 53,3 ha); Sângerei (+12,7% sau cu 11,0 ha); Călărași (+19,2% sau cu 34,5 ha); Hâncești (+22,1% sau cu 5,5 ha); Șoldănești (+27,6% sau cu 5,5 ha), iar cele mai importante micșorări în: Glodeni (-52,4% sau cu 75,9 ha); Ocnița (-68,5% sau cu 122,0 ha); Orhei (-63,4% sau cu 120,6 ha); Cahul (-86,8% sau cu 126,8 ha) [10].

Suprafața plantațiilor în localitățile urbane în total în Republica Moldova a fost de 158,8 ha în anul 2018, micșorându-se cu 21,7 ha sau cu 12,0% față de anul 2008. Acest lucru se datorează scăderii acestui indicator în Mun. Chișinău (de la 131,8 ha la 91,4 ha, adică cu 40,4 ha sau cu 30,7%). Astfel, în Mun. Chișinău de la o pondere a suprafeței plantațiilor de 73,0% din suprafața plantațiilor în localitățile urbane în total pe țară în 2008 ea s-a redus la 57,6% în 2018.

În regiunea Nord suprafața plantațiilor în localitățile urbane a fost de 30,5 ha în anul 2018 (19,2% din suprafața plantațiilor în localitățile urbane în total pe țară), în creștere cu 38,0% față de 2008, în regiunea Centru – 10,6 ha (6,7%), în scădere cu 6,2% față de 2008, în regiunea Sud – 21,1 ha (13,3%), în creștere cu 70,2% față de 2008, în UTAG – 5,2 ha (3,3%), în creștere cu 79,3% față de 2008. În Mun. Bălți suprafața plantațiilor a crescut cu 10,1 ha, ajungând la 11,8 ha în 2018.

La nivel raional cele mai semnificative creșteri ale suprafeței plantațiilor în localitățile urbane au avut loc în așa raioane ca: Cahul (+8,1 ha); Anenii Noi (+2,6 ha); Florești (+2,4 ha), iar cele mai importante micșorări în: Briceni (-2,3 ha); Drochia (-2,1 ha); Ungheni (-5,3 ha).

Se remarcă o tendință de scădere puternică a suprafeței plantate de arbori (de la 126,0 ha la 38,0 ha sau de 3,3 ori), precum și una mai ușoară a suprafeței

plantate de gazon (de la 9,3 ha la 8,8 ha sau cu 2,5 ha). Spre deosebire de aceasta, crește suprafața plantată de arbuști (de la 31,9 ha la 88,4 ha sau de 2,8 ori) și de plante floricole (de la 13,3 ha la 23,6 ha sau cu 77,4%).

După structura spațiilor verzi se pot delimita: de folosință generală, cu acces limitat, cu profil specializat, cu funcții utilitare și din zonele turistice și de agrement. În anul 2019 suprafața totală a spațiilor verzi urbane în total pe țară a constituit 7707,0 ha, dintre care 57,9% în Mun. Chișinău, 19,5% în regiunea Nord, 12,9% în Centru, 7,2% în Sud și 2,7% în UTAG. Municipiului Bălți i-au revenit 9,8% din toată suprafața spațiilor verzi urbane din țară. Raioane cu ponderi importante ale acestei suprafețe sunt: Ungheni (4,6%), Taraclia (2,8%), Călărași (2,8%), Florești (1,9%), Căușeni (1,6%), Ialoveni (1,4%).

În 2019 suprafața totală a spațiilor verzi de folosință generală în total pe țară a fost de 4791,7 ha, dintre care 65,2% în Mun. Chișinău, 11,3% în regiunea Nord, 15,3% în Centru, 5,7% în Sud și 2,6% în UTAG. Raioane cu ponderi importante ale acestei suprafețe sunt: Ungheni (6,3%), Călărași (4,1%), Căușeni (2,2%). Suprafața spațiilor verzi cu acces limitat în 2019 în total în Republica Moldova a constituit 1418,5 ha, dintre care în Mun. Chișinău - 56,9%, în Nord - 25,7%, Centru - 9,1%, Sud - 5,0%, UTAG - 3,3%.

Municipiului Bălți i-au revenit 12,7% din toată suprafața spațiilor verzi cu acces limitat din țară. Suprafața spațiilor verzi cu profil specializat a avut valoarea de 196,3 ha în ansamblu pe țară în 2019, dintre care în Mun. Chișinău - 2,6%, regiunii Nord - 57,9%, Centru - 34,7%, Sud - 2,0%, UTAG - 2,8%. Raioane cu ponderi importante ale acestei categorii de spații verzi sunt: Florești (28,7%) și Orhei (12,9%).

O pondere semnificativă e deținută și de Mun. Bălți (26,4%). Suprafața spațiilor verzi cu funcții utilitare a fost de 776,4 ha în total pe țară în 2019, dintre care în Mun. Chișinău - 8,5%, regiunii Nord - 58,7%, Centru - 4,2%, Sud - 24,8%, UTAG - 3,8%. Ponderi majore revin raionului Taraclia (22,9%) și Mun. Bălți (56,7%). Suprafața spațiilor verzi a zonelor turistice și de agrement a înregistrat valoarea de 524,1 ha în ansamblu pe țară în 2019, dintre care în Mun. Chișinău - 86,7%, regiunea Nord - 5,0%, Centru - 5,7%, Sud - 2,6%.

În **Figura 3.3.2** este prezentată structura spațiilor verzi urbane pe categorii în Republica Moldova pe raioane/regiuni în anul 2019. Se poate remarca că raioanele țării se caracterizează printr-o diversitate mare a structurii spațiilor verzi. În medie pe țară, circa 2/3 din spații verzi (62,2%) sunt de folosință generală, o cincime (18,4%) - cu acces limitat, 10,1% - cu funcții utilitare, 6,8% sunt spații verzi din zonele turistice și de agrement, iar 2,5% - sunt cu profil

specializat. În cea mai mare parte a raioanelor (21 de raioane) mai mult de jumătate din spațiile verzi sunt de folosință generală.

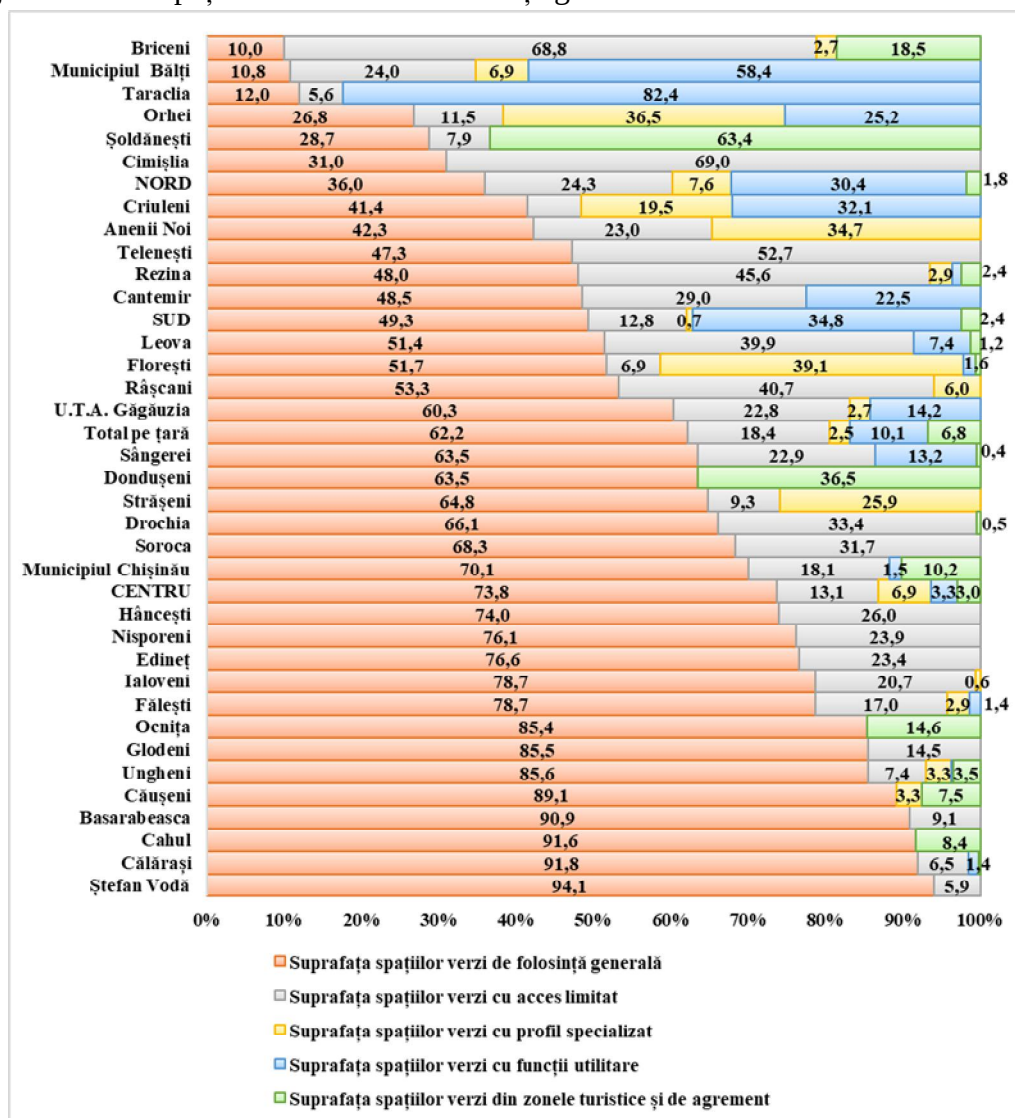

Figura 3.3.2. Structura spațiilor verzi urbane pe categorii în Republica Moldova pe raioane/regiuni în anul 2019, %

Sursa: elaborat și calculat de autori în baza datelor BNS [10][173][174][175]

Spațiile verzi cu funcții utilitare predomină în raionul Taraclia (82,4%) și într-o mai mică măsură în Mun. Bălți (58,4%). O pondere semnificativă, dar mai mică a acestei categorii de spații verzi o au așa raioane ca Criuleni (32,1%), Orhei (25,2%) și Cantemir (22,5%), iar la nivel regional Sud (34,8%) și Nord (30,4%). Spațiile verzi cu acces limitat prevalează în Briceni (68,8%), Cimișlia

(69,0%) și într-o măsură mai mică în Telenești (52,7%). Spațiile verzi cu profil specializat au ponderi importante în: Orhei (36,5%), Florești (39,1%), Anenii Noi (34,7%), Strășeni (25,9%). Spațiile verzi din zonele turistice și de agrement predomină în raionul Șoldănești (63,4%) și au ponderi semnificative în raioane ca: Dondușeni (36,5%), Briceni (18,5%), Ocnița (14,6%).

Concluzii. Pentru buna funcționare a unei societăți existența unor forme de infrastructură este o condiție sine qua non. În Republica Moldova unul dintre obiectivele de bază pe termen lung ale Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” este creșterea accesului oamenilor la infrastructura fizică, utilitățile publice și condiții de locuit.

Calitatea precară a infrastructurii rutiere afectează negativ comerțul, dar și contribuie la un acces limitat la bunuri și servicii disponibile publicului pentru grupurile vulnerabile, în special pentru persoanele cu dizabilități. Pentru a îmbunătăți accesul la drumuri de calitate au fost implementate un șir de programe, dintre care cel mai recent este programul guvernamental ”Drumuri bune pentru Moldova 2020”, în cadrul căruia s-au realizat doar 17% din lucrările programate. În perioada 2006-2019 a înregistrat o creștere lungimea liniilor de troleibuze în exploatare, pe când s-au redus lungimile liniilor de cale ferată în exploatare de folosință generală, de drumuri publice și de căi fluviale navigabile de folosință generală.

Ponderea lungimii drumurilor publice cu îmbrăcăminte rigidă a înregistrat o majorare. Cu excepția raionului Strășeni, în toate raioanele în care ponderea acoperirii cu îmbrăcăminte a drumurilor nu a fost 100% în 2008 ea a crescut până în 2019. De-a lungul perioadei 2008-2018 lungimea și suprafața străzilor, căilor carosabile și cheiurilor în total pe țară, precum și lungimea și suprafața trotuarelor orășenești în țară s-a majorat. Străzile orășenești sunt complet iluminate în 6 raioane (Briceni, Fălești, Criuleni, Orhei, Rezina, Cantemir). În unele raioane (Strășeni, Glodeni) străzile orășenești sunt iluminate în proporție de circa 25%-30%. În așa raioane, precum: Florești, Ialoveni, Călărași, Edineț, Basarabeasca circa 50% dintre străzile orășenești au fost iluminate. Străzile orășenești au fost iluminate în proporție mai mult de 50% în celelalte raioane/regiuni. A crescut ponderea străzilor, căilor carosabile și cheiurilor înzestrate cu lămpi.

Numărul lămpilor instalate pe străzi și căi carosabile în localitățile urbane din țară s-a majorat. Suprafața totală curățată a crescut de circa 2 ori. La fel, de 2 ori s-a majorat și ponderea suprafeței curățate în totalul străzilor, căilor carosabile și cheiurilor. Pe de altă parte s-a redus ponderea suprafeței curățate în

mod mecanizat. În același timp, se atestă o creștere a numărului vehiculelor utilizate la lucrări de salubritate. Majorări au avut și indicatorii cu privire la spațiile verzi în localitățile urbane: suprafața totală a acestora, suprafața spațiilor verzi ce revine în medie la 1 locuitor. Pe de altă parte s-a redus ponderea suprafeței spațiilor verzi față de suprafața totală a terenurilor localităților urbane. Suprafața plantațiilor în localitățile urbane în total în Republica Moldova s-a micșorat. Acest lucru se datorează scăderii în mare parte a acestui indicator în Mun. Chișinău.

La nivel raional cele mai semnificative creșteri ale suprafeței plantațiilor în localitățile urbane au avut loc în așa raioane ca: Cahul; Anenii Noi; Florești, iar cele mai importante micșorări în: Briceni; Drochia; Ungheni. Se remarcă o tendință de scădere puternică a suprafeței plantate de arbori, precum și una mai ușoară a suprafeței plantate de gazon. Spre deosebire de aceasta, crește suprafața plantată de arbuști și de plante floricole. Raioanele țării se caracterizează printr-o diversitate mare a structurii spațiilor verzi. În medie pe țară, circa 2/3 din spații verzi sunt de folosință generală, o cincime – cu acces limitat, 10,1% - cu funcții utilitare, 6,8% sunt spații verzi din zonele turistice și de agrement, iar 2,5% - sunt cu profil specializat. În cea mai mare parte a raioanelor (21 de raioane) mai mult de jumătate din spațiile verzi sunt de folosință generală.

4 DIRECȚIILE PRINCIPALE DE CREȘTERE A NIVELULUI DE TRAI AL POPULAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA

4.1 *Identificarea factorilor de influență și constrângerilor bunăstării populației*

Pandemia COVID-19 a afectat bunăstarea populației. O reducere temporară, dar semnificativă a volumului schimbului internațional de bunuri și servicii, introducerea carantinei, a dus la suspendarea activității comerciale în anumite sectoare, în special în cele conexe cu furnizarea serviciilor populației, cum ar fi serviciilor alimentare (HoReCa), de agrement, stomatologice, în domeniul frumuseții (saloane de frumusețe și frizerii) etc. Aceste modificări au cauzat micșorarea veniturilor populației, majorarea șomajului, creșterea sărăciei și numărul persoanelor care suferă de afecțiuni legate de stres. Profunzimea consecințelor menționate diferă de la o țară la alta.

Identificarea consecințelor sociale ale situației create, determinarea căilor de ameliorare, asigurarea creșterii bunăstării populației din Republica Moldova, se numără printre principalele priorități ale statului. Strategia de dezvoltare a unui stat modern este orientată spre asigurarea creșterii economice, sporirii bunăstării cetățenilor și reducerea nivelului sărăciei.

Pandemia COVID-19 a avut un impact negativ asupra economiilor naționale, inclusiv asupra economiei Republicii Moldova. De aceea, evaluarea bunăstării, identificarea factorilor de impact, elaborarea recomandărilor privind creșterea bunăstării devin actuale. Abordările contemporane de cuantificare a bunăstării sunt concentrate atât pe domeniul economic, cât și pe cel social. În acest studiu a fost identificată influența diferiților factori și a fost estimată influența acestora asupra bunăstării populației și a nivelului de trai. Aplicând metoda de analiză corelativă, analiza regresivă și utilizând software-ul EViews 9.0 au fost elaborate două modele de regresie liniară multifactorială: un model al bunăstării și un model al nivelului de trai al populației din Republica Moldova (**Anexa 5.1**) (**Anexa 5.2**).

Evaluarea nivelului de bunăstare al populației implică elaborarea unui model de dependență a PIB-ului pe cap de locuitor de factorii economici și sociali. Pentru studiu, a fost format un sistem de indicatori pe baza datelor statistice oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, care este prezentat în **Tabelul 4.1.1**.

Vom formula și testa ipoteza că există o interdependență între bunăstare și sistemul de indicatori din **Tabelul 4.1.1**. În calitate de indicator al bunăstării este utilizat PIB pe cap de locuitor.

Tabelul 4.1.1. Sistemul de indicatori care caracterizează bunăstarea populației

Variabilele exogene	Indicator	Unitatea de măsură
x_1	Câștiguri salariale medii lunare brute	lei
x_2	Mărimea medie a pensiei lunare pentru limită de vârstă	lei
x_3	Nivelul minim de existență	lei
x_4	Rata de ocupare	%
x_5	Rată șomajului	%
x_6	Numărul de angajați per pensionar	persoane
x_7	Spor migrator la 10 000 persoane	persoane
x_8	Rata de natalitate (născuți-vii la 1 000 locuitori)	persoane
x_9	Asigurarea populației cu locuințe	m ² pe locuitor
x_{10}	Numărul paturilor în spitale la 10 000 locuitori	paturi
x_{11}	Numărul de infracțiuni înregistrate la 100 000 de locuitori	infracțiuni

Sursa: elaborat de autor [70]

Ipoteza nulă H_0 este că nu există o regresie liniară multifactorială între PIB pe cap de locuitor și indicatorii din **Tabelul 4.1.1**. Conform ipotezei alternative H_1 , relația descrisă există [68]. Au fost dezvoltate trei modele de regresie liniară multifactoriale, care sunt testate în **Tabelul 4.1.2**.

Tabelul 4.1.2. Testarea ipotezei nule că parametrii de regresie sunt egali cu zero

Variabile exogene	Modelul întâi		Modelul doi		Modelul trei	
	t-statistic	p-value	t-statistic	p-value	t-statistic	p-value
x_1	2,8333	0,022	12,6032	0,000	11,9106	0,000
x_2	-0,4114	0,692	—	—	—	—
x_3	1,1006	0,303	—	—	—	—
x_4	0,5544	0,595	—	—	—	—
x_5	0,4022	0,698	—	—	—	—

x₆	-0,7795	0,458	–	–	–	–
x₇	2,3512	0,047	7,2158	0,000	6,5534	0,000
x₈	-2,3269	0,048	-1,7931	0,093	–	–
x₉	1,4476	0,186	1,9793	0,066	3,2561	0,005
x₁₀	-1,7796	0,113	–	–	–	–
x₁₁	-0,4781	0,645	–	–	–	–
Nivelul marginal al testului	2,2622	0,050	2,1190	0,050	2,1098	0,050

Sursa: elaborat de autor [70]

Analizând t-statistic și p-value, concluzionăm că numai în cazul modelului 3 se respinge ipoteza nulă că parametrii sunt egali cu zero și se acceptă ipoteza alternativă, că coeficienții de regresie liniară sunt diferiți de zero. Ca rezultat, modelele 1 și 2 sunt respinse și modelul 3 este acceptat.

Analiza de regresie a permis identificarea celor mai semnificativi factori care afectează bunăstarea populației din Republica Moldova:

$$y = 37634,482 + 5,766x_1 + 333,576x_7 + 2173,279x_9 \quad (4.1.1)$$

unde: y – Produsul Intern Brut pe cap de locuitor, prețuri curente, lei.

Este necesar să continuăm testarea acestui model. Rezultatele sunt prezentate în **Tabelul 4.1.3**.

Tabelul 4.1.3. Testarea statistică a regresiei celui de-al treilea model

Teste statistice	Valoarea
Coeficientul de determinare R^2	0,997828
Coeficientul de determinare ajustat (Adjusted R-squared)	0,997421
F-statistic	2450,124
Probabilitatea (F-statistic)	0,000000
Criteriul informațional Akaike	16,52163
Criteriul Schwarz	16,72077
Statistica Durbin-Watson	16,56050

Sursa: elaborat de autor [70]

Conform rezultatelor obținute în **Tabelul 4.1.3**, regresia liniară multifactorială, modelului al treilea, este semnificativă. Acest model

demonstrează că cel mai semnificativ impact asupra bunăstării populației îl au următorii factori:

- câștigurile salariale medii lunare brute;
- sporul migrator la 10 000 persoane;
- asigurarea populației cu locuințe.

Ca parte a analizei bunăstării populației, nivelul de trai este considerat ca un sistem de indicatori cantitativi care caracterizează veniturile, cheltuielile, condițiile de trai. Corelația dintre bunăstare și nivelul de trai poate fi exprimată cu ajutorul următorului model de regresie liniară simplă:

$$y = -10011,186 + 26,771z \quad (4.1.2)$$

$$R^2 = 0,993997 \quad (4.1.3)$$

unde: z – nivelul de trai (venitul mediu lunar disponibil pe cap de locuitor), lei;
 R^2 – R-squared.

Folosind algoritmi pas cu pas pentru a include variabile semnificative și excluzive nesemnificative, a fost obținut un model de regresie a nivelului de trai al populației din Republica Moldova:

$$z = 887 + 0,67x_2 + 0,54x_3 + 8,36x_7 - 71,33x_8 - 64D_{12} \quad (4.1.4)$$

unde: D_{12} – variabila dummy (ia valoarea 0 în fiecare an, cu excepția anului 2012; în acest an variabila fictivă ia valoarea 1).

Modelul dat este testat statistic, iar rezultatele sunt prezentate în **Tabelul 4.1.4.**

Tabelul 4.1.4. Testarea statistică a modelului nivelului de trai

Teste statistice	Valoarea
Coeficientul de determinare R^2	0,995835
Coeficientul de determinare ajustat (Adjusted R-squared)	0,993231
F-statistic	382,5195
Probabilitatea (F-statistic)	0,000000
Criteriul informațional Akaike	10,68687
Criteriul Schwarz	10,96075
Statistica Durbin-Watson	10,66152

Sursa: elaborat de autor [70]

Modelul de regresie liniară multifactorială a nivelului de trai al populației (ecuația 4.1.4) arată că mărimea medie a pensiei lunare pentru limită de vârstă, nivelul minim de existență, sporul migrator la 10 000 persoane au un impact pozitiv, iar rata de natalitate (născuți-vii la 1 000 locuitori) are impact negativ.

Potrivit modelului, creșterea natalității duce la scăderea nivelului de trai. Pentru a explica de ce acest parametru de regresie este negativ, vom analiza soldul veniturilor și cheltuielilor populației în funcție de componența gospodăriei (**Tabelul 4.1.5**).

Prin urmare, mărimea alocațiilor pentru familiile cu copii nu este suficientă. Deci, una dintre politicile sociale pe care Moldova trebuie să le promoveze este sprijinirea semnificativă a familiilor cu mulți copii (2 copii și mai mulți).

Tabelul 4.1.5. Economii (+) / deficit (-) de resurse, după componența gospodăriei, anul 2019

	Economii (+) / deficit (-) mediu lunar, lei	În % față de veniturile disponibile totale
Cu copii	-80,4	-3,28
din care cu:		
1 copil	62,8	2,14
2 copii	-136,2	-5,77
3 copii și peste	-239,3	-14,25
Fără copii	272,0	8,19

Sursa: elaborat de autor [70]

În baza cercetărilor efectuate concluzionăm că obiectivul privind evaluarea bunăstării populației și nivelului de trai în contextul stabilirii direcțiilor prioritare a politicii publice și elaborării recomandărilor a fost atins.

În primul rând, în baza analizei indicelui de prosperitate Legatum și a Indicelui Progresului Social în capitolul 1, au fost stabilite următoarele direcții prioritare ale politicii publice a Republicii Moldova:

- ocrotirea sănătății,
- educația,
- calitatea economică,
- condiții pentru întreprinzători,
- calitatea mediului.

În al doilea rând, au fost elaborate mai multe modele de regresie liniară multifactoriale. Aplicând teste statistice, au fost alese două modele:

- Modelul de regresie liniară multifactorială a bunăstării populației din Republica Moldova (ecuația 4.1);
- Modelul de regresie liniară multifactorială a nivelului de trai al populației din Republica Moldova (ecuația 4.4).

Aceste modele au permis identificarea factorilor de creștere a bunăstării și a nivelului de trai al populației din Republica Moldova, cum ar fi: câștigurile salariale medii lunare brute; sporul migrator la 10 000 persoane; asigurarea populației cu locuințe; mărimea medie a pensiei lunare pentru limită de vârstă, etc.

În baza rezultatelor cercetării, au fost elaborate următoarele recomandări privind majorarea bunăstării populației Republicii Moldova:

- asigurarea dreptului de înscriere la școala primară din localitatea de reședință prin redeschiderea școlilor închise sau construcția școlilor noi;
- îmbunătățirea calității formării profesionale și formării avansate a absolvenților instituțiilor de învățământ superior prin modificarea programelor de studii în conformitate cu modificările care au loc în știință și societate;
- promovarea în continuare a programului de stat „Prima casă”;
- elaborarea și promovarea programului de stat privind sprijinirea familiilor cu 2 copii și mai mulți;
- creșterea accesului la principalele servicii de sănătate;
- creșterea calității asistenței medicale;
- promovarea campaniilor de vaccinare și imunizare în masă;
- asigurarea creșterii economiilor brute prin elaborarea și promovarea programului de stat privind creșterea durabilă a economiei naționale și creșterea competitivității;
- îmbunătățirea calității și competitivității exporturilor;
- creșterea exporturilor de produse de înaltă tehnologie;
- reducerea sarcinii reglementărilor guvernamentale;
- creșterea disponibilității personalului calificat;
- creșterea calității apei;
- asigurarea resurselor regenerabile de apă;
- reglementarea utilizării pesticidelor.

Modelele elaborate de regresie liniară multifactorială pot fi utilizate la estimarea eficienței politicilor sociale promovate. Cu toate acestea, deoarece economia nu este statică și ar putea apărea noi circumstanțe și noi factori de impact asupra bunăstării, este necesară adaptarea modelelor la noile condiții și revizuirea periodică a coeficienților de regresie.

4.2 Perspectivile de creștere a nivelului de trai al populației țării

Anul 2020 a fost destul de dificil din punct de vedere economic. Pandemia COVID-19 și seceta severă au lovit economia, multe companii sunt în pragul falimentului, iar nivelurile sărăciei au atins proporții alarmante [35] [133].

Măsurile de carantină au oprit practic comerțul și producția industrială, iar seceta severă a provocat daune pe scară largă agriculturii. Populația ocupată a scăzut la cel mai scăzut nivel din ultimii cinci ani. După sfârșitul carantinei, economia a început să-și revină treptat, dar majoritatea indicatorilor pe termen scurt rămân negativi.

Astfel, potrivit datelor Băncii Mondiale cu privire la dezvoltarea economiei Republicii Moldova în 2021 - „La sfârșitul lunii octombrie 2020, veniturile au scăzut cu 1,7%, în timp ce principala sursă de venituri a fost impozitul pe venit și TVA la importuri. Cheltuielile publice au crescut ca urmare a măsurilor luate de autorități pentru a atenua efectele pandemiei. Prioritatea a fost acordată executării unor cheltuieli semnificative din punct de vedere social, în timp ce investițiile au scăzut cu peste 4%. Drept urmare, deficitul va ajunge la 4,5% din PIB, ceea ce va duce la o creștere a datoriei publice și a datoriei garantate public cu 4 p.p. - până la 31,4% din PIB. ”

„Pierderile legate de veniturile din salarii și reducerea remitențelor datorate carantinei în Moldova, precum și ale principalilor săi parteneri economici vor afecta negativ gospodăriile. Ne așteptăm ca sărăcia să crească cu 1,0 p.p. în acest an, la aproximativ 13%. Majoritatea activităților de investiții au fost amânate sau anulate din cauza incertitudinii. Cererea globală slabă, combinată cu seceta în 2020, va restricționa exporturile. Pe de altă parte, importurile vor scădea și din cauza consumului anemic pe tot parcursul anului. Ca urmare, contribuția exporturilor nete va fi pozitivă. În ceea ce privește producția, este de așteptat ca combinația dintre pandemie și seceta extremă să afecteze majoritatea sectoarelor economiei. ”

Incertitudinea asociată cu dezvoltarea pandemiei va menține economia sub nivelul său potențial. Numai în cazul unor condiții mai favorabile după dezvoltarea vaccinurilor, Banca Mondială prezice o creștere economică de 3,8% în 2021.

„Încrederea consumatorilor și a investitorilor se va recupera din cauza remitențelor stabilizate, a salariilor mai mari din sectorul public și a unei poziții monetare favorabile. De asemenea, se așteaptă recuperarea majorității sectoarelor, dar se estimează că nivelul din 2019 va fi atins doar în 2022. După un 2020 slab, sectorul agricol va începe să capete din nou putere. Deși probabil deficitul contului curent se va reduce, acesta se va lărgi treptat pe măsură ce economia începe să accelereze. De asemenea, se preconizează că inflația medie va scădea sub obiectivul de 5% în 2020-2021 și apoi va crește pe măsură ce redresarea se intensifică. ”

Deficitul bugetar va fi mai mare decât media istorică. În timp ce afacerile se luptă și gospodăriile sunt afectate de o creștere slabă a locurilor de muncă și a salariilor, experții se așteaptă ca situația financiară să se deterioreze din cauza veniturilor bugetare mai mici. Drept urmare, datoria publică va crește rapid, dar va rămâne relativ scăzută conform standardelor internaționale.

Conform opiniei autorilor, nivelul de trai al populației țării este o categorie multiaspectuală și, prin urmare, pentru creșterea acestuia este necesară implementarea unui șir divers de instrumente de ordin legal, social și economic. În particular, pentru perfecționarea mecanismului de creștere a veniturilor se pot aplica astfel de măsuri, precum:

- crearea de noi locuri de muncă cu salarii decente;
- creșterea ocupării forței de muncă;
- utilizarea abilităților și oportunităților calificate ale diasporei etc.

Iar pentru reducerea inegalității veniturilor populației se pot utiliza așa măsuri ca:

- creșterea salariului minim garantat de stat;
- diverse prestații sociale suplimentare etc.

Pentru creșterea veniturilor din activități economice se pot aplica:

- promovarea programelor de sprijin pentru femeile-antreprenoare;
- facilitarea accesului noilor întreprinderi inovatoare pe piața achizițiilor publice.

O parte din instrumentele care pot fi utilizate pentru aplicarea unor astfel de măsuri, precum și perspectivele de dezvoltare ale unor componente ale

nivelului de trai și ale condițiilor de trai vor fi examinate în mod mai detaliat în continuare.

Îmbunătățirea sistemului de pensii. În *Republica Moldova* se acordă o atenție masivă problemelor cu privire la asigurarea pensiilor cetățenilor, în mod regulat se propun noi inițiative și se iau noi acțiuni legislative în această direcție. Vor fi enumerate câteva dintre acestea care au fost aprobate numai în ultimii ani:

- ✓ Posibilitatea revizuirii pensiilor pentru pensionarii care lucrează;
- ✓ Indexarea pensiilor de 2 ori pe an;
- ✓ Păstrarea pensiei soțului în cazul decesului acestuia;
- ✓ Includerea pensiilor judecătorilor în sistemul unificat de calcul al pensiilor;
- ✓ Fonduri private de pensii.

Toate măsurile de mai sus au un efect pozitiv în ceea ce privește protecția socială a diferitelor categorii de pensionari. Cu toate acestea, în general, nu trebuie să uităm de principiile de bază ale oricărui sistem de pensii precum:

- ✓ garantarea unui nivel social acceptabil de asigurare a pensiilor;
- ✓ abordare echitabilă a diferitelor categorii de cetățeni atunci când se determină nivelul de asigurare a pensiei.

Și aici, fără îndoială există o lacună semnificativă de oportunități pentru dezvoltarea sistemului de pensii. În continuare, vor fi prezentate câteva propuneri de îmbunătățire a sistemului de pensii, formate pe baza unor situații reale, în care principiile de bază de mai sus au fost încălcate.

Revizuirea / indexarea pensiilor pentru pensionarii care s-au pensionat în anii '90. Faptul este că până la 70% dintre cei angajați în anii 1990 în Moldova erau angajați la întreprinderi de stat. Paradoxul de atunci era că, în general, salariile din sectorul public erau semnificativ sub nivelul de existență. Lucrătorii din domeniul educației, lucrătorii medicali, oamenii de știință, angajații diferitor instituții primeau salarii foarte mici. În consecință, o dată cu pensionarea acestor persoane, la calcularea pensiei, s-a luat în considerare acest salariu, ca urmare pensiile acestei categorii de pensionari sunt până în prezent destul de mici, în comparație cu pensiile lucrătorilor similari care s-au pensionat în următorii 5 ani. Exemplu: Pensia unui șef de departament al unui institut care s-a pensionat în 1998 este de 2500 lei, în timp ce un angajat obișnuit al unui institut similar care s-a pensionat în 2003 primește o pensie de 4500 lei. Pentru pensionarii care au lucrat după pensionare, această circumstanță negativă a fost compensată în 2020 prin recalcularea pensiilor, cu toate acestea, nu toți pensionarii care s-au pensionat în anii 1990 au lucrat ulterior timp de 10 ani (recalcularea făcută în 2020), mulți însă nu au fost în stare din motive de sănătate sau alți factori.

În consecință, pentru a asigura un calcul just al pensiilor, se propune majorarea pensiilor la acele categorii de pensionari, pensiile cărora nu au fost recalculat și ale căror salarii au fost luate în considerare conform indicatorilor „subevaluați” din anii '90. Mecanismul de decontare poate fi după cum urmează: se definesc categoriile de persoane (care au lucrat în sectorul public), se definesc specialitățile și funcțiile specifice. Când se calculează o pensie, nu se ia salariul real al unui muncitor în anii '90, ci salariul aceleiași funcții / specialități de la începutul anilor 2000.

Stabilirea pragului pentru pensiile de stat, inclusiv la indexare. După cum se cunoaște, dimensiunea pensiilor în Republica Moldova este caracterizată de un grad extrem de eterogenitate. Pensia maximă pentru un pensionar depășește 200 000 de lei, în timp ce pensia minimă este de aproximativ 1200 de lei. Pe de o parte, este adevărat că cu cât un muncitor primea un salariu mai mare și deținea alte venituri, cu atât era mai mare pensia, pe de altă parte, cu o pensie de 200 000 de lei, în mod clar nu vorbim despre un „nivel acceptabil social”. Se pare că aici se poate aplica o abordare cu coeficienți în scădere (peste un anumit nivel de salarii - cu cât este mai mare salariul, cu atât este mai mic procentul acestuia) și, desigur, astfel de pensii (toate pensiile sunt peste o anumită limită, de exemplu, de 5 ori media), ar trebui să fie incluse în totalitate (sau, de asemenea, - cu coeficienți scăzători) în indexarea pensiilor.

De asemenea, se deschid perspective largi în sfera sistemului de pensii, o dată cu adoptarea în anul 2020 a legii cu privire la fondurile de pensii private. De exemplu, doar o anumită sumă de salariu (nu mai mare de o anumită valoare) se va încadra în pensia obligatorie a statului - exact astfel încât pensia de stat garantează un „nivel acceptabil social de asigurare a pensiilor”, iar suma ce depășește pragul - angajatul are dreptul să o investească în fondurile de pensii private și să primească o pensie de orice dimensiune fără limite. Sunt posibile și alte opțiuni, în care fondul de pensii de stat și fondurile de pensii private vor interacționa perfect în beneficiul lucrătorilor și pensionarilor.

Limitarea dimensiunii pensiilor în cazul depistării fraudei în calculul salariilor angajaților din sectorul public. Atunci când se iau în considerare pensiile plătite în prezent, care se numesc „peste medie”, există un interes suficient pentru pensiile foștilor angajați din sectorul public în valoare de 20-30 mii lei, în ciuda faptului că aceste persoane atunci când lucrau, nu ocupau funcții de conducere, iar salariile erau nesemnificative. După cum se dovedește, acest lucru se întâmplă, deoarece un astfel de angajat a fost listat simultan în trei, patru, cinci și uneori șapte locuri de muncă în fiecare dintre care a primit o

„rată”, iar în unele locuri un salariu și jumătate. Cum este posibil? Este clar că, dacă o persoană lucrează pe deplin la locul de muncă, nu o poate combina fizic cu nici măcar 2 locuri de muncă - oricine lucrează în sectorul privat va spune acest lucru. Problema constă în efectuarea unui control slab în cadrul sectorului public și, în consecință, avem prezența „sufletelor moarte”. Astfel de pensionar, când era angajat, lucra, de fapt, la maximum 2 locuri de muncă și pur și simplu era „listat” în restul muncii primind un salariu (uneori acest salariu era împărțit cu persoana care „îl acoperea”). Practica acestui lucru, din păcate, este încă răspândită în țara noastră, deși, se fac eforturi semnificative pentru a combate acest fenomen, care este un element de corupție și nepotism. Deci - ar fi corect dacă, la stabilirea pensiei pentru persoanele care se pensionează și care lucrau anterior în sectorul public (sau la recalcularea pensiei pentru pensionarii care lucrează), s-ar lua în considerare și faptele combinării multiple a locurilor de muncă în același timp, că în mod clar nu este real și, în consecință, astfel de sume nu ar conta în calculul pensiei. Acest lucru ar egala cel puțin parțial poziția pensionarilor „obișnuiți” și a persoanelor care trișau până acum, și care, în plus, vor primi o pensie majorată datorită șmecheriei sale - statul nu ar trebui să încurajeze acest lucru.

Experiența Ucrainei privind sistemul de pensii. La începutul anului 2021, Ministerul Politicii Sociale din Ucraina a aprobat o majorare a pensiilor pentru pensionarii cu vârsta de peste 65 de ani, cu o vechime în muncă de cel puțin 30 de ani pentru femei și de cel puțin 35 de ani pentru bărbați. Aceasta este recalcularea standard a pensiilor asociată cu majorarea salariului minim. În Ucraina, de la 1 ianuarie 2021, salariul minim a crescut de la 5 mii la 6 mii de hrivne, prin urmare, pensia minimă va crește de la 2,1 mii la 2,4 mii hrivne, adică cu 300 de hrivne - la un nivel de 40% din salariul minim.

Categoria pensionarilor „65 plus” este considerată problematică. Acești oameni și-au câștigat principala experiență de muncă în Uniunea Sovietică. În același timp, experiența lor în sine, de regulă, este lungă, dar salariile, sau mai bine zis, ceea ce au devenit ele după indexarea pensiilor, sunt mici. Prin urmare, dimensiunea pensiilor este mică și este „ridicată” în mod tradițional în urma creșterii salariilor minime.

De asemenea, pentru 2021 a fost extins programul de suplimente la pensii pentru pensionarii cu vârsta de peste 80 de ani - 500 de hrivne suplimentare. Oamenii vor primi coplăți din ianuarie. Pensia minimă pentru această categorie este de 2,6 mii hrivne - pentru 20-25 de ani de experiență de muncă.

A doua etapă a creșterii pensiilor este programată pentru martie 2021. Ar trebui să se facă o indexare tradițională a pensiilor. Nu este realizată pentru toți pensionarii, ci doar pentru cei care s-au pensionat conform limitei de vârstă și au stagiul de cotizare necesar. Pensiile a circa 8 milioane de pensionari vor fi indexate. Indexarea în martie se va efectua conform formulei standard: 50% din dinamica salariului mediu și 50% din creșterea inflației față de anul trecut, adică 2020.

Statisticile de stat din Ucraina publică date privind inflația pentru ultimul an în ianuarie și salariile medii - spre sfârșitul lunii februarie. Acest lucru explică faptul că indexarea nu are loc la începutul anului, ci doar în martie și chiar atunci nu întotdeauna. De exemplu, în 2020 acest termen a fost schimbat la sfârșitul primăverii.

Ministerul Politicii Sociale din Ucraina promite indexarea a aproximativ 11%. Potrivit acestuia, creșterea pensiei medii (3,4 mii hrivne) va fi de 374 hrivne. Însă, coeficientul final va depinde de indicatorii inflației și salariilor medii pentru 2020 și acestea au încetinit. Inflația este considerată în decembrie față de decembrie, adică 50% din inflație va fi de aproximativ 2,5% (în decembrie 2020 - 4,9%), iar creșterea salariilor pentru 11 luni din 2020 a fost de 10% (jumătate conform formulei de indexare este de 5%). Adică, pensiile vor fi efectiv indexate cu cel mult 8%. Conform acestor calcule, pensia medie va crește cu doar 272 hrivne. Cabinetul de miniștri al țării a stabilit prin rezoluția sa data indexării pentru martie 2021.

A treia etapă de creștere a pensiilor a fost aprobată de Ministerul Politicii Sociale pentru luna aprilie. Aceasta va fi o recalculare automată pentru pensionarii care lucrează, ținând cont de evidența lor a stagiului de cotizare și a salariilor. Indexarea este concepută pentru pensionarii cu o experiență îndelungată care lucrează: de la 30 de ani pentru femei și 35 de ani pentru bărbați. Conform formulei, există o creștere de cel mult 1% din suma minimă a pensiei (17,7 hrivne). Deoarece o astfel de indexare nu a fost efectuată anul trecut, ar trebui realizată imediat în 2 ani, adică cu 2%. Însă, în orice caz, creșterea aceasta este mică - puțin mai mult de 35 de hrivne.

Inițial, pentru iulie 2021, Ministerul Politicii Sociale a aprobat mai multe recalculări ale pensiilor simultan. Prima se datorează creșterii salariului minim de la 6 mii la 6,5 mii hrivne. Pensiile pentru pensionarii cu vârsta de peste 65 de ani și dacă au un stagiul de cotizare de 30/35 ani sau mai mult ar fi trebuit să crească de la 2,4 mii la 2,6 mii hrivne (adică să ajungă la 40% din salariul minim). Însă, nu va exista o creștere a salariului minim la 6,5 mii hrivne în iulie -

conform bugetului anului 2021, acest lucru este programat pentru decembrie 2021. Prin urmare, nu va exista recalcularea pensiilor, deși Ministerul Politicii Sociale nu a eliminat încă această etapă de creștere a pensiilor din infografia sa.

Pentru luna iulie o altă recalculare a pensiilor rămâne relevantă - asociată cu o creștere a minimului de existență de la 1 iulie 2021 de la 1769 hrivne la 1854 hrivne. Pensiile minime și maxime sunt legate de minimul de existență. Recalcularea datorată creșterii minimului de existență va fi efectuată conform formulei standard: procentul de creștere (7,3%) plus 2%, adică în general - cu 9,3% - pentru întregul an. În practică, majorarea va fi împărțită în două etape (în iulie și decembrie 2021), iar pentru fiecare pensie va crește cu aproximativ 4,6%. Astfel, în 2021, pensia minimă din Ucraina va crește cu 167,5 hrivne - de la 1769 hrivne la 1933 hrivne pe lună. Însă în iulie, pensionarii vor primi doar o majorare intermediară - cu 83,7 hrivne. Adică, pensia minimă va crește în vara anului 2021 la 1854 hrivne, iar în decembrie - până la 1933 hrivne. Totodată, pensiile maxime vor crește cu 9,3% pe an. Astfel, un pensionar care primește 17 mii de hrivne va primi o majorare de aproape 1600 de hrivne pe parcursul anului. În iulie, va exista doar prima parte a majorării - aproximativ 800 de hrivne, iar restul - de la 1 decembrie. De asemenea, vor fi indexate indemnizațiile pentru victimele catastrofei de la Cernobîl, veteranii de război etc.

Începutul programului de plăți suplimentare către pensionarii de peste 75 de ani este, de asemenea, programat pentru luna iulie. Ei vor primi cu 500 de hrivne lunar mai mult. De asemenea, se preconizează creșterea plăților pentru îngrijirea pensionarilor de peste 80 de ani - până la 742 hrivne pe lună (acum 685 hrivne). Astfel, pensionarii cu vârsta de peste 80 de ani vor primi o pensie minimă de 2600 hrivne, iar cei singuri - 3342 hrivne (inclusiv plăți de îngrijire).

A cincea etapă a creșterii pensiilor este programată pentru decembrie 2021. În primul rând, va exista o recalculare din cauza creșterii salariului minim la 6,5 mii hrivne, concepută pentru pensionarii cu vârsta de peste 65 de ani, cu o experiență de 30/35 de ani, care vor primi încă plus 200 hrivne la pensia minimă (va crește de la 2,4 mii la 2,6 mii hrivne). În al doilea rând, costul vieții se schimbă din nou și va exista o recalculare a pensiilor minime și maxime. În decembrie 2021, minimul de existență pentru persoanele cu dizabilități va crește la 1934 hrivne. În consecință, pensiile minime vor „atinge” aceeași sumă. Cei care primesc plăți maxime vor primi a doua parte a majorării (prima în iulie), aproximativ 4,6% din pensie. Ca rezultat, toate indemnizațiile (pentru o experiență suplimentară de muncă, pentru persoanele cu dizabilități, victimele catastrofei de la Cernobîl și altele) vor fi recalulate cu același procent (4,6%).

Ianuarie 2021 și toate lunile următoare vor fi un test pentru pensionarii cu puțină experiență. De la 1 ianuarie 2021, ei riscă să rămână fără bani. La etapa lansării reformei pensiilor în 2017, au fost actualizate normele de vechime pentru pensionare. În 2018, pentru a se pensiona la 60 de ani, trebuia persoana să aibă cel puțin 25 de ani de experiență. Dacă putea confirma o experiență profesională de 16-25 de ani, atunci momentul pensionării era de 63 de ani, dacă 15-16 ani - 65 de ani. Ulterior, în fiecare an aceste cifre au crescut cu un an, iar pentru cei care se vor pensiona în 2021, acestea constituie:

- pentru pensionarea la 60 de ani - cel puțin 28 de ani de experiență,
- pentru pensionarea la 63 de ani - de la 18 la 28 de ani,
- pentru pensionarea la 65 de ani - de la 15 la 18 ani.

Însă, în anul 2017, a fost stabilită o perioadă de tranziție până la 1 ianuarie 2021. Dacă nu a existat suficientă experiență de muncă înainte de a se pensiona la 60 de ani, atunci de la această vârstă i se alocă așa-numita pensie socială. O persoană o primea până la vârsta de 65 de ani (dacă există cel puțin 15 ani de experiență) sau mai mult (dacă experiența a fost mai mică). La sfârșitul anului trecut, guvernul a decis ce să facă cu astfel de pensionari. Inițial, perioada de tranziție a fost planificată a fi prelungită până în 2021.

Suport pentru familiile cu mulți copii. *Familiile cu mulți copii* reprezintă unul dintre grupurile cele mai vulnerabile de populație. Datorită numărului mare de membri ai familiei, în special de persoane dependente, veniturile disponibile și cheltuielile de consum ce revin în medie la o persoană sunt mai mici decât la familiile mai puțin numeroase. Din aceste motive o mai mare pondere a cheltuielilor se direcționează spre necesitățile de bază. Prin urmare, este nevoie de a susține aceste familii prin măsuri de suport care pot compensa o parte de cheltuieli sau pentru a reduce o parte din acestea, în special din acele care nu sunt de bază. O astfel de măsură comprehensivă ar fi introducerea unui card sau certificat de familie cu mulți copii (3+) care ar permite obținerea anumitor servicii/bunuri/lucrări sau reduceri la acestea după exemplul unor țări sau organizații internaționale. Letonia oferă familiilor numeroase un act numit Certificat al familiei onorifice letone (3+ Ģimenes karte)[22-28] [157-158].

Acesta servește drept document care confirmă faptul că trei sau mai mulți copii cu vârsta sub 18 ani cresc în familie. Proprietarii acestui card pot primi diverse reduceri pentru serviciile furnizate de stat, autoritățile locale și companiile private. De exemplu, poate fi folosit pentru a obține reduceri la teatre, pentru a cumpăra haine, cărți sau pentru a realimenta mașina. Antreprenorii sunt încurajați să participe la acest program și, de fapt, mulți dintre

ei sunt părinți ai familiilor numeroase. Reducerile pot varia de la 5% la 50%. În fiecare an, cardul trebuie reînnoit, deoarece este valabil pe parcursul unui singur an. O altă măsură asemănătoare este Cardul european de familie numeroasă, proiect al Confederației europene pentru familii numeroase (ELFAC) [51].

Scopul principal al acestui card este de a permite familiilor să aibă acces la ofertele altor țări membre ale Confederației (din care Moldova nu este membră) în timpul călătoriei cu familia sau în timpul șederii temporare în altă țară europeană. ELFAC asigură cele mai bune condiții pentru familiile care călătoresc în Europa în țările asociate. Cardul permite să fie recunoscută calitatea de familie numeroasă, atunci când se află într-o altă țară europeană pentru a obține acces la reduceri și beneficii în diferite țări europene. ELFAC lucrează în prezent pentru a stabili acorduri cu companii pentru a obține cele mai bune oferte pentru familiile numeroase.

Cardul este rezervat familiilor cu 3 sau mai mulți copii sub 26 de ani. Cardul expiră după un an și se poate utiliza pentru călătorii în alte țări europene decât ale familiei de origine. Cardul este doar pentru familie și nu poate fi folosit de alții. Familiile pot solicita cardul până când cel mai mic copil ajunge la vârsta de 26 de ani. Prețul acestuia este de 10 € pentru membrii asociațiilor de familii numeroase sau 25 € pentru nemembri (50 € în Spania) și are valabilitatea timp de 1 an și nu este valabil în propria țară. Un astfel de card/certificat analog se poate stabili la nivel de țară, efectele căruia să poată fi valabile pe teritoriul statului, iar pentru a beneficia de Cardul european de familie numeroasă Moldova ar putea adera la ELFAC.

În contextul actual al digitalizării diferitor procese și activități umane ar fi nevoie de a integra acest card/certificat în sistemul de servicii electronice al țării, inclusiv aplicând și tehnologia codurilor Quick Response.

Perspectivile dezvoltării accesului la locuință. În 2020, în Republica Moldova au fost emise noi credite ipotecare (împrumuturi emise pentru achiziționarea de imobile rezidențiale) în valoare de 2,81 miliarde lei, sau cu 13% mai puțin decât în 2019. În 2020, în cadrul Programului „Prima Casă”, au fost emise 2 321 de împrumuturi pentru un total de 1,16 miliarde de lei. La sfârșitul anului 2020, soldul împrumuturilor emise de băncile Republicii Moldova în cadrul Programului Prima Casă se ridică la 2,47 miliarde lei, ceea ce reprezintă 5,42% din portofoliul total de credite și 31,38% din portofoliul de credite ipotecare. Între 2018 și 2020 portofoliul de credite ipotecare în Republica Moldova s-a triplat.

Potrivit BNM, dintr-o parte, creditarea ipotecară are avantaje majore: crește accesibilitatea imobilelor pentru populație și totodată stimulează dezvoltarea unor sectoare economice, precum cel al construcțiilor. Din altă parte majorarea în exces a creditelor ipotecare presupune și unele riscuri, cum ar fi majorarea temporară a prețurilor imobiliare, formarea bulelor speculative, care, în cazul unei recesiuni economice sau ca urmare a unei înăspriți a condițiilor creditării, poate duce la o prăbușire a prețurilor pe piața imobiliară, la falimentul debitorilor vulnerabili în cazul unei creșteri a ratelor dobânzii flotante. Rata medie de neconformitate în sectorul bancar pentru creditarea imobiliară a fost de 3,2%, potrivit datelor de la sfârșitul anului 2020, când a existat o dezvoltare nefavorabilă care a început cu o rată de 2,6%. Rata medie a împrumuturilor cu probleme totale din sector este de 7,4%, iar la începutul anului 2020 era de 8,5%. În astfel de cazuri, precum creșterea în exces a creditelor ipotecare, BNM poate să stabilească limite de împrumut (de exemplu, cota noilor împrumuturi emise în acest sector să nu depășească 15%).

Cu toate acestea, următoarele etape ale programului "Prima casă" ar fi necesar să includă și alte categorii de persoane vulnerabile pe lângă cele deja cuprinse în etapele actuale.

Perspectivile accesibilității consumatorilor la energie electrică. Consumatorii rezidențiali din Republica Moldova care sunt deserviți de Premier Energy LLC, ale căror instalații casnice sunt conectate la rețele de distribuție de joasă tensiune - 0,4 kV, vor plăti mai puțin pentru electricitate în 2021. Proiectul de rezoluție care prevedea o reducere a tarifului cu 17 bani la 151 bani/kWh a fost inclus pe ordinea de zi a ședinței Agenției Naționale de Reglementare în Energetică și decizia privind aceasta a intrat în vigoare la 1 februarie 2021. Astfel, clienții Premier Energy conectați la rețelele de distribuție de joasă tensiune vor plăti 1 lei 51 bani per kWh. Prețul vechi era de 1 leu 68 de bani. În ceea ce privește consumatorii din nordul țării, aceștia vor plăti 2 lei și 4 bani. Până acum, electricitatea i-a costat 2 lei și 14 bani pe kWh.

Ultima dată când s-a modificat tariful pentru energie electrică a fost la sfârșitul lunii iulie 2020. La acel moment, o reducere de 21 de bani a fost aprobată pentru consumatorii casnici deserviți de Premier Energy LLC, iar tariful stabilit era de 168 de bani/kWh.

4.3 Sporirea nivelului de trai în zonele rurale – factor principal de dezvoltare durabilă

Direcțiile principale de susținere a populației în mediu rural

Sprijin de stat pentru fermieri în agricultură. Condițiile socio-culturale și economice din zonele rurale ale Republicii Moldova au format un domeniu specific de activitate pentru persoanele care sunt în principal angajate în activități agricole. Unele dintre principalele activități în agricultură în rândul locuitorilor din zonele rurale ale țării sunt viticultura și vinificația, cultivarea fructelor și legumelor, producerea zahărului și a uleiului vegetal, cultivarea și prelucrarea tutunului, producția de cereale, apicultura, creșterea animalelor, producția de carne și lapte, etc.

În ultimii ani, preponderent contribuția agriculturii la formarea Produsului Intern Brut este aproape de 10%, iar împreună cu industria prelucrătoare aceasta depășește 15%. Produsele agricole și agroalimentare asigură în mediu 35% din exportul produselor autohtone. Totodată, în spațiul rural trăiesc peste jumătate din populația țării, iar agricultura fiind principala îndeletnicire și sursă de venit.

Din anul 2010, pe lângă Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (denumirea actuală - Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului) a fost instituită Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), o instituție ce avea ca responsabilitate pentru gestionarea resurselor financiare destinate pentru susținerea producătorilor agricoli, monitorizarea repartizării acestora și evaluarea cantitativă și calitativă a impactului generat de măsurile de susținere a agriculturilor de către stat.

Conform datelor AIPA [166], dinamica fondului de subvenționare a producătorilor agricoli în perioada anilor 2011-2020 a fost în creștere de la 400 milioane lei până la 1200 milioane lei și numărul de beneficiari de subvenții post-investiționale a crescut de la 1088 până la 7448.

În 2020, aproximativ 1780 de producători agricoli au primit subvenții din Fondul pentru agricultură și dezvoltare rurală. În același timp, la începutul anului 2020, în Moldova existau 133 589 de gospodării țărănești, la care ar trebui de adăugat zeci de mii de SRL-uri angajate în activități agricole, precum și sute de societăți pe acțiuni, cooperative și chiar 2 ferme colective. Astfel, se poate afirma că puțin mai mult de 1% dintre fermieri au primit subvenții agricole.

În total, în anul 2020, AIPA a recepționat 7448 cereri de acordare a sprijinului financiar în sumă de 1216,8 milioane lei. Dintre acestea, doar 24% au

fost satisfăcute, adică 1783 de cereri pentru suma de 312,17 milioane lei. În pofida faptului că în perioada de raport, când sectorul agricol a suferit pierderi în urma calamităților naturale și i-a fost compromisă recolta așteptată, suma subvențiilor solicitate de producătorii agricoli față de suma subvenției solicitată în anul 2019 a sporit cu 34 milioane lei. Din sursele financiare pentru anul 2020, AIPA a achitat ca subvenții post-investiționale 828,95 milioane lei.

Majoritatea solicitanților au cerut granturi pentru dezvoltarea infrastructurii post-recoltare și procesare, crearea plantațiilor perene, achiziționarea de mașini și echipamente agricole, dezvoltarea sectorului zootehnic și achiziționarea animalelor de reproducție.

Majoritatea cererilor de subvenții au fost depuse de fermieri din raioanele Hâncești, Briceni, Edineț, Cahul și Ștefan Vodă. În același timp, cea mai mare sumă solicitată a fost înregistrată în raioanele Briceni și Hâncești, în valoare de 65,9 milioane de lei, respectiv 64,1 milioane de lei pe raion.

Potrivit AIPA, nu s-au solicitat sume pentru implementarea măsurii 5 - stimularea investițiilor în achiziționarea de sisteme de irigații, sisteme anti-îngheț și instalații antigrindină. Acest lucru se întâmplă într-un moment în care fermierii din acest an au înregistrat pierderi uriașe din cauza secetei și au apelat la guvern pentru ajutor și subvenții mai mari.

De asemenea, au fost acordate zero subvenții celor care au solicitat Submăsura 2.5 - sprijin pentru promovarea și dezvoltarea agriculturii organice.

Suma subvențiilor anuale acordate fermierilor este de aproximativ un miliard de lei.

Urmează a fi realizate de către AIPA [166]:

- modernizate 15,3 km de drumuri publice locale care asigură accesul la bunuri ale domeniului public de interes local;
- reabilite 23,3 km de sisteme ce alimentează cu apă;
- reconstruite 2 stații de pompare a apei;
- reabilite 5 km de sistem de canalizare.
- modernizate 40 km de iluminat stradal;
- achiziționate 18 vehicule și 34 echipamente de deszăpezire și întreținere a spațiilor verzi;
- renovate 14 clădiri publice (4 grădinițe, 6 case de cultură, 2 centre comunitare, 1 centru de sănătate și 1 școală).

Compensarea parțială a costurilor de irigații ale fermierilor. În 2020, Cabinetul de Miniștri al Republicii Moldova a modificat o serie de prevederi ale

regulamentului privind procedura de distribuire a fondurilor din Fondul național pentru dezvoltarea agriculturii și zonelor rurale. Printre altele, guvernul a dublat valoarea compensației parțiale pentru costurile de irigații ale fermierilor. În 2021, subvenția se va ridica la 2,4 lei (0,14 dolari SUA) pentru fiecare metru cub de apă pompat în terenurile agricole.

În Moldova, agricultura irigată este împărțită în mod convențional în două categorii: „mică” și „mare”. Prima se referă la sistemele de irigații construite de întreprinderile agricole private și deținute de acestea, iar a doua se referă la sistemele de irigații centralizate, care se află pe bilanțul agenției de stat „Apele Moldovei”.

Zece sisteme centralizate capabile să furnizeze apă la 13 mii de hectare de teren agricol în 30 de așezări din Republica Moldova au fost reabilitate în ultimii cinci ani în cadrul programului Compact pe baza fondurilor corporației americane Millennium Challenge. Conform termenilor programului, sistemele de irigații modernizate rămân în bilanțul Apele Moldovei, dar gestionarea acestora a fost transferată asociațiilor neguvernamentale ale fermierilor-irigatori. În plus, încă 14 sisteme de irigații centralizate, nu actualizate, dar funcționale, subordonate agenției de stat, începând din acest an, sunt în proces de transfer al competențelor administrative către asociațiile utilizatorilor de apă.

Printre alte funcții de management, asociațiile stabilesc tarife pentru serviciile de pompare a apei în câmpuri. În ultimele trei sezoane agricole, tarifele au fost de aproximativ 3-7 lei pe metru cub de apă (în funcție de numărul de membri, de suprafața terenurilor irigate dintr-una sau o altă asociație etc.). Experții observă că „taxa de apă” pentru irigații în Moldova este semnificativ mai mare decât în multe alte țări din regiune.

În total, aproximativ 30 de mii de hectare de teren agricol sunt situate în zona de funcționare a sistemelor de irigații centralizate din Moldova. De fapt, nu mai mult de 4-5 mii de hectare din ele au fost irigate în ultimii ani - în principal - plantații de legume, fructe de pădure și fructe, precum și sfeclă de zahăr. Aceeași cantitate de teren este udată prin irigații „mici”.

Dezvoltarea de locuri de muncă alternative în zonele rurale ar trebui să devină una dintre prioritățile politicii de stat, deoarece, potrivit experților, în viitor, „forța de muncă va continua să fie inevitabil eliminată din producția agricolă”. Potrivit experienței țărilor dezvoltate, veniturile din activități alternative în zonele rurale pot ajunge la 50% în Europa și 90% în SUA. În acest sens, ca reacție la schimbarea condițiilor de viață, la noile relații socio-economice, este necesară revizuirea și extinderea domeniului de activitate al

populației care locuiește în zonele rurale ale țării. Se poate presupune că cele mai promițătoare în acest caz sunt: furnizarea de servicii, dezvoltarea turismului rural, dezvoltarea meșteșugurilor și artizanatului popular, extinderea sectorului comerțului, extinderea activităților antreprenorilor din întreprinderile mici din peisajul rural etc. De exemplu, specializarea populației în dezvoltarea turismului în zonele rurale necesită eforturi mari și investiții financiare, care ar putea deveni cea mai promițătoare soluție pentru fermieri, o locomotivă pentru dezvoltarea economiei în zonele rurale, pentru a evita o ieșire masivă a populației către orașe, migrația în străinătate și alte fenomene sociale negative. Proiectele turistice ar trebui să includă o varietate de excursii, „cu scopuri diferite: cunoașterea culturii; turism de îmbunătățire a sănătății, pelerinaj, turism educațional, etnografic, sportiv, de aventură, ecologic, nostalgic; pescuit, vânătoare, relaxare etc.”.

În Moldova, turismul rural (centre turistice, case de oaspeți și hoteluri rurale, campinguri, colibe de luat masa cu bucătărie tradițională moldovenească etc., locuri pitorești ale republicii, muzee și mănăstiri) nu au primit încă suficientă dezvoltare. Situația este complicată de lipsa drumurilor, de infrastructura insuficient dezvoltată și de întreținerea deficitară a monumentelor arhitecturale. Cu toate acestea, cu sprijinul guvernului, ca și în țările dezvoltate, acesta poate deveni sursa principală sau suplimentară de venit pentru săteni. Pentru a rezolva aceste probleme, este necesar să se dezvolte măsuri de sprijin de stat pentru angajarea alternativă a sătenilor în vederea reorientării acestora din sfera producției în sfera furnizării de servicii, iar acest lucru va necesita soluționarea unui număr de probleme, precum:

- ✓ Pentru a asigura accesul la siturile turistice sunt necesare eforturi de stat și investiții de fonduri pentru dezvoltarea infrastructurii turistice în zonele rurale, a ingineriei și a infrastructurii sociale, care ar trebui să aibă ca scop extinderea construcției drumurilor pavate în așezări, îmbunătățirea sistemului de alimentare cu apă și pentru tratarea apelor uzate.

- ✓ Oferirea asistenței activităților companiilor de turism în dezvoltarea turismului rural. Pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor turistice, este necesară crearea unei rețele de servicii specializate. Continuarea promovărilor publicității eficiente, dezvoltarea de scheme și hărți ale traseelor turistice.

- ✓ Păstrarea muzeelor, mănăstirilor și altor monumente ale comorilor naționale. Asigurarea extinderii și îmbunătățirii aprovizionării cu transportul pentru zonele rurale, precum și o reducere a costului acestor servicii pentru locuitorii din mediul rural.

✓ „Este necesar de schimbat paradigma educației rurale. Până în prezent, învățământul rural – mediu și mediu special avea ca scop formarea lucrătorilor agricoli. În mediul rural, în primul rând, este nevoie de specialiști din alte profesii - specialiști în domeniul turismului și serviciilor, în domeniul serviciilor pentru consumatori, organizatori ai cooperativelor etc."

✓ Necesitatea depunerii eforturilor pentru promovarea și popularizarea agroturismului în zonele rurale. Asigurarea unei campanii largi de informare folosind toate mijloacele media posibile. Infrastructura turistică dezvoltată în zonele rurale contribuie la dezvoltarea rurală durabilă, deoarece permite: crearea de locuri de muncă suplimentare; creșterea veniturilor locuitorilor din mediul rural, în special a proprietarilor de case de oaspeți și a hotelurilor rurale, a personalului de servicii; extinderea producției și comercializarea produselor agricole produse de gospodării; asigurarea unei creșteri a producției de artizanat și, mai ales, de suveniruri; creșterea veniturilor fiscale la bugetele locale datorită apariției întreprinderilor mici și a antreprenorilor privați individuali implicați în activitatea de turism; modernizarea infrastructurii gospodăriei locale; promovarea dezvoltării îndeletnicirilor și meșteșugurilor populare.

✓ Încurajarea extinderii programelor de dezvoltare rurală în scopul utilizării activelor precum terenurile și clădirile pentru a fi utilizate în sectorul non-agricol de către agenții economici interesați.

Politica de stat pentru dezvoltarea de locuri de muncă alternative pentru populația rurală ar trebui să joace un rol major în crearea unui mecanism de sprijin legat de organizarea și stimularea dezvoltării unor tipuri de locuri de muncă non-agricole pentru populația rurală. Este necesar să se ofere un sistem de operare real care să aducă beneficii garantate. Există „două modalități de sprijin. Pe de o parte, aceasta este crearea unui mic sistem de împrumut în zonele rurale pentru a sprijini financiar inițiativa rezidenților înșiși. Pe de altă parte, este nevoie de sprijin de stat (regional, municipal) pentru afaceri de risc, care vizează diversificarea producției agricole."

Politica care vizează dezvoltarea de locuri de muncă alternative în zonele rurale stimulează dezvoltarea economică și socială a zonelor rurale ale țării. Stimularea afacerilor în zonele rurale, informarea și sprijinul financiar care vizează dezvoltarea infrastructurii zonelor rurale contribuie la dezvoltarea zonelor rurale și la creșterea interesului tinerilor de a lucra în mediul rural.

4.4 Alte măsuri social-economice orientate spre sporirea bunăstării populației țării

Magazinul social. În ziua de astăzi, păturile social-vulnerabile ale populației țării noastre, precum ar fi pensionarii, veteranii, persoanele cu dizabilități, familiile cu mulți copii, sunt limitate în resurse financiare. Deschiderea de magazine sociale în întreaga țară, împreună cu alte măsuri de susținere socială – ar putea deveni una dintre cele mai eficiente măsuri de sprijin financiar al categoriilor de populație cu venituri mici. În aceste magazine, toate categoriile de persoane cu venituri mici ar avea posibilitatea de a procura produse de primă necesitate la prețuri accesibile. Această măsură ar oferi oamenilor sentimentul că mărfurile sunt cumpărate, și nu cerute de pomană, ceea ce înseamnă că ei își vor menține onoarea și nu vor obține un complex de inferioritate. Pe de altă parte, posibilitatea de a face cumpărături, chiar și de cei care au mijloace financiare foarte modeste vor provoca în persoanele cu venituri mici mai puține temeri și frică de incapacitatea de a se asigura cu bunuri de prima necesitate.

Experiența internațională arată că acest tip de asistență socială este deja acordat în diferite țări. De exemplu, în capitala Poloniei, Varșovia, datorită fundației neguvernamentale „Unul altuia”, în anul 2010 a fost deschis primul magazin social. El a devenit un element semnificativ al sistemului de susținere a persoanelor care sunt expuse riscului de excluziune socială. Acesta este un magazin destul de atipic, deoarece aici persoanele cu un statut special, pot procura produse alimentare de bază nu la prețul de piață, ci la un preț mult mai mic. Mecanismul se bazează pe faptul că inițial personalul fundației, încearcă să negocieze cu furnizorii cele mai acceptabile prețuri, care ulterior va fi acoperit din bugetul fundației.

În Germania, pentru cei care au venituri modeste sau trăiesc doar din indemnizații, există magazine sociale, unde sunt aduse produse de calitate comercializate la un preț simbolic. Astfel, dacă într-un magazin obișnuit putem cumpăra cartofi la 50 de eurocenți pe kilogram, atunci în magazinul social pentru aceeași sumă de bani putem cumpăra 3 kilograme. Intrarea în aceste magazine este permisă doar la prezentarea bonus cardului specializat.

În scopul de a ajuta persoanele cu venituri mici, în orașul București în anul 2014, a fost organizat Complexul de Servicii Sociale OMINIS care și-a deschis porțile pentru persoanele defavorizate: copii, bătrâni și persoane cu handicap.

Complexul are o suprafață de 3800 de mp și deservește zilnic un număr de 300 de persoane. În cadrul acestui complex funcționează un magazin social unde în schimbul prestării unor ore de voluntariat în cadrul complexului OMINIS, persoanele fără posibilități materiale pot obține diverse produse alimentare și nealimentare – provenite din donații individuale și corporate.

În Republica Moldova, de asemenea, există experiența de deschidere a unor astfel de magazine. Astfel, recent, în orașul Orhei, din banii alocați de la bugetul local, au fost deschise magazine sociale în diferite cartiere ale orașului care deservește pensionarii, persoane cu nevoi speciale și veteranii pe baza cardurilor sociale eliberate lor. Această categorie de cetățeni poate cumpăra produse alimentare și mărfuri industriale la prețuri cu 7-20% mai mici decât în alte centre comerciale. Acest proiect social este implementat de către întreprinderea orășenească „Piață și comerț”. Datorită gestionării eficiente, compania a reușit în ultimele luni de a mări considerabil profiturile din activitatea proprie. Resurse suplimentare obținute au permis pieței orășenești de a deschide patru magazine sociale și de a compensa prețul la unele tipuri de bunuri vândute în aici.

În rețeaua de comerț GREEN HILLS Market tuturor pensionarilor se oferă o reducere de 5% pentru toate cumpărăturile. Reducerea este valabilă la prezentarea la casă a legitimației de pensionar. Rețeaua de magazine LINELLA situate în toate regiunile Republicii Moldova și în capitală regulat vine cu tot felul de promoții și reduceri, programe sociale. Pentru pensionari, este o zi pe săptămână, când ei pot cumpăra tot ceea ce au nevoie la un discount de 15%.

Astfel, alături de alte măsuri eficiente de protecție socială a grupurilor vulnerabile ale populației, cum ar fi: tichete de masă, scăderea prețurilor la unele bunuri de prima necesitate și altele – proiectul deschiderii magazinelor sociale merită o atenție specială, deoarece este o verigă importantă a protecției sociale a populației și poate influența asupra reducerii ratei sărăciei în țara noastră.

Transport public gratuit. Transportul public gratuit reprezintă o măsură care este orientată spre creșterea nivelului de trai al populației. Acoperirea cheltuielilor pentru utilizarea în masă a transportului public poate fi efectuată din contul veniturilor provenite din achitățile fiscale a agenților economici. Prima țară care a introdus prestarea de servicii gratuite de transport public este Luxemburgul (din 29 februarie 2020). Această măsură socială este practică și de unele centre urbane: Tallinn (integral), Voronezh (parțial).

Beneficiile din introducerea sistemului de transport public gratuit sunt:

- Economiiile din eliminarea cheltuielilor pentru fabricarea și comercializare biletelor de călătorie;
- Economiiile din anularea turnichetelor și validatorilor din transportul public;
- Reducerea cheltuielilor de salarizare prin suspendarea activității controlorilor de trafic, bilete și legitimații în transport public;
- Lipsa necesității de aprovizionare cu echipament destinat personalului angajat în deservirea serviciului de colectare a taxei pentru transport public și a controlorilor (salopete, dispozitive pentru verificarea și emiterea biletelor etc.).

Un plus semnificativ constă în creșterea atractivității utilizării unui astfel de transport de către cetățeni și turiști, datorită statutului gratuit al transportului public, ce prin urmare va duce spre refuzul unora dintre aceștia în utilizarea vehiculelor personale pentru deplasarea la serviciu, studii, centre comerciale și de agrement etc. Reducerea numărului de mașini private pe străzile orașelor poate duce la o reducere constantă a congestiei traficului și la o scădere a probabilității blocajelor de trafic, care se formează în același timp din cauza distanței semnificative dintre locul de trai și destinație.

În literatura de specialitate întâlnim și opinii opuse, conform cărora există impedimente promovării acestei măsuri, deoarece prestarea serviciilor de transport auto al pasagerilor este mult mai costisitoare comparativ cu serviciilor de transport electric.

Estonia a devenit prima țară europeană care a introdus pe marea parte a teritoriului său servicii de transport public gratuit. Pasagerii pot folosi autobuzele municipale gratuit în 73% din districte de la data de 1 iulie a anului 2018.

Serviciile de transport public în orașul Tallinn sunt complet gratuite pentru rezidenții din oraș, persoanele vârstnice (peste 65 de ani), copiii de sub 7 ani, pentru persoanele ce însoțesc copilul cu vârsta până la 3 ani, copiii și persoane cu dizabilități fizice și psihice grave precum și însoțitorii acestor persoane, lichidatorii accidentului de la centrala nucleară de la Cernobîl. Pentru locuitorii din Tallinn și studenții înregistrați în baza de date a sistemului de informații educaționale din Estonia (EHIS), este necesară doar achitarea a 3 euro per persoană, pentru a avea acces la serviciul de transport public gratuit. După cum a arătat practica, acest lucru are un efect pozitiv asupra ecologiei urbane, deoarece numărul de mașini private scade, iar numărul de tramvaie, troleibuze și vehicule monorail ecologice crește.

În spațiul european anume Luxemburgul este primul stat care a implementat măsura socială studiată. Datorită funcționării gratuite a transportului public, autoritățile Luxemburgului planifică să elibereze drumurile de traficul autovehiculelor personale. Cheltuielile necesare inițiativei în sumă de 41 de milioane de euro vor fi acoperite din impozite.

Alt stat care a decis să urmeze pilda Luxemburgului este Germania. Această inițiativă s-a cristalizat pe fondalul amenințărilor UE de a impune amenzi enorme pentru poluarea aerului. Analiza SWOT a implementării politicii de prestare gratuită a serviciilor de transport public în centrele urbane din Germani, a arătat că în cazul orașului Monheim din Renania de Nord-Westfalia, care găzduiește 44 de mii de persoane, trezoreria va pierde aproximativ trei milioane de euro. Însă, totuși, această măsură are și puncte tari, va crește numărul pasagerilor în transportul public urban și se va micșora numărul vehiculelor private în trafic. Deoarece în perioada anilor 2012-2019 distanța totală anuală parcursă de vehiculele private a crescut de 1,5 ori, implementarea politicii analizate este vitală pentru orașul Monheim. Totuși, din cauza constrângerilor bugetare nu toate centrele urbane din Germania pot să-și permită prestarea de servicii gratuite de transport public.

În Republica Moldova are loc procesul de introducere a metodei de plată prin carduri bancare pentru folosirea transportului public, ceea ce în afară de beneficiile legate de scăderea masei monetare fizice în circulație, mai suportă și deficiențe, precum ar fi lipsa cardurilor bancare la unele grupe social, precum ar fi copiii și vârstnicii.

Rețeta digitală pentru pacient. Digitalizarea rețetei medicale este una dintre cele patru proiecte e-tervis (e-sănătate) din Estonia ce sunt inițiate la nivel național (istoricul digital al sănătății, înregistrarea digitală, imaginea digitală și prescripția digitală). În prezent, serviciile includ o rețetă digitală și un card digital al dispozitivului medical.

Rețeta electronică este prescrisă prin intermediul dispozitivelor computerizate și nu este tipărită pe suport de hârtie. Rețeta prescrisă este ulterior transmisă direct de pe calculatorul medicului către centrul de prescripție medicală. Centrul de prescripție medicală reprezintă o bază de date electronice, care este angajată în prelucrarea rețetelor digitale (medicamente, alimente pentru copii, dispozitive medicale). Conform sistemului dat, atunci când persoana merge la farmacie pentru a procura medicamente, trebuie să aibă un document de identitate cu o fotografie și un cod personal, de exemplu, un act de identitate, permis de conducere, buletin sau pașaport. În cazul procurării medicamentului în

interesul altei persoane, trebuie să deții informații privind codul personal. Utilizând codul personal al pacientului, farmacistul poate găsi cu ușurință informațiile de care are nevoie în centrul de prescripție medicală. Pentru comoditate toate rețetele digitale sunt vizibile pe portalul de stat eesti.ee.

Pentru comoditatea pacienților, în cazuri excepționale, cum ar fi în timpul unei vizite la domiciliu sau în cazul unei întreruperi de curent electric, medicul este în drept să prescrie o rețetă pe suport de hârtie. Medicamentele cu prescripție digitală pot fi achiziționate de la toate farmaciile din Estonia.

La întocmirea unei rețete digitale, pacientul poate restricționa dreptul de procurare a medicamentului. Deși, în mod implicit, toate rețetele sunt deschise, medicul are dreptul de a schimba statutul rețetei prescrise.

Există trei tipuri de rețete digitale:

- 1) Rețeta privată – rețetă ce oferă dreptul de a achiziționa medicamentul doar pacientului căruia i-a fost prescris.
- 2) Rețeta de încredere – o rețetă care este achiziționată într-o farmacie de pacient sau de persoanele ce au fost împuternicite de el prin intermediul portalului pacientului.
- 3) Rețeta deschisă – reprezintă o rețetă care poate fi utilizată de orice persoană care cunoaște codul personal al pacientului. Cumpărătorul este obligat să prezinte în același timp și documentul său de identitate, iar codul său personal de identificare trebuie să fie înregistrat în centrul de rețete. Farmacistul găsește prescripția corectă în centrul de prescripție medicală pe baza codului personal. Codul personal al cumpărătorului este, de asemenea, scris pe rețetă. Dacă există mai multe rețete, atunci persoana care procură medicamente trebuie să se cunoască denumirea medicamentului necesar sau ingredientul activ.

Începând cu data de 1 iunie a anului 2020, rețeta digitală din Estonia este valabilă și în farmaciile Finlandei. Atunci când are loc procurarea medicamentelor în baza unei rețete digitale, o persoană trebuie să aibă doar un act de identitate sau buletin. Procesul de rambursare a medicamentelor este același ca și în cazul rețetei pe suport de hârtie. În Finlanda, o persoană asigurată în Estonia trebuie să plătească mai întâi costul integral al medicamentului prescris în Estonia. Se poate returna ulterior suma achitată pentru medicamente, în baza cererii de returnare și bonului ce atestă acțiunea de procurare a medicamentului, care sunt expediate și prezentate fondului de asigurare a sănătății.

Alte țări ale Uniunii Europene se alătură treptat proiectului de prescripție digitală transfrontalieră, iar medicamentele pot fi achiziționate pe baza unei prescripții digitale din alte țări ale UE în afară de Finlanda.

Conform strategiei de furnizare a medicamentelor pentru populația Federației Ruse până în 2025, una dintre principalele priorități orientate spre îmbunătățirea practicii utilizării medicamentelor este introducerea unui sistem de prescripție medicală care va fi integrat în farmacoterapia națională. Totuși, este necesar de remarcat că în Federația Rusă, încă nu a fost elaborată o definiție legislativă a conceptului de „rețetă electronică” (e-prescripție) și a conceptului de „transfer electronic de rețete”. Pasul efectuat de Federația Rusă este o etapă de tranziție spre promovarea politicii de digitalizare a prescripțiilor medicale.

Centrul pentru Asigurări Federale de Sănătate și Servicii Medicare și Medicaid (SUA) abordează sistemul de prescriere electronică (E-prescriere) ca un sistem electronic pentru eliberarea și transmiterea rețetelor, ca schimb de informații și planul de tratament prin suport electronic – direct sau prin intermediul unui rețea specială – între un profesionist din domeniul sănătății, un medic care prescrie medicamentul, un distribuitor și un manager de beneficii pentru farmacii (Pharmacy Benefit Managers).

Trebuie remarcat faptul că această formulare acoperă și transmiterea electronică a prescripțiilor. ETP (Electronic Transfer of Prescriptions) și EA (Electronic Appointments – programări electronice) sunt părți complementare ale unui singur întreg, care poate fi numit Sistemul de Prescripție Electronică (SPE). Deja din definiția de mai sus, rezultă că diferențele dintre practica prescripțiilor pe suport de hârtie și a prescripțiilor electronice se reduc nu numai la metoda de prescriere a acestora. În al doilea rând, SPE reprezintă un sistem operațional modern de interacțiune profesională menit să servească mai eficient intereselor pacientului de la etapa de prescriere a unui medicament până la eliberarea acestuia (inclusiv a celor multiple, preferențiale). Avantajele unui sistem de programe de prescripție electronică sunt destul de numeroase:

- exclude posibilitatea falsificării rețetelor;
- economisirea de timp pentru toți participanții;
- este exclus abuzul de procurare a medicamentului administrat în baza uneia și aceeași rețete;
- nu necesită pierderea de timp în căutarea medicamentului prescris, medicul din program poate vedea disponibilitatea medicamentului necesar în cele mai apropiate farmacii.

ÎNCHEIERE

Monografia „*Nivelul de trai al populației Republicii Moldova*”, elaborată de către colaboratorii secției Cercetări sociale și nivelul de trai a Institutului Național de Cercetări Economice - Colesnicova Tatiana, Gutium Tatiana, Ciobanu Mihail, Gutium Mircea conține analiza situației diferitor aspecte ale nivelului de trai al populației Republicii Moldova și anume dinamica nivelului și a structurii veniturilor și cheltuielilor populației, condițiile de trai ale populației țării – accesul populației la fondul locativ (tipul de locuință, suprafața locuibilă, numărul camerelor de locuit, etc.), evaluarea gradului de confort al fondului locativ, etc. și elaborarea direcțiilor principale de creștere ale nivelului de trai al populației țării.

În monografie se examinează aspectele teoretico-metodologice și aplicative ale nivelului și calității vieții populației țării și se analizează, de asemenea, gestionarea publică eficientă în acest domeniu. Se analizează principalele tendințe ale veniturilor și cheltuielilor populației, precum și accesul populației la servicii nemateriale; pe baza statisticilor oficiale pentru perioada 2006-2019, precum și a materialelor propriilor noastre cercetări sociologice efectuate în țară, se efectuează o analiză cuprinzătoare a principalilor indicatori ai nivelului și calității vieții populației, sunt propuse direcții principale de creștere a nivelului de trai și a bunăstării locuitorilor țării.

În cercetare au fost utilizate următoarele metode: metoda corelației și a regresiei, precum și metoda statistico-matematică, metoda grafică și tabelară, etc. În plus, au fost utilizate următoarele pachete software pentru procesarea datelor statistice: EViews 9.0, MS Excel, NVivo. Baza informațională a cercetărilor include lucrările științifice din domeniu, seriile de date statistice disponibile a Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, și anume, seriile anuale pentru perioada anilor 2006-2018 (în baza populației stabile), a.2019 (în baza populației cu reședință obișnuită), seriile de date statistice ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (Republica Moldova), Eurostat, ale Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, etc.

Noutatea științifică și originalitatea: autorii au analizat modificările structurale ale veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova prin aplicarea instrumentelor economice speciale, care reprezintă indici ai modificărilor structurale, care țin cont de intensitatea modificărilor pe grupe, ponderea grupelor în structurile comparate și numărul de grupe desemnate în conformitate cu caracteristica studiată. Cu ajutorul acestor indicatori se evaluează

dinamica de restructurare. Cei mai des utilizați în practica mondială în acest scop sunt indicii lui K. Gatev, A. Szalai și V. Ryabtsev. Acești indici diferă în ceea ce privește gradul de complexitate al instrumentelor utilizate pentru efectuarea calculelor. Structura veniturilor și cheltuielilor date, de asemenea, reprezintă un sector important de cercetare, deoarece atât sursa veniturilor cât și orientarea cheltuielilor reprezintă sfera economică unde resursele financiare dețin o concentrare maximă. Tradițional cheltuielile esențiale pentru majoritatea populației Republicii Moldova sunt orientate spre necesarul de consum alimentar, pentru întreținerea locuinței, pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, serviciile de transport, serviciile de sănătate, dotarea locuinței, precum și serviciile de comunicații.

Un interes deosebit prezintă modelele econometrice implementate de către autori. Modelul de regresie liniar multifactorială a bunăstării populației (cazul Republicii Moldova) a fost elaborat în baza seriilor de date statistice anuale pentru anii 2006-2019. Conform calculelor, efectuate de către autori, au fost determinați factorii de impact.

Totodată, un instrument important în procesul cercetării a fost chestionarul repartizat în mod electronic persoanelor rezidente din Republica Moldova. În urma datelor primite au fost identificate schimbările principale în cheltuielile de consum ale populației afectate de regimul de urgență. Pandemia COVID-19 și situația excepțională din lume a avut o influență majoră asupra structurii veniturilor și cheltuielilor. O mare parte din populație a avut de suferit din cauza pandemiei și condițiilor de carantină impuse de către autorități. O parte a populației a fost nevoită să-și efectueze activitatea profesională la distanță, altă parte în general și-a pierdut locul de muncă și a fost sustrasă de la sursa de existență.

Principalele teze ale lucrării, rezultatele cercetării, ideile de bază ale monografiei au fost expuse la conferințe științifice și simpozioane din țară și de peste hotare, precum:

- Conferința științifică internațională “Contabilitatea și finanțele – limbaje universale ale afacerilor”, Universitatea “Constantin Brâncoveanu” din Pitești, România, 24 aprilie 2020;
- Simpozionul Internațional al Tinerilor cercetători, 10-11 aprilie 2020, ASEM, mun. Chișinău, Republica Moldova;
- International Virtual Scientific-Practical Conference on “Prioritized Directions of International Economic Relations in the XXI Century”, May 22, 2020, Baku, Azerbaijan;
- International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm

- of going back to Nature”; 6th Edition, May 14rd - 15th, 2020. București, „ARTIFEX”, 2020;
- Conferința științifică internațională „Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”, 30 octombrie 2020, Ediția a XVI-a, Institutul de Cercetări Economice și Sociale “Gh. Zane”, Iași, România;
 - International Conference Innovative Business Management & Global Entrepreneurship (IBIMAGE2020). September 4th, 2020. București, 2020;
 - International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society: Challenges and Solutions”; 7th Edition, December 16th - 17th, 2020. București, ARTIFEX.
 - The 2nd Economic International Conference "Competitiveness and sustainable development", November 20th, 2020, UTM, Chisinau;
 - Conferința științifică a doctoranzilor - Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Ediția a IX-a, 10 iunie 2020. Chișinău.
 - Conferința științifică internațională "Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor" = „Economic and social implications of the COVID-19 pandemic: analysis, forecasts and consequences mitigation strategies", 23 Octombrie 2020, Chisinau, INCE, 2020;
 - Conferința științifică internațională ”Asigurarea viabilității economico-manageriale pentru dezvoltarea durabilă a economiei regionale în condițiile integrării în UE”, dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB BĂLȚI, 27-28 noiembrie 2020;
 - Conferința științifică internațională - Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii, ediția a 22-a, 25-26 septembrie 2020. Chișinău, ASEM, 2020.

Totodată, rezultatele principale ale cercetării au fost editate în reviste științifice recunoscute la nivel național și internațional: *RJLSS - Romanian Journal of Labour and Social Studies*, *INCSMPS (România)*; *Revista Română de Statistică - Supliment (National Institute of Statistics, România)*; *Culegere ”Experience. Knowledge. Contemporary Challenges” Universitatea ARTIFEX (România)*; *Culegere ”Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere” Institutul de Cercetări Economice și Sociale “Gh. Zane” (Iași, România)*; *Вісник Інституту економіки та прогнозування (Kiev, Ucraina)*; *LUMEN Proceedings (UE)*, “*Xxi Əsrdə Beynəlxalq Gətgəsadğ*

Münaşgətlərgə Prəgərtet Gəstgəmətlərgə” Azerbaijan Tourism and Management University (Baku, Azerbaijan); Информация и инновации (Federația Rusă); Revista INCE Economie și Sociologie (Republica Moldova); Journal of Research on Trade, Management and Economic Development, UCCM (Republica Moldova); Revista Economica, ASEM (Republica Moldova); Culegere Universității Tehnice a Moldovei (Republica Moldova); Intellectus, AGEPI (Republica Moldova); Universitatea de Stat din Comrat (Republica Moldova); etc.

Tematica monografiei este actuală, fiind valoroasă atât sub aspect științific cât și metodologic. Monografia este elaborată în baza unei metodologii moderne.

Problematica abordată în cadrul monografiei relevă un studiu complex și o înțelegere profundă a proceselor economice sub aspectul nivelului și condițiilor de trai ale populației țării. Importanța analizării problemelor științifice în domeniul cercetat constă în justificarea măsurilor și elaborarea recomandărilor practice pentru îmbunătățirea nivelului și condițiilor de trai ale populației Republicii Moldova.

Această monografie este destinată economiștilor, sociologilor, managerilor de diferite niveluri, studenților și profesorilor universităților, precum și tuturor celor interesați de problemele nivelului de trai.

BIBLIOGRAFIE

1. AGARWAL, S., QIAN, W., SERU, A., ZHANG, J. Disguised Corruption: Evidence from Consumer Credit in China [online]. In: *Journal of Financial Economics*. 2020, Volume 137, Issue 2, pp. 430-450. ISSN 0304-405X [citat 30.01.2020]. Disponibil: http://www.cicfconf.org/sites/default/files/paper_75.pdf
2. AKKERMAN, A. A problem in household composition. In: *Mathematical Population Studies*. 1996, Volume 6 nr.1, pp. 3-18.
3. ALBERTSON, K., STEPNEY, P. 1979 and all that: a 40-year reassessment of Margaret Thatcher's legacy on her own terms [online]. In *Cambridge Journal of Economics*. 2020, Volume 44, pp. 319-342. ISSN 1464-3545 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://academic.oup.com/cje/article/44/2/319/5550923?searchresult=1c>
4. AMADEO, K. *Average Income in the U.S.* 2020. [citat 04.01.2020] Disponibil: <https://www.thebalance.com/what-is-average-income-in-usa-family-household-history-3306189>
5. ANGHELACHE, C., MANOLE, A., ANGHEL, M. G., & PÂRȚACHI, I. Analiza corelației dintre veniturile și cheltuielile gospodăriilor. 2016.
6. AOKI, S., NIREI, M. Zipf's Law, Pareto's Law, and the Evolution of Top Incomes in the United States. In: *American Economic Journal: Macroeconomics*. 2017, vol. 9, pp. 36-71. ISSN: 19457707.
7. Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2006 (Rezultatele Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice) [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2008, 116 p. [citat 20.11.2020] Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_privind_nivelul_de_trai_in_2006.pdf
8. Aspecte privind nivelul de trai al populației în 2019 (Rezultatele Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice) [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2020, 138 p. [citat 20.11.2020] Disponibil: https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Aspecte_nivelul_trai_2019.pdf
9. ATKINSON, A. Economics Covid Forced About 1 in 5 British Adults to Go Deeper Into Debt, 2020, [citat 11.01.2020] Disponibil: <https://finance.yahoo.com/news/u-k-says-9-million-125145658.html>

10. Banca de date statistice [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2020 [citat 16.06.2020] Disponibil: <https://statistica.gov.md/#idc=34&>
11. BANERJEE, A.V., BÉNABOU, R., MOOKHERJEE, D., et al. *Understanding Poverty*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-019-53-0520-3.
12. BANERJEE, A.V., DUFLO, E. *Good Economics for Hard Times*. New York: PublicAffairs, 2019. ISBN 978-154-17-6287-9. [citat 16.06.2020] Disponibil: <http://dln.jaipuria.ac.in:8080/jspui/bitstream/123456789/2586/1/Abhijit%20V%20Banerjee%20and%20Esther%20Duflo%20-Good%20Economics%20For%20Hard%20Times.pdf>
13. BANERJEE, A.V., DUFLO, E. *Poor Economics: A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty*. New York: PublicAffairs, 2011. ISBN 978-161-03-9040-8.
14. BERGSON, A. A. Reformulation of Certain Aspects of Welfare Economics. In: *The Quarterly Journal of Economics*. 1938, vol. 52, issue 2, pp. 310-334. ISSN 0033-5533.
15. BERNHARDT, A., FIELD, E., PANDE, R., RIGOL, N. Household Matters: Revisiting the Returns to Capital among Female Microentrepreneurs. Washington DC, 2019. [citat 21.07.2020] Disponibil: <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/aeri.20180444>
16. BUBBICO, R., FREYTAG, L. *Inequality in Europe*, 2018. [citat 04.01.2020] Disponibil: https://www.eib.org/attachments/efs/econ_inequality_in_europe_en.pdf
17. BUZOIANU, O., BARBU, C. AL., COSMA, M. R. Inegalitatea veniturilor în Uniunea Europeană. [citat 30.01.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-140_0.pdf
18. Cambridge Advanced Learner's Dictionary, Cambridge University, 1995 [citat 12.07.2020] Disponibil: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/instrument>
19. Captarea apei din sursele acvatice de suprafață și subterane pe cap de locuitor [online]. Eurostat [citat 18.10.2020] Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ten00003/default/table?lang=en>.

20. Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice, Metadate [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2020 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://statistica.gov.md/public/files/Metadate/CBGC.pdf/>
21. CIOBANU, B., LUNGU, E. Drumurile locale asigura o conectivitate sporită și suport comunităților rurale din Moldova. December 16, 2020 [citat 20.11.2020], Disponibil: <https://blogs.worldbank.org/ro/europeandcentralasia/drumurile-locale-asigura-o-conectivitate-sporita-si-suport-comunitatilor>
22. CIOBANU, M. Cardurile de reduceri ca măsură de susținere socio-economică a familiilor cu mulți copii. În: *International Scientific and Practical Conference "Science. Education. Culture", dedicated to the 30th anniversary of Comrat State University*, February 11, 2021, Comrat, Republic of Moldova (în ediție)
23. CIOBANU, M. Câteva tendințe în evoluția instituțiilor de învățământ pentru copiii aflați în dificultate în Republica Moldova. În: *Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm of going back to Nature”*; 6th Edition, May 14rd - 15th, 2020. București: Editura „ARTIFEX”, 2020, pp. 369-376, ISBN 978-606-8716-54-1
24. CIOBANU, M. Current situation and prospects of income and consumption expenditure of households with children in the Republic of Moldova. În: *RJLSS - Romanian Journal of Labour and Social Studies, INCSMPS*, Volume 1, No.1, 2019, publicat în 2020, ISSN 2601-257X, ISSN-L 2601-257X, Bucharest, Romania, pp. 71-93. Disponibil: <http://www.rjlss.ro/wp-content/uploads/2020/08/7-RJLSS-2019-Ciobanu%20Mihail%20-%20Moldova.pdf>
25. CIOBANU, M. Evaluarea dinamicii numărului copiilor rămași fără ocrotire părintească în Republica Moldova. În: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Materialele Conferinței științifice a doctoranzilor, ediția a IX-a*, 10 iunie 2020. Chișinău: Tipogr. „Artpoligraf”, 2020, vol. 2, 288 p., pp. 266-271, ISBN 978-9975-3389-7-4
26. CIOBANU, M. Evaluarea percepției populației asupra modificărilor unor cheltuieli de consum pentru copii în perioada pandemiei COVID-19 în Republica Moldova. În: *Conferința științifică internațională "Asigurarea viabilității economico-manageriale pentru dezvoltarea durabilă a economiei regionale în condițiile integrării în UE"*, dedicată aniversării a

- 25 ani ai învățământului economic la USARB BĂLȚI, 27-28 noiembrie 2020 (în ediție)
27. CIOBANU, M. Experiența internațională privind suportul familiilor numeroase prin intermediul cardurilor de reduceri. În: "Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions”": Simpozion Internațional, 16-17 Decembrie, 2020, a VII-a Ediție, București, România: Universitatea ARTIFEX, 2020, ISBN 978-606-8716-57-2, 646 p., pp. 498-513.
 28. CIOBANU, M. The situation of vulnerable families and children during the period of COVID-19 pandemic in the Republic of Moldova. În: „*Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*”: Conferință științifică internațională, 30 octombrie 2020, Ediția a XVI-a, Institutul de Cercetări Economice și Sociale “Gh. Zane”, Iași: PERFORMANTICA, 2020, VOL. XXXVI, 306 p., pp. 186-190, ISBN 978-606-685-744-4
 29. CIOBANU, M., SAVCENCO, S. Analiza cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova pentru procurarea bunurilor de folosință îndelungată în perioada pandemiei COVID-19. În: „*Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor*”, teze ale conferinței științifice internaționale (2020; Chișinău). Teze ale conferinței științifice internaționale "Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor" = Theses of international scientific conference „Economic and social implications of the COVID-19 pandemic: analysis, forecasts and consequences mitigation strategies", 23 Octombrie 2020, Ch.: INCE, 2020, 300 p., pp. 246-248, ISBN 978-9975-3463-3-7, Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1607585152_conferinta-ince-2020.pdf, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conferinta_INCE_2020.pdf
 30. CIORBA, O., ȚURCAN, I. *Salariul ca principala formă de venit a populației Republicii Moldova 2018*. [cit. 12.11.2020] Disponibil: <http://repository.utm.md/handle/5014/571>
 31. COLESNICOV, A. COLESNICOVA, T., MALAHOV, L. Contribution of Information Technologies to Work Organization at the COVID-19 Pandemic. În: „*Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor*”, teze ale conferinței științifice internaționale (2020; Chișinău). Teze ale conferinței

- științifice internaționale „*Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor*” = Theses of international scientific conference „Economic and social implications of the COVID-19 pandemic: analysis, forecasts and consequences mitigation strategies”, 23 Octombrie 2020, Ch.: INCE, 2020, 300 p., pp. 223-224, ISBN 978-9975-3463-3-7, Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1607585152_conferinta-ince-2020.pdf, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conferinta_INCE_2020.pdf
32. COLESNICOV, A., COLESNICOVA, T., MALAHOV, L. SWOT analysis of Information Technologies contribution to work organization in the pandemic COVID-19 period. In: *International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society: Challenges and Solutions”*; 7th Edition, December 16th - 17th, 2020. București, Editura „ARTIFEX”, ISBN 978-606-8716-57-2, - 646 p., 107-115 pp.
 33. COLESNICOVA T., CIOBANU M. Moldovan residential sector during COVID-19 crisis. În: „*Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor*”, teze ale conferinței științifice internaționale (2020; Chișinău). Teze ale conferinței științifice internaționale "*Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor*" = Theses of international scientific conference „Economic and social implications of the COVID-19 pandemic: analysis, forecasts and consequences mitigation strategies", 23 Octombrie 2020, Ch.: INCE, 2020, 300 p., pp. 208-209, ISBN 978-9975-3463-3-7, Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1607585152_conferinta-ince-2020.pdf, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conferinta_INCE_2020.pdf
 34. COLESNICOVA, T., CIOBANU, M. The impact of COVID-19 on the dwelling sector in the Republic of Moldova. În: „*Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*”: *Conferință științifică internațională*, 30 octombrie 2020, Ediția a XVI-a, Institutul de Cercetări Economice și Sociale “Gh. Zane”, Iași: PERFORMANTICA, 2020, VOL. XXXVII, 533 p., pp. 103-112, ISBN 978-606-685-742-0
 35. COLESNICOVA, T., CIOBANU, M., GUTIU, M. The impact of COVID-19 pandemic on the Moldovan labour market. În: *RJLSS - Romanian Journal of Labour and Social Studies, INCSMPS*, Volume 1,

- No.1, 2019, publicat în 2020, ISSN 2601-257X, ISSN-L 2601-257X, Bucharest, Romania, pp. 50-61, Disponibil: <http://www.rjlss.ro/current-issue/http://www.rjlss.ro/wp-content/uploads/2020/08/5-RJLSS-2019-Colesnicova%20and%20-Labour%20market.pdf>
36. COLESNICOVA, T., GUTIU, M., CIOBANU, M. Tendințele veniturilor disponibile și a cheltuielilor de consum ale populației în Republica Moldova. In: *Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm of going back to Nature”*; 6th Edition, May 14rd - 15th, 2020. București: Editura „ARTIFEX”, 2020, pp. 424-438. ISBN 978-606-8716-54-1
 37. COSTANZA, R., HART, M., POSNER, S., TALBERTH, J. Beyond GDP: The Need for New Measures of Progress. In: *The Pardee Papers*, January 2009, no. 4, Boston University, 37 p.
 38. Cota populației cu acces la surse îmbunătățite de apă potabilă [online]. *Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică* [cit 27.03.2020] Disponibil: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GREEN_GROWTH.
 39. CREȚU, A. F., MURĂRAȘU, B. Modelarea inegalității veniturilor în România. În: *Colecția de working papers ABC-UL LUMII FINANCIARE WP*. 2016, nr. 4. [cit 22.07.2020] Disponibil: http://www.fin.ase.ro/ABC/fisiere/ABC4_2016/Lucrari/L1.pdf
 40. CRISTESCU, A., STANILA, L., ANDREICA M. E. *Causal Disparities of Poverty and Unemployment in the EU*. București, 2013, 12 p. ISBN 2169-0367 [cit 12.01.2020] Disponibil: <https://ibimapublishing.com/articles/JEERBE/2013/900916/900916.pdf>
 41. Cum este realizat programul Drumuri bune pentru Moldova 2020: Doar 17% din drumuri au fost reparate. 2020, Mold-Street, [cit 21.07.2020] Disponibil: <https://www.mold-street.com/?go=news&n=10952>
 42. DALY, H., COBB, J. *For the common good: Redirecting the economy toward community, the environment, and a sustainable future*. Boston, Massachusetts: Beacon Press, 1989, 482 p. ISBN 978-0-8070-4702-3.
 43. Definition: Method, Oxford Learner`s Dictionaries, [cit 13.03.2020] Disponibil: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/academic/method?q=method>

44. Définitions: méthode, Dictionnaire de français Larousse, [citât 03.04.2020]
Disponibil:
<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/m%C3%A9thode/50965?q=m%C3%A9thode#50855>
45. Definitions: Scientific method, Encyclopaedia Britannica, [citât 18.06.2020] Disponibil: <https://www.britannica.com/science/scientific-method>
46. Dicționar enciclopedic român, Editura Politică, București, 1962 – 1966, p. 3695 [citât 10.03.2020] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/mecanism>
47. Dicționar explicativ al limbii române. [citât 16.05.2020] Disponibil: <https://dexonline.ro>
48. DONKOH, S., ALHASSAN, H., NKEGBE, P. Food expenditure and household welfare in Ghana. In: *African Journal of Food Science*. Vol. 8(3), pp. 164-175, 2014. ISSN 1996-0794, [citât 10.03.2020] Disponibil: https://www.academia.edu/7439042/African_Journal_of_Food_Science_Food_expenditure_and_household_welfare_in_Ghana
49. DUMITRU, M., Percepția inegalităților economice. În: *Calitatea Vieții*. 2014, nr. 1. <https://www.revistacalitateavietii.ro/2014/CV-2-2014/01.pdf>
50. DUNNING, J., LUNDAN, S., ELGAR, E. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Cheltenham: Edward Elgar, second edition, 2008, 920 p. ISBN 978-184-7201-22-5.
51. European Large Family Card, European Large Families Confederation, [citât 12.11.2020] Disponibil: <https://www.elfac.org/large-family-card/what-is-it/#:~:text=Large%20Family%20Card-.What%20is%20it%3F,in%20some%20other%20European%20country.>
52. FELCE, D., PERRY, J. Quality of life: Its definition and measurement. In: *Research in Developmental Disabilities*. 1995, vol. 16, no. 1, pp. 51–74. ISSN 0891-4222.
53. FEYERABEND, P. Against method: outline of an anarchistic theory of knowledge. University of Minnesota Press, Minneapolis. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy, 1970.
54. Final consumption expenditure of households by consumption purpose (COICOP 3 digit) [online]. *Eurostat* [citât 12.11.2020] Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=nama_10_co3_p3/

55. Fresh water abstraction by source per capita - m³ per capita [online]. Eurostat [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ten00003/default/table?lang=en>
56. General Multilingual Environmental Thesaurus [citat 07.01.2020] Disponibil: <https://www.eionet.europa.eu/gemet/en/concept/2493>
57. GEORGESCU-ROEGEN, N. *The entropy law and the economic problem*. Valuing the Earth: Economics, ecology, ethics. 1993, pp. 75-88. ISBN 158-34-8600-3
58. GINI, C. Measurement of inequality of incomes. In: *The Economic Journal*, 1921, vol. 31, no. 121, pp. 124-126.
59. Glossary of Environment Statistics, Studies in Methods, Series F, No. 67, United Nations, New York, 1997. [citat 07.01.2020] Disponibil: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=723>
60. Green Growth Indicators [online]. OECD Statistics [citat 12.11.2020] Disponibil: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=GREEN_GROWTH
61. GRISHINA, E. Money Income and Spending Of Population. In: *Russian Economic Developments*, Gaidar Institute for Economic Policy. 2016, pp. 35-37 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.iep.ru/files/text/RED/Russian_Economic_Developments_02_2013eng.pdf
62. GUTIU, M. Efectele experimentelor economice a adeptilor neo-libertarianismului asupra incluziunii sociale. In: *International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Innovative economic-social Approaches in the Knowledge Society”*; 5th Edition, December 12th - 13th, 2019. București: Editura „ARTIFEX”, 2019, pp. 562-568. ISBN 978-606-8716-50-3.
63. GUTIU, M. Evolution of consumption expenditures of population of the Republic of Moldova. In: *International Conference Innovative Business Management & Global Entrepreneurship (IBIMAGE2020)*. 2020, Lumen Proceedings: Volume 14, pp. 256-269. ISSN 2601-2510. ISBN 978-1-910129-29-6. Disponibil: <https://doi.org/10.18662/lumproc/ibimage2020/23>
64. GUTIU, M. Interdependența dintre nivelul de trai și indicele prosperității. In: *Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm of going back to*

- Nature*"; 6th Edition, May 14rd - 15th, 2020. București: Editura „ARTIFEX”, 2020, pp. 519-524, ISBN 978-606-8716-54-1.
65. GUTIU, M. Mecanisme și instrumente aplicate în practica mondială pentru atenuarea consecințelor pandemiei COVID-19. In: *International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions”*; 7th Edition, December 16rd - 17th, 2020. București: Editura „ARTIFEX”, 2020, 2020, pp. 314-324. ISBN 978-606-8716-57-2.
 66. GUTIU, M. Nivelul de trai al populației prin prisma indicelui progresului autentic și concepției creșterii neprofitabile. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere*, conferința internațională, a XIV-a ediție, 25 octombrie 2019. Iași: Performantica, 2020, vol. XXXV Economie, pp. 216-219. ISBN 978-606-685-687-4.
 67. GUTIU, M., GUTIU, T. Evoluția vânzărilor de servicii pe piața telecomunicațiilor și a tehnologiei informației în Republica Moldova pe perioada pandemiei COVID-19. În: *„Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor”*, teze ale conferinței științifice internaționale (2020; Chișinău). Teze ale conferinței științifice internaționale *„Implicațiile economice și sociale ale pandemiei COVID-19: analize, prognoze și strategii de atenuare a consecințelor”* = Theses of international scientific conference „Economic and social implications of the COVID-19 pandemic: analysis, forecasts and consequences mitigation strategies”, 23 Octombrie 2020, Ch.: INCE, 2020, 300 p., pp. 229-230, ISBN 978-9975-3463-3-7. Disponibil: https://ince.md/uploads/files/1607585152_conferinta-ince-2020.pdf, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conferinta_INCE_2020.pdf
 68. GUTIU, T. Elaborarea modelelor regresiei creșterii economice și competitivității. In: *Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm of going back to Nature”*; 6th Edition, May 14rd - 15th, 2020. București: Editura „ARTIFEX”, 2020, pp. 191-201. 0,45 coli de autor. ISBN 978-606-8716-54-1.
 69. GUTIU, T. Realizarea politicii comerciale externe a Republicii Moldova. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor*

- transfrontaliere, conferința internațională, a XV-a ediție, 30 octombrie 2020. Iași: Performantica, 2020, vol. XXXX Economie, pp. 233-247. 0,78 coli de autor. ISBN 978-606-685-742-0.*
70. GUTIU, T. Approaches to Measurement of Well-being: Case of the Republic of Moldova. In: *International Conference Innovative Business Management & Global Entrepreneurship (IBIMAGE2020)*. September 4th, 2020. București, 2020, Lumen Proceedings: Volume 14, pp. 256-269. ISSN 2601-2510. ISBN 978-1-910129-29-6. 0,63 coli de autor. <https://doi.org/10.18662/lumproc/ibmage2020/20>
 71. GUTIU, T. Problemele stringente din domeniul alimentării cu apă și sanitație a populației Republicii Moldova și căile de ameliorare. In: *Proceedings of the International Symposium Experience. Knowledge. Contemporary Challenges „Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions”*; 7th Edition, December 16rd - 17th, 2020. București: Editura „ARTIFEX”, 2020, pp. 303-313. ISBN 978-606-8716-57-2.
 72. GUTIU, T., COLESNICOVA, T.. Indicii modificărilor structurale – instrument specific pentru estimarea dinamicii nivelului de trai al populației Republicii Moldova. In: *Știință, educație, cultură, conferință științifico-practică internațională*, 11 februarie 2021. Culegere de articole științifice. Comrat: Tipografia „A&V Poligraf”, 2021, (in edition).
 73. HACKMANN, W. Scientific instruments. In: HESSENBRUCK, A. (ed.). *Reader's Guide to the History of Science*. Routledge, 2013, pp. 675–677. ISBN 9781134263011. Retrieved 18 January 2018 [citat 10.02.2020] Disponibil: https://books.google.md/books?id=1wJeAgAAQBAJ&pg=PA676&lpg=PA675&redir_esc=y
 74. HAYEK, F. Degrees of explanation. In: *The British Journal for the Philosophy of Science*. 1995, 6(23), pp. 209-225.
 75. HAYEK, F. The counter-revolution of science. In: *Economica*. 1941. 8(31), pp. 281-320.
 76. HAYEK, F. The theory of complex phenomena. The critical approach to science and philosophy. 1964, pp. 332-349.
 77. HORVATH, L., HUSKOVA, M., KOKOSZKA, P. Testing the stability of the functional autoregressive process. *Journal of Multivariate Analysis*. 2010, vol. 101, issue 2, pp. 352-367. [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1016/j.jmva.2008.12.008>

78. Hotărâre Nr. 920 din 22-12-2020 pentru modificarea Regulamentului privind salarizarea angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 837/2016 [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, Nr. 359 art. 1080 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119390&lang=ro
79. Hotărâre Nr. 922 din 22-12-2020 pentru modificarea punctului 1 din Hotărârea Guvernului nr. 165/2010 cu privire la cuantumul minim garantat al salariului în sectorul real [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, Nr.359, art.1082 [citat 30.11.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124910&lang=ro
80. Hotărâre Nr. 923 din 22-12-2020 privind aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2021 [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, Nr. 359 art. 923 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120279&lang=ro
81. Hotărâre Nr. 972 din 22-12-2020 cu privire la aprobarea Avizului la proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar și Legii salarizării nr. 847/2002 [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, Nr. 359 art. 1103 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122181&lang=ro
82. Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică pentru aprobarea Regulamentului cu privire la calitatea serviciilor de transport și de distribuție a gazelor naturale [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 192-196, art. 1748 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120063&lang=ro
83. Hotărârea Guvernului despre aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea grupului de lucru pentru achiziții, nr.667 din 27.05.2016 [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 150, art. 711 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=92988&lang=ro
84. Hotărârea Guvernului Nr. 199 din 20-03-2014 cu privire la aprobarea Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014 – 2028) [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 72-77, art. 222 [citat

- 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122590&lang=ro
85. Hotărârea Guvernului nr. 522 din 15.07.2020 privind modificarea unor hotărâri ale Guvernului 24-07-2020 [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 188-192, art. 641 [citât 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122320&lang=ro
86. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei de transport și logistică pe anii 2013-2022 nr. 827 din 28.10.2013 [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 243-247/933 [citât 07.01.2020] Disponibil:
<http://files.asd.md/legislatie/transport%20si%20logisitica.pdf>
87. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la structura și statele de personal ale primăriilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor): nr. 688 din 10.06.2003 [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 116-120, art. 710 [citât 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=78658&lang=ro
88. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea listelor drumurilor publice naționale și locale din Republica Moldova, nr. 1468 din 30.12.2016 [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, Nr. 60-66, 24.02.2017 [citât 30.11.2020]. Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=97809&lang=ro
89. Hotărârea Nr. 1083 din 08.11.2018 cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030” [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 424-429 art. 1161, 16-11-2018 [citât 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109287&lang=ro
90. Human Development Reports [online]. *United Nations Development Programme* [citât 30.11.2020]. Disponibil: <http://hdr.undp.org/en/data#>
91. Impozitul pe venit pentru anul 2019. Chișinău, 2020. [citât 12.01.2020] Disponibil:
https://www.sfs.md/Upload/Anexe/prezentare%20declaratii%20pe%20venit_ver%20II_2.pdf
92. InforMEA. Multilateral Environmental Agreements. [citât 12.11.2020] Disponibil: <https://www.informea.org/en/terms/economic-instrument>
93. INKLAAR, R., PRASADA RAO, D.S. Cross-country income levels over time: did the developing world suddenly become much richer?. Groningen,

2014. [citat 12.01.2020] Disponibil: <http://www.ggdc.net/publications/memorandum/gd151.pdf>
94. Is It Science?, UCAR Center for Science Education, 2015 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://scied.ucar.edu/sites/default/files/files/activity_files/ExploreIsItScience_0.pdf
95. IVAN, I., PLOAE, C., ZENOVIC, Gh., POPA, M., et al. Analiza calitativă a bazei de modele utilizată în managementul calității software [online]. In: *Revista economică*. 2004, nr. 12, pp. 236-249 [citat 12.11.2020] Disponibil: <http://management.ase.ro/reveconomia/2004-special2/17.pdf>
96. IVANOV, A., PELEAH, M. Affordable Human Development Index – new measure of sustainable wellbeing. In: *Human Development Working Paper*. 2013/2E, August 2013, 28 p.
97. JOHNSON, N. L., KOTZ, S. in *Leading Personalities in Statistical Sciences from the Seventeenth Century to the Present*, 1997. New York: Wiley. Originally published in *Encyclopedia of Statistical Science*, pp. 213–224
98. KAZINET, L.S. *Ritmurile de creștere și modificările structurale în economie*. M. 1980.
99. KENNETH, A., D. *Explorations in Classical Sociological Theory: Seeing the Social World*. Pine Forge Press, 2005. ISBN 978-1-4129-0572-b
100. KEYNES, J. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: Macmillan, 1936, 472 p. ISBN 978-0-230-00476-4
101. KIAUSIENE, I. Comparative Assessment Of Women Unemployment And Poverty In European Union. In: Academic research paper on „Economics and business”. 2016, nr.9 [citat 12.01.2020] Disponibil: <https://cyberleninka.org/article/n/610366>
102. KRAMER, S. U.S. has world’s highest rate of children living in single-parent households. Washington DC., 2019 [citat 09.09.2020] Disponibil: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/12/12/u-s-children-more-likely-than-children-in-other-countries-to-live-with-just-one-parent/>
103. KUBISZEWSKI, I., COSTANZA, R., GORKO, N. E., WEISDORF, M. A., CARNES, A. W., COLLINS, C. E., SCHOEPFER, J. D., et al. Estimates of the Genuine Progress Indicator (GPI) for Oregon from 1960–2010 and recommendations for a comprehensive shareholder's report. In: *Ecological Economics*. 2015, 119, pp. 1–7.

104. LAKATOS, I. The Methodology of Scientific Research Programmes: Philosophical Papers - Volume 1. Cambridge: Cambridge University Press, 1978. 256 p. ISBN: 9780511621123. [citat 12.01.2020] Disponibil: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/5569087/mod_folder/content/0/Texxtos/Lakatos%2C%20The%20Methodology%20of%20Scientific%20Research%20Programmes.pdf?forcedownload=1
105. LAYTON, D. America's Housing Finance System in the Pandemic The Causes and Policy Implications of Credit Tightening. Cambridge, 2020. [citat 12.01.2020] Disponibil: https://www.jchs.harvard.edu/sites/default/files/harvard_jchs_COVID_credit_tightening_layton_2020.pdf
106. LE BLANC, J., PORPIGLIA, A., TEPPA, F., ZHU, J., ZIEGELMEYER, M. Household saving behaviour and credit constraints in the euro area. Frankfurt, 2015. [citat 12.01.2020] Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1790.en.pdf>
107. Legatum Prosperity Index [online]. *Legatum Institute* [citat 30.11.2020]. Disponibil: <https://li.com/reports/2019-legatum-prosperity-index/> URL: https://prosperitysite.s3-accelerate.amazonaws.com/2715/7408/3745/Moldova_2019_Plcountryprofile.pdf
108. Legea Nr. 108 din 27.05.2016 cu privire la gazele naturale [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2016, nr. 193-203 art. 415, 08-07-2016. [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109287&lang=ro
109. Legea Nr. 115 din 09-07-2020 pentru modificarea Codului muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003 [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 194-197 art. 386 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122181&lang=ro
110. Legea nr. 117 din 5 iulie 2018 privind modificare și completare a unor acte legislative din 27-07-2018 [online]. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 277-284 art. 419 [citat 12.07.2019] Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=additional&id=376528&lang=1>
111. Legea Nr. 130 din 12-07-2020 pentru modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2020, nr. 178-179, art. 334 [citat

- 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122190&lang=ro
112. Legea Nr. 132 din 12-07-2020 pentru modificarea Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2020 nr. 173/2019 [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2020, Nr. 178-179, art. 338 [cit 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122442&lang=ro
 113. Legea Nr. 161 din 20-07-2020 pentru modificarea Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544/1993 [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2020, nr. 199-204, art. 436 [cit 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122442&lang=ro
 114. Legea Nr. 168 din 06-12-2019 pentru modificarea articolului 33 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2019, nr. 367-377 art. 256 [cit 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124541&lang=ro
 115. Legea Nr. 231 din 16-12-2020 pentru modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2020, nr. 353-357, art. 268 [cit 12.11.2020] Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124653&lang=ro
 116. LEONARD, R. Von Neumann, Morgenstern, and the Creation of Game Theory: From Chess to Social Science, 1900–1960. New York: Cambridge University Press, 2010. 422 p.. ISBN 978-0-521-56266-9
 117. LEONTIEF, W. (1986). *Input-output Economics*. Oxford University Press. ISBN 978-0-19-503527-8
 118. LINDER, S. *An Essay on Trade and Transformation*. Uppsala: Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB, 1961, 167 p.
 119. MAGIELS, G. From Sunlight to Insight. Jan IngenHousz, the discovery of photosynthesis & science in the light of ecology, VUB Press. 2009, 231 p. ISBN 978-90-5487-645-8 [cit 12.11.2020] Disponibil:
<https://www.goodreads.com/book/show/9576469-from-sunlight-to-insight>
 120. MALCOCI L., MUNTEANU P., Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități: Studiu sociologic, Keystone Moldova, Fundația Soros-Moldova, Chișinău, 2017 [cit 12.11.2020] Disponibil:

- <https://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu%20Incluziunea%20Sociala%20a%20Persoanelor%20cu%20Dizabilitati%202017.pdf>
121. MALDONADO, C. Average U.S. Household Expenses And What We Can Learn From Them. Washington DC., 2020 [citat 12.11.2020] Disponibil: Disponibil: <https://thefinancetwins.com/average-us-household-expenses/>
 122. MALECEK, P., CERMAKOVA, K. In-work Poverty in the Czech Republic: Identification of the Most Vulnerable Groups. In: *Procedia Economics and Finance*, 2015, no. 30, pp. 566 – 572. ISSN 2336-6044.
 123. MANDELBROT, B., HUDSON, R. The (mis)behavior of markets: a fractal view of risk, ruin, and reward. New York: Basic Books., 2004. 153 p. ISBN 0-465-04357-7
 124. MANDUCA, R. Income Inequality and the Persistence of Racial Economic Disparities. In: *Sociological Science*. Vol. 5, pp. 182-205. DOI:10.15195/v5.a8 [citat 12.01.2020] Disponibil: https://sociologicalscience.com/download/vol-5/march/SocSci_v5_182to205.pdf
 125. MARCHIONATTI, R., MORNATI, F. Pareto's Trattato di Sociologia Generale: a behaviourist ante litteram approach. In: *Cambridge Journal of Economics*. 2020. ISSN 1464-3545. [citat 12.01.2020] Disponibil: <https://academic.oup.com/cje/advance-article-abstract/doi/10.1093/cje/beaa044/5904020?redirectedFrom=fulltext>
 126. MARSHALL, A. The Principles of Economics, McMaster University Archive for the History of Economic Thought, 1890
 127. MARX, K., ENGELS, F. Volume 23, pp. 11-802, Dietz Verlag, Berlin / DDR 1962, [citat 12.11.2020] Disponibil: http://www.mlwerke.de/me/me23/me23_000.htm
 128. MAYS, W. Jevons's Conception of Scientific Method. The Manchester School, 30(3), 2008. pp. 223–249.
 129. Memorie di metodologia statistica. Vol.1: Variabilità e Concentrazione (1955), Memorie di metodologia statistica. Vol.2: Transvariazione (1960)
 130. MENGER, C., Investigations into the Method of the Social Sciences with Special Reference to Economics. ed. Louis Schneider, translated by Francis Nock, 1985. Ultima accesare: 27.03.2020, Accesibil: https://cdn.mises.org/Investigations%20into%20the%20Method%20of%20the%20Social%20Sciences_5.pdf

131. Metaphysics Research Lab Center for the Study of Language and Information Stanford University Stanford, CA 94305 [citat 07.01.2020]
Disponibil: <https://plato.stanford.edu/entries/science-mechanisms/>
132. Micul dicționar academic, ediția a II-a Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic, 2010 [citat 07.01.2020]
Disponibil: <https://dexonline.ro/>
133. Moldova Actualizare Economică, BRIEF, Banca Mondială, 23 decembrie 2020. [citat 20.11.2020] Disponibil: <https://www.worldbank.org/ro/country/moldova/brief/moldova-economic-update>
134. MOLNAR, M. Inegalitatea veniturilor gospodăriilor în România. În: *Revista de Statistică*. 2010, no. 07 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.revistadestatistica.ro/Articole/2010/A3ro_7_2010.pdf
135. NECULA, C. *Econometrie. Suport de curs*. 2012. [citat 12.11.2020] Disponibil: <http://www.cnp.ro/user/repository/econometrie.nivel1.v3.2.pdf>
136. NEWELL, N. Kuhnian Scientific Method, 12 February 2014 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://pages.stolaf.edu/wp-content/uploads/sites/253/2014/10/Kuhnian-Scientific-Method.pdf>
137. Nivelul de trai al populației (în baza populației cu reședință obișnuită), 2019 [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2020 [citat 12.11.2020] Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774/>
138. Nivelul de trai al populației (în baza populației stabile), 2006-2018 [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2020 [citat 10.11.2020] Disponibil: <https://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774/>
139. Nivelul sărăciei în Republica Moldova în 2014-2018. Chișinău, 2020. [accesat 12.10.2020] Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6698>
140. NOOR, H., ROHAYANTI, H., OTHMAN, M., ZALMIYAH, Z., SHAHREEN, K. A Review on Classification of the Urban Poverty Using the Artificial Intelligence Method. In AESS Publications. 2017. pp. 450-445 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://1library.net/document/y9n7l6vz-review-classification-urban-poverty-using-artificial-intelligence-method.html>

141. NOORHASLINDA , K., ASLINA, N., NIK HASHIM, M., NIK FUAD, K. Analysis of income and expenditure of households in the east coast of peninsular malaysia, In: *Journal of Global Business and Economics*. 2011, Volume 2, nr.1, pp. 59-72. ISSN 977-2180-3625
142. NORDHAUS, W., TOBIN, J. Is Growth Obsolete? In: *The Measurement of Economic and Social Performance, Studies in Income and Wealth*. Milton Moss (editor), 1973, vol. 38, National Bureau of Economic Research, pp. 509–564.
143. Notă metodologică: indicele compozit al inegalităților, Expert Grup <https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1840-indicele-compozit-al-inegalit%C4%83%C8%9Bilor>
144. OMTZIGT, D., POPLÉ, A. The cost of doing nothing: The price of inaction in response to the COVID-19 crisis. 2020. [citat 12.01.2020] Disponibil: https://www.unocha.org/sites/unocha/files/Cost%20of%20inaction%2010.07.20.pdf?fbclid=IwAR21wYuo_Qz0tbqe0vDf5P5jTz8GizijfkkguQlx7ZQx7fJ70zu4Wdon1
145. Online Language Dictionaries [online] WordReference.com [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://www.wordreference.com/definition/instrument>
146. Ordin Nr. 144 din 30-10-2018 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la recuperarea sumelor achitate necuvenit sub formă de prestații de asigurări sociale ca urmare a prezentării declarațiilor corectate [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 424-429, art. 1682 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123316&lang=ro
147. Ordin Nr. 4 Casei Naționale de Asigurări Sociale din 11-01-2020 cu privire la modificarea și completarea Regulamentului privind evidența plătitorilor de contribuții la bugetul asigurărilor sociale de stat [online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2020, nr. 36-43, art. 159 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120279&lang=ro
148. Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 73 din 28.03.2018 [online]. În *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2018, nr. 108-112, art. 429 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113931&lang=ro

149. Oxford Dictionaries, Lexico, Definition of infrastructure, [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/us/infrastructure/>
150. Parenting in America Outlook, worries, aspirations are strongly linked to financial situation. Washington DC, 2015. [citat 12.01.2020] Disponibil: <https://www.pewsocialtrends.org/2015/12/17/1-the-american-family-today/>
151. PARETO, V. *Manual of Political Economy*. New York: Augustus M. Kelley, 1971. 504 p. ISBN 0-67-800-881-7.
152. PÂRȚACHI, I., ȘIȘCAN, N. Evoluția schimbărilor structurale din comerțul exterior al Republicii Moldova. Revista. In: *Economica*, 2012, nr. 3 (81), pp. 39-45. ISSN 1810-9136.
153. PARTACHI, Ion. Inegalitatea de gen in venituri si alti indicatori de bunastare a populatiei: (in baza datelor cercetarii bugetelor gospodariilor casnice) In: I. Partachi, E. Cara, I. Partachi; Acad. de Studii Economice din Moldova (Ch.), Biroul Nat. de Statistica (Ch.). Ch.: Dep. Ed.-Poligr. al ASEM, 2008. 112 p. (Statistica Moldovei). ISBN 978-9975-75-412-5
154. PASSMORE, J. Popper's Account of Scientific Method. In: *Philosophy*. JSTOR. 1960, vol. 35, no. 135, pp. 326–331.
155. PASTUKHOVA, E., MOROZOVA, E. Poverty And Problems Of Nutrition. In: *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*. 2019, pp. 827-835. ISSN: 2357-1330 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/332163474_Poverty_And_Problems_Of_Nutrition_In_The_Russian_Regions
156. PATTERSON, R. Scientific Method in Economics. In: *The American Journal of Economics and Sociology*. 1955, 14(4), pp. 419-421.
157. PERCINSCHI, N., CIOBANU, M. Dinamica numărului copiilor aflați în situație de risc în Republica Moldova. În: *Intellectus*, Nr. 1-2, Ch.: AGEPI, 2020, pp. 109-115, ISSN 1857-0496
158. Piesakies daudz bērnu ģimenes kartei – Latvijas Goda ģimenes apliecībai “3+ Ģimenes karte”! Video pamācība, 15. novembris 2016, Programma "Latvijas Goda ģimenes apliecība "3+ Ģimenes karte"", [citat 20.11.2020], Disponibil: <http://www.godagimene.lv/Jaunumi/piesakies-daudzbernu-gimenes-kartei-latvijas-goda-gimenesapliecibai-3-gimenes-karte-video-pamaciba-3012/>
159. PIGOU, A. *The Economics of Welfare*. London: Macmillan and Co., 1932, 837 p.

160. Poor Economics: A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty. In: *Public Affairs*. 2011, April 26. ISBN 978-1-58648-798-0
161. PORTER, M., STERN, S., GREEN, M. Social Progress Index 2014. 111 p. [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cr/Documents/public-sector/2014-Social-Progress-IndexRepIMP.pdf>
162. POSNER, S., COSTANZA, R. A summary of ISEW and GPI studies at multiple scales and new estimates for Baltimore City, Baltimore County, and the State of Maryland. In: *Ecological Economics*. 2011, vol. 70, no. 11, pp. 1972-1980. ISSN 0921-8009.
163. PRITCHETT, L., SPIVACK, M. Estimating Income/Expenditure differences across populations: New fun with old Engels law. In: *Center for Global Development Working Paper*. 2013, No. 339.
164. Program guvernamental "Prima Casă", [citat 13.07.2020] Disponibil: la: <http://primacasa.gov.md/>
165. Programul prioritizat de reabilitare a drumurilor din Republica Moldova, Ministerul Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova [citat 12.11.2020] Disponibil: https://mei.gov.md/sites/default/files/programul_prioritizat_de_reabilitare_a_drumurilor_din_republica_moldova_ro.pdf/
166. Raport analitic privind gestionarea mijloacelor financiare alocate fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. AIPA. 2020 [citat 12.11.2020] Disponibil: <http://aipa.gov.md/sites/default/files/Raport%20gest%20FNDAMR%2020%20preliminar%20.pdf>
167. Raport anual de activitate 2018 rap. Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației. Chișinău: ANRCETI, 2018. 20 p.
168. Raport anual de activitate 2019 rap. Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației. Chișinău: ANRCETI, 2019. 32 p.
169. *Raport privind activitatea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică în anul 2019*. 2020, 154 p.
170. RAVNBORG, H., GOMEZ, L. Poverty Reduction Through Dispossession: The Milk Boom and the Return of the Elite in Santo Tomás, Nicaragua. In *World Development*. 2015, pp. 118-128. [citat

- 13.07.2020] Disponibil:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X14002502>
171. RAWLS, J. A Theory of Justice. The Belknap Press of Harvard University, Cambridge, MA., 1971, 538 p. ISBN 0-674-00078-1.
 172. Report on the Economic Well-Being of U.S. Households in 2017: Rep. of Board Of Governors Of The Federal Reserve System. Washington, DC, 2018. 66 p. [citat 12.01.2020] Disponibil:
<https://www.federalreserve.gov/publications/files/2017-report-economic-well-being-us-households-201805.pdf>
 173. Resursele naturale și mediul în Republica Moldova 2015, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2015, 109 p. [citat 12.11.2020] Disponibil:
https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Mediu/Resurse_naturale_2015.pdf
 174. Resursele naturale și mediul în Republica Moldova 2019, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2019, 114 p. [citat 12.11.2020] Disponibil:
https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Mediu/Resurse_naturale_2019.pdf/
 175. Resursele naturale și mediul în Republica Moldova, 2020. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. 2020. [citat 12.11.2020] Disponibil:
https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Mediu/Resursel_e_naturale_2020.pdf
 176. ROSER, M., ORTIZ-OSPINA, E. Global Extreme Poverty. Our world in data, 2019. [citat 11.01.2020] Disponibil:
<https://ourworldindata.org/extreme-poverty>
 177. Russia Household Income. London, 2019. [citat 12.01.2020] Disponibil:
<https://www.ceicdata.com/en/russia/household-money-income/household-income>
 178. RYABTSEV, V., CHUDILIN, G. Analiza structurală și dinamică a indicatorilor investiționali din regiunea Samara. In: *Probleme statistice*. 2002, № 3, c.30-38.
 179. SADYRTDINOV, R., RODNYANSKY, D., MAKAROV, I., RYAZANTSEVA, E. Ordered Logit Modeling Of Chronic Poverty Determinants In Russia. In: *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*. 2019, pp. 923-928. ISSN: 2357-1330. [citat 12.11.2020] Disponibil:

- https://www.europeanproceedings.com/files/data/article/104/4900/article_104_4900_pdf_100.pdf
180. SCHMOLLER, G. *Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre*. Leipzig: Duncker & Humblot, 1900–1904. [citat 12.11.2020] Disponibil: https://reader.digitale-sammlungen.de//de/fs1/object/display/bsb11123584_00005.html
 181. SEN, A. *On Ethics and Economic*. New York: Blackwell Publishing, 1987, 131 p. ISBN 0-631-16401-4.
 182. SEN, A. Real national income. In: *The Review of Economic Studies*. 1976, vol. 43, pp. 19-39. ISSN 0034-6527.
 183. SHADAB, K. KAS Periodic table. In: *International Research Journal of Natural and Applied Sciences*. 2017, 4 (7), pp. 221–261 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://www.iaset.us/archives/international-journals/international-journal-of-applied-and-natural-sciences?page=15>
 184. SINGHA, K. (Ed.). (2010). *Rural Development in India: Retrospect and Prospects*. Concept Publishing Company.
 185. SMITH, A. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. A Penn State Electronic Classics Series Publication. 785 p. [citat 12.11.2020] Disponibil: <http://www.hn.psu.edu/faculty/jmanis/adamsmith.htm>
 186. Stanford Encyclopedia of Philosophy [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://plato.stanford.edu/entries/popper/>
 187. SWASTIK, S., KRISHNA. K. Negotiating Poverty Line- Study on Density Effect Around the Poverty Line for Indian States. In: *International Journal of Advanced Scientific Research and Management*. 2018, Volume 3. ISSN 2455-6378
 188. System of National Accounts 2008 [online]. New York: The United Nations; 2009. 662 p. [citat 13.07.2020] Disponibil: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>
 189. TALBERTH, J., COBB, C., SLATTERY, Noah. *The Genuine Progress Indicator 2006, A Tool for Sustainable Development*. Oakland: Redefining Progress, 2007, 31 p.
 190. THALER, R. H. 2015. *Misbehaving: The Making of Behavioral Economics*. New York: W. W. Norton & Company. ISBN 978-0-393-08094-0.

191. The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index. The World in 2005 [online]. [citat 20.04.2020]. Disponibil: https://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf
192. The Poverty and Shared Prosperity 2020 Report - Reversals of fortune [online]. *The World Bank*. 2020. 201 p. [citat 05.08.2020]. Disponibil: <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity>
193. The Status of Transport and Logistics Strategy Implementation: Roads Sector, Ministerul Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova, Chișinău, 2019 [citat 12.11.2020] Disponibil: https://mei.gov.md/sites/default/files/roads_sector.pdf
194. URAHN, S. K., PLUNKETT, T. Household Expenditures and Income. Balancing family finances in today's economy. Report (chartbook) 2016, The Pew Charitable Trusts, Economic Mobility Projects: Financial Security and Mobility [citat 12.11.2020] Disponibil: https://www.pewtrusts.org/-/media/assets/2016/03/household_expenditures_and_income.pdf
195. VOINEAGU, V., CAMBIR, A., IONITA, A. Veniturile și consumul populației. În: *Tribuna economică*. București, 2010, Nr. 3, pp. 25-28.
196. WALRAS, L. Etudes d'économie politique appliquée. In: *Auguste et Léon Walras œuvres économiques complètes*. J.P. Potier (ed.), Paris: Economica, 1992, vol. 10, 571 p.
197. WEBBER, D., O'NEILL, J. Effects of taxes and benefits on UK household income: financial year ending. London, 2020 [citat 10.03.2020] Disponibil: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/personalandhouseholdfinances/incomeandwealth/bulletins/theeffectsoftaxesandbenefitsonhouseholdincome/financialyearending2019>
198. WEBSTER, N. Merriam-Webster Dictionary [citat 10.03.2020] Disponibil: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/method>
199. Wissenschaft der Logik. In: Știința logicei, 1812/1816 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://archive.org/details/wissenschaftder03hegegoog>
200. XIAO, L. Econometrics Model for China Urban Residents Income and Consumption Quantitative Analysis. In: *Advanced Materials Research*. 2011, Volumes 271-273, pp. 889-890. ISSN: 1662-8985.
201. XIE, Y., ZHOU, X. *Income inequality in today's China*. Washington DC., 2014. [citat 23.01.2020] Disponibil: <https://www.pnas.org/content/111/19/6928>

202. АХМЕТОВ, М. Г. *Общая характеристика таможенного менеджмента*. Москва, 2017. [citat 27.10.2020] Disponibil: https://www.rea.ru/ru/org/cathedries/vneckaf/Documents/student/estudymaterials/CM-L-GC.pdf?fbclid=IwAR3ieffkjDDti1fuUyipAhsGtC7b1EBaEFQ3t398EvzRNQhWQK4a6t_g1zM
203. БАКУМЕНКО, Л., ПЕТУХОВА, О. Статистический анализ структуры инвестиций в регионе. В: *Статистика и математические методы в экономике*. 2013, №5, стр. 143-146.
204. БЬЮКЕНЕН, Дж. Границы свободы. Между анархией и Левиафаном. Сочинения: Пер. с англ. Т1. Гл. ред. кол.: Р.М. Нуреев и др. М.: Таурис Альфа, 1997, 560 с. [citat 10.09.2020] Disponibil: <http://emsu.ru/me/default.asp?c=5145&q=7>
205. В рамках программы «Первый дом» приобретена 5161 единица жилья, 09 ноября 2020, ООО «Lara», [citat 18.09.2020] Disponibil: <http://lara.md/news/3275>
206. ВАЙНТРАУБ, С. *Современная экономическая мысль*. М.: Прогресс, 1981. 815 с.
207. ДАЛЬ, В. Толковый словарь В.Даля, 4 тома. Москва, 1955 [citat 12.11.2020] Disponibil: <http://slovardalja.net/word.php?wordid=11711>
208. ДМИТРИЕВ, Толковый словарь Дмитриева [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/dmitriev/2312/%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
209. ЖИЧКИН, Ю.В. К вопросу о необходимости совершенствования методики разработки баланса денежных доходов и расходов населения. В: *Вопросы статистики*. 2010, № 7, с. 19-21.
210. КРЕЙМЕР, Н. Содержание экономического механизма развития технического потенциала сельскохозяйственных предприятий [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/soderzhanie-ekonomicheskogo-mehanizma-vosstanovleniya-i-razvitiya-tehnicheskogo-potentsiala-selskohozyaystvennyh-predpriyatiy>
211. КУЛЬМАН, А. Экономические механизмы: Пер. с фр. Общ. ред. Н.И. Хрустальной. М.: АОО Изда-тельская группа «Прогресс», «Универс», 1993, 192 с. [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://search.rsl.ru/ru/record/01001667950>

212. ЛЕБЕДЕВА, Н. Н. Институциональный механизм экономики: сущность, структура, развитие. Волгоград: Изд-во ВолГУ. 2002, 326 с. [citat 13.07.2020] Disponibil: <https://search.rsl.ru/ru/record/01000955209>
213. ЛОПАТНИКОВ, Л. *Экономико-математический словарь*. Под ред. Г. Б. Клейнера. 5-е изд., перераб. и доп. М.: Дело, 2003. 519 с. ISBN 5-7749-0275-7.
214. ЛУЗИНА, Г.П. Функциональная роль домашних хозяйств в системе регионального развития чапаргина а.н.к.э.н., с.н.с. электронный научный журнал «вектор экономики» удк, Россия. Электронный научный журнал «Вектор экономики», 2019. [citat 12.01.2020] Disponibil: <http://www.vectoreconomy.ru/images/publications/2019/12/regionaleconomy/Chapargina.pdf>
215. МАЙЕР, В. *Планирование социального развития и повышения уровня жизни народа*. М.: Изд-во МГУ, 1988, 271 с. ISBN 5211-00056-0.
216. МАКРУСЕВ, В.В., ДИАНОВА, В.Ю. *Таможенный Менеджмент*. Москва, 2009. 279 стр. ISBN978-5-9590-0146-9
217. Национальная экономическая энциклопедия [citat 13.07.2020] Disponibil: <https://vocable.ru/termin/mehanizm-ekonomicheskii.html>
218. НЕХОДА, Е.В., РОЩИНА, И.В., ПАК, В.Д. Качество жизни: проблемы измерения. In: *Вестник Томского государственного университета. Экономика*. 2018. № 43 [citat 12.11.2020] Disponibil: http://journals.tsu.ru/uploads/import/1776/files/43_107.pdf
219. НОВИКОВА В. Возможно ли справедливое распределение доходов. В: *Экономист*. 2003, № 4, с. 61-67.
220. НОВИЧКОВ, А.В. Модели краткосрочного прогнозирования денежных доходов населения. В: *Проблемы прогнозирования*. 2008, № 2, с. 148-151.
221. ОЖЕГОВ, С. *Словарь русского языка, СССР*. 1949 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/74770>.
222. ОСИПОВ, Ю. *Основы теории хозяйственного механизма*. М.: Изд-во МГУ. 1994, 368 с. [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://search.rsl.ru/ru/record/01001696910>
223. РАЙЗБЕРГ, Б.А., ЛОЗОВСКИЙ, Л.Ш., СТАРОДУБЦЕВА, Е.Б. *Современный экономический словарь*. 5-е изд., перераб. и доп. - М.: ИНФРА-М, 2006. 494 стр. ШБМ 5-16-002705-X.

224. РОЖКО, А., ВИНОГРАДОВА, В., СТРЕМЕНОВСКАЯ, З. Основные меры по государственному регулированию потребительских цен в Республике Молдова. În: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*, Ediția a IX-a, 2018, pp. 55-60. ISSN 1857-3630. ISBN 978-9975-4326-6-5.
225. РОЖКО, А., ДОГА, В., ИВАНОВ, С. Оценка состояния продовольственной безопасности Республики Молдова. В: *Облік і фінанси*, (2), 2020, с. 139-150 [citat 12.11.2020] Disponibil: <http://www.afj.org.ua/pdf/757-ocinka-stanu-prodovolchoi-bezpeki-respubliki-moldova.pdf>
226. РОЖКО, А., ХЕГЯ, Е., СТРЕМЕНОВСКАЯ, З. Пенсионная реформа 2017 г. в Республике Молдова: оценка основных законодательных инноваций. В: *Creșterea economică în condițiile globalizării: competitivitate, inovativitate, sustenabilitate = Economic growth in conditions of globalization: competitiveness, innovation, sustainability: Conferință Internațională Științifico-Practică*, ed. a 13-a, 11-12 octombrie 2018: [în 2 vol.], Ch.: INCE, 2018, Vol. 2, pp. 295-299, ISBN 978-9975-3202-9-0.
227. РУДЫЙ, К. *Электронная экономика государства*. Минск, 2013. [citat 25.09.2020] Disponibil: <https://www.nbrb.by/bv/articles/9781.pdf>
228. САМУЭЛЬСОН, П. *Основания экономического анализа*. Пер. с англ. под ред. П.А.Ватника. СПб.: Экономическая школа, 2002. 604 с. ISBN 5-900428-75-3.
229. *Словарь русского языка*. В 4-х т. РАН, Ин-т лингвистич. исследований. 4-е изд., стер. М.: Рус. яз., Полиграфресурсы. 1999, т. 2, с. 261.
230. Социально-экономическое положение стран Содружества Независимых Государств в первом полугодии 2019 года. В: *Общество и экономика*. 2019, №10, с. 87-116.
231. Структура сукупних витрат домогосподарств (1999-2018) [online]. Державна служба статистики України [citat 12.11.2020] Disponibil: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/gdvdlg_rik/dvdlg_u/str_vu_t2010_u.htm
232. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г. часть No1 [citat 12.11.2020] Disponibil: <https://institutiones.com/theories/259--2007-1.html>

233. Уровень жизни [online]. *Федеральная служба государственной статистики* [citat 12.11.2020] Disponibil: [https://gks.ru/storage/mediabank/doh07_05\(2\).xlsx](https://gks.ru/storage/mediabank/doh07_05(2).xlsx)
234. Философский энциклопедический словарь [citat 25.09.2020] Disponibil: <https://rus-philosophy-enc.slovaronline.com/1406-%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
235. ЧУГУНОВА, Н.В., ЛИХНЕВСКАЯ, Н.В. Пространственная дифференциация уровня жизни населения как отражение диспропорций социально-экономического развития (на примере Белгородской области). Журнал Известия РАН. Серия Географическая № 3 (2019)

A N E X E

ANEXA 1

Anexa 1.1. Lista actelor legislative și normative privind veniturile populației RM

Denumirea	Data primirii	Data aprobării în Guvern	Publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova
Hotărârile guvernului			
Modificarea Regulamentului privind salarizarea angajaților din instituțiile medico-sanitare publice încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală	2020	HOTĂRÎRE Nr. 920 din 22-12-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 359 art. 1080
Aprobarea cuantumului salariului mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul 2021	2020	HOTĂRÎRE Nr. 923 din 22-12-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 359 art. 923
Avizul la proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar și Legii salarizării nr. 847/2002	2020	HOTĂRÎRE Nr. 972 din 22-12-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 359 art. 1103
Aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2030”	2018	Hotărîrea Nr. 1083 din 08.11.2018	Monitorul Oficial Nr. 424-429 art. 1161

Sursa: Elaborat de autori

Anexa 1.2. Lista actelor legislative și normative privind condițiile de trai ale populației RM

Denumirea	Data primirii	Data aprobării în Parlament	Publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova
Legile Republicii Moldova			
Modificarea Legii nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii	2020	LEGE Nr. 231 din 16-12-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 353-357 art. 268
Modificarea Legii asigurării cu pensii a militarilor și a persoanelor din corpul de comandă și din trupele organelor afacerilor interne și din cadrul Inspectoratului General de Carabinieri nr. 1544/1993	2020	LEGE Nr. 161 din 20-07-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 199-204 art. 436
Modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar	2020	LEGE Nr. 130 din 12-07-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 178-179 art. 334
Modificarea Legii bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2020 nr. 173/2019	2020	LEGE Nr. 132 din 12-07-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 178-179 art. 338
Modificarea Codului muncii al Republicii Moldova nr. 154/2003	2020	LEGE Nr. 115 din 09-07-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 194-197 art. 386
Modificarea articolului 33 din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii	2019	LEGE Nr. 168 din 06-12-2019	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, Nr. 367-377 art. 256
Modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar	2020	Legea Nr. 130 din 12-07-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 178-179 art. 334
Modificarea și completarea unor acte legislative din 27-07-2018	2018	Legea nr. 117 din 5 iulie 2018	Monitorul Oficial Nr. 277-284 art. 419
Modificarea Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar	2020	Legea Nr. 130 din 12-07-2020	Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, Nr. 178-179 art. 334

Sursa: Elaborat de autori

ANEXA 2

Anexa 2.1. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

	Total pe țară		2018 față de 2006, unități	Urban		2018 față de 2006, unități	Rural		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	839,6	2383,1	2,8	1000,6	2818,0	2,8	723,8	2044,9	2,8
Activitatea salarială	348,9	1041,8	3,0	571,0	1565,5	2,7	189,2	634,5	3,4
Activitatea individuală agricolă	156,1	174,9	1,1	26,4	23,5	0,9	249,4	292,7	1,2
Venit din activitatea individuală non-agricolă	65,4	127,8	2,0	103,6	172,4	1,7	37,9	93,1	2,5
Venit din proprietate	1,7	1,7	1,0	3,7	3,3	0,9	0,3	0,4	1,3
Prestații sociale, din care:	110,8	589,7	5,3	116,5	634,8	5,4	106,8	554,7	5,2
pensii	92,2	501,7	5,4	92,9	549,1	5,9	91,8	464,9	5,1
indemnizații pentru copii	3,2	19,6	6,1	3,0	27,4	9,1	3,3	13,6	4,1
compensații	4,4	-	-	4,1	-	-	4,7	-	-
ajutor social	-	15,6	-	-	7,3	-	-	22,0	-
Alte venituri, din care:	156,6	447,2	2,9	179,5	418,4	2,3	140,1	469,5	3,4
remitențe	116,3	358,4	3,1	118,6	282,8	2,4	114,7	417,3	3,6

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

**Anexa 2.2. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană
în anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor
casnice, lei**

	Fermieri		2018 față de 2006, unități	Angajați în sectorul agrar		2018 față de 2006, unități	Angajați în sectorul non-agrar		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	623,6	1434,0	2,3	718,7	1957,3	2,7	1065,4	2994,8	2,8
Activitatea salarială	88,1	444,8	5,0	334,1	1326,6	4,0	744,8	2338,0	3,1
Activitatea individuală agricolă	287,7	495,4	1,7	236,3	317,4	1,3	81,4	86,0	1,1
Venit din activitatea individuală non- agricolă	13,1	29,1	2,2	10,8	11,0	1,0	38,8	58,3	1,5
Venit din proprietate	0,6	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	3,9	3,8	1,0
Prestații sociale, din care:	57,7	180,0	3,1	35,1	157,3	4,5	53,4	260,8	4,9
pensii	44,6	95,9	2,2	25,4	102,3	4,0	35,4	195,8	5,5
indemnizații pentru copii	4,4	8,9	2,0	2,7	11,3	4,2	3,2	30,4	9,5
compensații	3,1	-	-	2,2	-	-	1,9	-	-
ajutor social	-	30,4	-	-	24,8	-	-	3,3	-
Alte venituri, din care:	176,4	284,6	1,6	102,3	144,9	1,4	143,1	247,9	1,7
remitențe	153,9	256,3	1,7	75,3	108,8	1,4	93,4	157,3	1,7
Întreprinzători			2018 față de 2006, unități	Pensionari		2018 față de 2006, unități	Alții		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	1931,0	3230,3	1,7	675,9	2104,1	3,1	898,2	2262,2	2,5
Activitatea salarială	275,3	118,3	0,4	99,5	312,0	3,1	114,1	281,4	2,5
Activitatea individuală agricolă	106,6	836,3	7,8	164,4	184,4	1,1	82,9	156,0	1,9
Venit din activitatea individuală non- agricolă	1119,5	1880,2	1,7	15,2	35,3	2,3	345,5	425,6	1,2
Venit din proprietate	0,0	0,0	-	0,8	1,2	1,5	0,1	0,0	0,0
Prestații sociale, din care:	60,1	148,8	2,5	291,7	1307,3	4,5	38,5	210,2	5,5
pensii	34,2	56,2	1,6	266,3	1200,1	4,5	17,0	106,0	6,2
indemnizații pentru copii	9,0	44,1	4,9	1,9	4,9	2,6	3,9	31,6	8,1
compensații	0,5	-	-	10,4	-	-	3,0	-	-
ajutor social	-	0,0	-	-	14,5	-	-	29,6	-
Alte venituri, din care:	369,6	246,6	0,7	104,3	263,9	2,5	317,1	1188,9	3,7
remitențe	290,8	0,0	0,0	68,6	147,4	2,1	256,6	1116,4	4,4

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.3. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, lei

	O singură persoană		2018 față de 2006, unități	Cuplu familial fără copii		2018 față de 2006, unități	Cuplu familial cu copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	1027,7	2880,1	2,8	1042,5	2631,9	2,5	765,2	2177,2	2,8
Activitatea salarială	217,0	809,2	3,7	373,6	1015,0	2,7	399,5	1237,7	3,1
Activitatea individuală agricolă	183,7	147,8	0,8	215,2	216,3	1,0	134,6	153,9	1,1
Venit din activitatea individuală non-agricolă	33,7	113,4	3,4	51,3	104,9	2,0	92,7	169,5	1,8
Venit din proprietate	3,2	0,4	0,1	2,1	1,5	0,7	3,8	2,2	0,6
Prestații sociale, din care:	330,1	1093,3	3,3	271,9	1071,6	3,9	26,8	121,2	4,5
pensii	302,1	995,8	3,3	253,4	1006,5	4,0	10,8	19,0	1,8
indemnizații pentru copii	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-	6,1	58,2	9,5
compensații	11,8	-	-	7,4	-	-	2,2	-	-
ajutor social	-	19,1	-	-	6,3	-	-	19,7	-
Alte venituri, din care:	260,0	715,8	2,8	128,4	222,5	1,7	107,8	492,8	4,6
remitențe	154,6	547,0	3,5	72,3	152,7	2,1	65,0	416,5	6,4
	Părinte singur cu copii		2018 față de 2006, unități	Alte gospodării cu copii		2018 față de 2006, unități	Alte gospodării fără copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	812,2	2025,4	2,5	703,0	1917,6	2,7	967,6	2515,4	2,6
Activitatea salarială	273,1	1075,8	3,9	250,4	854,0	3,4	501,9	1303,6	2,6
Activitatea individuală agricolă	87,4	69,6	0,8	151,9	181,3	1,2	150,4	179,9	1,2
Venit din activitatea individuală non-agricolă	27,8	136,2	4,9	57,5	114,3	2,0	70,8	131,5	1,9
Venit din proprietate	2,4	5,4	2,3	0,3	0,0	0,0	0,6	4,5	7,5
Prestații sociale, din care:	71,6	180,0	2,5	62,4	297,1	4,8	114,8	520,0	4,5
pensii	47,5	59,9	1,3	46,4	206,0	4,4	92,6	438,8	4,7
indemnizații pentru copii	4,1	5,8	1,4	4,7	27,7	5,9	0,0	0,0	-
compensații	3,1	-	-	3,0	-	-	5,0	-	-
ajutor social	-	57,9	-	-	19,5	-	-	7,6	-
Alte venituri, din care:	350,0	558,4	1,6	180,6	470,8	2,6	129,0	375,8	2,9
remitențe	260,0	234,6	0,9	163,5	409,6	2,5	96,1	320,4	3,3

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.4. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, lei

	1 copil		2018 față de 2006, unități	2 copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	868,2	2351,3	2,7	681,9	1979,9	2,9
Activitatea salarială	416,8	1318,4	3,2	263,9	1017,1	3,9
Activitatea individuală agricolă	129,3	161,3	1,2	149,1	144,1	1,0
Venit din activitatea individuală non-agricolă	85,4	114,7	1,3	73,2	166,9	2,3
Venit din proprietate	0,3	2,9	9,7	4,5	0,0	0,0
Prestații sociale, din care:	53,6	228,2	4,3	43,7	178,2	4,1
pensii	37,0	136,7	3,7	29,6	87,1	2,9
indemnizații pentru copii	3,9	34,8	8,9	4,9	47,1	9,6
compensații	2,5	-	-	2,4	-	-
ajutor social	-	14,4	-	-	17,4	-
Alte venituri, din care:	182,7	525,7	2,9	147,6	473,7	3,2
remitențe	142,1	428,4	3,0	120,3	395,8	3,3
	3 copii și mai mulți		2018 față de 2006, unități	Fără copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	475,1	1411,5	3,0	1004,1	2674,7	2,7
Activitatea salarială	133,1	435,5	3,3	404,9	1029,5	2,5
Activitatea individuală agricolă	160,1	207,5	1,3	178,5	185,8	1,0
Venit din activitatea individuală non-agricolă	22,7	163,9	7,2	57,3	114,7	2,0
Venit din proprietate	0,0	0,0	-	1,6	2,0	1,3
Prestații sociale, din care:	42,7	198,8	4,7	208,6	929,7	4,5
pensii	22,1	68,6	3,1	186,5	850,4	4,6
indemnizații pentru copii	9,8	49,0	5,0	0,0	0,0	-
compensații	3,8	-	-	7,1	-	-
ajutor social	-	48,8	-	-	10,5	-
Alte venituri, din care:	116,5	405,9	3,5	153,3	413,0	2,7
remitențe	102,8	364,0	3,5	99,0	317,1	3,2

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.5. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, lei

	1 persoană		2018 față de 2006, unități	2 persoane		2018 față de 2006, unități	3 persoane		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	1027,7	2879,3	2,8	1053,0	2604,5	2,5	951,3	2444,2	2,6
Activitatea salarială	217,0	808,7	3,7	376,3	1028,0	2,7	461,6	1326,5	2,9
Activitatea individuală agricolă	183,7	147,7	0,8	184,6	192,0	1,0	135,5	164,5	1,2
Venit din activitatea individuală non-agricolă	33,7	113,3	3,4	46,7	102,1	2,2	83,0	132,1	1,6
Venit din proprietate	3,2	0,4	0,1	2,0	3,5	1,8	0,3	2,6	8,7
Prestații sociale, din care:	330,1	1092,6	3,3	223,6	912,3	4,1	70,0	283,3	4,0
pensii	302,1	995,1	3,3	202,5	839,4	4,1	52,8	189,4	3,6
indemnizații pentru copii	0,0	0,0	-	0,5	0,7	1,4	2,5	31,0	12,4
compensații	11,8	-	-	6,3	-	-	3,6	-	-
ajutor social	-	19,1	-	-	9,6	-	-	10,9	-
Alte venituri, din care:	260,0	716,5	2,8	219,7	366,6	1,7	200,9	535,1	2,7
remitențe	154,6	547,7	3,5	156,0	285,9	1,8	158,6	444,4	2,8
	4 persoane		2018 față de 2006, unități	5 persoane și peste		2018 față de 2006, unități			
	2006	2018		2006	2018				
Venituri disponibile - total	767,2	2093,0	2,7	563,4	1650,8	2,9			
Activitatea salarială	365,7	1171,8	3,2	228,8	776,4	3,4			
Activitatea individuală agricolă	140,4	163,9	1,2	163,5	197,0	1,2			
Venit din activitatea individuală non-agricolă	88,7	156,0	1,8	44,6	156,6	3,5			
Venit din proprietate	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	-			
Prestații sociale, din care:	48,1	206,4	4,3	61,2	252,0	4,1			
pensii	30,9	114,9	3,7	44,8	154,7	3,5			
indemnizații pentru copii	4,0	43,8	11,0	6,2	35,2	5,7			
compensații	2,3	-	-	3,7	-	-			
ajutor social	-	16,6	-	-	29,5	-			
Alte venituri, din care:	120,4	394,9	3,3	65,3	268,9	4,1			
remitențe	92,9	324,7	3,5	53,3	230,6	4,3			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.6. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, lei

	Bărbați		2018 față de 2006, unități	Femei		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	838,4	2391,0	2,9	842,4	2368,7	2,8
Activitatea salarială	372,0	1146,1	3,1	295,6	853,0	2,9
Activitatea individuală agricolă	171,3	203,0	1,2	121,1	124,0	1,0
Venit din activitatea individuală non-agricolă	73,9	146,2	2,0	45,7	94,5	2,1
Venit din proprietate	2,0	1,3	0,7	1,2	2,3	1,9
Prestații sociale, din care:	98,2	551,3	5,6	140,0	659,2	4,7
pensii	80,9	471,1	5,8	118,5	557,3	4,7
indemnizații pentru copii	3,1	21,3	6,9	3,3	16,6	5,0
compensații	4,1	-	-	5,2	-	-
ajutor social	-	14,5	-	-	17,5	-
Alte venituri, din care:	120,9	343,0	2,8	238,8	635,7	2,7
remitențe	85,2	273,8	3,2	188,0	511,7	2,7

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

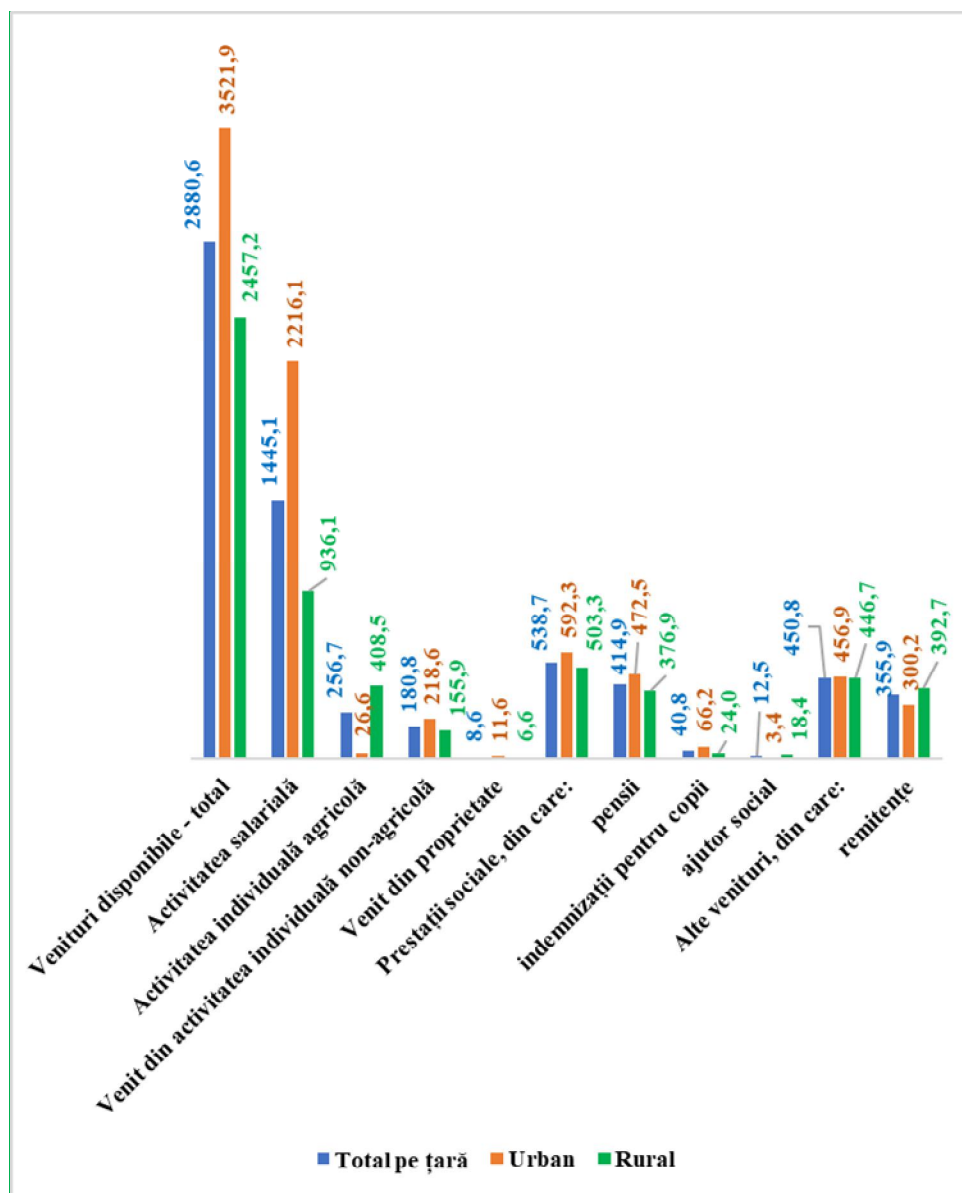
Anexa 2.7. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupele quintile ale gospodăriilor casnice, lei

	I		2018 față de 2006, unități	II		2018 față de 2006, unități	III		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	392,6	1362,0	3,5	586,2	1824,1	3,1	748,1	2175,1	2,9
Activitatea salarială	136,1	439,3	3,2	224,4	592,9	2,6	300,4	835,4	2,8
Activitatea individuală agricolă	98,9	225,1	2,3	141,8	232,3	1,6	166,8	180,4	1,1
Venit din activitatea individuală non-agricolă	18,6	52,7	2,8	34,5	89,3	2,6	36,9	135,2	3,7
Venit din proprietate	0,0	0,0	-	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Prestații sociale, din care:	88,7	405,5	4,6	110,0	569,5	5,2	126,0	622,5	4,9
pensii	72,5	279,1	3,8	96,2	483,8	5,0	105,6	545,6	5,2
indemnizații pentru copii	4,8	26,3	5,5	2,3	16,6	7,2	3,3	17,9	5,4
compensații	4,2	-	-	4,3	-	-	5,2	-	-
ajutor social	-	44,7	-	-	13,1	-	-	10,1	-
Alte venituri, din care:	50,3	239,5	4,8	75,1	340,1	4,5	117,9	401,5	3,4
remitențe	33,8	197,0	5,8	55,3	281,2	5,1	89,3	326,4	3,7
IV			2018 față de 2006, unități	V		2018 față de 2006, unități			
	2006	2018		2006	2018				
Venituri disponibile - total	964,8	2649,9	2,7	1505,9	3902,8	2,6			
Activitatea salarială	407,5	1164,6	2,9	676,1	2175,7	3,2			
Activitatea individuală agricolă	186,8	140,2	0,8	186,2	96,8	0,5			
Venit din activitatea individuală non-agricolă	75,8	189,2	2,5	161,0	172,6	1,1			
Venit din proprietate	1,6	5,5	3,4	6,6	2,8	0,4			
Prestații sociale, din care:	114,7	679,1	5,9	114,8	671,9	5,9			
pensii	95,7	602,0	6,3	91,1	598,1	6,6			
indemnizații pentru copii	2,8	16,2	5,8	2,7	21,1	7,8			
compensații	4,5	-	-	3,8	-	-			
ajutor social	-	6,9	-	-	3,1	-			
Alte venituri, din care:	178,4	471,3	2,6	361,1	783,0	2,2			
remitențe	131,5	360,4	2,7	271,6	627,1	2,3			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.8. Nivelul veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [137]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației obișnuite.

Anexa 2.9. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

	Total pe țară		2018 față de 2006, p.p.	Urban		2018 față de 2006, p.p.	Rural		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	41,6	43,7	2,1	57,1	55,6	-1,5	26,1	31,0	4,9
Activitatea individuală agricolă	18,6	7,3	-11,3	2,6	0,8	-1,8	34,5	14,3	-20,2
Venit din activitatea individuală non-agricolă	7,8	5,4	-2,4	10,4	6,1	-4,3	5,2	4,6	-0,6
Venit din proprietate	0,2	0,1	-0,1	0,4	0,1	-0,3	0,0	0,0	0,0
Prestații sociale, din care:	13,2	24,7	11,5	11,6	22,5	10,9	14,8	27,1	12,3
pensii	11,0	21,1	10,1	9,3	19,5	10,2	12,7	22,7	10,0
indemnizații pentru copii	0,4	0,8	0,4	0,3	1,0	0,7	0,5	0,7	0,2
compensații	0,5	-	-0,5	0,4	-	-0,4	0,6	-	-0,6
ajutor social	-	0,7	0,7	-	0,3	0,3	-	1,1	1,1
Alte venituri, din care:	18,7	18,8	0,1	17,9	14,8	-3,1	19,4	23,0	3,6
remitențe	13,9	15,0	1,1	11,9	10,0	-1,9	15,9	20,4	4,5

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

**Anexa 2.10. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în
anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor
casnice, %**

	Fermieri		2018 față de 2006, p.p.	Angajați în sectorul agrar		2018 față de 2006, p.p.	Angajați în sectorul non- agrar		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	14,1	31,0	16,9	46,5	67,8	21,3	69,9	78,1	8,2
Activitatea individuală agricolă	46,1	34,5	-11,6	32,9	16,2	-16,7	7,6	2,9	-4,7
Venit din activitatea individuală non-agricolă	2,1	2,0	-0,1	1,5	0,6	-0,9	3,6	1,9	-1,7
Venit din proprietate	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,4	0,1	-0,3
Prestații sociale, din care:	9,3	12,6	3,3	4,9	8,0	3,1	5,0	8,7	3,7
pensii	7,2	6,7	-0,5	3,5	5,2	1,7	3,3	6,5	3,2
indemnizații pentru copii	0,7	0,6	-0,1	0,4	0,6	0,2	0,3	1,0	0,7
compensații	0,5	-	-0,5	0,3	-	-0,3	0,2	-	-0,2
ajutor social	-	2,1	2,1	-	1,3	1,3	-	0,1	0,1
Alte venituri, din care:	28,3	19,8	-8,5	14,2	7,4	-6,8	13,4	8,3	-5,1
remitențe	24,7	17,9	-6,8	10,5	5,6	-4,9	8,8	5,3	-3,5
	Întreprinzători		2018 față de 2006, p.p.	Pensionari		2018 față de 2006, p.p.	Alții		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	14,3	3,7	-10,6	14,7	14,8	0,1	12,7	12,4	-0,3
Activitatea individuală agricolă	5,5	25,9	20,4	24,3	8,8	-15,5	9,2	6,9	-2,3
Venit din activitatea individuală non-agricolă	58,0	58,2	0,2	2,3	1,7	-0,6	38,5	18,8	-19,7
Venit din proprietate	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Prestații sociale, din care:	3,1	4,6	1,5	43,2	62,1	18,9	4,3	9,3	5,0
pensii	1,8	1,7	-0,1	39,4	57,0	17,6	1,9	4,7	2,8
indemnizații pentru copii	0,5	1,4	0,9	0,3	0,2	-0,1	0,4	1,4	1,0
compensații	0,0	-	0,0	1,5	-	-1,5	0,3	-	-0,3
ajutor social	-	0,0	0,0	-	0,7	0,7	-	1,3	1,3
Alte venituri, din care:	19,1	7,6	-11,5	15,4	12,5	-2,9	35,3	52,6	17,3
remitențe	15,1	0,0	-15,1	10,2	7,0	-3,2	28,6	49,3	20,7

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.11. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, %

	O singură persoană		2018 față de 2006, p.p.	Cuplu familial fără copii		2018 față de 2006, p.p.	Cuplu familial cu copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	21,1	28,1	7,0	35,8	38,6	2,8	52,2	56,8	4,6
Activitatea individuală agricolă	17,9	5,1	-12,8	20,6	8,2	-12,4	17,6	7,1	-10,5
Venit din activitatea individuală non-agricolă	3,3	3,9	0,6	4,9	4,0	-0,9	12,1	7,8	-4,3
Venit din proprietate	0,3	0,0	-0,3	0,2	0,1	-0,1	0,5	0,1	-0,4
Prestații sociale, din care:	32,1	38,0	5,9	26,1	40,7	14,6	3,5	5,6	2,1
pensii	29,4	34,6	5,2	24,3	38,2	13,9	1,4	0,9	-0,5
indemnizații pentru copii	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	2,7	1,9
compensații	1,2	-	-1,2	0,7	-	-0,7	0,3	-	-0,3
ajutor social	-	0,7	0,7	-	0,2	0,2	-	0,9	0,9
Alte venituri, din care:	25,3	24,9	-0,4	12,3	8,5	-3,8	14,1	22,6	8,5
remitențe	15,0	19,0	4,0	6,9	5,8	-1,1	8,5	19,1	10,6
	Părinte singur cu copii		2018 față de 2006, p.p.	Alte gospodării cu copii		2018 față de 2006, p.p.	Alte gospodării fără copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	33,6	53,1	19,5	35,6	44,5	8,9	51,9	51,8	-0,1
Activitatea individuală agricolă	10,8	3,4	-7,4	21,6	9,5	-12,1	15,5	7,2	-8,3
Venit din activitatea individuală non-agricolă	3,4	6,7	3,3	8,2	6,0	-2,2	7,3	5,2	-2,1
Venit din proprietate	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,1
Prestații sociale, din care:	8,8	8,9	0,1	8,9	15,5	6,6	11,9	20,7	8,8
pensii	5,9	3,0	-2,9	6,6	10,7	4,1	9,6	17,4	7,8
indemnizații pentru copii	0,5	0,3	-0,2	0,7	1,4	0,7	0,0	0,0	0,0
compensații	0,4	-	-0,4	0,4	-	-0,4	0,5	-	-0,5
ajutor social	-	2,9	2,9	-	1,0	1,0	-	0,3	0,3
Alte venituri, din care:	43,1	27,6	-15,5	25,7	24,6	-1,1	13,3	14,9	1,6
remitențe	32,0	11,6	-20,4	23,3	21,4	-1,9	9,9	12,7	2,8

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.12. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, %

	1 copil		2018 față de 2006, p.p.	2 copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	48,0	56,1	8,1	38,7	51,4	12,7
Activitatea individuală agricolă	14,9	6,9	-8,0	21,9	7,3	-14,6
Venit din activitatea individuală non-agricolă	9,8	4,9	-4,9	10,7	8,4	-2,3
Venit din proprietate	0,0	0,1	0,1	0,7	0,0	-0,7
Prestații sociale, din care:	6,2	9,7	3,5	6,4	9,0	2,6
pensii	4,3	5,8	1,5	4,3	4,4	0,1
indemnizații pentru copii	0,5	1,5	1,0	0,7	2,4	1,7
compensații	0,3	-	-0,3	0,4	-	-0,4
ajutor social	-	0,6	0,6	-	0,9	0,9
Alte venituri, din care:	21,1	22,4	1,3	21,6	23,9	2,3
remitențe	16,4	18,2	1,8	17,6	20,0	2,4
	3 copii și mai mulți		2018 față de 2006, p.p.	Fără copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	28,0	30,9	2,9	40,3	38,5	-1,8
Activitatea individuală agricolă	33,7	14,7	-19,0	17,8	6,9	-10,9
Venit din activitatea individuală non-agricolă	4,8	11,6	6,8	5,7	4,3	-1,4
Venit din proprietate	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1
Prestații sociale, din care:	9,0	14,1	5,1	20,8	34,8	14,0
pensii	4,7	4,9	0,2	18,6	31,8	13,2
indemnizații pentru copii	2,1	3,5	1,4	0,0	0,0	0,0
compensații	0,8	-	-0,8	0,7	-	-0,7
ajutor social	-	3,5	3,5	-	0,4	0,4
Alte venituri, din care:	24,5	28,8	4,3	15,3	15,4	0,1
remitențe	21,6	25,8	4,2	9,9	11,9	2,0

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.13. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, %

	1 persoană		2018 față de 2006, p.p.	2 persoane		2018 față de 2006, p.p.	3 persoane		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	21,1	28,1	7,0	35,7	39,5	3,8	48,5	54,3	5,8
Activitatea individuală agricolă	17,9	5,1	-12,8	17,5	7,4	-10,1	14,2	6,7	-7,5
Venit din activitatea individuală non-agricolă	3,3	3,9	0,6	4,4	3,9	-0,5	8,7	5,4	-3,3
Venit din proprietate	0,3	0,0	-0,3	0,2	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1
Prestații sociale, din care:	32,1	37,9	5,8	21,2	35,0	13,8	7,4	11,6	4,2
pensii	29,4	34,6	5,2	19,2	32,2	13,0	5,6	7,8	2,2
indemnizații pentru copii	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,3	1,3	1,0
compensații	1,2	-	-1,2	0,6	-	-0,6	0,4	-	-0,4
ajutor social	-	0,7	0,7	-	0,4	0,4	-	0,4	0,4
Alte venituri, din care:	25,3	24,9	-0,4	20,9	14,1	-6,8	21,1	21,9	0,8
remitențe	15,0	19,0	4,0	14,8	11,0	-3,8	16,7	18,2	1,5
	4 persoane		2018 față de 2006, p.p.	5 persoane și peste		2018 față de 2006, p.p.			
	2006	2018		2006	2018				
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-			
Activitatea salarială	47,7	56,0	8,3	40,6	47,0	6,4			
Activitatea individuală agricolă	18,3	7,8	-10,5	29,0	11,9	-17,1			
Venit din activitatea individuală non-agricolă	11,6	7,5	-4,1	7,9	9,5	1,6			
Venit din proprietate	0,5	0,0	-0,5	0,0	0,0	0,0			
Prestații sociale, din care:	6,3	9,9	3,6	10,9	15,3	4,4			
pensii	4,0	5,5	1,5	8,0	9,4	1,4			
indemnizații pentru copii	0,5	2,1	1,6	1,1	2,1	1,0			
compensații	0,3	-	-0,3	0,7	-	-0,7			
ajutor social	-	0,8	0,8	-	1,8	1,8			
Alte venituri, din care:	15,7	18,9	3,2	11,6	16,3	4,7			
remitențe	12,1	15,5	3,4	9,5	14,0	4,5			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.14. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, %

	Bărbați		2018 față de 2006, p.p.	Femei		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	44,4	47,9	3,5	35,1	36,0	0,9
Activitatea individuală agricolă	20,4	8,5	-11,9	14,4	5,2	-9,2
Venit din activitatea individuală non-agricolă	8,8	6,1	-2,7	5,4	4,0	-1,4
Venit din proprietate	0,2	0,1	-0,1	0,1	0,1	0,0
Prestații sociale, din care:	11,7	23,1	11,4	16,6	27,8	11,2
pensii	9,6	19,7	10,1	14,1	23,5	9,4
indemnizații pentru copii	0,4	0,9	0,5	0,4	0,7	0,3
compensații	0,5	-	-0,5	0,6	-	-0,6
ajutor social	-	0,6	0,6	-	0,7	0,7
Alte venituri, din care:	14,4	14,3	-0,1	28,4	26,8	-1,6
remitențe	10,2	11,5	1,3	22,3	21,6	-0,7

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

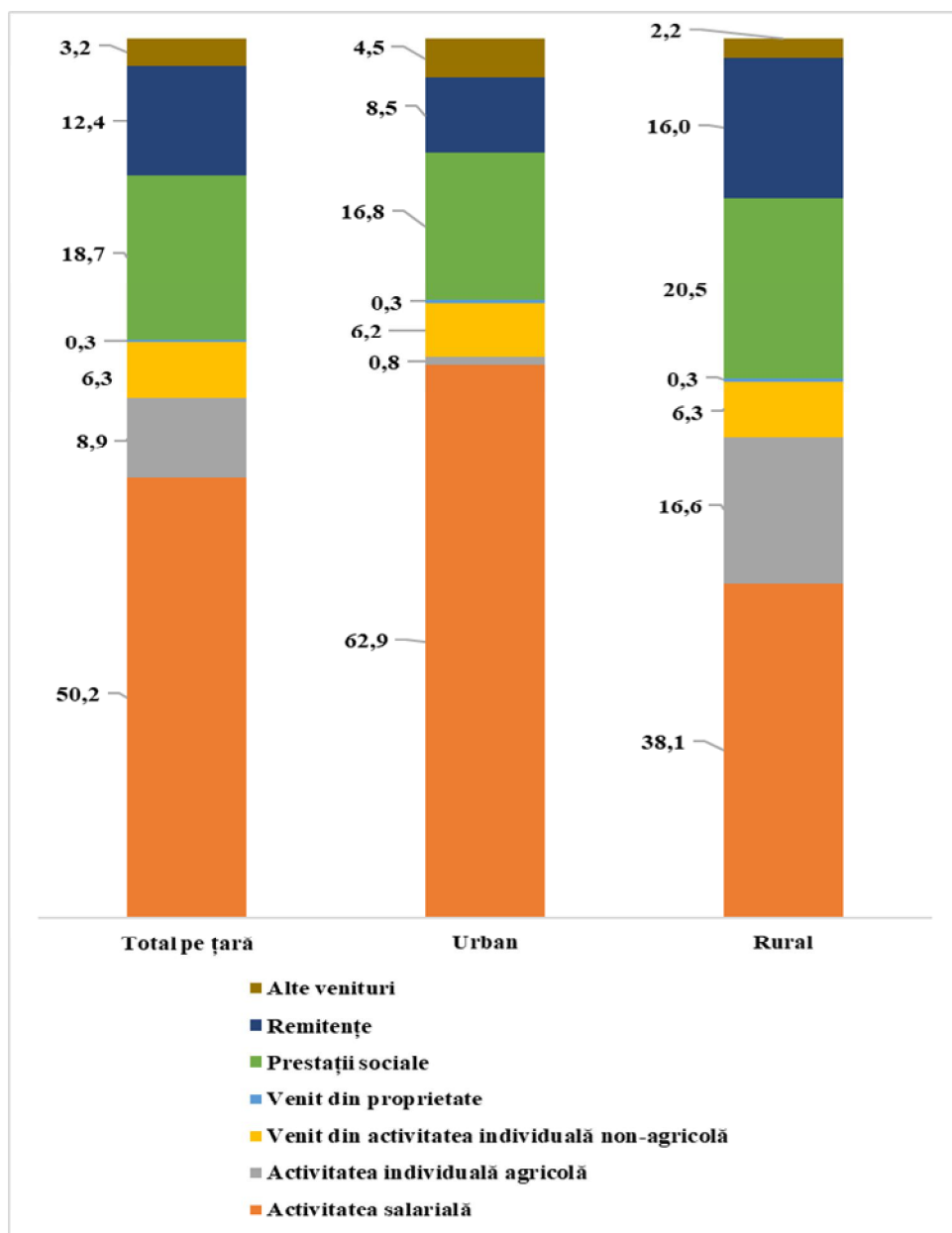
Anexa 2.15. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupe quintilice ale gospodăriilor casnice, %

	I		2018 față de 2006, p.p.	II		2018 față de 2006, p.p.	III		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Activitatea salarială	34,7	32,2	-2,5	38,3	32,5	-5,8	40,2	38,4	-1,8
Activitatea individuală agricolă	25,2	16,5	-8,7	24,2	12,7	-11,5	22,3	8,3	-14,0
Venit din activitatea individuală non-agricolă	4,8	3,9	-0,9	5,9	4,9	-1,0	4,9	6,2	1,3
Venit din proprietate	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Prestații sociale, din care:	22,6	29,8	7,2	18,8	31,2	12,4	16,8	28,6	11,8
pensii	18,5	20,5	2,0	16,4	26,5	10,1	14,1	25,1	11,0
indemnizații pentru copii	1,2	1,9	0,7	0,4	0,9	0,5	0,4	0,8	0,4
compensații	1,1	-	-1,1	0,7	-	-0,7	0,7	-	-0,7
ajutor social	-	3,3	3,3	-	0,7	0,7	-	0,5	0,5
Alte venituri, din care:	12,8	17,6	4,8	12,8	18,6	5,8	15,8	18,5	2,7
remitențe	8,6	14,5	5,9	9,4	15,4	6,0	11,9	15,0	3,1
	IV		2018 față de 2006, p.p.	V		2018 față de 2006, p.p.			
	2006	2018		2006	2018				
Venituri disponibile - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-			
Activitatea salarială	42,2	43,9	1,7	44,9	55,7	10,8			
Activitatea individuală agricolă	19,4	5,3	-14,1	12,4	2,5	-9,9			
Venit din activitatea individuală non-agricolă	7,9	7,1	-0,8	10,7	4,4	-6,3			
Venit din proprietate	0,2	0,2	0,0	0,4	0,1	-0,3			
Prestații sociale, din care:	11,9	25,6	13,7	7,6	17,2	9,6			
pensii	9,9	22,7	12,8	6,1	15,3	9,2			
indemnizații pentru copii	0,3	0,6	0,3	0,2	0,5	0,3			
compensații	0,5	-	-0,5	0,3	-	-0,3			
ajutor social	-	0,3	0,3	-	0,1	0,1			
Alte venituri, din care:	18,5	17,8	-0,7	24,0	20,1	-3,9			
remitențe	13,6	13,6	0,0	18,0	16,1	-1,9			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.16. Structura veniturilor disponibile medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [137]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației obișnuite.

Anexa 2.17. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

	Total pe țară		2018 față de 2006, unități	Urban		2018 față de 2006, unități	Rural		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	953,3	2407,9	2,5	1100,7	2858,2	2,6	847,2	2057,7	2,4
Produse alimentare	423,0	1054,8	2,5	435,7	1178,6	2,7	413,8	958,5	2,3
Băuturi alcoolice, tutun	26,2	38,2	1,5	22,6	41,9	1,9	28,8	35,3	1,2
Îmbrăcăminte, încălțăminte	113,3	257,5	2,3	128,2	286,3	2,2	102,6	235,1	2,3
Întreținerea locuinței	130,2	438,8	3,4	143,9	529,8	3,7	120,2	368,0	3,1
Dotarea locuinței	44,3	91,5	2,1	53,5	100,2	1,9	37,7	84,8	2,2
Îngrijire medicală și sănătate	50,2	123,1	2,5	59,9	145,3	2,4	43,3	105,9	2,4
Transport	48,5	97,3	2,0	69,1	132,0	1,9	33,7	70,3	2,1
Comunicații	37,5	110,3	2,9	55,9	136,2	2,4	24,4	90,2	3,7
Agrement	19,3	35,5	1,8	33,7	62,5	1,9	9,0	14,5	1,6
Învățământ	4,2	11,8	2,8	7,5	17,2	2,3	1,8	7,6	4,2
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	24,3	45,2	1,9	43,4	88,9	2,0	10,6	11,3	1,1
Diverse	32,1	103,8	3,2	47,2	139,2	2,9	21,3	76,3	3,6

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.18. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice, lei

	Fermieri		2018 față de 2006, unități	Angajați în sectorul agrar		2018 față de 2006, unități	Angajați în sectorul non-agrar		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	810,0	1849,9	2,3	760,5	1765,0	2,3	1125,3	2788,8	2,5
Produse alimentare	404,2	872,4	2,2	378,9	873,6	2,3	449,6	1130,3	2,5
Băuturi alcoolice, tutun	29,9	37,3	1,2	29,0	46,4	1,6	27,0	48,8	1,8
Îmbrăcăminte, încălțăminte	98,6	223,7	2,3	94,2	216,5	2,3	142,0	315,8	2,2
Întreținerea locuinței	115,5	306,3	2,7	105,2	304,3	2,9	132,6	469,0	3,5
Dotarea locuinței	38,5	71,6	1,9	33,0	60,5	1,8	55,9	100,0	1,8
Îngrijire medicală și sănătate	35,6	84,2	2,4	35,7	54,6	1,5	54,6	104,6	1,9
Transport	24,3	71,3	2,9	26,2	39,2	1,5	77,0	171,2	2,2
Comunicații	25,8	80,5	3,1	18,9	83,9	4,4	55,9	144,7	2,6
Agrement	8,4	9,1	1,1	6,3	10,2	1,6	33,1	55,7	1,7
Învățământ	1,3	8,8	6,8	4,7	2,9	0,6	8,4	18,5	2,2
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	8,0	6,6	0,8	8,8	10,3	1,2	43,1	95,8	2,2
Diverse	19,9	78,2	3,9	19,4	62,7	3,2	46,2	134,3	2,9
	Întreprinzători		2018 față de 2006, unități	Pensionari		2018 față de 2006, unități	Alții		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	1718,5	2696,5	1,6	787,0	2244,7	2,9	1139,1	2420,0	2,1
Produse alimentare	651,9	985,3	1,5	405,1	1074,5	2,7	431,5	1012,4	2,3
Băuturi alcoolice, tutun	40,9	4,7	0,1	21,6	24,8	1,1	24,6	41,0	1,7
Îmbrăcăminte, încălțăminte	311,1	340,8	1,1	65,5	187,4	2,9	159,9	299,2	1,9
Întreținerea locuinței	163,0	442,6	2,7	120,0	455,2	3,8	190,4	443,3	2,3
Dotarea locuinței	59,7	137,4	2,3	30,8	91,1	3,0	56,2	93,1	1,7
Îngrijire medicală și sănătate	35,3	178,2	5,0	63,9	172,5	2,7	43,3	104,0	2,4
Transport	134,8	138,3	1,0	23,3	47,4	2,0	69,8	85,4	1,2
Comunicații	97,0	102,5	1,1	18,9	80,6	4,3	52,9	120,5	2,3
Agrement	55,7	6,4	0,1	8,5	23,2	2,7	26,9	38,9	1,4
Învățământ	8,4	0,0	0,0	0,9	2,9	3,2	2,3	19,2	8,3
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	79,0	188,5	2,4	8,7	11,2	1,3	37,6	40,2	1,1
Diverse	81,7	171,8	2,1	19,8	73,8	3,7	43,8	122,8	2,8

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.19. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, lei

	O singură persoană		2018 față de 2006, unități	Cuplu familial fără copii		2018 față de 2006, unități	Cuplu familial cu copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	1242,6	3069,1	2,5	1149,4	2508,0	2,2	913,9	2314,3	2,5
Produse alimentare	588,5	1347,1	2,3	532,9	1134,7	2,1	384,4	932,9	2,4
Băuturi alcoolice, tutun	34,4	50,2	1,5	37,6	43,0	1,1	23,6	31,7	1,3
Îmbrăcăminte, încălțăminte	109,7	251,7	2,3	107,6	230,3	2,1	118,0	299,8	2,5
Întreținerea locuinței	214,3	725,1	3,4	172,9	484,6	2,8	126,5	347,3	2,7
Dotarea locuinței	54,3	125,3	2,3	53,2	114,0	2,1	41,6	79,1	1,9
Îngrijire medicală și sănătate	81,4	180,3	2,2	86,4	163,0	1,9	39,2	88,8	2,3
Transport	43,2	68,1	1,6	50,7	97,8	1,9	58,5	135,2	2,3
Comunicații	35,2	120,6	3,4	36,0	110,1	3,1	37,0	112,0	3,0
Agrement	14,0	35,4	2,5	22,9	20,4	0,9	26,7	62,6	2,3
Învățământ	0,0	12,9	-	1,1	0,3	0,3	4,6	15,4	3,3
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	29,7	47,3	1,6	20,5	20,9	1,0	21,2	80,4	3,8
Diverse	37,9	105,0	2,8	27,5	88,8	3,2	32,5	129,0	4,0
	Părinte singur cu copii		2018 față de 2006, unități	Alte gospodării cu copii		2018 față de 2006, unități	Alte gospodării fără copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	1061,2	2310,5	2,2	797,4	1929,8	2,4	1011,4	2389,8	2,4
Produse alimentare	448,4	1006,3	2,2	357,9	893,8	2,5	442,6	1046,6	2,4
Băuturi alcoolice, tutun	13,7	14,8	1,1	20,2	28,6	1,4	30,9	45,3	1,5
Îmbrăcăminte, încălțăminte	116,1	292,8	2,5	107,7	246,3	2,3	122,0	250,0	2,0
Întreținerea locuinței	121,6	393,1	3,2	100,7	283,6	2,8	124,7	432,7	3,5
Dotarea locuinței	105,5	65,0	0,6	35,5	61,9	1,7	43,8	86,2	2,0
Îngrijire medicală și sănătate	43,0	90,9	2,1	36,5	87,9	2,4	52,6	108,8	2,1
Transport	45,9	60,1	1,3	38,6	69,8	1,8	53,6	114,4	2,1
Comunicații	57,7	138,4	2,4	34,9	94,4	2,7	41,9	116,3	2,8
Agrement	23,0	59,9	2,6	14,2	26,2	1,8	17,6	25,8	1,5
Învățământ	7,2	18,2	2,5	4,0	12,8	3,2	7,2	20,4	2,8
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	30,5	54,1	1,8	19,2	28,7	1,5	37,4	47,9	1,3
Diverse	48,7	116,7	2,4	28,1	95,9	3,4	37,1	95,3	2,6

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.20. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, lei

	1 copil		2018 față de 2006, unități	2 copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	975,5	2405,3	2,5	833,4	2099,1	2,5
Produse alimentare	408,4	993,2	2,4	364,4	898,1	2,5
Băuturi alcoolice, tutun	23,8	39,6	1,7	21,5	21,3	1,0
Îmbrăcăminte, încălțăminte	125,1	303,2	2,4	112,1	271,6	2,4
Întreținerea locuinței	124,1	373,9	3,0	113,7	308,2	2,7
Dotarea locuinței	46,0	78,6	1,7	42,0	68,6	1,6
Îngrijire medicală și sănătate	45,8	104,6	2,3	35,1	87,1	2,5
Transport	56,4	123,5	2,2	47,2	102,7	2,2
Comunicații	49,4	128,2	2,6	31,4	96,9	3,1
Agrement	23,7	49,5	2,1	18,2	52,7	2,9
Învățământ	5,6	16,9	3,0	4,3	16,1	3,7
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	28,5	66,7	2,3	16,2	60,9	3,8
Diverse	38,8	127,3	3,3	27,4	115,0	4,2
	3 copii și mai mulți		2018 față de 2006, unități	Fără copii		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	583,2	1510,8	2,6	1101,4	2645,4	2,4
Produse alimentare	293,6	764,3	2,6	500,6	1174,9	2,3
Băuturi alcoolice, tutun	13,8	20,6	1,5	33,8	45,8	1,4
Îmbrăcăminte, încălțăminte	77,5	206,8	2,7	114,7	242,1	2,1
Întreținerea locuinței	76,1	203,4	2,7	157,9	543,3	3,4
Dotarea locuinței	26,8	53,5	2,0	49,0	110,0	2,2
Îngrijire medicală și sănătate	22,1	48,4	2,2	69,5	153,7	2,2
Transport	20,8	41,8	2,0	50,7	93,3	1,8
Comunicații	13,9	61,7	4,4	38,6	114,9	3,0
Agrement	12,4	20,4	1,6	18,7	26,4	1,4
Învățământ	1,4	3,8	2,7	3,8	9,5	2,5
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	8,2	14,7	1,8	30,2	36,0	1,2
Diverse	16,8	71,4	4,3	34,0	95,5	2,8

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.21. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, lei

	1 persoană		2018 față de 2006, unități	2 persoane		2018 față de 2006, unități	3 persoane		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	1242,6	3067,9	2,5	1172,7	2535,3	2,2	1048,2	2456,1	2,3
Produse alimentare	588,5	1346,8	2,3	524,2	1126,7	2,1	435,5	1007,1	2,3
Băuturi alcoolice, tutun	34,4	50,1	1,5	34,1	43,1	1,3	27,4	36,8	1,3
Îmbrăcăminte, încălțăminte	109,7	251,6	2,3	119,5	247,2	2,1	135,5	303,9	2,2
Întreținerea locuinței	214,3	724,7	3,4	167,9	488,4	2,9	140,2	404,7	2,9
Dotarea locuinței	54,3	125,3	2,3	64,5	110,2	1,7	49,2	82,5	1,7
Îngrijire medicală și sănătate	81,4	180,2	2,2	78,2	145,6	1,9	51,9	109,3	2,1
Transport	43,2	68,1	1,6	53,2	93,3	1,8	57,8	136,0	2,4
Comunicații	35,2	120,5	3,4	44,3	117,7	2,7	48,2	125,5	2,6
Agrement	14,0	35,4	2,5	24,4	30,4	1,2	24,7	42,1	1,7
Învățământ	0,0	12,9	-	1,6	6,6	4,1	8,0	17,3	2,2
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	29,7	47,3	1,6	24,8	31,5	1,3	30,5	67,8	2,2
Diverse	37,9	105,0	2,8	36,0	94,8	2,6	39,2	123,2	3,1
	4 persoane		2018 față de 2006, unități	5 persoane și peste		2018 față de 2006, unități			
	2006	2018		2006	2018				
Cheltuieli de consum - total	880,0	2160,7	2,5	657,1	1657,0	2,5			
Produse alimentare	379,1	922,6	2,4	321,2	812,6	2,5			
Băuturi alcoolice, tutun	23,3	30,3	1,3	18,9	26,2	1,4			
Îmbrăcăminte, încălțăminte	113,8	270,6	2,4	85,0	206,5	2,4			
Întreținerea locuinței	112,8	313,1	2,8	80,3	224,2	2,8			
Dotarea locuinței	35,8	71,2	2,0	28,9	52,7	1,8			
Îngrijire medicală și sănătate	39,4	94,1	2,4	27,3	68,0	2,5			
Transport	56,0	118,6	2,1	27,1	58,3	2,2			
Comunicații	37,7	98,5	2,6	21,1	78,0	3,7			
Agrement	20,2	48,1	2,4	9,9	21,3	2,2			
Învățământ	5,6	17,6	3,1	1,9	6,8	3,6			
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	24,3	61,4	2,5	15,8	20,9	1,3			
Diverse	31,9	114,7	3,6	19,5	81,5	4,2			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.22. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, lei

	Bărbați		2018 față de 2006, unități	Femei		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	942,1	2361,9	2,5	978,9	2491,2	2,5
Produse alimentare	416,4	1030,7	2,5	438,1	1098,4	2,5
Băuturi alcoolice, tutun	28,0	44,6	1,6	22,0	26,5	1,2
Îmbrăcăminte, încălțăminte	113,7	256,9	2,3	112,5	258,7	2,3
Întreținerea locuinței	125,7	413,1	3,3	140,3	485,4	3,5
Dotarea locuinței	41,3	90,8	2,2	51,2	92,9	1,8
Îngrijire medicală și sănătate	47,6	113,2	2,4	56,3	141,1	2,5
Transport	52,6	113,7	2,2	39,1	67,7	1,7
Comunicații	35,8	110,0	3,1	41,6	111,0	2,7
Agrement	19,6	31,9	1,6	18,6	41,9	2,3
Învățământ	4,9	8,8	1,8	2,5	17,3	6,9
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	26,1	45,8	1,8	20,3	44,2	2,2
Diverse	30,3	102,6	3,4	36,2	106,1	2,9

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

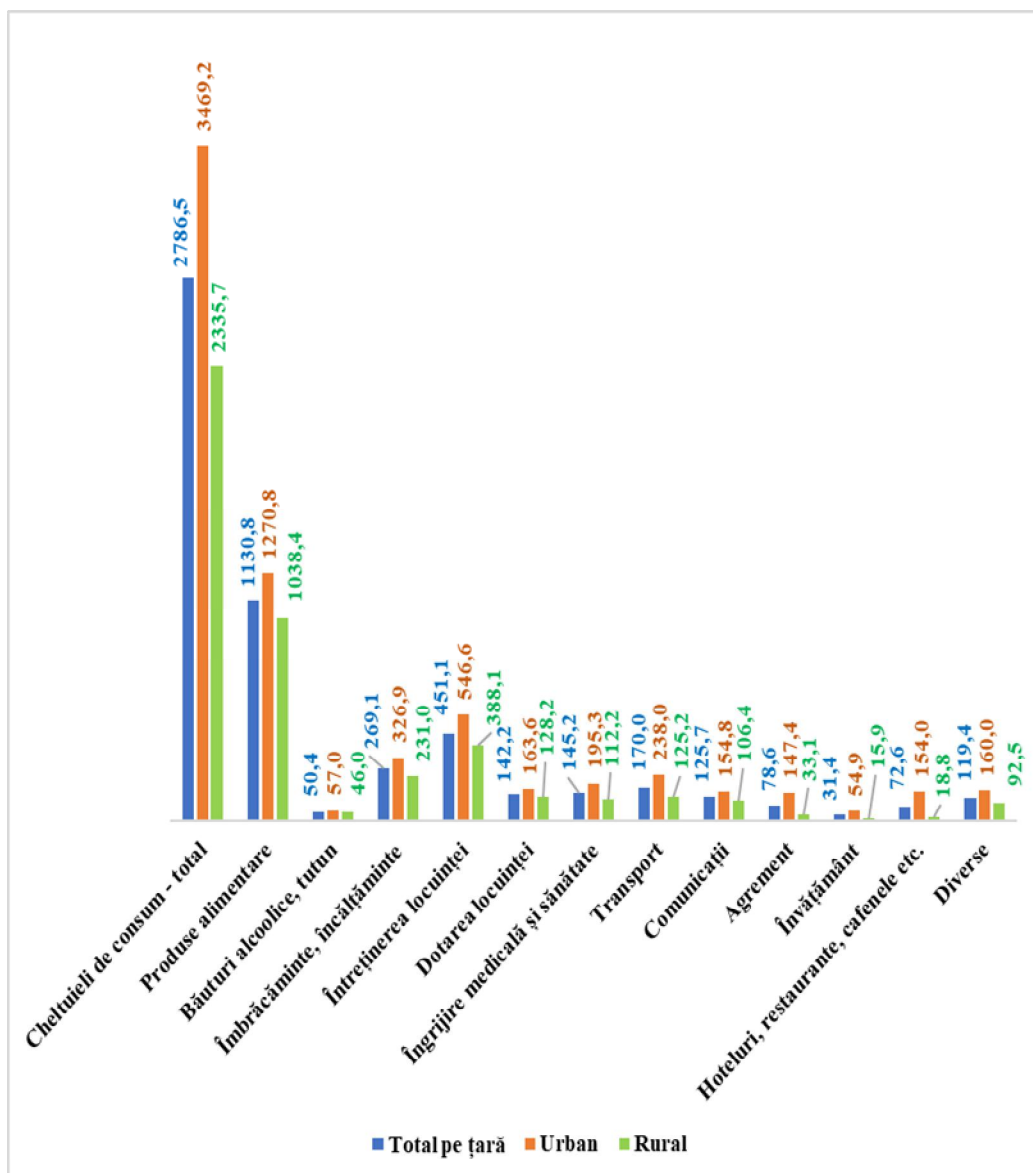
Anexa 2.23. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupe quintilice ale gospodăriilor casnice, lei

	I		2018 față de 2006, unități	II		2018 față de 2006, unități	III		2018 față de 2006, unități
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	356,9	1249,7	3,5	569,0	1736,1	3,1	777,9	2142,1	2,8
Produse alimentare	204,7	686,1	3,4	302,7	875,2	2,9	389,4	1015,6	2,6
Băuturi alcoolice, tutun	10,9	18,1	1,7	16,6	24,6	1,5	20,7	30,4	1,5
Îmbrăcăminte, încălțăminte	32,6	124,6	3,8	62,0	182,6	2,9	93,1	229,2	2,5
Întreținerea locuinței	53,6	213,4	4,0	82,7	316,9	3,8	112,5	401,3	3,6
Dotarea locuinței	10,3	37,2	3,6	17,2	58,5	3,4	26,2	75,6	2,9
Îngrijire medicală și sănătate	14,2	43,8	3,1	24,1	75,6	3,1	38,5	102,1	2,7
Transport	7,6	15,2	2,0	17,0	35,1	2,1	24,1	61,1	2,5
Comunicații	8,8	52,8	6,0	17,8	78,7	4,4	28,3	98,8	3,5
Agrement	3,4	7,4	2,2	7,4	12,1	1,6	11,1	20,6	1,9
Învățământ	0,6	1,8	3,0	1,1	3,1	2,8	2,3	6,8	3,0
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	2,4	2,0	0,8	5,7	7,4	1,3	10,0	17,4	1,7
Diverse	7,8	47,4	6,1	14,7	66,3	4,5	21,8	83,1	3,8
	IV		2018 față de 2006, unități	V		2018 față de 2006, unități			
	2006	2018		2006	2018				
Cheltuieli de consum - total	1065,4	2677,0	2,5	1996,7	4232,9	2,1			
Produse alimentare	498,9	1201,3	2,4	719,0	1495,4	2,1			
Băuturi alcoolice, tutun	29,2	45,0	1,5	53,7	72,7	1,4			
Îmbrăcăminte, încălțăminte	128,9	282,1	2,2	249,9	469,0	1,9			
Întreținerea locuinței	140,7	502,7	3,6	261,4	759,4	2,9			
Dotarea locuinței	34,8	100,7	2,9	133,1	185,5	1,4			
Îngrijire medicală și sănătate	58,9	129,4	2,2	115,5	264,5	2,3			
Transport	47,6	98,3	2,1	146,2	276,6	1,9			
Comunicații	44,9	123,9	2,8	88,0	197,3	2,2			
Agrement	17,6	33,6	1,9	57,2	103,8	1,8			
Învățământ	3,8	11,9	3,1	13,0	35,4	2,7			
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	23,3	36,7	1,6	80,2	162,5	2,0			
Diverse	36,7	111,4	3,0	79,5	210,8	2,7			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.24. Nivelul cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, lei

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [137]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației obișnuite.

Anexa 2.25. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

	Total pe țară		2018 față de 2006, p.p.	Urban		2018 față de 2006, p.p.	Rural		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	44,4	43,8	-0,6	39,6	41,2	1,6	48,8	46,6	-2,2
Băuturi alcoolice, tutun	2,8	1,6	-1,2	2,1	1,5	-0,6	3,4	1,7	-1,7
Îmbrăcăminte, încălțăminte	11,9	10,7	-1,2	11,6	10,0	-1,6	12,1	11,4	-0,7
Întreținerea locuinței	13,7	18,2	4,5	13,1	18,5	5,4	14,2	17,9	3,7
Dotarea locuinței	4,7	3,8	-0,9	4,9	3,5	-1,4	4,5	4,1	-0,4
Îngrijire medicală și sănătate	5,3	5,1	-0,2	5,5	5,1	-0,4	5,1	5,1	0
Transport	5,1	4,0	-1,1	6,3	4,6	-1,7	4,0	3,4	-0,6
Comunicații	3,9	4,6	0,7	5,1	4,8	-0,3	2,9	4,4	1,5
Agrement	2,0	1,5	-0,5	3,1	2,2	-0,9	1,1	0,7	-0,4
Învățământ	0,4	0,5	0,1	0,7	0,6	-0,1	0,2	0,4	0,2
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	2,6	1,9	-0,7	4,0	3,1	-0,9	1,3	0,5	-0,8
Diverse	3,4	4,3	0,9	4,3	4,9	0,6	2,5	3,7	1,2

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.26. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după statutul socio-economic al gospodăriilor casnice, %

	Fermieri		2018 față de 2006, p.p.	Angajați în sectorul agrar		2018 față de 2006, p.p.	Angajați în sectorul non- agrar		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	49,9	47,2	-2,7	49,8	49,5	-0,3	40,0	40,5	0,5
Băuturi alcoolice, tutun	3,7	2,0	-1,7	3,8	2,6	-1,2	2,4	1,8	-0,6
Îmbrăcăminte, încălțăminte	12,2	12,1	-0,1	12,4	12,3	-0,1	12,6	11,3	-1,3
Întreținerea locuinței	14,3	16,6	2,3	13,8	17,2	3,4	11,8	16,8	5,0
Dotarea locuinței	4,8	3,9	-0,9	4,3	3,4	-0,9	5,0	3,6	-1,4
Îngrijire medicală și sănătate	4,4	4,6	0,2	4,7	3,1	-1,6	4,9	3,8	-1,1
Transport	3,0	3,9	0,9	3,5	2,2	-1,3	6,8	6,1	-0,7
Comunicații	3,2	4,4	1,2	2,5	4,8	2,3	5,0	5,2	0,2
Agrement	1,0	0,5	-0,5	0,8	0,6	-0,2	2,9	2,0	-0,9
Învățământ	0,2	0,5	0,3	0,6	0,2	-0,4	0,8	0,7	-0,1
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	1,0	0,4	-0,6	1,2	0,6	-0,6	3,8	3,4	-0,4
Diverse	2,5	4,2	1,7	2,6	3,5	0,9	4,1	4,8	0,7
	Întreprinzători		2018 față de 2006, p.p.	Pensionari		2018 față de 2006, p.p.	Alții		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	37,9	36,5	-1,4	51,5	47,9	-3,6	37,9	41,8	3,9
Băuturi alcoolice, tutun	2,4	0,2	-2,2	2,7	1,1	-1,6	2,2	1,7	-0,5
Îmbrăcăminte, încălțăminte	18,1	12,6	-5,5	8,3	8,3	0,0	14,0	12,4	-1,6
Întreținerea locuinței	9,5	16,4	6,9	15,3	20,3	5,0	16,7	18,3	1,6
Dotarea locuinței	3,5	5,1	1,6	3,9	4,1	0,2	4,9	3,8	-1,1
Îngrijire medicală și sănătate	2,1	6,6	4,5	8,1	7,7	-0,4	3,8	4,3	0,5
Transport	7,8	5,1	-2,7	3,0	2,1	-0,9	6,1	3,5	-2,6
Comunicații	5,6	3,8	-1,8	2,4	3,6	1,2	4,6	5,0	0,4
Agrement	3,2	0,2	-3,0	1,1	1,0	-0,1	2,4	1,6	-0,8
Învățământ	0,5	0,0	-0,5	0,1	0,1	0,0	0,2	0,8	0,6
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	4,6	7,0	2,4	1,1	0,5	-0,6	3,3	1,7	-1,6
Diverse	4,8	6,4	1,6	2,5	3,3	0,8	3,9	5,1	1,2

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.27. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după tipul gospodăriilor casnice, %

	O singură persoană		2018 față de 2006, p.p.	Cuplu familiar fără copii		2018 față de 2006, p.p.	Cuplu familiar cu copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	47,4	43,9	-3,5	46,4	45,2	-1,2	42,1	40,3	-1,8
Băuturi alcoolice, tutun	2,8	1,6	-1,2	3,3	1,7	-1,6	2,6	1,4	-1,2
Îmbrăcăminte, încălțăminte	8,8	8,2	-0,6	9,4	9,2	-0,2	12,9	13,0	0,1
Întreținerea locuinței	17,3	23,6	6,3	15,1	19,3	4,2	13,8	15,0	1,2
Dotarea locuinței	4,4	4,1	-0,3	4,6	4,5	-0,1	4,6	3,4	-1,2
Îngrijire medicală și sănătate	6,6	5,9	-0,7	7,5	6,5	-1,0	4,3	3,8	-0,5
Transport	3,5	2,2	-1,3	4,4	3,9	-0,5	6,4	5,8	-0,6
Comunicații	2,8	3,9	1,1	3,1	4,4	1,3	4,1	4,8	0,7
Agrement	1,1	1,2	0,1	2,0	0,8	-1,2	2,9	2,7	-0,2
Învățământ	0,0	0,4	0,4	0,1	0,0	-0,1	0,5	0,7	0,2
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	2,4	1,5	-0,9	1,8	0,8	-1,0	2,3	3,5	1,2
Diverse	3,1	3,4	0,3	2,4	3,5	1,1	3,6	5,6	2,0
	Părinte singur cu copii		2018 față de 2006, p.p.	Alte gospodării cu copii		2018 față de 2006, p.p.	Alte gospodării fără copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	42,3	43,6	1,3	44,9	46,3	1,4	43,8	43,8	0,0
Băuturi alcoolice, tutun	1,3	0,6	-0,7	2,5	1,5	-1,0	3,1	1,9	-1,2
Îmbrăcăminte, încălțăminte	10,9	12,7	1,8	13,5	12,8	-0,7	12,1	10,5	-1,6
Întreținerea locuinței	11,5	17,0	5,5	12,6	14,7	2,1	12,3	18,1	5,8
Dotarea locuinței	9,9	2,8	-7,1	4,5	3,2	-1,3	4,3	3,6	-0,7
Îngrijire medicală și sănătate	4,1	3,9	-0,2	4,6	4,6	0,0	5,2	4,6	-0,6
Transport	4,3	2,6	-1,7	4,8	3,6	-1,2	5,3	4,8	-0,5
Comunicații	5,4	6,0	0,6	4,4	4,9	0,5	4,2	4,9	0,7
Agrement	2,2	2,6	0,4	1,8	1,4	-0,4	1,7	1,1	-0,6
Învățământ	0,7	0,8	0,1	0,5	0,7	0,2	0,7	0,9	0,2
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	2,9	2,3	-0,6	2,4	1,5	-0,9	3,7	2,0	-1,7
Diverse	4,6	5,1	0,5	3,5	5,0	1,5	3,7	4,0	0,3

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.28. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de copii ai gospodăriilor casnice, %

	1 copil		2018 față de 2006, p.p.	2 copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	41,9	41,3	-0,6	43,7	42,8	-0,9
Băuturi alcoolice, tutun	2,4	1,6	-0,8	2,6	1,0	-1,6
Îmbrăcăminte, încălțăminte	12,8	12,6	-0,2	13,5	12,9	-0,6
Întreținerea locuinței	12,7	15,5	2,8	13,6	14,7	1,1
Dotarea locuinței	4,7	3,3	-1,4	5,0	3,3	-1,7
Îngrijire medicală și sănătate	4,7	4,3	-0,4	4,2	4,2	0,0
Transport	5,8	5,1	-0,7	5,7	4,9	-0,8
Comunicații	5,1	5,3	0,2	3,8	4,6	0,8
Agrement	2,4	2,1	-0,3	2,2	2,5	0,3
Învățământ	0,6	0,7	0,1	0,5	0,8	0,3
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	2,9	2,8	-0,1	1,9	2,9	1,0
Diverse	4,0	5,3	1,3	3,3	5,5	2,2
	3 copii și mai mulți		2018 față de 2006, p.p.	Fără copii		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	50,3	50,6	0,3	45,5	44,4	-1,1
Băuturi alcoolice, tutun	2,4	1,4	-1,0	3,1	1,7	-1,4
Îmbrăcăminte, încălțăminte	13,3	13,7	0,4	10,4	9,2	-1,2
Întreținerea locuinței	13,0	13,5	0,5	14,3	20,5	6,2
Dotarea locuinței	4,6	3,5	-1,1	4,5	4,2	-0,3
Îngrijire medicală și sănătate	3,8	3,2	-0,6	6,3	5,8	-0,5
Transport	3,6	2,8	-0,8	4,6	3,5	-1,1
Comunicații	2,4	4,1	1,7	3,5	4,3	0,8
Agrement	2,1	1,4	-0,7	1,7	1,0	-0,7
Învățământ	0,2	0,3	0,1	0,3	0,4	0,1
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	1,4	1,0	-0,4	2,8	1,4	-1,4
Diverse	2,9	4,7	1,8	3,1	3,6	0,5

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.29. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după numărul de persoane ale gospodăriilor casnice, %

	1 persoană		2018 față de 2006, p.p.	2 persoane		2018 față de 2006, p.p.	3 persoane		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	47,4	43,9	-3,5	44,7	44,4	-0,3	41,6	41,0	-0,6
Băuturi alcoolice, tutun	2,8	1,6	-1,2	2,9	1,7	-1,2	2,6	1,5	-1,1
Îmbrăcăminte, încălțăminte	8,8	8,2	-0,6	10,2	9,7	-0,5	12,9	12,4	-0,5
Întreținerea locuinței	17,3	23,6	6,3	14,3	19,3	5,0	13,4	16,5	3,1
Dotarea locuinței	4,4	4,1	-0,3	5,5	4,3	-1,2	4,7	3,4	-1,3
Îngrijire medicală și sănătate	6,6	5,9	-0,7	6,7	5,7	-1,0	5,0	4,5	-0,5
Transport	3,5	2,2	-1,3	4,5	3,7	-0,8	5,5	5,5	0,0
Comunicații	2,8	3,9	1,1	3,8	4,6	0,8	4,6	5,1	0,5
Agrement	1,1	1,2	0,1	2,1	1,2	-0,9	2,4	1,7	-0,7
Învățământ	0,0	0,4	0,4	0,1	0,3	0,2	0,8	0,7	-0,1
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	2,4	1,5	-0,9	2,1	1,2	-0,9	2,9	2,8	-0,1
Diverse	3,1	3,4	0,3	3,1	3,7	0,6	3,7	5,0	1,3
	4 persoane		2018 față de 2006, p.p.	5 persoane și peste		2018 față de 2006, p.p.			
	2006	2018		2006	2018				
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-			
Produse alimentare	43,1	42,7	-0,4	48,9	49,0	0,1			
Băuturi alcoolice, tutun	2,7	1,4	-1,3	2,9	1,6	-1,3			
Îmbrăcăminte, încălțăminte	12,9	12,5	-0,4	12,9	12,5	-0,4			
Întreținerea locuinței	12,8	14,5	1,7	12,2	13,5	1,3			
Dotarea locuinței	4,1	3,3	-0,8	4,4	3,2	-1,2			
Îngrijire medicală și sănătate	4,5	4,4	-0,1	4,2	4,1	-0,1			
Transport	6,4	5,5	-0,9	4,1	3,5	-0,6			
Comunicații	4,3	4,6	0,3	3,2	4,7	1,5			
Agrement	2,3	2,2	-0,1	1,5	1,3	-0,2			
Învățământ	0,6	0,8	0,2	0,3	0,4	0,1			
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	2,8	2,8	0,0	2,4	1,3	-1,1			
Diverse	3,6	5,3	1,7	3,0	4,9	1,9			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.30. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după sexul capului gospodăriei casnice, %

	Bărbați		2018 față de 2006, p.p.	Femei		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	44,2	43,6	-0,6	44,8	44,1	-0,7
Băuturi alcoolice, tutun	3,0	1,9	-1,1	2,3	1,1	-1,2
Îmbrăcăminte, încălțăminte	12,1	10,9	-1,2	11,5	10,4	-1,1
Întreținerea locuinței	13,4	17,5	4,1	14,3	19,5	5,2
Dotarea locuinței	4,4	3,8	-0,6	5,2	3,7	-1,5
Îngrijire medicală și sănătate	5,1	4,8	-0,3	5,8	5,7	-0,1
Transport	5,6	4,8	-0,8	4,0	2,7	-1,3
Comunicații	3,8	4,7	0,9	4,3	4,5	0,2
Agrement	2,1	1,4	-0,7	1,9	1,7	-0,2
Învățământ	0,5	0,4	-0,1	0,3	0,7	0,4
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	2,8	1,9	-0,9	2,1	1,8	-0,3
Diverse	3,2	4,3	1,1	3,7	4,3	0,6

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

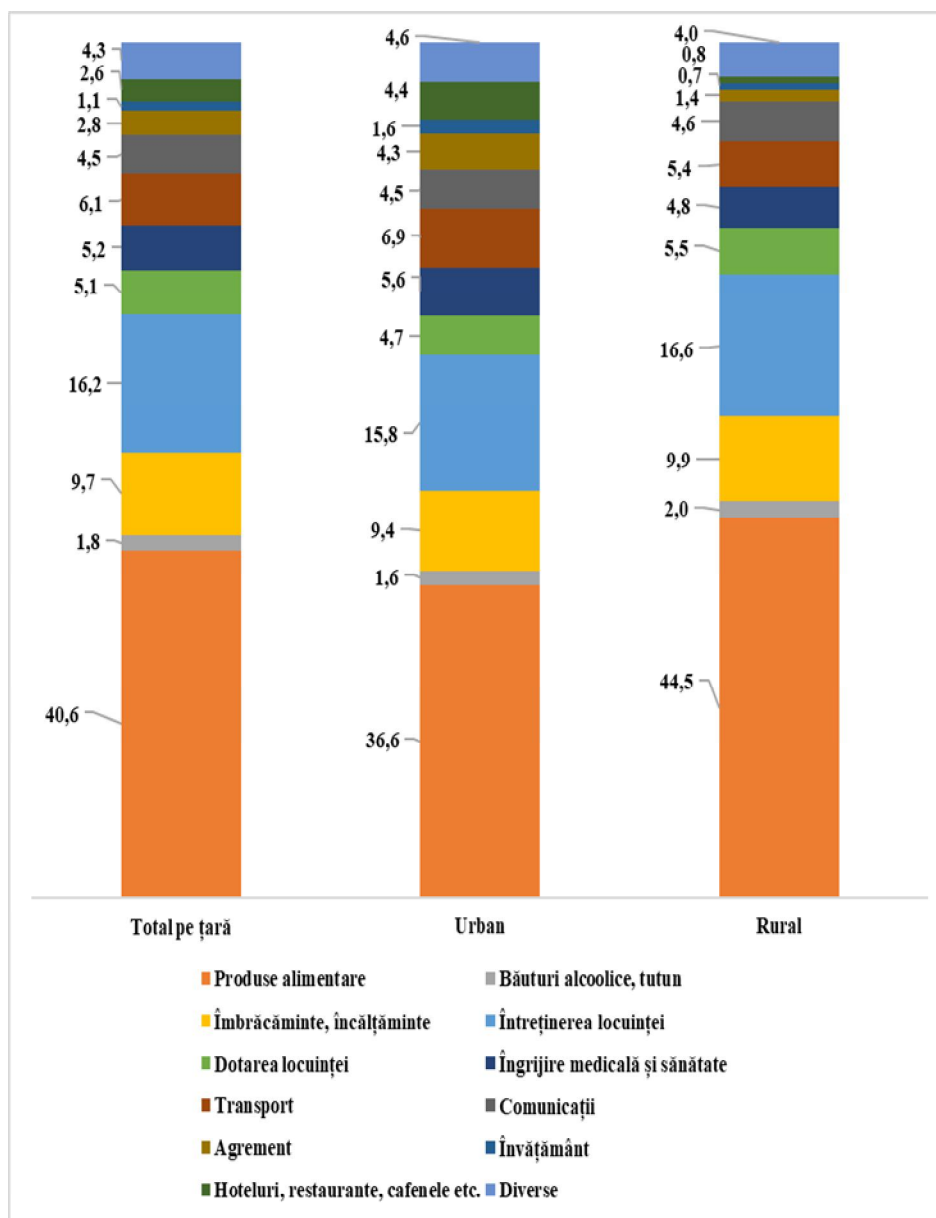
Anexa 2.31. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anii 2006 și 2018 în RM după grupe quintilice ale gospodăriilor casnice, %

	I		2018 față de 2006, p.p.	II		2018 față de 2006, p.p.	III		2018 față de 2006, p.p.
	2006	2018		2006	2018		2006	2018	
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-
Produse alimentare	57,4	54,9	-2,5	53,2	50,4	-2,8	50,1	47,4	-2,7
Băuturi alcoolice, tutun	3,0	1,5	-1,5	2,9	1,4	-1,5	2,7	1,4	-1,3
Îmbrăcăminte, încălțăminte	9,1	10,0	0,9	10,9	10,5	-0,4	12,0	10,7	-1,3
Întreținerea locuinței	15,0	17,1	2,1	14,5	18,3	3,8	14,5	18,7	4,2
Dotarea locuinței	2,9	3,0	0,1	3,0	3,4	0,4	3,4	3,5	0,1
Îngrijire medicală și sănătate	4,0	3,5	-0,5	4,2	4,4	0,2	5,0	4,8	-0,2
Transport	2,1	1,2	-0,9	3,0	2,0	-1,0	3,1	2,9	-0,2
Comunicații	2,5	4,2	1,7	3,1	4,5	1,4	3,6	4,6	1,0
Agrement	1,0	0,6	-0,4	1,3	0,7	-0,6	1,4	1,0	-0,4
Învățământ	0,2	0,1	-0,1	0,2	0,2	0,0	0,3	0,3	0,0
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	0,7	0,2	-0,5	1,0	0,4	-0,6	1,3	0,8	-0,5
Diverse	2,2	3,8	1,6	2,6	3,8	1,2	2,8	3,9	1,1
	IV		2018 față de 2006, p.p.	V		2018 față de 2006, p.p.			
	2006	2018		2006	2018				
Cheltuieli de consum - total	100,0	100,0	-	100,0	100,0	-			
Produse alimentare	46,8	44,9	-1,9	36,0	35,3	-0,7			
Băuturi alcoolice, tutun	2,7	1,7	-1,0	2,7	1,7	-1,0			
Îmbrăcăminte, încălțăminte	12,1	10,5	-1,6	12,5	11,1	-1,4			
Întreținerea locuinței	13,2	18,8	5,6	13,1	17,9	4,8			
Dotarea locuinței	3,3	3,8	0,5	6,7	4,4	-2,3			
Îngrijire medicală și sănătate	5,5	4,8	-0,7	5,8	6,2	0,4			
Transport	4,5	3,7	-0,8	7,3	6,5	-0,8			
Comunicații	4,2	4,6	0,4	4,4	4,7	0,3			
Agrement	1,7	1,3	-0,4	2,9	2,5	-0,4			
Învățământ	0,4	0,4	0,0	0,7	0,8	0,1			
Hoteluri, restaurante, cafenele etc.	2,2	1,4	-0,8	4,0	3,8	-0,2			
Diverse	3,5	4,2	0,7	4,0	5,0	1,0			

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [138]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației stabile.

Anexa 2.32. Structura cheltuielilor de consum medii lunare pe o persoană în anul 2019 în RM după mediile de reședință ale gospodăriilor casnice, %

Sursa: Elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [137]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației obișnuite.

ANEXA 3

Ponderea cheltuielilor de consum ale gospodăriilor în RM și în unele țări europene (inclusiv ex-sovietice), 2014 și 2018, %

	Republica Moldova		UE-28		Bulgaria		Cehia		Germania		Danemarca	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Produse alimentare	43,4	43,2	12,3	12,1	19,1	19,1	16,3	16,1	10,5	10,8	11,5	11,4
Băuturi alcoolice, tutun	1,4	1,7	4,0	3,9	5,4	5,2	8,3	7,9	3,2	3,2	3,7	3,5
Îmbrăcă-minte, încălțăminte	11,1	11,2	4,9	4,7	3,2	3,2	3,3	3,6	4,9	4,6	4,3	4,2
Întreținerea locuinței	18,7	17,9	24,7	24,0	19,9	19,9	26,0	25,3	24,7	23,6	29,5	28,1
Dotarea locuinței	3,5	3,7	5,3	5,4	4,8	5,1	5,3	5,4	6,3	6,4	5,0	5,3
Îngrijire medicală și sănătate	5,3	4,6	3,8	3,9	6,4	6,3	2,5	2,4	5,1	5,2	2,9	2,8
Transport	4,5	4,2	12,9	13,2	14,8	13,3	9,7	10,4	13,5	13,8	11,8	12,5
Comunicații	4,4	4,7	2,4	2,3	5,0	4,8	2,9	2,7	2,4	2,3	1,9	1,9
Agrement	1,3	1,5	8,8	9,1	7,5	7,8	8,6	8,9	10,4	11,1	11,1	11,6
Învățământ	0,8	0,6	1,1	1,2	1,0	1,2	0,5	0,5	0,9	0,9	0,7	0,8
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	1,5	2,1	8,2	8,7	7,2	7,0	8,6	8,9	5,2	5,5	5,7	6,3
Diverse	4,1	4,6	11,5	11,4	5,6	7,1	8,1	7,8	13,0	12,5	11,7	11,5
	Estonia		Letonia		Lituania		Spania		Franța		Italia	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Produse alimentare	20,8	19,6	19,0	17,8	23,1	20,9	13,2	12,5	13,4	13,1	14,3	14,2
Băuturi alcoolice, tutun	8,9	7,8	8,0	7,3	7,1	5,7	4,2	4,0	3,8	3,8	4,1	4,2
Îmbrăcă-minte, încălțăminte	6,6	6,2	5,2	5,1	5,8	6,0	4,5	4,4	4,0	3,6	6,2	6,1
Întreținerea locuinței	18,9	19,1	21,9	21,4	16,6	15,0	24,0	21,9	26,5	26,1	23,4	22,5
Dotarea locuinței	3,9	4,4	3,8	4,0	6,2	7,1	4,5	4,7	4,9	4,6	6,2	6,1
Îngrijire medicală și sănătate	2,9	3,2	4,2	4,6	4,7	4,4	4,1	4,1	4,2	4,0	3,4	3,5
Transport	12,0	11,6	11,8	11,8	15,0	15,8	11,8	12,7	13,1	14,0	12,5	12,9
Comunicații	2,8	2,5	2,8	2,9	2,4	2,7	2,5	2,6	2,6	2,4	2,4	2,3
Agrement	7,8	8,4	9,0	10,3	7,4	8,3	7,0	7,5	8,0	7,9	6,5	6,7
Învățământ	0,6	0,5	1,7	1,5	0,5	0,5	1,7	1,5	0,5	0,5	1,0	0,9

Hoteluri, restaurante, cafele etc.	7,6	8,5	6,4	6,8	2,8	4,2	13,5	14,6	6,8	7,4	9,8	10,2
Diverse	7,2	8,3	6,3	6,5	8,2	9,6	9,1	9,7	12,1	12,6	10,2	10,3
	Croația		Ungaria		Olanda		Austria		Polonia		Portugalia	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Produse alimentare	19,0	18,8	17,9	18,1	11,4	11,4	10,0	9,7	17,1	16,4	17,3	16,4
Băuturi alcoolice, tutun	6,9	6,7	7,6	7,6	3,3	3,2	3,3	3,2	7,1	5,6	3,2	3,1
Îmbrăcă-minte, încălțăminte	4,2	4,1	3,3	3,7	5,4	5,3	6,0	5,6	4,7	5,3	6,3	5,9
Întreținerea locuinței	18,3	16,8	19,8	18,1	24,2	23,9	21,9	22,2	21,6	20,5	19,1	17,6
Dotarea locuinței	4,4	4,7	4,4	4,9	5,3	5,7	6,7	6,6	5,0	5,7	5,1	4,8
Îngrijire medicală și sănătate	4,0	4,1	4,5	4,2	3,5	3,3	3,8	3,8	4,7	5,8	4,8	5,3
Transport	9,7	9,7	13,7	13,7	12,1	12,4	12,5	12,3	12,2	12,9	12,3	13,4
Comunicații	3,9	4,0	3,7	3,3	3,2	2,6	1,9	1,9	2,5	2,1	2,5	2,4
Agreement	8,1	8,3	7,1	7,2	10,1	9,9	10,1	10,0	7,7	8,1	5,7	5,6
Învățământ	0,8	0,9	1,7	1,6	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	1,6	1,6
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	12,8	14,7	7,5	9,3	7,4	8,7	12,8	13,6	3,0	3,6	11,3	13,2
Diverse	7,8	7,2	8,9	8,4	13,3	12,8	10,2	10,0	13,3	13,0	10,9	10,7
	România		Slovacia		Finlanda		Suedia		Marea Britanie		Norvegia	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Produse alimentare	29,1	26,2	16,3	17,2	12,6	11,5	12,4	12,6	8,1	7,8	12,5	11,6
Băuturi alcoolice, tutun	5,4	5,4	5,5	5,5	4,8	4,7	3,6	3,4	3,7	3,3	4,1	4,0
Îmbrăcă-minte, încălțăminte	3,3	4,3	4,0	4,2	4,4	4,1	4,6	4,2	5,2	5,0	5,0	4,8
Întreținerea locuinței	21,8	22,6	30,7	28,2	27,2	28,6	25,8	25,9	26,7	25,9	21,9	23,2
Dotarea locuinței	4,5	5,7	6,0	6,2	5,0	4,6	5,8	6,0	4,2	4,9	6,4	6,1
Îngrijire medicală și sănătate	5,9	6,3	2,5	2,4	4,4	4,9	3,3	3,1	1,8	2,0	3,0	3,1
Transport	11,3	10,7	6,3	6,8	12,0	11,8	12,1	12,2	13,9	13,7	15,6	15,5
Comunicații	4,2	3,9	3,2	3,2	2,4	2,4	3,0	3,2	1,8	1,6	2,2	2,2
Agreement	5,8	6,5	9,6	9,9	10,7	10,2	10,7	11,1	10,3	11,2	11,2	11,4
Învățământ	2,0	1,4	1,6	1,5	0,4	0,4	0,3	0,3	2,0	2,3	0,5	0,5
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	2,4	3,2	5,1	6,0	6,2	6,7	6,9	7,1	9,6	9,3	6,5	7,2
Diverse	4,3	3,9	9,2	9,1	9,9	10,0	11,6	10,9	12,7	13,0	11,1	10,6

	Albania		Turcia		Munte negru		Serbia		Federația Rusă		Ucraina ²	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
Produse alimentare	39,1	38,3	21,1	21,2	27,6	24,8	25,2	24,2	28,5	30,7	51,9	47,7
Băuturi alcoolice, tutun	3,0	2,9	3,0	3,3	4,9	4,4	7,5	8,0	2,8	3,0	3,4	3,4
Îmbrăcăminte, încălțăminte	3,8	3,6	7,6	7,2	4,6	5,5	4,1	4,2	8,9	8,0	6,0	5,4
Întreținerea locuinței	13,0	11,9	15,9	14,7	13,9	12,1	21,4	20,5	10,3	9,9	9,4	15,2
Dotarea locuinței	5,8	5,7	8,1	8,3	8,7	9,4	3,9	4,1	6,3	5,4	2,3	2,1
Îngrijire medicală și sănătate	4,7	4,5	2,0	2,1	2,3	2,4	4,1	4,1	3,6	3,8	3,6	4,0
Transport	5,1	5,1	15,9	16,4	9,3	10,5	11,9	12,3	17,8	16,7	4,3	3,7
Comunicații	1,7	1,7	3,6	3,0	4,5	4,0	4,8	5,1	3,4	3,2	2,8	2,6
Agrement	14,5	16,4	5,7	6,0	3,9	4,4	5,7	5,6	7,1	7,8	1,8	1,8
Învățământ	2,6	2,3	1,5	1,5	1,2	1,0	1,3	1,3	1,0	0,8	1,1	1,0
Hoteluri, restaurante, cafele etc.	2,7	3,6	8,1	8,6	14,5	16,2	2,6	3,0	3,6	3,5	2,3	2,4
Diverse	4,0	4,0	7,5	7,8	4,6	5,4	7,4	7,6	6,8	7,0	2,7	2,7
Costuri agregate non-consum	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8,4	8,0

Sursa: Construit în baza datelor BNS al RM, Eurostat, Rosstat și Ukrstat [54][137][231][233]

Notă: Indicatorii sunt calculați conform definiției numărului populației obișnuite.

² Excluzând o parte din teritoriile ocupate în regiunile Donetsk și Lugansk.

ANEXA 4

Anexa 4.1. Formularul chestionarului cu privire la evaluarea modificărilor cheltuielilor de consum ale populației din RM în timpul pandemiei

CHESTIONAR cu privire la evaluarea modificărilor cheltuielilor de consum ale populației din Republica Moldova în timpul pandemiei

Acest chestionar este realizat în cadrul unui proiect științific și are scopul de a evalua modificarea cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova în perioada crizei cauzate de pandemia de coronavirus SARS-CoV-2. Chestionarul este anonim. Dacă aveți careva întrebări vă rugăm să le adresați la acest e-mail: ciobanu.mihail.s@gmail.com

***Obligatori**

1. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru procurarea PRODUSELOR ALIMENTARE în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat nesemnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Produse proaspete	☐	☐	☐	☐
Băcănie (produse uscate)	☐	☐	☐	☐
Produse congelate și conservate	☐	☐	☐	☐
Produse pentru alimentația copiilor	☐	☐	☐	☐
Produse de tutun	☐	☐	☐	☐
Alcool	☐	☐	☐	☐
Băuturi nealcoolice	☐	☐	☐	☐
Murături	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

2. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru procurarea ÎMBRĂCĂMINTEI ȘI OBIECTELOR DE LUX în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat nesemnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Îmbrăcăminte pentru copii	☐	☐	☐	☐
Echipament și îmbrăcăminte sportive	☐	☐	☐	☐
Îmbrăcăminte pentru femei/bărbați	☐	☐	☐	☐
Încălțăminte pentru bărbați/femei	☐	☐	☐	☐
Repararea îmbrăcăminte/încălțăminte	☐	☐	☐	☐
Produse din piele/blană	☐	☐	☐	☐
Genti și alte accesorii de modă	☐	☐	☐	☐
Bijuterii	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

3. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru procurarea BUNURILOR DE FOLOSINȚĂ ÎNDELUNGATĂ în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat ne semnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Mobilier și interior	☐	☐	☐	☐
Dispozitive electronice mobile	☐	☐	☐	☐
Tehnică electronică staționară și casnică	☐	☐	☐	☐
Scutere, biciclete	☐	☐	☐	☐
Autoturisme și alte tipuri de automobile	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

4. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru procurarea ALTOR BUNURI DE CONSUM în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat ne semnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Produse pentru îngrijirea părului, feței și corpului	☐	☐	☐	☐
Produse cosmetice, machiaj, parfumerie	☐	☐	☐	☐
Jocuri și jucării	☐	☐	☐	☐
Produse de uz casnic	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

5. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru MEDICINĂ ȘI OCROTIREA SĂNĂTĂȚII în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat nesemnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Medicamente fără prescripție medicală	☐	☐	☐	☐
Vitamine și suplimente nutritive	☐	☐	☐	☐
Medicamente cu prescripție medicală	☐	☐	☐	☐
Asigurare medicală	☐	☐	☐	☐
Prevenire și diagnostic	☐	☐	☐	☐
Servicii medicale	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

6. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru LOCUINȚĂ în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat nesemnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Servicii comunale	☐	☐	☐	☐
Internet de acasă	☐	☐	☐	☐
Televiziune prin cablu	☐	☐	☐	☐
Servicii de comunicații mobile	☐	☐	☐	☐
Chirie	☐	☐	☐	☐
Construcția și renovarea locuinței	☐	☐	☐	☐
Achiziționarea de bunuri imobiliare	☐	☐	☐	☐
Credite ipotecare	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

7. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru SPORT ȘI AGREMENT în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat ne semnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Echipament sportiv	☐	☐	☐	☐
Nutriție sportivă	☐	☐	☐	☐
Vizită / abonament la centrul de fitness, bazin	☐	☐	☐	☐
Servicii video online	☐	☐	☐	☐
Livrare de mâncare	☐	☐	☐	☐
Cinematografe	☐	☐	☐	☐
Cărți	☐	☐	☐	☐
Restaurante	☐	☐	☐	☐
Călătorii	☐	☐	☐	☐
Saloane spa	☐	☐	☐	☐
Parcuri	☐	☐	☐	☐
Concerte	☐	☐	☐	☐
Agrement și recreere	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

8. Cum s-au modificat cheltuielile Dumneavoastră pentru TRANSPORT în perioada pandemiei? *

	Nu s-au modificat	S-au micșorat nesemnificativ	S-au micșorat semnificativ	S-au majorat
Transport aerian	☐	☐	☐	☐
Hoteluri	☐	☐	☐	☐
Călătorii cu trenuri internaționale	☐	☐	☐	☐
Transport public	☐	☐	☐	☐
Taxi	☐	☐	☐	☐
Car sharing	☐	☐	☐	☐
Altele	☐	☐	☐	☐

9. Unde Dumneavoastră în mare parte ați realizat cumpărăturile în prima jumătate a anului 2020? *

- ☐ Magazine la câțiva pași și supermarketuri regionale
- ☐ Hipermarketuri
- ☐ Magazine online și servicii de livrare la domiciliu
- ☐ Magazine în centrele comerciale
- ☐ Comerț cu amănuntul pe stradă
- ☐ Altele: _____

10. Regiunea/locul de reședință *

☐ Regiunea Nord

☐ Municipiul Chișinău

☐ Regiunea Centru

☐ Regiunea Sud

☐ UTA Găgăuzia

11. Vârsta *

☐ mai puțin de 35 de ani

☐ 35-50 de ani

☐ mai mult de 50 de ani

12. Sex *

☐ Masculin

☐ Feminin

Trimiteți

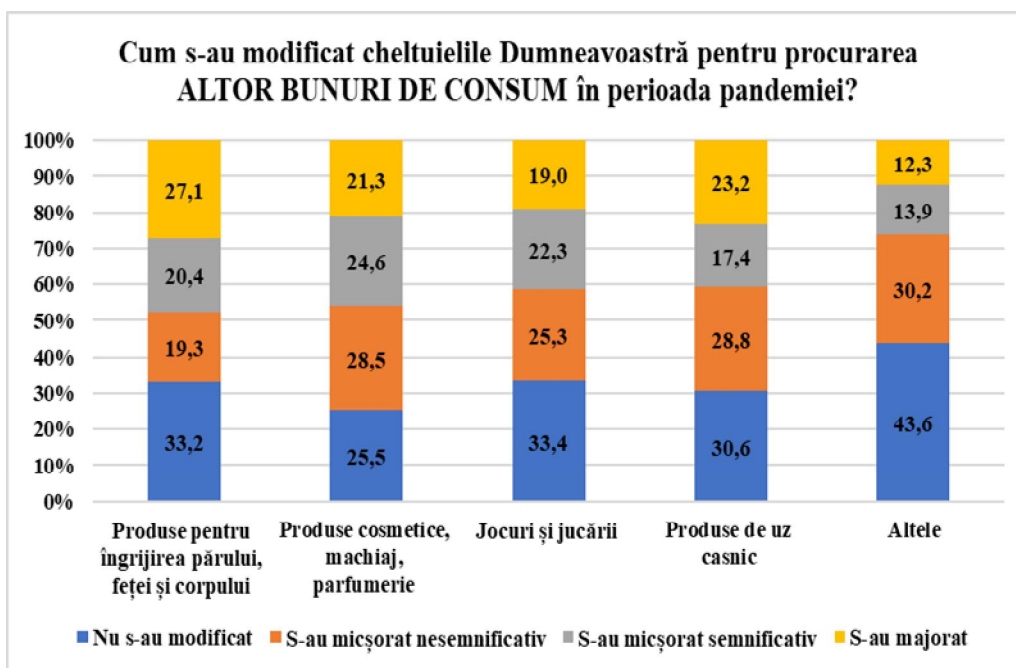
Nu trimiteți parole prin formularele Google.

Acest conținut nu este nici creat, nici aprobat de Google. [Raportați un abuz](#) - [Condiții de utilizare](#) - [Politica de confidențialitate](#)

Formulare Google

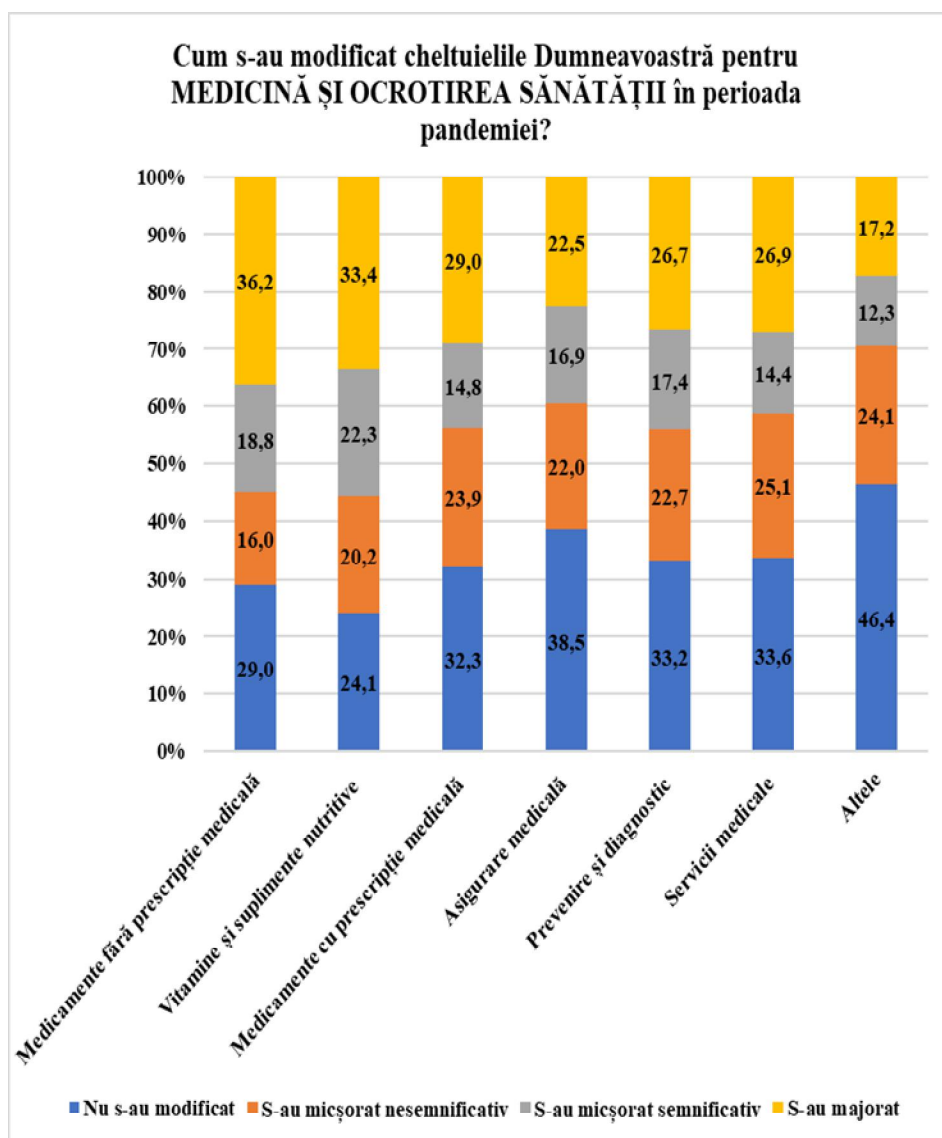
Sursa: elaborat de autori

Anexa 4.2. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru procurarea altor bunuri de consum în perioada pandemiei, %

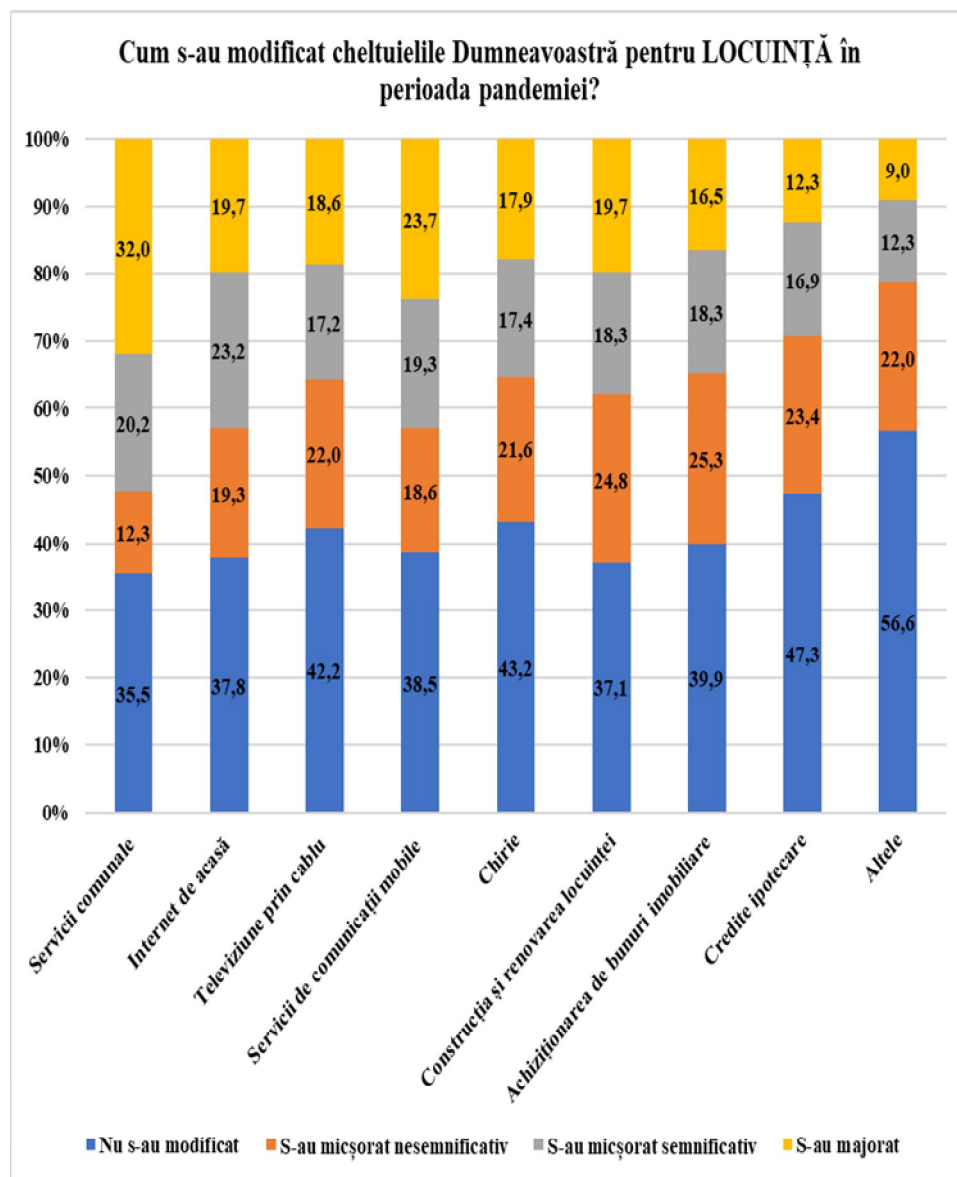
Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din RM în legătură cu COVID-19

Anexa 4.3. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru medicină și ocrotirea sănătății în perioada pandemiei, %

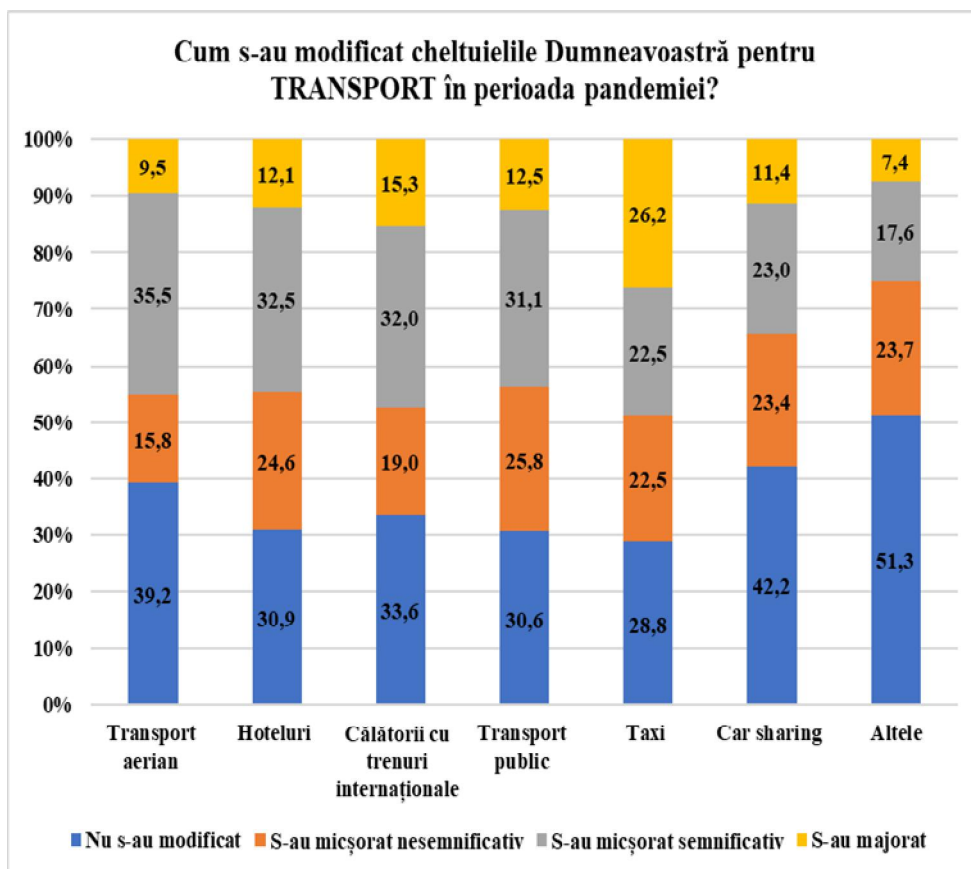
Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din RM în legătură cu COVID-19

Anexa 4.4. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru locuință în perioada pandemiei, %

Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din RM în legătură cu COVID-19

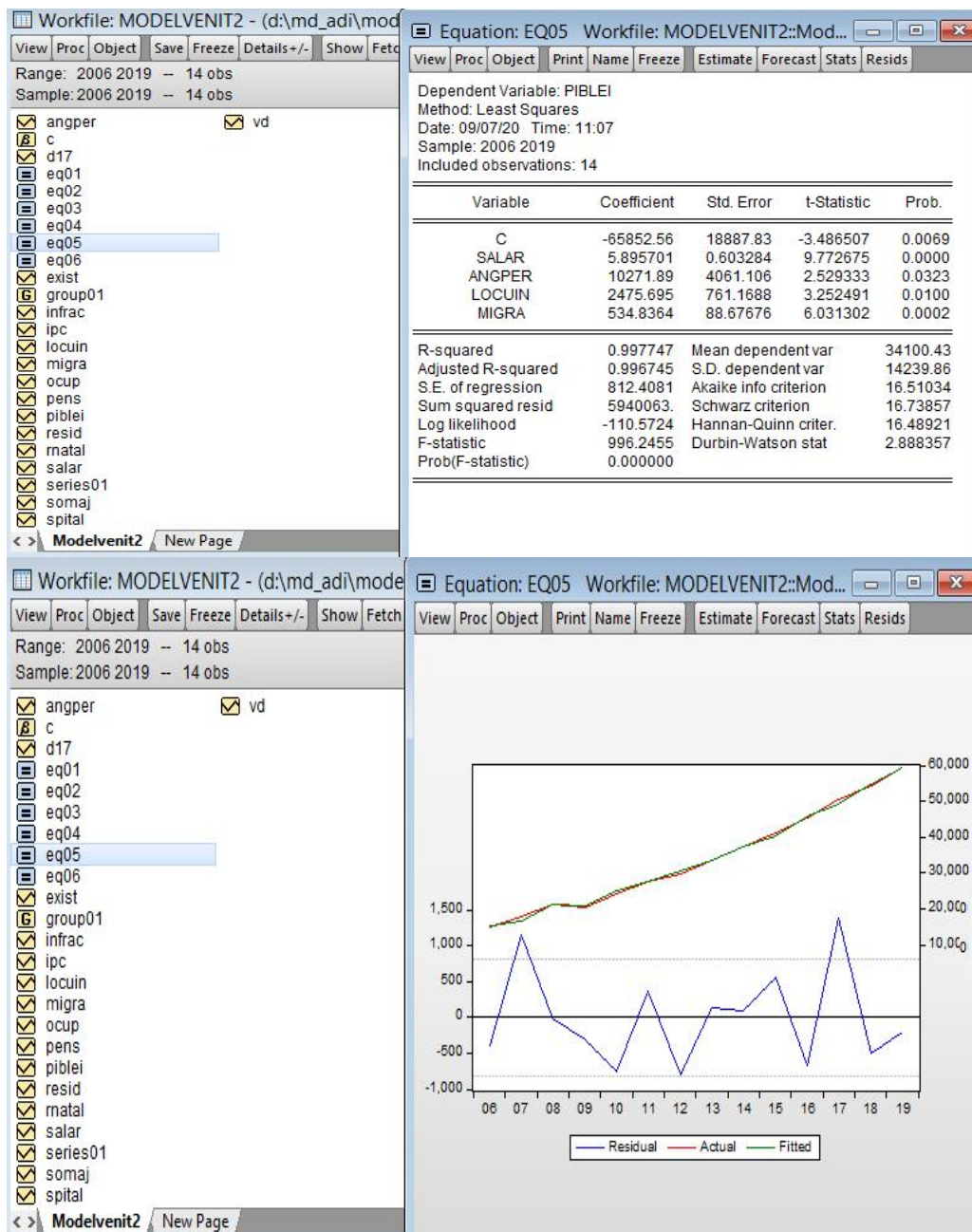
Anexa 4.5. Structura răspunsurilor la întrebarea privind modificarea cheltuielilor respondenților pentru transport în perioada pandemiei, %

Sursa: cercetarea proprie a preferințelor consumatorilor din RM în legătură cu COVID-19

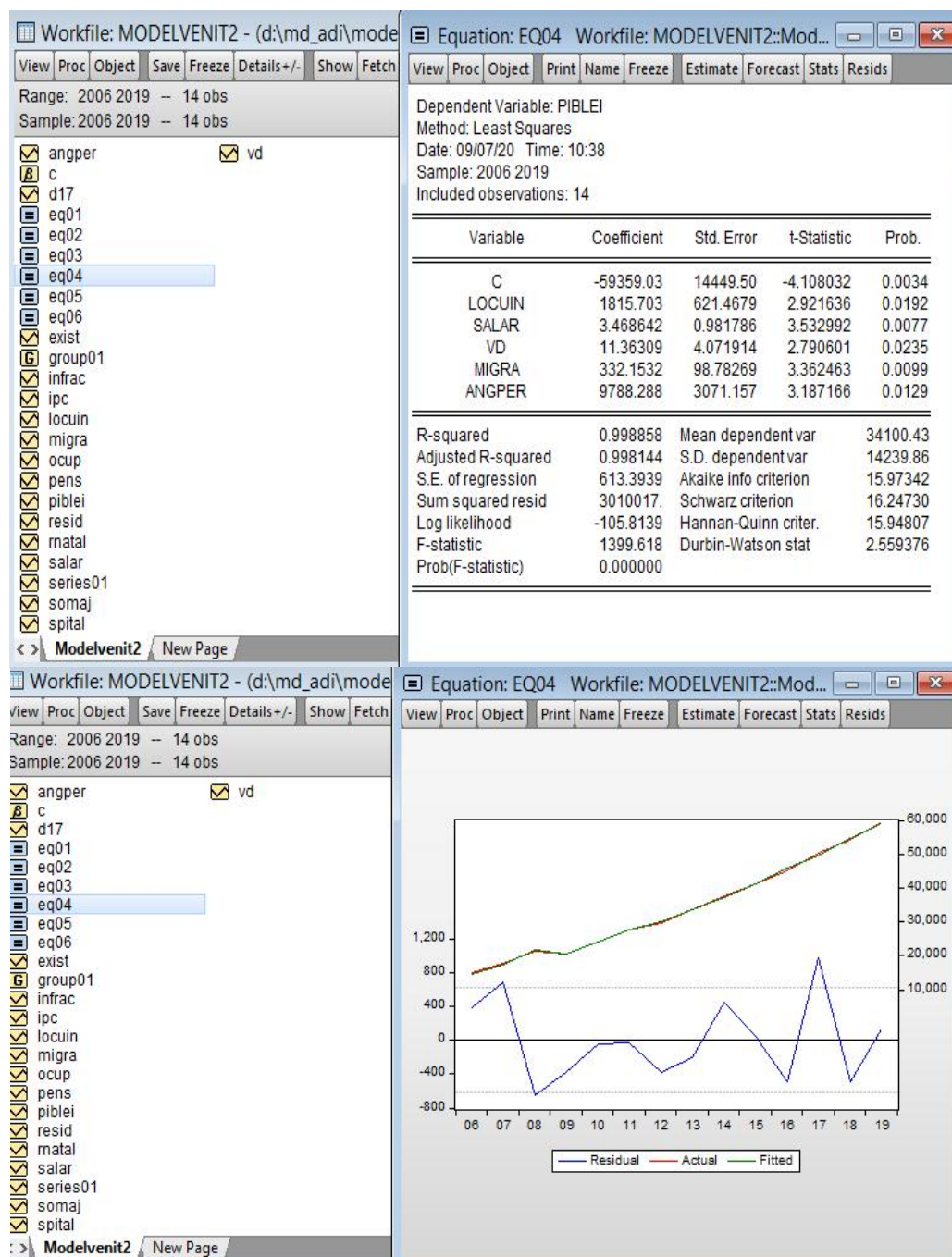
ANEXA 5

Anexa 5.1. Modelul de regresie liniară multifactorială a bunăstării populației din RM

Sursa: elaborat de autori

Anexa 5.2. Modelul de regresie liniară multifactorială a nivelului de trai al populației din RM

Sursa: elaborat de autori

ADNOTARE

Scopul monografiei constă în elaborarea direcțiilor principale privind creșterea nivelului de trai al populației Republicii Moldova în baza analizei detaliate a situației în acest domeniu în țară și a analizei situației în acest domeniu în țările UE.

Atingerea scopului propus este asigurată prin realizarea următoarelor obiective: de a sintetiza abordările conceptuale, existente în teoria economică, privind nivelul de trai al populației; de a efectua analiza schimbărilor actuale privind nivelul de trai și condițiile de trai ale populației Republicii Moldova și de a identifica problemele cele mai grave privind nivelul de trai al populației; de a elabora și realiza modele econometrice de evaluare a impactului diversilor factori socio-economici asupra nivelului de trai al populației; de a fundamenta direcțiile principale pentru creșterea nivelului de trai al populației în Republica Moldova; de a elabora propuneri și recomandări de perfecționare a situației privind nivelul de trai al populației în Republica Moldova.

În procesul de elaborare a prezentei lucrări au fost utilizate următoarele metode: inducția și deducția, sinteza, analiza logică, monografică, comparativă, analiza economică a datelor statistice, metoda sociologică - chestionare, analiza econometrică - metoda modelării regresiei.

Noutatea științifică și originalitatea lucrării constau în următoarele: a fost efectuat calculul indicilor Szalai (I_{Szalai}), Gatev (I_{Gatev}) și Ryabtsev ($I_{Ryabtsev}$) pentru analiza modificărilor structurale a veniturilor disponibile și cheltuielilor de consum ale populației Republicii Moldova în baza metodelor utilizate în practica internațională; au fost elaborate două modele de regresie liniară multifactorială pentru Republica Moldova: un model al bunăstării (dependență a PIB-ului pe cap de locuitor de factorii economici și sociali) și un model al nivelului de trai al populației (venitul mediu lunar disponibil pe cap de locuitor), aplicând metoda de analiză corelativă, analiza regresivă și utilizând software-ul EViews 9.0; au fost realizată chestionarea locuitorilor țării privind modificarea cheltuielilor de consum în perioada COVID-19. Au fost chestionați 862 respondenți din Republica Moldova din diferite grupuri socio-demografice; au fost elaborate direcții principale pentru îmbunătățirea politicii sociale orientate spre creșterea nivelului de trai al populației Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: nivelul de trai, veniturile disponibile, cheltuielile de consum, sărăcie, condiții de trai, grupuri socio-demografice.

ANNOTATION

The purpose of the monograph is to develop the main directions for increasing the living standards of the population of the Republic of Moldova based on the complex analysis of the situation in this field in the country and the comparative analysis with EU countries.

Achieving the proposed goal is ensured by achieving the following objectives: to synthesize the conceptual approaches, existing in economic theory, regarding the standard of living of the population; to perform the analysis of current changes in the standard of living and living conditions of the population of the Republic of Moldova and to identify the most serious problems regarding the standard of living of the population; to develop and implement econometric models to assess the impact of various socio-economic factors on the living standards of the population; to substantiate the main directions for increasing the living standard of the population in the Republic of Moldova; to elaborate proposals and recommendations for improving the situation regarding the living standard of the population in the Republic of Moldova.

The following methods were used in the elaboration of this paper: induction and deduction, synthesis, logical, monographic, comparative analysis, economic analysis of statistical data, sociological method - questionnaires, econometric analysis - regression modeling method.

The scientific novelty and originality of the monograph consist in the following: the calculation of the indices Szalai (I_{Szalai}), Gatev (I_{Gatev}) and Ryabtsev ($I_{Ryabtsev}$) for the analysis of structural changes in disposable income and consumption expenditures of the population of the Republic of Moldova based on methods used in international practice; two multifactorial linear regression models were developed for the Republic of Moldova: a model of welfare (dependence of GDP per capita on economic and social factors) and a model of living standards of the population (average monthly disposable income per capita), applying the method of correlative analysis, regressive analysis and using EViews 9.0 software; the questioning of the country's inhabitants regarding the change in consumption expenditures during the COVID-19 period was carried out. Were interviewed 862 respondents from the Republic of Moldova from different socio-demographic groups; main directions were developed for the improvement of the social policy oriented towards the increase of the living standard of the population of the Republic of Moldova.

Keywords: living standard, disposable income, consumption expenditure, poverty, living conditions, socio-demographic groups.

АННОТАЦИЯ

Целью монографии является разработка основных направлений повышения уровня жизни населения Республики Молдова на основе детального анализа ситуации в этой сфере в стране и анализа ситуации в этой области в странах ЕС.

Достижение поставленной цели обеспечивается выполнением следующих задач: синтезировать концептуальные подходы, существующие в экономической теории, в отношении уровня жизни населения; провести анализ текущих изменений уровня жизни и условий жизни населения Республики Молдова и выявить наиболее серьезные проблемы, касающиеся уровня жизни населения; разработать и внедрить эконометрические модели для оценки влияния различных социально-экономических факторов на уровень жизни населения; обосновать основные направления повышения уровня жизни населения в Республике Молдова; разработать основные направления по улучшению ситуации с уровнем жизни населения в Республике Молдова.

При разработке монографии использовались следующие методы: индукция и дедукция, синтез, логический, монографический, сравнительный анализ, экономический анализ статистических данных, социологический метод - анкеты, эконометрический анализ - метод регрессионного моделирования.

Научная новизна и оригинальность работы заключаются в следующем: расчет индексов Салаи (I_{Szalai}), Гатева (I_{Gatev}) и Рябцева ($I_{Ryabtsev}$) для анализа структурных изменений располагаемых доходов и потребительских расходов населения республики Молдовы на основе методов, используемых в международной практике; Для Республики Молдова были разработаны две многофакторные модели линейной регрессии: модель благосостояния (зависимость ВВП на душу населения от экономических и социальных факторов) и модель уровня жизни населения (среднемесячный располагаемый доход на душу населения). житель), применяя методы корреляционного анализа, регрессионного анализа и используя программу EViews 9.0; Проведен опрос жителей страны об изменении потребительских расходов в период COVID-19. Было опрошено 862 респондента из Республики Молдова из разных социально-демографических групп; разработаны основные направления совершенствования социальной политики, ориентированной на повышение уровня жизни населения Республики Молдова.

Ключевые слова: уровень жизни, располагаемый доход, потребительские расходы, бедность, условия жизни, социально-демографические группы.

MULȚUMIRI

Suntem recunoscători pentru publicarea acestei lucrări științifice, în special, directorului Institutului Național de Cercetări Economice din Moldova, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, doctor habilitat, profesor universitar, Dl Alexandru Stratan.

Suntem recunoscători pentru consultații competente colegilor noștri – Dlui doctor în științe economice, conferențiar cercetător Rojco Anatolii și Dlui Academician al Academiei Naționale de Științe Agricole a Ucrainei, doctor habilitat, profesor universitar, Valeriu Doga.

Mulțumiri deosebite aducem către recenzenții științifici: Doctor habilitat, conferențiar universitar în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice – Dna Rodica Perciun și doctor habilitat în economie, profesor universitar la Universitatea de Stat din Moldova - Dna Mariana Doga-Mîrzac. De asemenea, mulțumim redactorului nostru științific - doctor în economie, conferențiar cercetător - Dna Angela Timuș pentru sugestii prețioase.

Mulțumiri speciale se adresează redactorului-șef Dna Iulita Bîrcă și personalului de la Serviciul Editorial al INCE pentru sprijinul acordat în editarea și tipărirea acestei lucrări.

Dorim să ne exprimăm recunoștința față de toți cei implicați în finalizarea acestei lucrări. Mulțumim colegilor noștri care au oferit comentarii și feedback cu privire la această lucrare științifică.

Mulțumim tuturor respondenților din Republica Moldova care au participat la chestionar.

Sincere mulțumiri tuturor persoanelor care ne-au ajutat și ne-au încurajat.

Autorii

Echipa redacțională a Serviciului Editorial:

Redactor-șef: Bîrcă Iulita

Tehnoredactare: Bîrcă Valentin

Designer coperta: Bîrcă Iulita

Bun de tipar 01.02.2021. Tirajul 100 ex.
Coli de tipar conv. 19,2. Formatul B5. Com.7

Serviciul Editorial, INCE, 2021
MD 2068. Chișinău, str. Ion Creanga, 45.
fax. (+37322)74-37-94, tel.: 50-11-30
www.ince.md, bircaiulita@mail.ru